

KALEVALA

Fordította: Szenté Imre

TARTALOM

ELSŐ ÉNĚK

Kezdődik az ének... A világ teremtése; Väinämöinen születése

MÁSODIK ÉNĚK

A föld bevetése. Nehézségek a tölgygel és az árpával

HARMADIK ÉNĚK

Joukahainen. A lapp és a finn táltos vetélkedése.

NÉGYESZEDIK ÉNĚK

Aino tragédiája. Halála és siratása.

ÖTÖDIK ÉNĚK

Väinämöinen megtalálja, majd végleg elveszti Ainót s vele boldogságát.

HATODIK ÉNĚK

Joukahainen bosszúja

HETEDIK ÉNĚK

Väinämöinen Pohjolában. Pohjola úrnője ígéretet kap a Szampóra.

NYOLCADIK ÉNĚK

Väinämöinen megpillantja Észak szép lányát. Hevül érte s póruljár.

KILENCEDIK ÉNĚK

*Väinämöinen gyógyítása ráolvasással és bűvös gyógyírral.
A vas születése. Varázsigék a vérzés elállítására.*

TIZEDIK ÉNĚK

Szampó készül Pohjolának.

TIZENHATODIK ÉNĚK

Lemminkäinen lányt rabol

TIZENKEDZSEDIK ÉNĚK

Kyllikki megszegi ígéretét. Lemminkäinen hadba indul Észak ellen.

TIZENHARMADIK ÉNĚK

Lemminkäinen Hiisi szarvasát űzi

TIZENNEGYEDIK ÉNĚK

*Lemminkäinen mégis elfogja a szarvast, sőt Hiisi lovát is.
A vadász imája az erdő isteneihez*

TIZENÖTÖDIK ÉNĚK

*Lemminkäinen anyja életre kelti holt fiát.
Varázsversék zúzott és vágott sebekre, csonttörésre*

TIZENHATODIK ÉNĚK

Väinämöinen hajót épít. Varázsigékért leszáll az Alvilágba.

TIZENHETEDIK ÉNĚK

*Väinämöinen varázsigéket csikar ki „Világerősből”.
Gyógyító ráolvasások belső kórság ellen.*

TIZENNYOLCADIK ÉNĚK

Väinämöinen és Ilmarinen versényt indul lánykérőbe Pohjolába

TIZENKILENCEDIK ÉNĚK

Ilmarinen megállja a próbákat, s elnyeri Észak szép lányát

HUSZADIK ÉNĚK

Előkészületek Pohjola lakodalmára. Az óriástulok megütése. A sör születése.

HUSZONÉGYEDIK ÉNĚK

Lakodalom Pohjolában

HUSZONKETTEDIK ÉNĚK

Lakodalom Pohjolában (folyt.). A mennyasszony búcsúztatása, ríkatása, vigasztalása

HUSZONHARMADIK ÉNĚK

Lakodalom Pohjolában (3. rész) Intelmek az új menyecske számára.

Elröttentő példa: a meny sorsa idegében

HUSZONNÉGYEDIK ÉNĚK

Lakodalom Pohjolában (4.) A fiatal férj oktatása. A mennyasszony búcsúja.

HUSZONÖTÖDIK ÉNĚK

Lakodalom Kalevalában. Az ifjú pár fogadása a vőlegény házában.

Väinämöinen a násznép dicséretét zengi.

HUSZONHATODIK ÉNĚK

Lemminkäinen Pohja ellen indul, bosszúból, mert nem hívták még a lakodalomba.

HUSZONHETEDIK ÉNĚK

Lemminkäinen légzőzi és megöli Pohjola urát

HUSZONNYOLCADIK ÉNĚK

Lemminkäinen bujdosni kényszerül. Anyjától kér tanácsot.

HUSZONKILENCEDIK ÉNĚK

Lemminkäinen vidám bujdosása

HARMINCADIK ÉNĚK

Lemminkäinen második sikertelen hadjárata.

Fagy és szemverés elleni varázsversék.

HARMINCÉGYEDIK ÉNĚK

Kullervo gyermekkorra

HARMINCKETTEDIK ÉNĚK

Kullervo pásztorkodása. Varázsigék a legelni küldött nyáj védelmére.

HARMINCHARMADIK ÉNĚK

Kullervo vérös bosszút áll gazdasszonya gonoszságáért.

HARMINCNÉGYEDIK ÉNĚK

Kullervo megtalálja a szüleit. Az árva panaszkodása.

HARMINCÖTÖDIK ÉNĚK

Kullervo otthon is hasznavehetetlen. Tragikus találkozása húgával.

HARMINCHATODIK ÉNĚK

Kullervo bosszúhadjárata és halála.

HARMINCHETEDIK ÉNĚK

Ilmarinen arany asszonyt kovácsol magának.

HARMINCNYOLCADIK ÉNĚK

Ilmarinen másik feleségért megy Pohjolába.

HARMINCKILENCEDIK ÉNĚK

Hadjárat Pohjolába, a Szampó megszerzésére.

NEGYSZÁZADIK ÉNĚK

A kantele születése. A hajós imája.

NEGYSZÁZÉGYEDIK ÉNĚK

Väinämöinen dalol.

NEGYSZÁZHATVANKETTES ÉNEK

A Szampó elrablása.

NEGYSZÁZHATVANKETTES ÉNEK

Csata a Szampóért. A csodamalom pusztulása.

NEGYSZÁZHATVANKETTES ÉNEK

Väinämöinen új kantelése.

NEGYSZÁZHATVANKETTES ÉNEK

*Pohjola banyája betegségekkel rontja Kaleva fiait.
Szülés-segítő és gyógyító ráolvasások.*

NEGYSZÁZHATVANKETTES ÉNEK

*Pohjola banyája medvét küld Kalevala ellen.
A medve elejtése, a medvetor megünneplése.*

NEGYSZÁZHATVANKETTES ÉNEK

A nap, a hold és a tűz elrablása. Az égből hullott tűzfőka.

NEGYSZÁZHATVANKETTES ÉNEK

*A tűz visszaszerzése a tűznyelő hal hasából. A lén és a hálófönös meséje.
Varázsigék égési sebekre.*

NEGYSZÁZHATVANKETTES ÉNEK

A nap és a hold visszaszerzése Pohjolából.

ÖTSZÁZHATVANKETTES ÉNEK

*Marjatta szűzen szüli Karjala új királyát. Väinämöinen búcsúja.
A dalnok zárószavai.*

ELSŐ ÉNĚK

Kezdődik az ének... A világ teremtése; Väinämöinen születése

Kerekedik arra kedvem, mind azt forgatom fejemben, hogy már dalra kéne kelni, ideje volna énekélni, versbe szédni régvalókat, ősi dolgokról dalolni. Szók a számban olvadoznak, ínyemet igék elöntik, nyelvemnek hëgyén nyüzsögnek, fogaim közül fakadnak. (- 10)

Édës egyfelem, fivérëm, vélem egyívású vérëm! Füzöges-sünk dalt a dalba, öltögessünk szót a szóba, együttlétre egybe-gyúlve, kétfelől közel kerülve! Ugyan ritka benne részünk, szo-katlan az ily szërëncse északi hideg hazánkban, sanyarú sorsú sarkvidékën. (- 20)

Kéz a kézbe kapcsolódjon, ujj közébe ujj fonódjon, éne-keljünk szébbnél szébbet, tudományunktól mi tellik, kedve-seinkkel közöljük, tudnivágyókat tanítsuk, ipërédő ifjúságot, növekedő nemzedékét szájrul-szájra szálló szókra, ránk mara-dott ős regékre vén Väinämöinen övérül, Ilmarinen üllejérül, Kalandosnak kardvasárul, Joukahainen jó nyilárul pusztá földjén Pohjolának, Kaleva kopár mezőin. (- 36)

Így dalolgatott apám is, fejszéje nyelét faragva, szoktatott szülőanyám is, oktatótt orsója mellett, pulyaként magam a padlón míg a térdinél totyogtam, gyámoltalan gyöngé gyermek, tejfölös bajuszú bamba. Szampó lön szavakbul ottan, Louhi lélkédzett igékbül; szótul lön Szampó veszése, Louhinak légýő-zetése, versëktől veszëtt Vipunen, Lemminkäinen léhaságtul. (- 50)

Szókat máshol is szërëztem, titkot máskor is tanultam: gyalogúton gyűjtögettem, hangafű közül halásztam, csalitosbul cserkészgettem, bozotosbul bontogattam, fűkalásrul fejtëget-tem, kotortam kerékcsapábul, mikor kisbojtár koromban legelő-kön lépëgettem, szagos széna-zsombikosban, aranyos avarba' jártam barna Bimbómnak nyomában, tarka barmomat terelve. (- 64)

Fagy csípése dalt fakasztott, ritmusra dobolt a zápor; más zenéje volt a szélnek, hangja más futó haboknak, szó lett szár-nyak lëbbenése, monda lombok moccanása. (- 70)

Kincsëm kévébe kötöttem, gombolyagba göngyölgettem, csomót szán farába csaptam, kasos szánkómra kötöztem, haza-hajtottam terümmel egyenëst a csür elejbe, szárító padomra szórtam, rézládámba rëkkentëttem. (- 78)

Heteket töltött ott hidegben, dalom dermesztő fagyokban. Hozzam-é hideg helyérül, fussak-é ki fagyba érte? Hurcoljam batyum a házba, rakjam ládám lócavégre, szelemën alá szobába, mënnyezet alá melegre? Nyissam székrényét szavaknak, kincsës ládáját daloknak? Oldjam-é bogát batyumnak, csomagom csomós kötësit? (- 90)

Válogatok vers javából, gyönyörű dalokra gyűjtök, roskényerget hogyha raknak, és itatnak árpalével. Házukban ha sör hibázna, egy kis kvással is kivallom; nedvesebb talán a nóta, vizesebb leszén a versém, este együtt üldögélve, összejöttünknek örülve, holnapig is tán kihúzva, virradatot is kívárva. (- 102)

Ősi monda úgy meséli, úgy regéli régi ének: egymagában jó az este, hajnal jötte is magános: így született Väinämöinen, minden énekészék éke Kisboldogasszony-anyátul, istenáldott Ilmatartul. (- 110)

Volt egy lány, egek leánya, tündér termetű kisasszony. Szűzen éldégélt szünetlen, örök tisztaságot őrzött tágas légi udvarokban, szélés szerűin az égnek. (- 116)

Égyhangúságát elunta, éltét érezte furának: lenni mindétig magában, leányfővel lengedezni fönn a főlhős udvarokban, tág levegőjű terekén. (- 122)

Kezdett lejjebb lépégetni, habok hátára leszállva, tengervégtelen vizére, messze táguló mezőre. Támadt szörnyű szél azonban, itéletidő keletről, a vizet habosra verte, hullámhalmokat gurítva. (- 130)

Ringatta a szél a szűzet, hajadont hullám sodorta végig kéklő vízmezőkön, hátán tajtékos haboknak. Viselőssé vált a széltől, víztől vastagodni kezdett. (- 136)

Hurcolta kemény hasában méhe mázsás töltelékit hétszáz hosszú évén által, egy hiján tíz emberöltőn; csak nem szülte még szülöttit, hozta gyermekét világra. (- 142)

Víz asszonyaként verődött majd keletre, majd nyugatra, délre, északra elúszva, körben minden messzi partra, keserves szülő kínokban, hasfakasztó fájdalomban: csak nem szülte még szülöttit, hozta gyermekét világra. (- 150)

Búját hosszan bűgva sírta, szóval mondta, fölfelelte: „Jaj nekem, szegény fejemnek, én árva, mire jutottam! Csúf kelepcebe kerültem, zord egek alá örökre, prédául pogány szeleknek, játékul heves haboknak itt e végtelen vizeken, beláthatatlan lapályon. (- 160)

„Okosabb lett volna otthon laknom szűzen ég lakában, mint tengerekén törődnöm, víz asszonyaként verődnöm. Az Isten hidege megvész, darvadozom és didérgék. Nem szoktam habokban lakni, vizek hátán vándorolni. (- 168)

„Világnak ura, nagy Ukko, fenntartója földnek, égnek! Szükségemben jer szavamra, jöjj segédül, hogyha hívlak; szűzet szánjad még bajában, hasa kínjában az asszonyt; segítségét hozz sietve, szabadíts szorongatásbul!” (- 176)

Elmúlt egy kevés időcske, csak picurka-pércenetnyi. Vadruca vetődött arra, szárnyával repésve szállva, költő zsombikot kutatva, latolgatva lakhelyének. (- 182)

Szállt keletre, szállt nyugatra, északot, delet bejárva, még-sém lelt helyet magának, kedvére való vidékét, ahová ragassza fészkit, hol lëgyën nyugodt lakása. (- 188)

Száll emerre, száll amarra, feje gondban fő, latolgat: „Hát hajlékot szélbe rakjak, fészket hullámok hëgyébe? Szél a házam szétcibálja, hullámok halomra döntik!” (- 194)

Hát akkor a vízanyácska, levegőegék lëánya térdit tengërből kidugta, vízből vállal fölmerülve fészkelő helyül rucának, oltalmazó otthonául. (- 200)

Réce, réztollú madárka száll emerre, száll amarra: látja térdit vízanyának messze kékellő mezőben. Zsënge zsombiknak alítja, fű benötte földdarabnak. (- 206)

Száll emerre, száll amarra, telepëdik térdkalácsra. Fészkit arra fogta rakni, tojt aranytojást beléje. Hat tojást tojott aranybul, ëgyet vasbul ráadásnak. (- 212)

Kezdte költeni tojásit, kotolni a térdkalácson. Költi ëgy nap, költi másnap, harmadikon is hevítve. De már akkor víz-anyácska, levegőegék lëánya tüzesëdni érzi térdit, gyönge bõrit gyulladozni. Ég talán a térdkalácsa, inai is olvadoznak? (- 222)

Térdin rántott ëgy erőset, tagjain nagyot taszajtott. A tojások vízbe verve tengër habjaiba hulltak. Ëgytül-ëgyig összehörtek, száz darabra szétszakadtak. (- 228)

Ám fövénybe nëm fúródtak, víztömegbe sëm vegyültek: darabok haszonra váltak, cserepek csudát terëmtek. Tojás aljából alakult földünknek tömérdék teste, tojásnak felső feléből magasságos mënnynek boltja, sárgája puha pilise fordult fényës napkorongra, fehérjének felső része halovány világú holdra; pöttyeibül a tojásnak válik csillagok csapatja, szürkességiből születnek sűrű fëllegék fëlöttünk. (- 244)

Idők telnek, távolodnak, sok esztendők elszelelnek. Újszü-lött nap ég az égën, új holdnak dëréng világa. Vízanyácska csak verődik, víz asszonya, lég lëánya azokon a hús habokon, ködök-be vesző vizekën. Víz elötte, víz utána, fölötte egek feszülnek. (- 254)

Kilencedik esztendőben, tizedik tavasza végén fejét fölkapta a vízbül, kiemelkëdëtt keveset. Szülendőjét szülni fogta, kiadandóját kiadni ott a végtelen vizekën, tükörsima tengërháton. (- 262)

Ahol karjait kitárta, oda földnyelvet feszített; hol mélybe merült a lába, ott halasgödröt hasított, sűrű sóhajtásaival habzó forgókat fakasztott. (- 268)

Ahol oldala súrolta, sima part maradt utána, hol talajt talált a lába, támasztott lazacfogókat, hol fejjel feszült a partnak, oda öblöt gömbölyített. (- 274)

Eltávolodván a parttul, mëgállapodott középën, mëgszórta a tengërt szirttel, lappangó homok-padokkal, csali csapdául hajóknak, vízjárók veszëdelmére. (- 280)

Szigetek immár megszülettek, kőhegyek helyükre mentek, két pillére állt az égnek; minden földek megnevezve, kacsaringók kőbe vésve, bércékbe varázsvonások. Väinämöinen egyre később, nem került elő a kobzos. (- 288)

Vének véne Väinämöinent anyja hordozta hasában, hordta harminc nyáron által, ugyanannyi hosszú télen azokon a hús habokon, ködökbe vesző vizeken. (- 294)

Tanakodott, tépelődött fura élete folyásán rejtékének éjjelében, levegőtlen szűk lakában, hova holdfény nem hatolhat sém napnak arany sugára. (- 300)

Mondogalódott magában, száját ily szavakra nyitva: „Hajts ki, hold, bocsáss, napocska, hétcsillag, segíts tanáccsal zárkám zárait kinyitnom, kiskapun kinyomakodnom, fojtó fészkemből kitörnöm, levegőtelen lakombul. Végre révbe vidd a vándort, levegőre lélkés embért, hadd lássa a holdvilágot, nézhessen a nap szemébe; ég ábráiból tanuljon, csillagos eget csodálja!” (- 314)

Hogy a hold ki nem vezette, s naptól sém kapott tanácsot, kezdte életét elunni, haragunni nagy haraggal. Billentett a börtönajtón gyűrűsujjának hegyével, csontcsappantyúkat lélökte ballábaujja bogával, küszöbön keresztülesve, térddel tört a pitvarajtón. (- 324)

Hanyatt-homlok hullt a vízbe, fordult tengerbe tenyérrel, habokba belémerülve elvegyült a víztömeggel. (- 330)

Öt esztendőt őgyelégve, hatot töltött hánykolódva, hét is, nyolc is lett belőle. Végül a síkon megállott, fölhágott a puszta partra, fátlan földdarabra lépve. (- 334)

Térdeire támaszkodva kikapaszkodott könyökkel, fényes holdra föltekintett, napot nézte nagy szemével, ég ábráiból tanulva, csillagos eget csodálva. (- 340)

Így született Väinämöinen, deli dalnok jött világra Kisboldogasszony-anyátul, Istenáldott Ilmatartul. (- 344)

MÁSODIK ÉNĚK

A föld bevetése. Nehézségek a tölgyel és az árpával

Valahára Väinämöinen két lábbal kemény mezőre, lépett egy lapos szigetre, fütlen-fátlan föld-darabra. (- 4)

Évekig eléldégélve esztendőkön át időzött ama szóttalan szigeten, fütlen-fátlan földdarabon. (- 8)

Tanakodott-tépelődött, hosszan forgatva fejében: lel-ē mostan magvetőre, tavaszi vetés tévőre? (- 12)

Földnek fürge friss legénye, pöttöm Sampsa Pellervoinen: az lesz mostan magvetője, tavaszi vetés tévője! (- 16)

Vetni is fogott, vesződött; szórt a földre, szórt a lápra, vetett pusztá parlagokra, terméketlen sziklaszálla. (- 20)

Hegyvet szánta szálfenyőnek, lankáit lúcfenyőnek, homokosát hangafűnek, völgyesét virágmezőnek. (- 24)

Nyírt rakott a nyirkosokba, égert égetett hamuba, zelnice-meggyet a zöldbe, a kövérbe kecskefűzet, berkényét a szent berékbe, folyók árterére fűzet, kopárba borókabokrot, patakok partjára tölgyet. (- 32)

Fácskái még is fogantak, növésnek nekieredtek. Füzér nőtt fenyők fejére, lombsátor sudár fatörzsre, nyírfá sarjadt nyirkosokban, égert égetett hamuban, zelnicebokrok a zöldben, kopáron borókabokrok, borókára szép bogyóka, zamatos a zelnice. (- 42)

Vének véne Väinämöinen megtekinteni kiméne, mire méne Sampsa műve, Pellervoinennak vetése. Láta: fái megfogantak, fiatalok szárba szöktek, ám a tölgynek nincs növése, nem fogant még Isten fája. (- 50)

Vállat vont rá, remélve: megipéredik magátul. Békén hagyta három éjén, három nap felé sē néze. Hétnék végét is kívárta; akkor útját arra vette. Ám tölgyének nincs növése, nem fogant még Isten fája. (- 58)

Látott négy-öt lányt azonban, megannyi vízi menyasszonyt. Ottan szénát szálazgattak, harmatos fűvet kaszáltak fokán párás félszigetnek, szélein ködös szigetnek. Gyűjtögették, mit levágtak, szédtek össze szárogatni. (- 66)

Tursas tengérből kiszálla, hullámok ura, hatalmas. Szénájukat tűzbe szórta, morgó lángnak martalékul. Elégette az egészet, mind hamuvá hamvasztotta. (- 72)

Maradt egy halom hamucska, száraz porbul csak parányi. Abba hullt arany levélke, tölgy levele, tölgyfa makkja. Abbul nőtt nemēs nevendék, sarjadott sudár fiatal. Előbújt szerény szédérként, két ágra szakadt középén. (- 80)

Ágaskodik minden ága, lengő lombja bokrosodik. Égnek boltját béborítja, levegőeget levéllel. Szűnik füllegék futása, bárányfűlhők ballagása, sötétedik nap sütése, haloványul hold világa. (- 88)

Vének véne Väinämöinen tanakodott-tépelődött: lesz-e tölgyének törője, szörnyeteg fa szagatója? Merthogy ember még nem élhet, még a halnak is halála, hogyha nem süt nap sugára, hogyha holdnak sincs világa. (- 96)

Hanem hősre nem találhat, olyan férfi nincs e földön, ki ledöntse azt a tölgyet, száz karját tarolja-törje. (- 100)

Vének véne Väinämöinen maga mondta, fölfelelte: „Szép szülőanyám, Nagyasszony, félnevelő drága dajka! Vízi népedet noszítsad, tengér népét tengereknek, letarolni azt a tölgyet, a rosszféle fát kívágni, hogy a napsütést ne rontsa, ne vonjon homályt a holdra!” (- 110)

Valaki kiszállt a vízből, hős a hullámok öléből. Nem mondhatni nagynak éppen, de nem is nagyon kicsinynek. Hossza férfiú-hüvelyknyi, asszonykézzel mért arasznyi. (- 116)

Veri vállát réz-sisakja, lábán réz-csizmája csillog, kezét rézkesztyű borítja, rézcirada rája róva, réz-színű derékövében rézpéngéjű balta billög, nyele nem nagyobb, csak ujjnyi, penge-tolla kiskörömnyi. (- 124)

Vének véne Väinämöinen mérőgeti-mustrálgatja: hát ez még vajon miféle, ugyancsak kicsiny katona! Lábujjhëgyen csak hüvelyknyi, kisebb, mint a marha körme. (- 130)

Száját akkor szóra nyitva, maga mondta, fölfelelte: „Ki lehetsz, miféle férfi? Micsoda vakarcs, vitéznek! Hótnál tán különb kevéssel, félhóttal talán fölerhetsz!” (- 136)

Tengér férfja felelte, víz vitéze válaszolta: „Vagyok én is tán valaki, vízi népnek ajja-fajja. Tölgyet jöttem én tarolni, száz darabra törni törzsit.” (- 142)

Vének véne Väinämöinen maga mondta, fölfelelte: „Nem hiszem, hogy arra szültek, arra szültek, arra küldtek, tölgyfá-óriást tarolni, gonosz fajta fát kívágni.” (- 148)

Hát alighogy ezt kimondta, jobban megnézte magának: látta már egészen másnak, emberét ugyancsak újnak. Földön lépkedett a lába, fejét füllegébe fúrta, térdin szálldosott szakáll, haja sarkait söpörte, ölnyi szélös volt szemölde, ölnyi nadrágja bokában, térde táján másfél ölnyi, kétöles is tán középén. (- 160)

Fejszeélit fenni fogta, acélját kiköszörülte lapján hat kemény kovának, hét köszörűkő-kerékén. (- 164)

Majd megindult, ment előre, hosszú léptekkel haladva. Lábán lenggett bő gatyája, vásznai vadul lobogtak. Szálla egyetlen szökéssel a finom fehér fövényre, vitte másik mozdulása omló májszínű oromra, hágott harmadszorra lába gonosz tölgy tüzes tövére. (- 174)

Fejszét a fába csapta, rontotta rideg vasával. Vágta egyszer, vágta másszor, huzakodott harmadiknak. Láng lövellött baltájából, tölgy tövéből szikra szállott; tölgyfa tántorogni kezdett, rossz hatalma romladozni. (- 182)

Harmadik huzakodásra tölgyfáját lő is tarolta, ördögöset összetörte, szálas szákarút kivágta. Küldte tuskóját keletre, nyögő lombjait nyugatra, darabjait délnek dobta, pozdorjait Pohjolába. (- 190)

Aki annak ágát törte, szerencsét szedett magának, koronáját ki lőtörte, bájolásra nyert hatalmat, leveleiből ki tépött, szakasztott örök szerelmet. Ami forgács félrepattant, ami szerte szállt szilánkul tükörére tengereknek, szélés hátú hullámokra, azt a szellő szárnyra kapta, réngő víz tovaragadta ladikok gyanánt lebegve, hajócskákként himbálózva. (- 204)

Széllel szálltak Pohjolába. Pohjolának csöpp cselédje fehér főkötőit mosta, öltözköztet öblögette padmaly szélén, partközelen, fokán hosszú félszigetnek. (- 210)

Haboktól hozott szijáccsal teleszedte kis szütyőjét, hazahordta kiskosárban, háncsokból fonott fülesben varázsvesszőül vadásznak, csodafegyverül fiának. (- 216)

Alighogy lédőlt a tölgyfa, ősellenség összeomlott, fűsütött a nap sugára, földrengött holdnak fénye, fellegek futosni kezdtek, ég bordái boltozódtak párás földnyelvnek fokain, szélein ködös szigetnek. (- 224)

Erdők éledni eredtek, sűrűségük sarjadosni; lomb a fára, fű a földre, daloló madár a lombba: víg rigó rikoltozásra, kékmadár kakukkolásra. (- 230)

Bogyótermők bokrosodtak, virágok vígan virultak, fűféléknek száz fajával, szárba szöktek ezresével. Csak az árpa nem csirázott, gyöngyvetése nem gyökérezett. (- 236)

Vének véne Väinämöinen lépégetett tépelődve kék tengermellett kocogva, partján párálló vizeknek. Féltucat picinyke marga, bukkant hét gabonaszemre ott a tágas tengerparton, selymös hordalékhomokban. Nyestbőr-tarsolyába tette, vedlő mokus vékonyába. (- 246)

Akkor magvetni megindult, gabnáját göröngyre szórni Kalevala kútja szélén, Osmola mezői mellett. (- 250)

Cinäge fűtyült fölötte: „Nem fogan még Osmo marga, Kaleva gabonamagja megműveletlen mezőben, vágatlan hagyott vadonban, pörzsöletlen pusztaságban!” (- 256)

Vének véne Väinämöinen élős fejszét fent magának; irdatlan erdőt kiirtott, hatalmas határt terített. Szálfát szárat is levágott, egy maradt csak, árva nyírfa, melyen a madár megülhet, melyről a kakukkiálthat. (- 264)

Sasmadár suhant fölébe, magasból madár közeledett. Meglátta a fát magában: „Mondd csak, azt mivégre hagyta, árva nyírfát mért kímélte kidöntetlenül magában?” (- 270)

Szolt vénségös Väinämöinen: „Mëghagytam, mëg is kí-méltem, madárnak mëgülni hagytam, sasmadárnak mëgpihen-ni.” (- 274)

Válaszolt a sas viszontag: „Bölcsen tëtted azt bizonnyal, hogy a nyírfát nyugton hagytad, ágaival álldogálni, madaraknak mëgpihenni, jómagamnak is mëgülni.” (- 280)

Csörével tüzet csiholva máglyát lángra lobbantotta. Észak szította szelével, kelet is keményen fújta. Hamu lett a nagy halombul, erdő porrá përzselődött. (- 286)

Vén Väinämöinen pediglen magocskáit mëgkereste, hat-hetet előhalászva nyári nyestbőre nyakából, vedlő mokus vékonyából, hërmëlin fehér hasából. (- 292)

Vetéshez fogott legottan, szëmëket a földbe szórva. Maga mondta, fölfelelte: „Íme, én vetëk, veszödöm ujjaival Ég Urának, Terëmtő tenyere által gabonatermő göröngyre, sarjakat fakasztó földre. (- 300)

„Föld bábája, Boldogasszony, föld alatt lakó Nagyas-szony! Parancsold meződ mozogni, föld erőt forgolódni! Föld ereje fogyhatatlan, világ végéig mëgújul, csak javítsák jótét lëlkek, tëvékëny tündër-lëányok! (- 308)

„Föld, tápáskodj fekvésëdbül, Úr ugara, alvásodbul! Ifjú sarjat izmosítsad, gabna szárát szálásítsad: ezrivel kalászt eresszën, százszoros lëgyën a szála, szorgos szántásom-vetésëm, bajlódásom bérekëppen! (- 316)

„Egeknek ura, nagy Ukko, Miatyánk a mënny-egekben, fëllegëknek fëkezője, gomolyoknak gondozója! Tarts törvényt a fëllegëkben, szigorú szabályt az égën! Könnyű fëlhöt küldj keletrül, északnyugatról nyomósat, nyugatról egész erőset, dél felől is duzzadósat! Hullass harmatot az égbül, fëlhók mézëben fërosszed mëgeredő magvaimat, sűrën sarjadó vetésëm!” (- 330)

Hát Egek ura, nagy Ukko, Miatyánk a mënny-egekben törvényt tët a fëllegëkben, szigorú szabályt az égën. Küldött kis fëlhöt keletrül, északnyugatról nyomósat, nyugatról egész erőset, dél felől is duzzadósat. Fëlhók nyáját összefogta, széleit szorosra szëdte. Hintëtt harmatot az égbül, fëlhók mézëben fërossztve a mëgeredő magokat, sűrën sarjadó füveket. Kelt is ott vetés kövéren, árpa sarjadott, sokágú, porhanyó, puha mezőbül, Väinönek verejtëkébül. (- 348)

Ëgy nap tán ha telt azóta, éjszakából kettő-három, több is telhetëtt azonban: Väinämöinen, vénëk véne mëgtekinteni kimë-ne vetése viselkëdësit, bokros fáradalma bërít. Nagyon szépën nőtt az árpa, hatsoros kövér kalással, mindën szálon hármasával. (- 358)

Vénëk véne Väinämöinen tërült-fordult nézelődve: hát kakukkmadár közëlgett; látta: nyírfá áll magában. „Mért maradt mëg az, mivëgre, árva nyírfá álldogálni?” (- 364)

Szólt vénségös Väinämöinen: „Abbizony azért marada, álldogálni árva nyírfa: kiáltóhelyül kakukknak. Ott kiáltozzál, kakukkom, hangicsálj, homokbëgyúcske, epedëzz, ezüstkebelű, olvadozzál, ónbëgyúcske! Estelënte, hajnalonta, delelőre is dalolva gyönyörére gyöngyidőmnek, örömére erdeimnek, pompájára partjaimnak, fűszérére földjeimnek!”

HARMADIK ÉNĚK

Joukahainen. A lapp és a finn táltos vetélkedése.

Vének véne Väinämöinen élt ott éldégélt sokáig szélés Väinölä vidékin, Kaleva kies mezőin. Mondókáit mondogatta, varázverseit dalolta. (- 6)

Napról-napra mondogatta, éjről-éjre énekélte régén voltak regéit mindenk eredetéről, mit a gyermekész nem érthet, meglőtt férfiak sē minden az ilyen nehéz időkben, elkorcsosuló korunkban. (- 14)

Messze hallatszott a híre, keltek bámuló beszédék Väinämöinen énekéről, táltosi tudományáról. Szállt a híre dél honába, észak partjait elérte. (- 20)

Ott élt ifjú Joukahainen, incifinci lapp legényke. Tán valahol vendégségben fülébe jutott, mi bűvös szózatok születnek arra – és avatottabb ajakról! – szélés Väinölä vidékin, Kaleva kies határin, nem csak mint maga danászik, ahogy apjától tanulta. (- 30)

Elkeserődött erősen, szüntelen azon evődött, Väinämöinent hogy magánál tudta táltosabb dalosnak. Asszonyanyjához belépve szomorítja szép szülőjét, erősködik, hogy elindul, mindenképpen menni készül látni Väinölä vidékit, viadalra híni Väinöt. (- 40)

Apja attul óva inti, apja inti, anyja tiltja, Väinölä-be hogy ne menjén, Väinövel ne versenyezzén: „Tégéd ott léenékélnek, megvernek varázsigékkel, hanyatt-homlok hóba tésznek, tomboló viharba vetnek, kőbe dermesztik kezedet, lőragasztják lábaidat.” (- 50)

Monda ifjú Joukahainen: „Tud valamit a tatuska, talán mégtöbbet mamuska, legtöbb a magam tudása! Ha én egyszerű hozzákezdék versenyezni férfimódra, dallómat magam ledallom, igézőm alám igazom, akármely dērék dalosnak regélőkéjét rēkesztēm! Csülkeire csizma kőbül, fagatya feszül farára, kőkolonc kerül hasára, kōzsákot nyomok nyakába, kōkesztyūt a két kezére, kōsisakot a fejére! (- 66)

Avval elmēnt engedetlen. Paripát elévezette lánglővellő orrlukával, szikraszóró száraival; tüzes táltost szērszámozva, arany szánkójába fogta, maga szánülésre szökkent, fēlkuporodott kasába, fūrgéjét faron legyintve, gyōngyostorával gyakintva. Futásnak eredt a fūrge, könnyedén kocogni kezdett. (- 78)

Sebēsen suhant a szánka. Mēnt egész nap, mēne másnap, harmadikat is haladta. Hát a harmadik nap este Väinölä vidékit érte, Kaleva kies mezőit. (- 84)

Vének véne Väinämöinen, időtlen idők tudósa mēnt a mēgszokott csapáson, régi szánkaútját róva szélés Väinölä vidékin, Kaleva kies mezőin. (- 90)

Jó az ifjú Joukahainen, szembe hajt réá az úton. Rúd akad a rúd fejébe, hám a hámba hurkolódik, istráng istrángba fonódik, iga hámiga hëgyébe. (- 96)

Hát csak állnak-álldogálnak, álldogálnak, álmodoznak. Hámjaikra víz verődik, rúdra páragyöngy rakódik. (- 100)

Kérdi végül Väinämöinen: „Ki lehetsz, szilaj legényke? Oly veszettül vágsz elébem, hebehurgya módra hajtva! Hám-igámat elhasítod, jó kis jármom elrepesztéd, szánomat szilánkra rontod, kasomat dirib-darabra.” (- 108)

Akkor ifjú Joukahainen szóval mondta, fölfelelte: „Én csak ifjú Joukahainen! Hanëm szólj saját nëmëdrül, mondd neved, ki vagy, miféle, micsoda család csihése!” (- 114)

Vénëk vénë Väinämöinen magát akkor mëgnevezte, még e szóval mëgszërëzve: „Nos hát, ifjú Joukahainen, nekëd këne most kitërnëd, ahogy ifjabbakhoz illik.” (- 120)

Hanëm ifjú Joukahainen így felelt neki szavára: „Në azt nézzük, hogy ki ifjabb, ifjabb-ë avagy idösebb! Ki tud többet, azt tekintsük! Aki többet ér el ésszel, az maradhasson az úton; másinak kitërnëi këlljën. Väinämöinen vagy, aszondod, idötlen idök tudósa: nosza, kezdjünk hát dalolni, szövögetni szót a szóba; ëgyönk másiktól tanuljon, vërsënyben valaki gyözzön!” (- 134)

Vénëk vénë Väinämöinen szóval mondta, fölfelelte: „Kicsit ërëk ën, hogy ëngëm tartsanak tudós dalosnak! Mikor ëletëmbe’ mindig itt e tájakon idöztem, szülöföldem szép határin, hallgatva honi madárdalt. Mindazonáltal azonban hadd hal-lom saját fülemmel: kiváltkëpp mihëz konyítasz, tudományodtul mi tellik!” (- 146)

Szóla ifjú Joukahainen: „Értëk ën s nëm is kevéshez! Tudom teljes tisztasággal, mindën kétségët kizárva, hogy fönt van a füst nyílása s alul a kemënce szája. (- 152)

„Szép ëlet a fokaëlet, könnyü a vízi kutyának: lazaccal lakik rogyásig, belébe mëgy a marëna. (- 156)

„Marëna sima mezeje, lazacnak lapos lakása. Csukának csorog a nyála, zimankós idöben ívik. Sarlós tarkójú sügërek ösz utóján mélyen úsznak, nyáron part alatt petëznek, sekélyësben sürgölödnek. (- 164)

„Hogyha vélëd ezt kevésnek, emlékezhetëk ëgyëbre, tudományomtól mi tellik: Észak rént fogott ekébe, dolgozik a Dél lovakkal, lapp legényëk vadbikával. Nagy fákról tudok Pisában, szálfenyőkrül Horna-szirtën. Pisa fája hórihorgas, Horna szirt-jein hatalmas. (- 174)

„Három sodró sellö hírës, három tó van terjëdelmes, ëgig ëró hëgyből három ezën az egész világon. Hállä örvénylik Hämëben, Katrakoski Karjalában, zúdul Vuoksi vizesése, irdatlan Imatra sodra” (- 182)

Szölt vënsëgës Väinämöinen: „Asszonyész, gyërëkbeszëd ez, bajszos bajnokhoz nëm illik, felesëgës férfiúhoz! Dallj örök dolgokrul inkább, teremtó szavakra térve!” (- 188)

Akkor ifjú Joukahainen választát így adta vissza: „Világos a cinke léte, cinége madár mivolta. Vipérának kígyó volta, a harcsának hal mivolta. A vasat tudom vörösnek, jónak a fekete földet, bőrző vizet bajosnak, përszélőnek a paraszat. (- 198)

„Varázsír vagyon a vízben, gyógyerő a gyors patakban. Legjobb táltos a Teremtő, igaz orvosunk az Isten. (- 202)

„Források hëgyën fakadnak, tűznek égből lön esése, vasnak rozsa volt az apja, réznek szikla volt szülője. (- 206)

„Zsombikosban zsendül élet, füzfa minden fának őse; gyökerek tövën tanyáztak, kövön főztek, nëm fazékban.” (- 210)

Vénëk véne Väinämöinen maga mondta, fölfelelte: „Van-ë még, mivel dicsekszel, vagy danáid eldaráltad?” (- 214)

Monda ifjú Joukahainen: „Jut eszëmbë még ëgyëb is! Hogy hajdanába-danába tengërmélyet szántogattam, víznek ágyat ásogattam, halas gödröket kotortam, mélységëket mérëgettem, nagy tavakat támasztottam, dombokat dudorítottam, sziklaszálakat emeltem. (- 224)

„Na és hogy hatodmagammal, én müvem hetedmagammal földnek formába gyúrása, levegő lëköttözése, világoszlopok verése, mënnyeknek beboltozása, holdnak helybe szállítása, napkorong kovácsolása, ég szekere szërkesztése, égnek fëlcsillagozása.” (- 234)

Szólt vénségës Väinämöinen: „Mít hazudozol hiába? Nëmigën lëhettël ottan, ahol tengërt szántogattak, víznek ágyat ásogattak, halas gödröket kotortak, mélységëket mérëgettek, nagy tavakat támasztottak, dombokat dudorítottak, sziklaszálakat emeltek! (- 244)

„S nëm lëhetëtt látni tégëd, hallani së hírëd ottan, földet hol formába gyúrtak, levegőeget lëhoztak, világoszlopokat vertek, égre boltot építëttek, holdat helybe szállítottak, napkorongot készítették, égszekeret szërkesztëttek, csillagos eget csináltak!” (- 254)

Erre ifjú Joukahainen maga mondta, fölfelelte: „Mivel nëm maradt tanácsom, kërëk kardomtól tanácsot! Hej, vénségës Väinämöinen, szapora szavú vajákos! Kelj ki karddal küzdëlmëre, szállj csatázni szablyaëllel!” (- 262)

Szólt vénségës Väinämöinen: „Nëmigën ijedëk én mëg szablyádtól së szándokodtul, fegyverëdtül sëm hevedtül. Mindazonáltal azonban nëm kívánok kardra kapni, mérkőzni veled, mihaszna, harcolni veled habókos.” (- 270)

Erre ifjú Joukahainen ajkát rágta, boncát rázta, kondor üstökét cibálta. Maga mondta, fölfelelte: „Ki ódzkodik kardra kapni, szablyaëllel síkra szállni, azt én disznóvá dalolom, orrát orrmánnyá tekerëm. Úgy elbánok ily urakkal, így emezzel, úgy amazzal: ganajos gödörbe tiprom, ól oldalához lapítom!” (- 282)

Väinämöinen most felindult, mérэг ёtte, marta szégyén. Maga kezdett most dalolni, varázssverseit idézni, nem gyermeknek valókat, nem asszonynevettetöket: bajszos bajnokhoz valókat, kiskorúak mit nem értenek, fiatalok félíg értenek, házások csak hébe-hóba az ilyen nehéz idökben, elkorcsosuló korunkban. (- 294)

Vén Väinämöinen dalára föld réngött, tavak kicsaptak, rézhasú hegyek remögtek, sziklaszálak meghasadtak, szikla-bércék szétszakadtak, parti szirtok porladoztak. (- 300)

Lëdalolta Joukahaint: hogy igája ágat hajtson, jármára bokor boruljon, iszalag az istrángjára. Majd a szánját szëdte széjjel: tavi tuskót tett belöle. Gyártott gyöngyös ostorából nö-dögélö parti nádat, hóka homlokú lovából vízvetö követ terëm-tëtt. (- 310)

Arany markolatú kardját égre villámul vetette, cifra íjának ívébül víz fölé hidat feszített, nyílvesszeiböl varázsolt körözö kerecsenëket, vigyázö vadászëbëbül földön fekvö ködarabot. (- 318)

Fejfëdöjit is lëkapta: égre félhöt fűjt belöle, tóba kesztyü-jét kezëril vízivirágul vetette; kék köpönyegét lërántva fodor félhövë sodorta, patyolatövét lëoldva csillagok közibe csapta. (- 326)

Magát ifjú Joukahaint övig mártotta mocsárba, lágyékig a lábba nyomta, hónaljig homokmezöbe. (- 330)

Immár ifjú Joukahainen tudhatta tapasztalásbül, mi veszë-delëmbë vitte kevély fölkerekëdëse vërsënyre-vetëlkëdësrë, Väinövel viaskodásra. (- 336)

Lábait emelve lépne, ámde mëg së mozdíthatja: mëg van mind a kettö kötve, köbocskor-bilincsbe verve. (- 340)

Jól mëgjárta Joukahainen, csúnya csávában leledzëtt. Elkeserëdëtt erősen. Szóval mondta, fölfelelte: „Bölcsek véne, Väinämöinen, idötlen idök tudósa! Fordítsd vissza szëvadat, vëdd vissza varázsigëdet! Szabadíts szorongatásbül, nyavalyámbül nyújts ki mostan! Drága marha lësz a díjad, kincseim java jutalmad.” (- 352)

Szölt vënsëgës Väinämöinen: „Mit ajánlasz hát adóba, ha mëgmásolom szëvamat, visszavonom szënt igëmet, szabadítlak szüksëgëdbül, nyomorúságból kinyújtlak?” (- 358)

Monda ifjú Joukahainen: „Van ëgy pár iratos íjam, két remëkbe készült ívem; ëgyike sebës lövésű, mindig célt talál a másik. Valamëket választhatod.” (- 364)

Szölt vënsëgës Väinämöinen: „Íjaid nem ërdëkëlnek, nem vágyom vacak nyiladra. Van nekëm ëlëg magamnak, fal mellë félállogatva, függesztve fali szëgekre. Erdöre ëgyedül járnak, vadász nélkül is vadásznak.” Lëdalolta Joukahaint, mëg më-lyebbre, mint korábban. (- 374)

Monda ifjú Joukahainen: „Vitorlásom vóna páros, igazán helyes hajócska. Vörsényre való az egyik, tengő terhet bír a másik. Valaméket választhatod.” (- 380)

Szolt vénségös Väinämöinen: „Csónakid nem érdekélnék, nem vágyom vacak hajódra. Van elég nekem magamnak, réveimben ringatóznak, nyiladékokban nyüzsögnek. Ki hátszéllel száll sebésen, ki ellenszélben erősebb.” Lédalolta Joukahaint, még mélyebbre, mint korábban. (- 390)

Monda ifjú Joukahainen: „Paripám is vóna páros, egyhasi csinos csikóim. Egyik nyílsebésen nyargal, másik nagy teherbírású. Valaméket választhatod.” (- 396)

Szolt vénségös Väinämöinen: „Lovaid nem érdekélnék, harisnyás csüdű csikóid. Van elég nekem magamnak, jászlaime köré kötözve, karámaimban kapálva. Hátán víztükör világol, tomporán olajtavacska.” Lédalolta Joukahaint, még mélyebbre, mint korábban. (- 406)

Szola ifjú Joukahainen: „Jaj, vénségös Väinämöinen! Fordítsd vissza szent szavadat, vond vissza varázsigédet! Aranyat adok süveggel, ezüstöt egész kalappal; apám háborúból hozta, hadizsákmányul szerezte.” (- 414)

Szolt vénségös Väinämöinen: „Ezüstid nem érdekélnék, nem adok aranyaidra. Van elég nekem magamnak: kincsés kamráim tömötten, minden csöbröm csordulásig holddal egyidős ezüsttel, napnál fényesebb arannyal.” Lédalolta Joukahaint, még mélyebbre, mint korábban. (- 424)

Szola ifjú Joukahainen: „Jaj, vénségös Väinämöinen! Szabadíts e szükségemből, nyavalyámból nyújts ki mostan! Kazlaim adom kezedre, véd el minden szép mezőmet fizetségül fejemnek, megváltásául magamnak!” (- 432)

Szolt vénségös Väinämöinen: „Nem kérek a kazlaidból, fűtülök a földjeidre! Van nekem elég magamnak, földem mindenik faluban, asztagom amennyi tetszik. Saját földem többre tartom, boglyáimmal én beérem.” Lédalolta Joukahaint, még mélyebbre, mint korábban. (- 442)

Akkor ifjú Joukahainen elkeseredett egészen, álláig mozsárban állva, szakálláig szennyes lében, ínyéig mohás iszapban, fogáig fatörmelékben. (- 448)

Szola ifjú Joukahainen: „Ó, varázsló Väinämöinen, időtlen idők tudósa! Dalold már dalaid vissza, kíméld életem keveset, eressz engemet utamra! Lemerüle, lám, a lábom, szemembe homok szivárog. (- 456)

„Szent szavad ha visszavészéd, megigazítod ígédet, Aino hűgomat ajánlom, mátkádul szülém szülöttit: ő takarítsa tanyádat, padlódról a port söpörje, elmosogassa edényed, köpönyegedet kefélje, aranyszállal szője inged, mézes köttesed dagassza.” (- 466)

Vén Väinämöinen ugyancsak örvendett öreg szívében: Joukahainen húga leszén vén napjainak vigasza. (- 470)

Föl is ült örömkövére, dalos dombja oldalára, mondott
egyet, mondott másat, harmadikat ráadásnak; szent szavait
visszavonta, minden átkát megmásolta. (- 476)

Így került ki Joukahainen állig érő áradatbul, szakállát
mosó mocsárbul. Lova is kibújt a kőből, szánkója szoros fatörzs-
ből, gyöngyostora gyékényésből. (- 482)

Kászálódott szán kasába, szánkója farába fekvé nagy ke-
servesen elindult, szomorúsággal szívében asszonyanyja udva-
rába, szüléje szeretetébe. (- 488)

Vágtatott vadul hazáig, hebehurgya módra hajtva, szánját
csűr falához csapta, elrepedt a szánka rúdja. (- 492)

Anyja aggódott miatta, apja korholta keményen: „Öblös
szánkód összetörted, rudadat is tönkre tetted. Mért kell ily vadul
vezetned, hebehurgya módra hajtva?” (- 498)

Erre ifjú Joukahainen keservesen ríni kezdett, bánatosan
bólogatva, csáléra suvadt süveggel, színtelen szédérjes ajkkal,
szájba csüngő hosszú orral. (- 504)

Kérdi, kérleli az anyja, aggódik szegény szüléje: „Mért
sírsz, magzatom, gyermekem, min kesergesz, szép szülöttem?
Orcád színtelen, szédérjes, szádba lóg, szegény, az orrod.” (- 510)

Szóla ifjú Joukahainen: „Ó, anyám, szülőanyácska, csúnya
csávába kerültem, varázsos veszedelembe. Van elég okom
sírásra, bajom búra-búsulásra! Azon bánkódom, míg élök, míg
bennem lakik a lélek, Aino húgom hogy eladtam, ígértem
szülém szülöttit Väinämöinennek vigaszul, énekmondó mátká-
jául, vénembér vezetgetőül, támolgyónak támaszául.” (- 524)

Ám az anyja dörzsölgetni kezdte két kezét e szóra, maga
mondta, fölfelelte: „Sosé sírdogálj, szülöttem! Nincs sém-
mi okod sírásra, szértelen szomorkodásra. Világéletembe vágytam,
szívemből szerettem volna nemzetségembe nagy embért, csoda-
hóst családtagomnak, magát Väinämöinent vömnek, dörék dal-
nokot rokonnak.” (- 536)

Hanēm Joukahainen húga most maga fakadt sírásra. Sírt
egész nap, rája másnap, garádicson görnyedézve, keservében
könnyet ontott, szívszakasztó bánatában. (- 542)

Szülőanyja szólította: „Mért sírsz, mért rísz, kislányom?
Világhírös vőlegényhez, jutsz jelés vitéz honába ablakba való
virágnak, kispadon kakukkolónak.” (- 548)

Erre lánya ezt felelte: „Ó, anyám, szülőanyácska, van bi-
zony okom keservre! Fonatos fejem siratom, sűrű sátorát hajam-
nak, fiatal fejemnek ékit, mert azt most kicsiny korában békötik
alig kelőben! (- 556)

„Aztat sajnálom-siratom: szerelmetes szép napomat, édes
holdam ékességit, ifjúság arany idejét; hogy most ifjan itt kell
hagynom, fiatalon ott felednem bátyám baltázó színében, apám
ablaka tövében.” (- 564)

Anyja lányának aszongya, szülő csiggatja szülöttit: „Esz-telen, ereggy a búddal, sírdogálással, sülülü! Nincs miért merülni búba, sēmmi ok siránkozásra. A nagy Isten fényēs napja más vidékēn is világol, mint apádnak ablakában, báty-uradnak udvarában! Terēm máshol is bogyóka, dombokon szagos számóca: szēdēgethetēd, szēgényke, ott a messze más határban, nēm csupán apád csapáin, fivérēd kapálta földön.” (- 580)

NÖGYEDIK ÉNÉK

Aino tragédiája. Halála és siratása.

Égyszer Aino, szép szüecske, ifjú Joukahainen húga lombért indult a ligetbe fürdő-csapdosót csomózni. Nyírgallyat nyesett apának, aztán anyjának kötözte, majd a harmadik halomba bajnok bátyjának csomózta. (- 8)

Már hazafelé mőnőben égőrcserjésnek csapáin, vén Väinämöinen közelgett. Mőglátta a lányt az erdőn, szépszoknyását a csalitban. Szóval mondta, szólogatta: „Sėnki kedvéért, kisasszony, kedvemért csupán, kisasszony, viselj győngyfűzért nyakadon, kebleden kicsiny kőrsztőt, fonj koszorút a fejedre, piros pántlikát hajadba!” (- 20)

Válaszolt a lány viszontag: „Bizony, nēm nekėd sė másnak hordok keblemēn kőrsztőt, fonok pántlikát hajamba. Nēm kėrėk a keszkenődből sēm a búzabélėsėdből. Hordom a magam gúnyáit, mőgėlėk kemény kőnyėrėn udvarán apámuramnak, anyámasszony oltalmában.” (- 30)

Kebelėrőł a kőrsztőt, ujjáról gyűrőt lėtėpi, győngyőś ékszerėt nyakából, szėdi szallagját hajából, földre dobja, földnek adja, prėdától mohás mezőnek. Záporként zokog hazáig, könnyezve fut a kapura. (- 38)

Ablakukban űlt az apja, fejszėje nyelėt faragva: „Mėrt rıs-z-rıdogálsz, szėgėnyke, kislėányom, szėp kisasszony?” (- 42)

„Hogyne sírnėk, hogyne rınėk, van okom panaszkodásra! Azért sírok, jó apácska, azon bánkódom, kesergėk: keblemrőł kicsi kőrsztēm, lėesett ővemnek éke; keblemrőł ezüst kőrsztēm, rėzcsatom dėrėkővemről.” (- 50)

Bátyja a kapu közėben igája ívét faragta: „Mėrt rıs-z-rıdogálsz, aranyom, szėp hógom, szėgėny kisasszony?” (- 54)

„Hogynė sírnėk, hogyne rınėk, van okom elég panaszra! Azt siratom, édes bátya, azon bánkódom, kesergėk: gyűrőm elgurult kezemről, lėpėrgėt a győngy nyakamról, arany gyűrő a kezemről, ezüst győngyeim nyakamról.” (- 62)

Hıdló végın űlt a húga, tőzdelve arany tőszőjit: „Mėrt sırsz-sırdogálsz, szėgėnyke, édes nėnėm, szėp kisasszony?” (- 66)

„Van elég okom rıvásra, könnyekre, keserősėgre: azt siratom, édes hógom, azon bánkódom, kesergėk: arany abroncs homlokomról, hajamból ezüst kihullott, kėk selyėmkendő szėmēmről, piros pántlika hajambul.” (- 74)

Gádor grádicsán az anyja éppen a tejet főlőzte: „Mėrt sırsz, mėrt rıs-z, édes lányom, min kesergesz, szėp szőlőttem?” (- 78)

„Jaj, szőlőanyám aranyom, fėlnevelő drága dajka! Van bizony okom a búra, könnyekre, keserősėgre! Azért sírok, jó anyácska, szėp szőlėm, azért kesergėk: lombért mēntem a ligetbe, nyırcsapóért a nyırésbe, vesszőt vágтам éd’sapámnak, másı-

kat szülőanyámnak, harmadik halomba raktam bajnok bátyámnak a részit. Hazaindultam azonban csalitosoknak csapáin. Odaátrul Osmo sarja, Kaleva fia közelgett: ‘Sënki kedvéért, kisasszony, kedvemért csupán, kisasszony, viselj gyöngyfüzért nyakadban, kebleden kicsiny keresztet, fonj koszorút a fejedre, piros pántlikát hajadba!’ (- 100)

„Téptem keblemről keresztet, gyöngyöm pörgettem nyakamra, szállagom szemöldökömről, piros pántlikám hajambul; földre dobtam, földnek adtam, prédájául puszta földnek. Magam mondtam, válaszoltam: ‘Bizony, nem nekéd sē másnak hordok keblemen keresztet, selyem szállagot hajamba!’ Nem kérek a keszkenődből, fehér búzabélésedből, járok köznapigúnyába, megélek kemény kenyéren oltalmában jó apámnak, szerelmes szülőanyámnak.” (- 116)

Anyja válaszolt viszontag, szülő intette szülöttit: „Sosē sírdogálj, leányom, fiatalon lőtt virágom! Írósvajon élj egy évig, attul mingyárt megvidámodsz; sertiessültön más évig, az válik egészségédre, majd madártején egy évig: lányok közt tē lesz a legszebb. Mēnj föl a ruharaktárba, ünneplőruhás rekeszbe! Láda áll ott láda hátán, fölpolcolva, rendbe rakva. A legszebbiket lēvéve, faragott földelt kinyitva, tíz aranykötőt találhatsz, kék szoknyából is kilencet; mind a Holdleány szövése, Napkisasszonynak kötése. (- 136)

„Néhai leánykoromban, hajadonként hajdanában, egyszerű erdőn eprészgettem, halmon himpért kórálgattam: hallám Holdleány szövését, Naplány rokkapörgetését kék ködlő rēnetegben, szerelēmliget szegélyin. (- 144)

„Lassacsán oda lopóztam, egészen közel kerülve. Kezdtém kérni szépen őket, szóval mondva, szólogatva: ‘Add aranyad, Hold leánya, ezüstödet, Nap leánya, e gyámoltalan gyerekeknek, kégyedért esedezőnek!’ (- 152)

„Holdleány adott aranyat, ezüstöt a Nap leánya. Aranyat a homlokomra, ezüstöt hajamra hintve vetődtem haza virágul, öröme agg apámnak. (- 158)

„Hordtam egy nap, hordtam másnap, harmadik napon lēszedtem aranyam a homlokomra, ezüstömet a hajambul, kincseshomlokomra bevitettem, rejtettem ruhás fiókba. Ott hevert aztán azóta, soha sënki mēg sē nézte. (- 166)

„Köss selyēmkendőt fejedre, aranypántot tűzz hajadba, gyöngyös láncocskát nyakadba, kebledre arany keresztet! Végy magadra lēnge vásznat, patyolat pēndēlyt alulra, szövött szoknyát ölt föléje, selyem övvel összefogva; húzz harisnyát lábaidra, cifra leffentyűs cipellőt! Koszorúba fond hajadat, selyēmszállagot hajadba, gyémántgyűrűt ujjaidra, arany karkötőt karodra! (- 180)

„Ringatózva jöjj a házba, ruharaktárból szobánkba, mint családod büszkesége, nēmēdnek gyönyörűsége; vadvirágként vándorolva, málna bokraként bolyongva, nőve szépségben naponta, virulóbban, mint valaha.” (- 188)

Szerető szülője szóla, meggyőzésül gyermekéhez. Ám az nem hajolt szavára, nem fordított rá figyelmet. Mént az udvarra zokogni, kisírni magát a kertbe. Száját ily szavakra nyitva, maga mondta, fölfelelte: „Boldogoknak kedve milyen, gondtalanok gondolatja? Boldogoknak kedve olyan, gondtalanok gondolatja, mint futó haboknak fodra, vihar vályúcska vizében. Hát a boldogtalan kedve, gerlicének gondolatja? Boldogtalan kedve olyan, gerlicének gondolatja, mint a töppedt hó tavasszal, kút mélyén maradt erecske. (- 208)

„Az én kedvem is ködökbe, burkolódzott búsulásba, alant jár fakó füvekben, csalitasokban csatangol, renyhén sorvadoz a rétén, búslikodik a bozótban; kedvem kátránynál sötétebb, szívem szénnél nem fehérebb. (- 216)

„Jobb volna nekem valóban, bizony jobb lett volna nekem születetlen, felnőttetlen, nagyléánnyá serdületlen ilyen ínségös időkre, vigasztalan vad világba. Hatnaposan haltam volna, nyolc éjet sém éltem volna; nem lett volna szükség sokra: egy arasznyi lén lepélre, maroknyi fekete földre, kis siratásra anyámtul, még kevesebbre apámtul, bátyám még sē gyászolt volna.” (- 230)

Sírt egész nap, rája másnap. Kérdi tőle asszonyanyja: „Mért sírsz, mért rísz, árva lányom, mit szomorkodol, szegényke?” (- 234)

„Árva lányka azt siratom, azért könnyezék, kesergék, mivel elszöréztél engem, elígérted egyetlenned öreg embernek örömul, vénségnek vigasztalóul, tipögőnek támaszául, görnyedőnek gondozóul. Inkább indítottál volna hullámok alatt lakónak, tengéri halak húgának, tőkehalak testvérének! Jobb volna vizekben élnem, hullámok alá húzódnom tengéri halak húgául, tőkehalak testvéréül, mint vigaszul vénembernek, toporgónak támaszául, ki a bocskorába botlik, elesik egy szalmaszámban.” (- 254)

Fölmént a kamaradombra, ruharaktárukba lépve legszebb ládáját nyitotta, fölpattintotta födelit. Hat aranytűszőt talál, kék rokolyából kilencet. Öltött ünneplőt magára, gondosan megigazitva, arany abroncsot szorítva fejére, finom ezüstöt, szallagot szemöldökére, piros pántlikát hajába. (- 266)

Onnan lépkedett lefele, egy mezőben, másik mellett; mént a lápon, mént az érén, komor erdőkön keresztül. Maga méntében dalolta, jártában jajongva mondta: „Szívemet a bú szorítja, fejem fájdalom feszíti. Ha szigorúbban szorítna, fájdalmasabban feszítne, meghalhatnék tán, szegényke, megszabadulhatnék, árva, eme gyilkos gyötrelémtől, szomorú szorongatástul. (- 280)

„Hogyha jőne most halálom, megválásom a világtul, bús Manalába mēnésēm, Tuonelába távozásom, nem sírna apám sokáig, anyám sē sokat siratna, nem hullana húgom könnye, bátyám búba nem merülne; vesznehetnék akár a vízbe, halhatnék halas tavakba, habzó hullámok ölébe, fekete folyó sarába.” (- 292)

Mënt egész nap, méne másnap, hát a harmadik nap este magát tengernél találta, nádbenőtte puszta parton. Ott érte a hűvös éjjel, sűrű éjszaka sötétje. (- 298)

Estéjét elsirdogálta, éjnek évadján kesergött, kuporodva vízi kőre, tág ölü öböl zugában. Kora hajnali homályban part fokára föltekintve, látott három lányt a vízben, fürdőzni hideg habokban. Ainót hívta-hivogatta negyediknek mind a három. (- 308)

Pëndélyét a parti fűzre, szoknyáját szílágra dobta, harisnyáit a harasztra, topánkáit tó kövére, gyöngyeit gyökér tövére, gyűrűit gyalogbokorba. (- 314)

A tengërben tarka zátonyt, látott fényben fürdő szirtet: odaúszhatna a kőre, picikét pihenni rajta. (- 318)

Odaérkezvén azonban, ráülőfélben a szirtre, a kiálló tarka kőre, arra az aranysziketre, csak mélybe szaladt a szikla; fenékre futamodóban rajta lévő elragadta, Ainót mélységbe merítve. (- 326)

Így halt még szegény szűzecske, odalétt piciny pipécske. Halófélben hangja hallik, merültében mondogatja: „Tengërben fürödni fogtam, kiúsztam a víz kövére; ott veszttem, piciny pipécske, megholtam, szegény madárka. Én édesapám ezéntúl, míg csak napjai nem múlnak, halászhálót itt nē húzzon, e vízből halat nē fogjon. (- 338)

„Mosakodni partra mēntem, tengërben fürödni fogtam, ott veszttem, piciny pipécske, megholtam, szegény madárka. Én édesanyám ezéntúl, míg csak napjai nem múlnak, dagasztó vizet nē végyen háza tájának tavábul. (- 346)

„Mosakodni partra mēntem, tengërben fürödni fogtam, ott veszttem, piciny pipécske, megholtam, szegény madárka. Mátul fogva jó fivérēm, míg csak napjai nem múlnak, nē járjon ide itatni paripát e puszta partra. (- 354)

„Mosakodni partra mēntem, tengërben fürödni fogtam. ott veszttem, piciny pipécske, megholtam, szegény madárka. Én édes hugám ezéntúl, míg csak napjai nem múlnak, nē mossa szemét e szirten házunk tájának tavában. Valahány kalán e vízből, mind a vérēmnek veszése, valahány halat kifognak, mind a testēm tépdésése, ahány ág e puszta parton, annyi bordám szerteszórva, ahány szénaszál e parton, annyi hullt oda hajambul.” (- 370)

Így lőn kisléány halála, veszése piciny pipének... (- 372)

Ki vállalja szó vivésit, halálhírnek megvivésit lányka hírös hajlokába, oltalmazó otthonába? (- 376)

Medve légyen hír harangja, halálhírnek megvivője! Medve nem lett megvivője: marhalegelőn megállott. (- 380)

Ki vállalja szó vivésit, halálhírnek megvivésit lányka hírös hajlokába, oltalmazó otthonába? (- 384)

Farkas légyen hír harangja, halálhírnek megvivője! Farkas nem lett hír futárja: bárányok közé betévedt. (- 388)

Ki vállalja szó vivésit, halálhírnek megvivésit hajadon híres hajlokába, oltalmazó otthonába? (- 392)

Róka légyen hír harangja, halálhírnek megvivője! Róka nem lett hír harangja: legelő libákba botlott. (- 396)

Ki vállalja szó vivésit, halálhírnek megvivésit lányka híres hajlokába, oltalmazó otthonába? (- 400)

Nyúl légyen a hír harangja, halálhírnek megvivője! Nyúl nyugalommal felelte: „Én szavamat állni szoktam.” (- 404)

Nyúl azonnal nyargalásba, füles vad futásba kezdett, karikázott kacskálábú, hasadt szájú szélsébesen ért a híres lyányosházba, hajadonnak hajlokába. (- 410)

Fut a fürdő ajtajára, kuporodik a küszöbre. Lócán lányok üldögélnek, nyírfavesszővel verődznek: „Levesbe kerülsz, té kancsi, süllü, sütünk belőled a gazdának estebédét, gazdasszonynak délebédét, lányuknak lapockasültet, fölöstökömöt fiuknak!” (- 420)

Füles tudja, mit feleljen, duvadó szemű dicsekszik: „Ördög jöjjön önszántából, hogy megfőzzétek fazékban! Követként jöttem közéték, gyászos hírt hozó futárnak: meghalt már szegény szűzecske, odalétt az ónöveske, elmélt az ezüstcsatoska, rosszuljárt a rézőveske; tengéri fővenybe fúlva, tengér mélyébe merülve tengéri halak hugául, testvéréül tólakóknak.” (- 434)

Félsírt akkor asszonyanyja, könnyei ömölni kezdtek. Szóval mondta-mondogatta, így bucsálódván búvában: „Ó, szülőanyák, szegények, valamíg világon éltek, ne lökjétek lányotokat, vérétek ne vonszoljátok férjhez kedve ellenére, ahogy én, anyák utólja, leányomat lódítottam, kis lilécskémet löködtem!” (- 446)

Sír az anyja, hull a könnye, záporként zuhog szeméből, két szomorú kék szeméből, két orcájára omolva. (- 450)

Hull a könnye, egyre hullik, záporként zuhog szeméből, két orcájáról omolva dús mellének dombjaira. (- 454)

Hull a könnye, egyre hullik, záporként zuhog szeméből dús mellének dombjairól selyémszoknya sátorára. (- 458)

Hull a könnye, egyre omlik, záporként zuhog szeméből selyémszoknya sátoráról piros pár harisnyájára. (- 462)

Hull a könnye, egyre omlik, záporként zuhog szeméből piros pár harisnyájáról cifra leffentyűs cipőre. (- 466)

Hull a könnye, egyre omlik, záporként zuhog szeméből cifra leffentyűs cipőről mélyen a fekete földbe, föld alá a föld javára, vízbe folyva víz javára. (- 472)

Alighogy odajutottak, folyóvízként futni kezdtek; három nagy folyam fakadott kisírt könnyei vizéből, feje forró kútjaiból, pillája patakjaiból. (- 478)

Támadt mindenik folyónak három harsogó esése, mindenik sellő-medérben három hullámszóró szikla, minden egyes szikla szélén aranyos halom homokja, mindenik homokhalomból

három nyári nyírfa hajtott, mindenégyes nyírfalombban egy kakukkmadár kucorgott. (- 488)

Kezdték is kakukkolásba. Egy kiáltja: „Csókot, csókot!” Más kiáltja: „Férjet, férjet!” A harmadik: „Boldog, boldog!” (- 492)

Mélyik mondta: „Csókot, csókot!”, három hónapig kakukolt szegény csóktalan cselédnek, tenger mélyébe merültek. (- 496)

Mélyik mondta: „Férjet, férjet!”, hat hónapon át kakukolt a fájdalmas férj-jelöltnek, gondjaiban gubbasztónak. (- 500)

Mélyik mondta: „Boldog, boldog!”, egy életen át kakukolt a boldogtalan anyának, könnyekből ki nem fogyónak. (- 504)

Mondta is szegény szüléje kakukkszónak hallatára: „Hej, szegény szülő, ne hallgass szüntelen kakukk szavára! Mert ahány kakukkolása, szívnek annyi szökkenése; szémeid vize szivárog, könnyek orcádra omolnak, borsószeméknél nagyobbak, babszeméknél számosabbak. Könyökszám kopik el élted, araszonként agg dörökd, egész tested eltörődik kakukk hangja hallatára.” (- 518)

ÖTÖDIK ÉNÉK

*Väinämöinen megtalálja, majd végleg elveszti Ainót
s vele boldogságát.*

Szárnya kelt szomorú hírnek, mindennüvé mēnt üzenet,
mint lőn kisléány halála, szép szűzecske pusztulása. (- 4)

Vének véne Väinämöinen azt szörnyen szívére vette; reg-
gel-este rítt miatta, éjnek-évadján ugyancsak, hogy meghalt szé-
gény szüzike, hajadon halálba szédült, merült tengér mélyeibe,
hullámok alá húzódva. (- 12)

Sopánkodva-sóhajtozva, szomorúsággal szívében topor-
gott a tengérparton. Szóval mondta, fölfelelte: „Mondd, Álom-
szuszék, az álmod, Untamo, igazíts útba, hol van vára Ahtolá-
nak, vízi lányoknak lakása?” (- 20)

Álomzsák az álmát mondta, Untamo utat mutatva: „Ott
van vára Ahtolának, vízi lányoknak lakása, fokán ködlő félszi-
getnek, partján párálló szigetnek, hullámok alatt a mélyben,
fölötte fekete sárnak. (- 28)

„Ott van vára Ahtolának, vízi lányoknak lakása, egy hü-
velyknyi házikóban, keskenyre szabott szobában, tarka kőnek
köldökében, szélés szirtnek hónaljában.” (- 34)

Vének véne Väinämöinen ladikok helyére lépve zsinégeit
válogatta, horgai között kutatva. Tövis horgát zsebre tette, vas-
horgát kasába vetve. Egyenletesen evezve ért a szembeni
szigetre, párás félsziget fokára, szélire ködös szigetnek. (- 44)

Állhatatosan halászott, váltig horgait vigyázva, kézi szák-
jával körözve. Päckét mélybe mártogatta, bevonogatta, bedobta;
rézveretű botja rezgett, futkosott ezüst fonala, surrogott arany
zsinórja. (- 52)

Némelyik napon azonban, valamelyik virradattal hal akadt
a vashorogra, kampóján fogas ficánkolt. Csapta rögtön csónaká-
ba, ladikja lapos hasába. (- 58)

Nézëgette-mérëgette, száját ily szavakra nyitva: „Fenemód
fura halacska, még nem ismerem, miféle. Keszegnek kicsit kö-
vérke, nagyonis sovány sügérnek, igényis fakó fogasnak, hátuszo-
nya is hiányzik. Embërnek elég különös, hajadonnak hajfonat-
lan, vízi tündérnek tüszötlen, kis feleségnek fületlen. Lazacnak
lehetne hinnem, vélnem mélyvízi vizának.” (- 72)

Dërëkára kötve kése, ezüstpēnge tokba téve. Késit tokjá-
ból kihúzta, ezüstpēngéjét emelte, hogy hala hasát hasítsa, jót
kanyarítson belőle remék reggeli darabnak, fölségës fölöstököm-
nek, levesës lazac-ebédnek, jó vacsoráralónak. (- 82)

Szeletélte-vágta volna, hasába hasított volna: nagyot lēn-
düle lazaca, fogasa a vízbe fordult piros bárka belsejébül, Väinä-
möinen csónakából. (- 88)

Mégégyszér fejét felütve vállal fölmerült a vízből öt szél-örvény szélösségben, hat hullámnyi hosszúságban. Ott a jobbkezét kidugta, bal bokáját megmutatta hét hullámnak távolából, kilenc mérföld messzeségből. (- 96)

Visszaszolt neki a vízből, maga mondta, fölfelelte: „Ó, vénségös Väinämöinen, nem annak vala jövésém: hálnak föl-szeletelésre, durbincsnak darabolásra, remék reggeli falatnak, fölségös fölöstökömnek, leveses lazac-ebédnek, jó vacsoráralónak!” (- 106)

Szolt vénségös Väinämöinen: „Hát minek vala jövésöd?” (- 108)

„Csak annak vala jövésém: „öledbe való csibének, mindig melletted ülőnek, hőtig húségös felednek, fekvőhely egyengetődnek, fejalja igazgatódnak, tanyadat takarítónak, pallódat porolgatónak, fürge rőzsetűz rakónak, szenet lángra lobbantónak, kerek rozskönyér sütőnek, mézes tészta szaggatónak, söröddel sérénykődőnek, ebéded eléd adónak. (- 122)

„Nem vagyok hala vizeknek, marénája mély tavaknak: vagyok földi lány, fiatal, Joukahainen hajadon húga, kit megóhajtál magadnak, vén napjaidra vigaszna. (- 128)

„Ó, agyalágyult apóka, ügyefogyott Väinämöinen! Kieresztetted kezedből vízi Vellamo leányát, gyönyörűségös gyerékit!” (- 133)

Szolt vénségös Väinämöinen, orra lógatva, leverten: „Hallod, Joukahainen húga, nem jönnél ki másodízben?” (- 137)

Bizony, nem jött az ki többet, sē másodízben sē máskor; tovaúszott távolodva, tengér mélyibe merülve, barna szirték barlangjába, májszínű kövek közibe. (- 143)

Vének véne Väinämöinen tanakodik-tépelődik, mit lehetne tenni mostan? Selyémhálót font sérényen, mēghúzta kérésztül-átul, végigvonta minden öblön, csöndes mélyekbe merítve, lazacos kövek közibe, honni Väinölä vizébe, Kalevala kútjaiba, mérhetetlen mélyeibe, szélös víztömeg szívébe, folyóiba Joukolának, Lappföld öblei ölébe. (- 157)

Fogott más halat halommal, bőven mindēnféle fajbul, kis hala kivételével, aki lēlkéből leledzett: vízi Vellamo leánya, gyönyörűségös gyeréke. (- 163)

Vének véne Väinämöinen orra lógatva leverten, félre fittyenő süveggel maga mondta-mondogatta: „En balga, világ bolondja, esztelen ecebocája! Volt sütnivalóm valaha, józan félfogás fejemben, ész és értelēm magamban, volt egyszér valaha régēn. Most azonban mostanában, nyavalyás-nyūgös koromban, veszni induló időmben odavan okos tanácsom, mēgfontoltságom fogyóban, mazna minden ténykēdēsēm. (- 179)

„Akit annyira akartam, világéletēmbe vágytam hőtig húségös felemnek, fiatal feleségēmnek: vízi Vellamo leánya, gyönyörűségös gyeréke már a horgomat harapta, csónakom farát feküdte. Mēgtartani mégse tudtam, hazavinni hajlokomba; visszaengedtem a vízbe, hagytam hullámokba buni.” (- 191)

Nagy vonakodva megindult, sóhajjal-sopánkodással útját visszafelé vette, mondogalódván magában: „Szólt egykor szívem kakukkja, madara múltó örömnék, egyre fújta este-réggel, nap közben is néha-néha. Mitől némult el a nóta, hova lett hatalmas hangja? Bútól némult el a nóta, szomorúság szegte kedvit. Mert nem hallok hangicsálni, énekélni estelente, alkonyom ajándokául, virradatomra vigaszna. (- 207)

„El sém képzelém ezentúl, hogyan létezzek, hogy éljek, hol s miként légyen lakásom, e világon vándorlásom. Édesanyám hogyha élne, napja nem szakad szülémnek, talán ő tanácsot adna, hogy kelljen kemény maradnom, hogy búbanatba ne haljak, szív fájdalomba ne vesszek nyomasztó nyomorúságban, hálgyos lhangolásban!” (- 219)

Anyja megmozdult a mélyben, víz fenekéről felelte: „Nem múlt napja még anyádnak, vigyáz, viraszt még fölötted. Most is megmondja, miképpen kellene kikászolódnod búbanatodból töretlen, szív fájdalomba halatlan, nyomasztó nyomorúságbul, hálgyos lhangolásbul: ereggy Észak lányaihoz! Százszor szébbek ott a lyányok, csodálatosan csinosak, sokkal életrevalóbbak, mint ezek a mélabúsak, kényeskdő lapp lőányok. (- 235)

„Onnan házassodj, fiacská, Észak szépét megszerézve, vedd el a legékésebbet, ki öröme szemnek-szívnek, aki fürgén forgolódik, ügyes minden mozdulása.” (- 241)

HATODIK ÉNĚK

Joukahainen bosszúja

Vének véne Väinämöinen úgy határozott, hogy elmegy abba a fagyos faluba, Észak éjsötét honába. (- 4)

Szalmaménjét szerszámozta, borsószár-lovát vezette, zabolát fogába zárta, kötve kantárját fejére. Fürgén a nyerégbe fordult, lábával lovára lendült. Majd megindult hosszú útra, mérve a futó mezőket szalmaszál-paripa háton, büszke borsószár lovával. (- 14)

Mérte Väinölä mezőit, téreit Kalevalának. Fut a ló, fogyogat útja, mögötte marad hazája. Száguld szélés tengerháton, véghetetlen vízmezőkön, lova lábát még sē mártva, körmeit be sēm vizezve. (- 22)

Hanēm ifjú Joukahainen, incifinci lapp legényke haragudt örök haraggal; egy volt bosszúvágya tárgya: vénék véne Väinämöinen, időtlen idők tudósa. (- 28)

Gyártott egy gyönyörű íjat, fényes fegyvert tett magának: íve vasbul volt kiverve, maga mintázta arannyal, béeresztette ezüsttel. (- 34)

Hát húrját honnét szerezte, idegét miből sodorta? Hiisi-szarvas szár-inából, Lempo ördög lénsszöszébül. (- 38)

Fegyverét fél is szerezte, módját íjának megadta. Szēmre szép a számszeríja, jó pénzt adtak volna érte: táltos ló a lapján tombol, csikó oldalán csatangol, ívén alvó tündéresszony, nyomója helyén nyulacska. (- 46)

Vesszöt vágott jó kötegnyit, háromtollasat halomnyit; fáját tölgyből fabrikálta, hēgyét gyantádzó gyökérbül. Elkészülve egy nyilával, tüstént tollazáshoz látott, fēcskéről finom pehelllyel, verébről vitorlatollal. (- 54)

Edzette nyilát erősre, vesszei fejét fūrösztve kígyónak ölő levében, fekete vipēravérben. (- 58)

Készítve kezeügyébe, fegyverét félajzhatóra, oda várta Väinämöinent, Suvanto fiára számolt. Várta este, várta réggel, délidő után ugyancsak. (- 64)

Várta-várta Väinämöinent, várta vég nekül, nēm unta, ablaka alatt lapulva, fészere felől figyelve, kert közében hallgatózva, szántóföldekēn fülelve, hátán nyíllal telt tēgēzzel, öles íjával ölēben. (- 72)

Várta kijjebb is kerülve, másik ház mögé hasalva, fokán izzó félszigetnek, forró földnyelv hajlatában, tüzes zúgónak zajában, szent folyónak forgójában. (- 78)

Némēlyik napon azonban, valamēlyik virradattal szégezte szēmét nyugatnak, fejét nap felé emelte: pontot vett a vízēn észre, habokon fekete foltot. „Fēlhő támadt tán keletről, hajnal-szürkület homálya?” (- 86)

Nëm fëlhó futott keletrül, hajnal sëm hasadt alulról: vén Väinämöinen közelgett, időtlen idők tudósa, poroszkálva Pohjolába, Éj hona felé haladva szalmaszálparipa-háton, büszke borsószar lovával. (- 94)

Akkor ifjú Joukahainen, incifinci lapp legényke, tüzes ijára tapintott, számszerűjét kézbe kapta Väinönek veszedelmére, Suvanto fia fejére. (- 100)

Észrevette édesanyja, faggatta szegény szülője: „Íjaddal kire igyekszél, kire készítéd nyiladat?” (- 104)

Mire ifjú Joukahainen választ így adta vissza: „Íjammal oda igyekszem, készítem kemény nyilamat: Väinönek veszedelmére, Suvanto fia fejére. Vén Väinämöinent lëlövöm, dicső dalnokot elejtëm, szívét-máját átszakítom, válla húsába hasítok.” (- 114)

Nëm akarta volna anyja, ellenözte is erősen: „Lë në lőjed Väinämöinent, Kaleva fiát kíméljed! Nëmës nemzet sarja Väinö, rokonom is szégrül-végrül. (- 120)

„Ha lëlövöd Väinämöinent, Kaleva fiát kivégzëd, az öröm örökre mëghal, marad a föld nóta nélkül. E világon van keletje derűnek, nëmës daloknak, nëm Manalának mezőin, Tuonela halálhonában.” (- 128)

Akkor ifjú Joukahainen mintha mëggondolta volna, késlekedett egy keveset; balkeze lövésre készti, ám a jobbja nëm javallja, egyre unszolja az ujja. (- 134)

Végül száját szóra nyitva, maga mondta, fölfelelte: „Vesszën hát, ha már veszendő, örömünk örökre vesszën, nëm muljon el mind a nóta; lövök, nëm lësözök pipogya!” (- 140)

Fene fegyverét fëlajzza rézfogantyújánál fogva, baltérdére támaszkodva, jobblába alá akasztva. Vesszöt vész ki puzdrájából, tögözébül tollazottat; legjavát lelë nyilának, válogatta vesszejének, feszës húrjára helyezte, idegére illesztette. (- 150)

Fene fegyverét emelve vállához vigyázva nyomta, készitvën kezét lövésre, Väinämöinent hogy mëgölje. Idézte varázsigéit: „Rúgj sebësen, nyírfasarkos, fenyőhátú, nagy hatással, idegëm, nagy indulattal! Ha kezem aláhibázna, nyilamat magasra nyomjad, ha kezem fëlëhibázna, nyilamat alábbra nyomjad!” (- 162)

Ëgyet billentett a bütykön, első vesszejét kilötte. Magasabbra mënt a nádja, ëgyenëst egekbe szállva, fodorodó fëllegekbe, szërte kószáló ködökbe. (- 168)

Nëm engedve szándokából második nyilat mënesztëtt. Lëfëlë taláلتa lőni, a földbe taláلت fűrődni, hasítva homokhalomba, majdhogynëm Manába mëne. (- 174)

Huzakodott harmadiknak. Hatolt harmadik lövése kék szarvas nyaka húsába; vén Väinö alól kidőlt a szép szalmaszálparipa, büszke borsószar-csikója. Nyíl a vállát verte által, bal hóna alá hatolva. (- 182)

Vén Väinämöinen pediglen csuklóval csúszott a vízbe, tenyérrel a tengérrába, kézzel hullva a habokba nyalka szarvasa nyakából, büszke borsósász-lovárul. (- 188)

Támadt nagy vihar a vízén, háborgó habok futása. Vén Väinämöinent kivitte, parttól távolabb taszajtvá vitte tágasabb vizekre, torló tengerre sodorta. (- 194)

Maga ifjú Joukahainen kérkedett kevély szavakkal: „Hej, vénségös Väinämöinen! Életédben még nem éréd, amíg a világ világ lesz, míg az égén holdvilág lesz, hogy visszatérj Väinöläbe, Kaleva kies honába! (- 202)

„Ellubickolhatsz hat évet, hét esztendőt hánytoroghatsz, nyolc nyarat is forgolódhatsz itt a végtelen vizekén, határtalan hullámokon; hat évet fenyőfaképpen, hetet hosszú szálfaképpen, nyolcat tuskó-tőkeképpen.” (- 210)

Hazamént, a házba lépett. Anyja kérdezgetni kezdte: „Väinämöinent már megölted, Kaleva fiát lelőtted?” (- 214)

Arra ifjú Joukahainen válaszát így adta vissza: „Már megöltem Väinämöinent, Kaleva fiát lelőttem. Törölgetheti a tengért, hentereghet a habokban. Mert a végtelen vizekbe, határtalan hullámokba ujjával bukott a bátya, tenyérrel esett a tóba, majd féloldalára fordult, hátára hanyatt terülve. Most a hullám hintáztatja, viharzó habon verődik.” (- 228)

Mire anyja mondta néki: „Balgán tétted, boldogtalan, hogy Väinämöinent megölted, Kaleva fiát lelőtted, Suvanto fiai szépít, királyát Kalevalának.” (- 234)

HETEDIK ÉNĚK

Väinämöinen Pohjolában. Pohjola úrnője ígérletét kap a Szampóra.

Vének véne Väinämöinen tengér térein verődött fenyőtörzs gyanánt forogva, hullott szálfaként haladva hosszú hat nap egyhuzamban, ugyanannyi éjén által. Víz előtt, víz után, tiszta ég feszült fölött. (- 8)

Úszott két unalmas éjjel, hosszú két nappal kitoldva, hanem a kilencedikén, nyolc keserves nap nyomában végre mégis megsokallta: elkeseredett erősen, lábáról levált a körme, ujjperecei lőtörtek. (- 16)

Akkor véne Väinölä-nek maga mondta, fölfelelte: „Jaj nekem, szegény legénynek, jaj szegény legény fejének! Mért hogy otthagytam honomat, szeretett szülőházamat, hogy itt ödöngjek örökre, hónapokig hánytorgjak prédául pogány szeleknek, játécul heves haboknak itt e végtelen vizeken, beláthatatlan lapályon! Az Isten hidege megvész, darvadozom és didérgék; nem szoktam habokba háltni, víz lapályain lakozni. (- 32)

„Már nem is tudok tanácsot, hogyan létézzek, hogy éljek ebben a keserves korban, nyomasztó nyomorúságban. Szállást építsek szelekre, házat hullámok hegyére? (- 38)

„Ha szélre tészem tanyámat, szélben támaszt nem találok; házamat habokra rakva: vad vizek viszik magukkal.” (- 42)

Lappföldről madár közelgett, sasmadár került keletről. Ném lehet nevezni nagynak, de nem is nagyon kicsinynek: egyik szárnya vízben szántott, másik az eget söpörte; tengérben fürdött a farka, szírtén csattogott a csőre. (- 50)

Levegőben lengedézve, nézelődve-forgolódva vette észre Väinämöinent hátán tengéri haboknak. „Embér, mért vagy ott a vízben, hogy kerültél a habokba?” (- 56)

Vének véne Väinämöinen szóval mondta, válaszolta: „Én azért vagyok a vízben, hullámokba úgy kerültem: hajadont akartam hozni Északról, az éj honából. (- 62)

„Hajtottam sebés-haladva végig a vizek csapáin. Némelyik napon azonban, valamelyik virradattal, Luotala öbölbe lépve, jutva Joukola folyóhoz kilőtték lovam alólam; valójában rám vadásztak. (- 70)

„Belefordultam a vízbe, tenyérrel habokba hulltam, hogy szelekkel szédülégek, hullámokon hánytorgjak. (- 74)

„Szél szabadult rám nyugatrul, vad vihar vonult keletről; messze elsodort magával, part közeléből kihordott. Itten senyvedtem sokáig, naprul-napra, éjrül-éjre, itt e végtelen vizeken, beláthatatlan lapályon. Nincsen sejtelmem s róla, föl sém foghatom eszémmel, hol s mitől leszén halálom, mi végez velem korábban: vajon éhén kell-é veszném, avagy hullámokba halnom?” (- 88)

Ég madara erre mondta: „Föl sē vēdd, fejed sē fājjon! Hanēm hátamra kapaszkodj, tapadj szárnycsontom tövére! Majd kiviszlek én a vízbül, ahová akarsz, odáig. Nagyon emlékszem a napra, régi boldogabb idődre, Kalevát mikor művelve, Osmola vadonát vágva nyírfát hagyta nyődögélni, karcsú törzsit még-kímélte madaracskáknak megülni, megpihenni jómagamnak.” (- 102)

Vén Väinämöinen e szóra fölveté fejét a vízbül, tengerből kikászolódott, fölhorgadt habok ölébül, sasmadár hátára hágott, telepődve szárnytövére. (- 108)

Sasmadár pedig megindult, Väinämöinent vitte-vitte, szállt vele szelek csapáin, útján friss fuvallatoknak, oda Észak ormai-ra, szomorú Sariolába. Väinämöinent ott létéve maga félrepült magasra. (- 116)

Ott sírt, ott rítt Väinämöinen, panaszkodott a parton, mérhetetlen tenger mellett, mélynek még nevét sē tudta. Sebékkel borítva bőre, szörnyeteg szelek nyomával, csúnyán szaggatva szakállá, haja csapzottan csomókba'. (- 124)

Két-három napig kesergött, ugyanannyi éjén által. Ösvényt nem talált e tájon, merre induljon még innen, hogy honába visszatérjen, jól ismert vidékre jusson, szeretett szülőhonába, oltalmazó otthonába. (- 132)

Pohjolának csöpp cselédje, haloványszínű hajadon vetélkedett volt a nappal, vörséngött a holdvilággal egyidőbeni kelésre, hajnali fölébredésre; maga még még is előzte napnak-holdnak fölkelését, kakasnak kiáltozását, tikfinak fölserkenését. (- 142)

Gyapját nyírta nyolc juhának, kilenc birkát megkopasztott; ványolt gyapjából darócot, posztót kallózott belőle nap kelésénél korábban, virradatot még sē várva. (- 148)

Aztán asztalát sikálta, háznak földjét fölsöperte vékony vesszősöprűjével, leveles nyírág-nyalábbal. Szemetét rakásba szedte, rézvékácskájába rakta; ajtaja mögül megindult, végigmént vele a kertén, ki az udvar túlfelére, szántó széléig cipelte. Ott megállt, magát kifújta, erre-arra nézelődve. Vízről hangos sírást hallott, panaszkodást a partrul. (- 158)

Lódult lélkendézve vissza, nagyszobájukba szaladva. Alighogy beért, beszélt, jelentette házba jutva, hogy rívást hallott a vízrül, kesergést tavon keresztül. (- 168)

Louhi, foghíjas fehérnép, Pohjolának asszonyanyja fürgén udvarára ugrott, kiskertajtóba kiállott, hallgatott, fülét hegyézve. Szóval mondta, fölfelelte: „Nem gyeréksírás e sírás, nem is némbér jajgatása: bajszos bajnoknak rívása, szőrös szájúnak siralma.” (- 178)

Ladikot lökött a vízre, hármashajlatút habokra. Maga állt neki evezni, lankadatlanul lapátolt Väinämöinenhez evezve, jutva jajgató daloshoz. (- 184)

Ott sírt, ott rítt Väinämöinen, Uvantolai üvöltve folyó menti rossz füzesben, kutyacserésznyés csalitban. Szája mozgott és szakálla, megmerevödött az álla. (- 190)

Észak asszonya azonban szölongatta ily szavakkal: „Bajban vagy, bolond apóka, lám, idegènbe verödve!” (- 194)

Vének véne Väinämöinen fejét akkor fölvetette, maga mondta, fölfelelte: „Bizony, én is észrevettem, hogy idegènbe verödtem, mindenképpen más világba. Jobb volt helyzetem hazámban, többre tartottak honomban.” (- 202)

Louhi, északi nagyasszony szóval mondta, fölfelelte: „Szabad kérdeném szerényen, tudakolnom tisztelettel, kiféle-miféle kelmed, mily nevezetës nagy embër?” (- 208)

Vének véne Väinämöinen így felelt neki szavára: „Emlégettek egykor engem, hajdan híreltek dalosnak, esték édesítójének, völgyeket vidámítónak arra Väinölä vidékin, Kaleva kies határin. Már e mostani nyomorban alig ismerék magamra.” (- 218)

Louhi, északi nagyasszony intette ilyen szavakkal: „Emelkedj a sárbul, embër, immár indulj új irányba, beszámolva bánatodról, megtörténtekekről mesélve!” (- 224)

Embëret így engesztelte, síró kedvëből kivette, aztán csónakába csalta, fektette ladik farába. Majd lapátját mëgragadva evezöhelyére hágott, evezett egész hazáig, vendégét a házba hívta. (- 232)

Kiehëzëttet ëtette, átázottat szárogatta, tagjait kenőccsel kente, balzsammal-borogatással. Sikerült is helyrehozni régi erejét egészen. Akkor kërdezgetni kezdte, maga mondta, fölfelelte: „Mért zokogtál, Väinämöinen, mért sírtál, Uvanto sarja ott az embërtelenségben, tenger pusztá partja mellett?” (- 244)

Vének véne Väinämöinen válaszát így adta vissza: „Van elég okom panasza, szánandó szomorkodásra. Vízben senyvedtem sokáig, habok hátán hentërégttem ott a végtelen vizeken, beláthatatlan lapályon. (- 252)

„Azt siratom, míg csak élëk, míg bennem lakik a lélek, hogy elhagytam szép hazámat, szülöföldemből kifogytam, idegèn kapukra jutva, idegënek ajtajára. Még a fák is engem marnak, fenyőszálak engem szidnak, nyírék engemet nyögetnek, égërek belém botolnak. Csak a szél sziszëg szokottan, mëg a nap nëm ismeretlen itt e mostoha mëgyében, vadidegënek vidékin.” (- 266)

Louhi, északi nagyasszony így felelt neki szavára: „Në ríj annyit, Väinämöinen, në sírjál, Uvanto sarja! Mëglësz mindëned minálunk, itten jó nekëd idözni; jóllakhatsz lazac húsával, szelni van szalonna bőven.” (- 274)

Vének véne Väinämöinen válaszát így adta vissza: „Mind kutyába mén az étel idegènbe, íze sincsen. Nagyobb úr az embër otthon, a magáiban magasabb. Ègyszer engedje az Isten, könyörgësemet követve, hogy honomba visszatërjek, szeretëtt szü-

lőhazámba! Otthon édesebb a víz is nyírfahéjbocskor nyomából, mint idegében a mézsör, adják bár aranykupából.” (- 288)

Louhi, északi nagyasszony azt felelte erre néki: „Nos tehát mi lesz jutalmam, ha eljuttatlak hazádba, mezeidnek mézsgyéjére, fürdőházad ajtajára?” (- 299)

Vén Väinämöinen felelte: „Të mondd még, mi légyen ára, hogy hazámba visszajuttatsz, mezeimnek mézsgyéjére, hallani honi kakukkom, madaram kiáltozásit. Aranyat akarsz süveggel, vékára való ezüstöt? (- 302)

Louhi, északi nagyasszony szóval mondta, fölfelelte: „Nem addig a’, Väinämöinen, időtlen idők tudósa! Nem akarom én aranyad, ezüstödért sém esengék: aprónép örül aranynak, ezüst cséngőnek csikócska. Szampót szerkesszél, ha érted, tarkatornyosat kovácsolj hatyú tollának heggyébül, borjatlan tehén tejébül, egyetlenegy árpaszembül, nyári birka bundájából: akkor megkapod lányom fáradságodnak fejében, hazajuttatlak honodba megszokott madárdalodhoz, kakaskukorékoláshoz, mezeidnek mézsgyéjére.” (- 322)

Vének véne Väinämöinen szóval mondta, fölfelelte: „Szampót nem tudok csinálni, tarkatornyost fabrikálni. Hanem juttass el hazámba: küldöm Ilmari kovácsot. Mégépíti majd a Szampót, tarkatornyosat kovácsol, szélíditgeti szüzcsekéd, lányodnak öröme leszén. (- 332)

„Az ám a kovács, de milyen! Mestérségit szörnyen érti: ő boltozta bé a mennyet, tetejét kikalapálta egy nyomát sē hagyva rajta kalapácsnak és fogónak.” (- 338)

Louhi, északi nagyasszony így felelt neki szavára: „Én annak adom lányom, idős gyermekem ígérém, ki a Szampót megcsinálja, tarkatornyosat kovácsol hatyú tollának heggyébül, borjatlan tehén tejébül, egyetlenegy árpaszembül, nyári birka bundájából.” (- 348)

Fölszērszāmozta fakóját, sārgājāt a szānba fogta, kikíserte Väinämöinent, beleültette kasāba. Szājāt akkor szōra nyitva még a lēlkére kötötte: „Föl nē vesd fejed a szānbul, búbodat alá-bocsāssad, míg lovadnak lába bírja, míg nēm szāll alá az alkony. Mert ha fölvetēd fejedet, búboddal kibújsz a szānbul, végveszēdelēmbe juthatsz, nagy bajod lehet belőle.” (- 362)

Vén Väinämöinen pediglen csōdōrēt űgetni csapta, lobogtatni lēnsōrēnyit. Hajtott, szāguldott a szānka Pohjolānak part-jairul, szigetēs Sariolābul. (- 368)

NYOLCADIK ÉNĖK

*Väinämöinen mögpillantja Észak szép leányát.
Hevül érte s póruljár.*

Pohja páratlan leánya, világ szépe, víznek éke égi hídon üldögélve magas mēnnybolton sugárzott tiszta tündöklő ruhában, patyolatfinom fehérben. Szövetét szövött aranybul, elegyítette ezüsttel; vetélője vert aranybul, ezüsből a bordafája. (- 10)

Vetélője surrog-villog, kattog csévéje kezében, rézég sok rezes huzalja, bong ezüstös bordafája, ahogy a szövet szövődik, ezüstsál egyengetődik. (- 16)

Vének véne Väinämöinen hazájába hajtott éppen Pohjolanak partjairul, szigetēs Sariolából. Ahogy méne-mēndēgele egy picurka pērcenetnyit, fölfigyelt az égi zajra, a vetélősurrogásra. (- 24)

Fejét fölkapta azonnal, pillantást vetett az égre, ég igēzetēs ívére, szélín szép leányalakra: szövetét szövött aranybul, elegyítette ezüsttel. (- 30)

Vének véne Väinämöinen csődörēt csak visszafogta; száját szóra is nyitotta, maga mondta, fölfelelte: „Jöjj, kisasszonyom, kasomba, világ szépe, szán farába!” (- 36)

Válaszolt a lyány viszontag, maga mondta, kérdve tőle: „Minek kéne lyány kasodba, mért szálljon a szán farába?” (- 40)

Vének véne Väinämöinen választ így adta vissza: „Azért kellene kasomba, szép kisasszony szán farába: mézes köttemet kisütni, árpasörrel sürgölődni, padkán pintyökemadárnak, ablakbavaló virágnak ottan Väinölä tanyáján, Kalevalának lakában.” (- 50)

Szép leány, szavára szólva, maga mondta, fölfelelte: „Mēntēmben galajmezőben, sárga rétēn sētáltomban tēnnap délután utóján, nap leáldozása táján berēkben madár dalolta, füttyülte fenyőrigócska: lyánnak jó dolgát dalolta, mēnyecke sorát mesélte. (- 60)

„Magam szólítám szavammal, madárkátul mēgkērdēztem: ‘Mondd mēg, ó, fenyőrigócska, hadd hallom saját fülemmel, mēlyiknek mēgyēn a dolga kettejük közül vígabb: lyánnak apja asztalánál, mēnyeckének férje mellett?’ (- 68)

„Cinēgemadár csacsogta, felelte fenyőrigócska: ‘Szép a nyári nap világa, szébb a lyányoknak világa; vasdarab a fagyban fázik, mēginkább szēgény mēnyecke. Otthon olyan jó a lyánnak, mintha kerti málva volna, mēnyeckének férje mellett, mint a mēgkötött kutyának. Ritkán jó a szolgálja része, rosszabb a mēnyecke része.’” (- 80)

Vén Väinämöinen azonban így felelt neki szavára: „Cinēgebeszéd, bolondság, füttyei fenyőrigónak! Otthon csak gyerek a lyányka, nővé férjhez mēnve válik. Jöjj, kisasszonyom, ka-

somba, szállj a szánba, szép leányka! Magam is vagyok valaki, másnál sém-mivel sē rosszabb!” (- 90)

Hanēm ésszel élt a lányka, maga mondta, fölfelelte: „Akkor mondalak legénynek, hírre-névre érdemesnek, hogyha hajszalet hasítasz köszörűt sē látott késsel; tojásra csomót kötözöl, nyomát látni sē lehessēn.” (- 98)

Vének véne Väinämöinen hajszalet ketté hasítja köszörűt sē látott késsel, mēlynek sēmmi éle sincsen, tojást mēgkötő csomóra, kívülről nēm láthatóra. Hajadont kasába hívja, szép kis-asszonyt szán farába. (- 106)

Ám az győzi élēs ésszel: „Hát talán tiéd lehetēk, hogyha a követ lehántod, hogyha jégbül törsz palánkot, szilánkját sē szórva széjjel, ēgy picurkát sēm pazalva.” (- 112)

Vének véne Väinämöinen nēmigēn ijed mēg attul: nyírfakérget hánt a körül, jeget dúcnak mēgfaragja, szilánkját sē szórva széjjel, ēgy picurkát sēm pazalva. Hajadont kasába hívja, szép leányt a szán farába. (- 120)

Ésszel élt a lány azonban, válaszáat így adta vissza: „Kezet tudnék adni annak, aki csónakot csinálna fonó orsóm forgácsából, tilolóm darabjaibul, vízre vinnē csónakomat, habok hátára hajómat, térdeivel sēm taszajtva, lábaival sēm lökődve, karjaival sēm karolva, még a vállával sē vonva.” (- 132)

Vén Väinämöinen viszontag így felelt neki szavára: „Nincs e szélēs nagyvilágon, hol csak embēr él a földön, ács-mestēr hozzám hasonló, ki csónakot tud csinálni!” (- 138)

Fonó orsó forgácsával, tiloló darabjaival indult csónakot csinálni, százbordás hajót faragni acélhēgynek horhosába, ércēt termő bērc honába. (- 144)

Faragta fogadkozással, hajóját heveskēdéssel. Vágta ēgy nap, vágta másnap, harmadik napon sē hagyta. Nēm koppant a fejsze kőbe, sziklába szekērcē éle. (- 150)

Hanēm harmadik nap este fejszēt Hiisi félrehúzta, élit Lempo félrelökte, nyelēt őrdög félrenyomta. Csákánya keménybe csattant, sziklába szaladt az éle, kőről fejsze visszapattant, húsába hatolt urának, térdēbe tudós legénynek, Väinö vastag lábínába. Hiisi azt húsába húzta, ínhoz öltötte az őrdög. Eleredt vadul a vére, bő ere bugyogni kezdett. (- 164)

Vének véne Väinämöinen, időtlen idők tudósa, száját akkor szóra nyitva, maga mondta, fölfelelte: „Hej, tē horgasorrú fejsze, csákány, csattogó acélú! Azt hitted, harapsz fatörzsbe, habzsolsz hórihorgas szálat, fenekēdsz vörösfenyőre, nyír belében nyargalászol, mikor hullottál húsomba, inaim közé akadva?” (- 176)

Folyamodott bájoláshoz, varázverseit idézte eredetēkről-okokrul; bűvigēit sorra vētte, hanēm ēgyet elfelejtett: vas ellen való varázsszót, mēllyel mēg lehet kötözni, lēzárni erős lakattal vas verte sebēk nyílásit, mit szēdērjes szája tépētt. (- 186)

Már folyókēnt folyt a vére, zajló zúgókēnt zubogva, bogyók bokrait elöntve, hangafű-homokra hullva. Nēm volt fű-

csomó födetlen, zsenge zsombik elmosatlan ilyen szértelen folyásban, apadhatatlan patakban térdéből tudós legénynek, Väinö vastag lábínából. (- 196)

Vénék véne Väinämöinen szikláról zuzmót szakasztott, mohát tépdësött mocsárrul, csomószám füvet a földbül, hogy a réset elrökessze, tátongó sebét betömje. Csak nēm csillapult folyása, nēm akart apadni vére. (- 204)

Elkeserödött erősen, bánatba borult a lëlke. Vénék véne Väinämöinen könnyét hullatva kesergött. Fëlszërszámozta farkóját, jó csikáját szánba fogta, fëlkászálódott kasába, szánkója farába fekve. (- 212)

Fürgéjét faron legyinti, gyöngyostorával gyakintja. Furge fut, fogyogat útja, szánkója szalad nyomában. Valami faluba értek, hármas útkërësttëzëshëz. (- 218)

Vénék véne Väinämöinen a legalsó útra tere, az alvëgën álló házhoz. Kërdëzte, küszöbre lépve: „Volna-é valaki itten vastól vágott seb javasa, fërfifájdalom tudója, bajának bilincselője, gyötrelmének gyógyítója?” (- 226)

Csöpp gyermek csücsült a földön, lebzselve a lócavëgën, az felelt a kérdëzőnek: „Itt e házban sënki sincsen vastól vágott seb javasa, fërfifájdalom tudója, gyötrelëmnek gyógyítója. Lësz amott a másik házban, mënj csak át a másik házba!” (- 236)

Vénék véne Väinämöinen fürgéjét faron legyinti, onnan újra útnak indul. Mënve még kicsit továbbad, közëpső úton kocsizva, hajt a másik ház elébe. Kërdi a küszöbre lépve, ablakuk alatt mëgállva: „Volna-é valaki itten vastól vágott seb javasa, véreső elállítója, vérereknek eltömője?” (- 248)

Bába ült bebagyulálva, padka végén plëtykafëszëk. Szót szaporítva felelte három szëm szuvas fogával: „Itt e házban sënki sincsen vas vágásának javasa, vér titkainak tudója, bajoknak bilincselője. Lësz amott a másik házban, mënj csak át a másik házba!” (- 258)

Vénék véne Väinämöinen fürgéjét faron legyinti, onnan újra útnak indul. Mënve még kicsit továbbad, legfëlső úton haladva, hajt a fëlső ház elébe. Kërdi a küszöbre lépve, ereszük alól esengve: „Volna-é valaki itten vastól vágott seb javasa, áradat mëgállítója, vérfolyásnak fékezője?” (- 270)

Apóka aludt a sutban, tetőfák alatt tanyázva. Kuckóból kiszólt morogva, dörögve deres szakállú: „Már nagyobbak is mëgálltak, jelësebbek is juháztak Istennek igéje által, három hathatós szavára: folyamok, tavak dagálya, özönvíznek öklen-dése, tele árkok áradása, szorosoknak szortyogása.” (- 282)

KILENCEDIK ÉNĚK

*Väinämöinen gyógyítása ráolvasással és bűvös gyógyírral.
A vas születése. Varázsigék a vérzés elállítására.*

Vénék véne Väinämöinen kikászálódott kasából. Ki sēm kellett emelni, fölsegítetlen fölállott, azután bemént a házba, házfödél alá húzódva. (- 6)

Itatták ezüst edényből, arany kancsóból kínálva, hanēm sēmmit sēm segített, elállítani erőtlen vén Väinämöinennek vérit, vérzését nēmēs vitéznek. (- 12)

Sutlakó öreg öhomget, deres szakállába dörög: „Miféle legény lehetsz tē, micsoda világ vitéze! Vérēd hullott hét hajónyi, csordogálva nyolc csőbörnyi, tē szēgény, a térdsebēdből, padlóra ömölt potomra. Tudnām tām a többi szokat, az elsőket elfeledtem: mint volt vasnak származása, rossz anyag alakulása.” (- 24)

Vén Väinämöinen e szókra maga mondta, fölfelelte: „Tudom én a vas vetését, alakulását acélnak. Ég az első, ég az őse, víz a legvénebb fivére, vaskó mēgmaradt vakarcsnak, tűz a kettő közt középēn. (- 32)

„Világnak ura, nagy Ukko, magas mēnnynek Istensége eget víztől elválasztva, vízből szárazat szakasztott. Vaskónak világra jött maradt későbbi korokra. (- 38)

„Nagy Ukko, ura egeknek baltérdét a két kezével gyúrogatta-gyűrögette, tenyereivel tapintva. Abbul lett léányzó három, termő tündér mind a három, vörös vasrozsa anyái, kék szájú acél szülői. (- 46)

„Lányok léptek ringatózva, fēllegēk fölött libēgve, fājdalmas feszēs kebellet, tejjel csorduló csēcsēkkel. Tejüket a földre fejve kicsurrantották csēcsükből; fejték földre, fejték lápra, fejték tōppedő tavakra. (- 54)

„Éjfeketét fejt az első, a legidősebb léányzó; fejt a második fehérēt, aki hārmuk közt közēpső, harmadikuk vérvörōset, léányok között legifjabb. (- 60)

„Ki feketét fejt magából, lágy vas lōn tejéből annak, ki fehér tejet fakasztott, anyja lōn kemény acélnak, ki mēg vérvörōst lövellēt, törmelēkvas lōn tejéből. (- 66)

„Ezutām kevés időre vasat arra vitte vāgya: találkoznı testvérēvel, tűz közēlébe kerülnı. (- 70)

„Tűz azonban tombolāsba, fogott fēktelenkēdēsbe: égette kemény-kēgyetlen kedves vaskójāt, kisōccsit. (- 74)

„Būjt ahogy tudott előle, mentve bőrēt bujdokolva a kēgyetlen tűz kezétől, harapásától hevēnek. (- 78)

„Vaskó vándorolt, lapított, s megmenekedett lapulva
lengő-rengő ingoványban, locskolódó lápkutakban, végtelen
mocsár-mezőben, tömérdék hegyek tetőin, hol a hattyú rakja
fészkit, vadliba fiát kikölti. (- 86)

„Mocsarak között kuporgott, nyújtózott a nyirkosokban,
bújt egy évet, másik évet, harmadikat is kihúzta két fenyőfatő
közében, három nyírgyökér nyomában. Mégsém volt menekü-
lése tűz-bátyja kemény kezétül: másodszor is menni kellett
tűznek próbáját kiállni, edződni erős acéllá, jó karddá ková-
csolódni. (- 98)

„Farkas lából át a lápon, medve cammog a mezőben; rēng
a láb, hol lép a farkas, mező medvetalp nyomában. Vas rozsdája
rárakódik, acélnak fia fogamzik farkascsülköknek csapáin,
nyomdokain medvemancsnak. (- 106)

„Ilmari kovács eközben meglőtt, embər lett belőle. Szenes
bérc alatt született, szénmezőkön növe nagyra, rézkalapácsa
kezében, mindig markában fogója. (- 112)

„Még született egyik éjjel, műhelyét csinálta másnap. Helyt
keresett műhelyének, fujtatójának födelet. (- 116)

„Meglátta a völgyi lápot, lápok közt kevéske földet. Mēnt,
hogy megnézze magának, közelebből meglekintse: ott lett
fujtatója fészke, ott kapott helyet kohója. (- 122)

„Látta, hol futott a farkas, merre bandukolt a medve: arra
volt a vas vetése, acélnak alakulása, farkas félelmes csapáin,
medve talpának nyomában. (- 128)

„Száját szóra nyitva mondta: ‘Aj, vasam, világ szegénye,
ugyan benne vagy a bajban, nyakig szegényben-nyomorban, lápi
farkas lábnyomában, medve talpától tiportan!’ (- 134)

„Tanakodott-tépelődött: ‘Mi válna vajon belőle, vaskóból
tüzembe téve, jó kohómba kényszerítve?’ (- 138)

„Még jiedt az istenadta, volt szegény vas rémületben, hogy
tűzről talált beszélni, rossz elemēt emlégetni. (- 142)

„Ilmari kovács felelte: ‘Rá sē ránts, nē félj a tűztől, mēg
nēm ēgeti, kit ismer, fajtáját kímélni fogja. Tűz tanyájára bejőve,
hőgépezetek helyére, gyarapulsz gyönyörűségben, nēmességēd
csak növekszik. Bajnok kardja lēs belőled, szépasszony szalag-
ja csatja’ (- 152)

„Méne másnap látására, kátyúból kimarkolászta, vizes
ágyából kivette, vasát műhelyébe vitte. (- 156)

„Tűzbe tette ott kovácsunk, kohójába kényszerítve. Egy-
szēr-kétszēr szitogatta, hevítette harmadízben. Vasa mintha kása
volna, fazéknak süreje forrna, búzalángosként levelēg, rozsko-
vász gyanánt kenődik bős kohójában kovácsnak, öles lángok-
nak ölēben. (- 166)

„Szegény vaskó jajveszékelt: ‘Ilmari kovács, kēgyelmezz!
Valahára végy ki innen, poklából piros paráznak!’ (- 170)

„Ilmari kovács felelte: ‘Ha a tűzből most kivészlek, szörnyszülött lehet belőled, túlon túl kemény, kegyetlen. Testvéred találod vágni, csonkolod szüléd szülöttit.’ (- 176)

„Fogadkozott most a vaskó, égre-földre esküdözve, üllőre-ütlegelésre, pörölyözésre-parázsra. Száját szóra is nyitotta, maga mondta, fölfelelte: ‘Hiszen van fa, hogy harapjam, bélakhatok kő belébül; mért faragnám én fivérém, csonkolnám szülém szülöttit? Magamnak is megfelelne, inkább illenék úgy élnem: útitársaként utasnak, vándorembér védelméül, sémhogy fajtámat fogyaszam, csépéljem saját családom!’ (- 192)

„Erre Ilmarinen mestér, időtlen idők kovácsa tűzből a vasat kivette, üllejére illesztette, puhította porhanyóra, vágóeszközt vert belőle, formált fejszét, lándzsavéget, más egyebet is rakásra. (- 200)

„Haném volt valami híja, vasnak még egy kis hibája: nem akart a nyelve forni, nem fogott acélja ajka, merthogy addig nincs meggedzve, míg vízben még nem fürösztik. (- 206)

„Ilmari kovács azonban fordít erre is figyelmet. Hamut készít kis halommal, vizét lúggal lágyítgatva acél áztató levéül, vas erősítő vizéül. (- 212)

„Nyelvével még is nyalintja, ízét fontolva itéli, száját ily szavakra nyitva: ‘Némigén felel még annak, acél áztató levének, vas nemésítő vizének!’ (- 218)

„Méhe félröppent a földről, zsombikosbul zsengeszárnyú. Körbe röpködött repésve, kovácsszín körül keréngve. (- 222)

„Kovács szépen szolongatta: ‘Méhe, fürge kis legényke, márcot szállíts szárnyaidon, hozzád nyelveden nyalósat hat virágocska hegyérül, hét illatos szénaszálrul acéláztató levembe, vasamnak edzővizébe!’ (- 230)

„De a dongó, Hiisi híve hallgatódzott, leskelődött a ház ereszen lapulva, fatető alól figyelve, vasnak mint vagyon lévőse, acélnak alakulása. (- 236)

„Tovaröppent zöngve-dongva, Hiisi kotyvalékát hozta: férëgbül fekete mérget, vipëräbül váladékot hangyahúggal föl-higítva, békagennyel bésűrítve; vas edzővizébe hányta, acél áztató levébe. (- 244)

„Maga Ilmarinen mestér, időtlen idők kovácsa jóhiszeműen alítja visszatérő méhikének, édës mézzel megjövönék, illatos füvet hozónak. „Száját ily szavakra nyitja: ‘Ez már megfelel biztonnyal acél áztató levéül, vasamnak edzővizéül.’ (- 254)

„Hát acélját abba mártja, vizében vasát fürösztli, mit lévőtt piros parázsru, kovácskohóból kihozva. (- 258)

„Így aljasodott acélja, lét a vas kemény-kegyetlen, fogadalmára füttyülve, esküjét kutyába véve: saját testvérét tarolja, harapdálja házanépit, vég nélkül a vért folytatja, törvénytelen tékozolja.” (- 266)

Sutlakó öreg öhömget, fejet ráz, rözég szakállá: „Így volt hát a vas lévőse, aljasodása acélnak. (- 270)

„Hej, vacak vas, hát ilyen vagy? Acél, átkozott anyag vagy! Szóval ez volt származásod, így lett torzszülött belőled, nagyzásodnak nincs határa. (- 276)

„Nëm valál nagyocska akkor, sëm nagyocska sëm kicsinyke, nëm valál ilyen veszélyës, hirtelen haraguvású, édës tejként ténfërëgve, fehér nyálkaként nyugodva csuda tündërëk csëcsëben, nõve ifjú nõk erëben futó fëllegëk szegélyin, égi síkokon sajogva. (- 286)

„Akkor sëm valál nagyocska, sëm nagyocska sëm kicsinyke, amikor mocsár iszapja, voltál víznek váladéka lápoknak lapos mezõin, hághatatlan hëgytetõkõn, föld rögével elvegyülve, vörös rozsdává romolva. (- 294)

„Akkor sëm valál veszélyës, sëm nagyocska sëm kicsinyke, mikor szarvas lába szántott, porlasztott a rën patája, forgatott a farkas körme, taposott a medve talpa. (- 300)

„Akkor sëm valál veszélyës, sëm nagyocska sëm kicsinyke, hogy mocsárbul markolásztak, homok-halmokból halásztak, kovács mûhelyébe küldtek, Ilmari tüzébe tettek. (- 306)

„Akkor sëm valál nagyocska, sëm nagyocska sëm kicsinyke, lágy puliszkaként põfõgve, forró víz gyanánt buzogva këgyetlen kohó tüzében; esküdõtztél égre-fõldre, üllõre-ütlegëlésre, parázsra-põrõlycsapásra, kovácsod kalapácsára, szërszámára vasverõnek. (- 316)

„Nagyra nõttél, lám, azóta, verekëdõvé vadulva, ëbellëtte, esküd szegted, kötësöd kutyába vëtted, merthogy rontottál rokonra, saját vérëdet sanyartad. (- 322)

„Ki bujtogatott a bûnre, ki vezetëtt rá a rosszra? Tán apád-anyád tanított, avagy bátyád bátorított, avagy húgod az, ki hërgël, avagy csábít más családtag? (- 328)

„Bizony nëm apád-anyádnak, nëm bátyádnak volt a bûne, húgodnak së volt a vétke, sëm ëgyëb családtagodnak: magad tévedtél tilosba, vetemëdtél vétkesëkre. (- 334)

„Tëttëdet magad tekintsed, mit vétëttél, helyrehozzad, míg nëm mondom mëg szülédnek, nëm szólok szülõanyádnak. Mert azért is az anyákat éri szëgyën és szidalom, ha gyalázatos a gyermek, fiuk fëktelen garázda. (- 342)

„Fogjad vissza, vér, folyásod, állítsad mëg áradásod, në frõcskõlj tovább fejemre, në maszatoljad a mellem! Meredj falként mozdulatlan, szálfá törzseként szilárdan, mint a kardvirág a vízben, mint a zsálya zsombikosban, mint a mëzsgyekõ mezõben, mint tengerben sziklazátony! (- 352)

„Vagy ha mëgis mëgkívántad fûrgëbben ficánkolásod, iramodj izom-utakon, csatangolj a csont csapáin! Jobb nekëd belül lakoznod, bõr alatt bolyongva járnod, ereken elõgyelëg-

néd, csatornában csordogálnod, mint hiába földre folynod, piszokban pocsékolódnod. (- 362)

„Nē pazalódj, téj, a porba, nē veszelődj, vér, a földre, férfiaknak kincse, füre, gyöngye hősöknek, homokra! Szébb a szállásod a szívben, tüdő melletti teremben; hurcolkodj hamar helyedre, költözz, mit sē késlekédve! Nēm vagy ám futó folyó-víz, megcsapolandó medence, csörgedező lápi csermely, folyató fenekű csónak! (- 374)

„Szűnj szivárogni, szerelmem, piroskám, pocsékolódni! Ha nēm szűnsz, még is szakadhatsz. Mēgszűnt Tyrjä tombolása, fáradt Tuonela folyója, tavak-tengerek kiszültek abban az aszá-lyos évben, erdőégések korában. (- 382)

„Ha nēm hajlanál a szóra, jut egyéb is még eszembe, más módokat is találok: Hiisi konyháját kiáltom, ott forralnak vért fazékban, kotyvasztanak kondérokban csēppnek csurranása nél-kül, vöröske veszése nélkül, földön szétfolyása nélkül, harmat-nak hullása nélkül. (- 392)

„Ha még emberi erőmtül, Ukko gyöngye gyermekétül áradásod még nēm állna, erek csapja nēm csukódna, majd a Mēnnyei Atyára, számolok az Ég Urára, erősebbre, mint az em-bēr, hősöknél hatalmasabbra: nyomja össze vér nyílását, áradás-nak véget vetve. (- 402)

„Világnak ura, nagy Ukko, egekben lakó nagy Isten! Szállj lē hozzánk szükségünkben, jöjj közénk könyörgésünkre! Nyújtsd ide kövér nagyujjad, nyomd ide húsos hüvelykéd tö-mésül tömérdék részbe, tátongásnak torlaszául. Borogasd búbáj-levéllel, szórj rá vízirózsa-szirmot, vad futását visszafogva, ömlő vér öklendézését, hogy nē szennyezze szakállam, ruhámat nē nedvesítse!” (- 416)

Vér nyílását összenyomta, vérfolyásnak véget vetve. (- 418)

Futtatta fiát a színbe: keverjēn varázskenyőcsöt finom pelyhéből füveknek, ezérjófűnek fejéből, melyből mézcsēppēk csorognak, jószagú nedű szivárog. (- 424)

Legényke szaladt a színbe, gyűjtve gyógyírnak valóit. Szēmbe jött réá a tölgyfa. Tudakozódott a tölgytül: ‘Volna vélet-lenül mézed kérged-ágad hajlatában?’ (- 430)

Tölgyfa kedvesen közölte: „Minapában gallyaimra szirup-csēppēk szállingóztak, mézharmat az ágaimra fodrozódó fülle-gēkből, szerte kószáló ködökből.” (- 436)

Szēdett tölgyfatörmelékēt, fārul forgácshulladékot, finom fűszérrel vegyítve, gyógyfüveket gyűjtögetve, miket nálunk mostanában nēm lelni, sē más határban. (- 442)

Fazékát a tűzre tette, főztit kotyvasztani kezdte, tele tölgy-fatörmelékkal, gyógyító erejű gyommal. (- 446)

Forrott a fazék lohogva három hosszú nyári nappal, ugyanannyi éjēn által. Akkor próbát vett belőle, jó-ē már javas kenőcse, írai élēg erősek. (- 452)

Nēm voltak elég erősek írai, javas kenőcse. Mëgszërzte hát további mindënfële jó füvekkel, miket másfelé szakasztott, száz mérföldnyi messzeségben, kilenc táltostól kerítve, nyomozgatva nyolc javastul. (- 460)

Hevítette három éjjel, már körülbelül kilencën, majd lë-emelte a lánggul, mëgnëzve, mi lëtt belőle, jó-ë már javas kenőcse, írai elég erősek. (- 466)

Terebélyës nyárfa nyúlott szélëben a szántóföldnek. Belëcsaphatott a ménkü, kétfelë hasadt közëpën. Azt a balzsammal bevonta, mëgkente varázskëncsel. Maga mondta-mondogatta: „Ha e balzsam bájolásra, alkalmas varázsolásra, súlyos sebesérülésre: ez a nyárfa összeforrjon, egészebbre, mint előbbed!” (- 478)

Hát csak összeforrt a nyárfa, egészebbre, mint előbbed, koronája szép kerekre, törzse teljességgel épre. (- 482)

Más próbákon is lëmérte, írai milyen erősek: sziklák réseibe rakta, kettévált kövek közibe: kőhöz kő tapadt azonnal, szikla forrott sziklaszálhoz. (- 488)

Jött a színbül a legényke, kikevervën már kenőcsit, gyógyszerëit összegyűjtve. Adta apjának kezëbe: „Itt vannak azok az írak, gyors hatású gyógykenőcsök. Hegeszthetsz akár hëgyeket, szikla-szálakat ragaszthatsz.” (- 496)

Bátyóka belényalintott, szájába szëdëtt belőlük, érzte, milyen erősek, igën nagy hatású írak. (- 500)

Vëgigkente Väinämöinent, balzsamával bëzsírozva. Alul kente, majd fölülröl, bekenëgette közëpën. Szóla közben ily szavakkal, így olvasta rá igëit: „Nëm mozdulhatok magamtul, Isten izmaival mozgok. Nëm élëk elég erővel: Ég Ura ereje éltet. Nëm szólok saját szavammal: Isten ajkával beszélëk. Mert ha szépën szól a szájam, szébben Alkotómnak ajka; hogyha áldás hull kezembül, több hull Istenëm kezébül.” (- 516)

Mikor mindënet bekente, balzsamozást bëfejezte, egészen elernyesztëtte. Väinämöinen csak vonaglott, jobbra-balra hanykolódott, sëhogysëm talált nyugalmat. (- 522)

Ám a vén a kint kiüzte, fájdalma fáját kilökte közepëre Kínhalomnak, Fájdalomhëgy hajlatába sziklaszálakat gyötörni, köveket keseríteni. (- 528)

Vëtt ëgy vég selyëmszövetët, keskëny szallagokra szabta, tépdësve dirib-darabra, kötést készített belőle. Selyëmszallaggal kötözte, patyolattal pólyá zgatta térdit a dërék dalosnak, Väinämöinen vastagujját. (- 536)

Szólott akkor ily szavakkal, így olvasta rá igëit: „Selymit Isten rásimítsa, palástjával bëborítsa ezt a drágalátos tërdet, világravaló nagyujjat! Gyógyítsad, gyönyörű Isten, óvd, tökéletes Terëmtő, hogy në forduljon fonákra, erőtlenységbe në essën!” (- 546)

Mindezëkbül Väinämöinen hathatós segélyt merített. Gyors is lëtt a gyógyulása, húsa összeforradása egészen egészségsre, közbül és alul kerekre, fölül forradástalanra, szélein

szegélytelenre, egészebbre, mint előbbed, kiválóbbra, mint korábban. (- 556)

Immár lépkedett a lába, térde támogatni tudta, megszűnt minden szenvedése, nem panaszkodott picit sē. (- 560)

Vén Väinämöinen pediglen pillantását fölvetette, magas mennyre függesztette, fölnézett a fëllegëkre. Száját szóra is nyitotta, maga mondta, fölfelelte: „Mindën áldás onnan árad, oltalmunk onnét adódik: magas mennyeknek honábul, irgalmazó Istenünktől. (- 570)

„Dicsértessél hát, Terëmtő, hála nékëd, ó Hatalmas, mivel méltattál këgyedre, segítségëmre sietve mëgpróbáltatásaimban, vastól vert nehéz sebëmben!” (- 576)

Vén Väinämöinen azonban mondandóját mëgtoldotta: „Në kezdjetëk, kedveseim, most növekvő nemzedékëk, csak úgy csónakot csinálni hõzöngő heveskëdëssel! Isten ismer mindën tervet, szab határt a szándokoknak, nëm a gyöngë-gyarló embër, ereje erőtelennek.” (- 586)

TIZEDIK ÉNĚK

Szampó készül Pohjolának.

Vének véne Väinämöinen pejparipáját befogta, szérszámot rakott lovára, szánkója elébe fogta. Maga szállt a szánülésre, szánkója farába fekve. (- 6)

Fürgéjét faron legyinti, gyöngyostorával gyakintja. Fürge fut, fogyogat útja, utána szalad a szánka, nyikorog a nyírfatalpa, berkényefa-pántja pattog. (- 12)

Hajtanak sebés-haladva mocsarakon és mezőkön, puszta parlagok lapályin. Mënnek egy nap, mënnek másnap, hát a harmadik nap este érnek hosszú híd fejéhez, Kalevala környékére, Osmo szántója szögébe. (- 20)

Akkor száját szóra nyitva maga mondta, fölfelelte: „Azt az álomlátó lappot farkas falja, kór eméssze, mert azt mondta: még nem értem, míg bennem lakik a lélek, s míg az égén hold világol, hogy hazajussak honomba, Väinölä vidékeire, Kalevala környékére.” (- 30)

Vén Väinämöinen azonnal dalba kezdett, bájolásba. Virágos fenyőt varázsolt, csodálatos csillogású égig érő fát dalával; félhőkig fölért heggyével, lombjait a légbe tárta, szétterégette a szélbe. (- 38)

Mondja-mondja bájolásit: holdvilágot dall heggyére csudacsillogó fenyőnek, Göncölt gallyai bogára. (- 42)

Sebésen haladva hajtott szeretett szülőhonába, orra-lógatva, leverten, félre fittyenő süveggel, merthogy Ilmarit ígérte, időtlen idők kovácsát, maga megváltása végett, fizetségül fejének, eligérte Pohjolába, szomorú Sariolába. (- 52)

Már megállott méncsikója Osmo szántóföldje szélén. Vén Väinämöinen fülében, kasából fejét kidugva, hangzott hámor csattogása, kovácsnak kopácsolása. (- 58)

Vének véne Väinämöinen kovács műhelyébe méne. Ilmari kovács keményen verte ott vasát ütemre. Ilmarinen így szóla: „Vén Väinämöinen, ugyancsak elidőzgettél ezúttal! Ugyan merre udvaroltál?” (- 66)

Vének véne Väinämöinen maga mondta, fölfelelte: „Én biz eddig ott időztem, csavarogtam-csámborogtam, Észak éjsötét hónapban, szigetős Sariolában, lapp utakon lépégettem, táltosok nyomát taposva” (- 74)

Mire Ilmarinen mestër tudakolta tőle szóval: „Ó, vénségös Väinämöinen, időtlen idők tudósa! Mi mondandód van minékünk, hogy megérkeztél honodba?” (- 80)

Väinämöinen válaszolta: „Van biz mondandóm, de mennyi! Pohjola kisasszonyárul, hideg föld hajadonárul, ki nem hajlik házasságra, fittyet hány a férfiakra. Egész észak őt dicséri, szépségéről szól a fáma: homlokán a hold világol, mellén nap

sugára fénylik, vállán Göncöl lángja villog, hátán hét csillagja csillog. (- 92)

„Mármost Ilmarinen mestër, idõtlen idők kovácsa, indulj szépen lyányt szërèzni, fonatos fejút kikèrni! Ha a Szampót megszërkesztèd, tarkatornyost megcsinálod, az a lány lèszèn jutalmad, világ bájosa a bérèd.” (- 100)

Monda Ilmarinen mestër: „Nèm addig a’, Vänämöinen! Eligértél szóval engèm Észak éjsötét honába fizetségèül fejednek, magad megváltása végett? Èn azonban míg csak élèk, míg az égèn hold világol, nèm mëgyèk el Pohjolába, Sariola szállására, férfitért ivó vidékre, hösöknek vesztöhelyére!” (- 112)

Vén Vänämöinen viszontag így felelt neki szavára: „Hallatsz hírt tèhát ègyebet: csuda-csillogó fenyőfa, aranyból az ága, lombja, Osmo szántófeldje szèlin. Hègyèn hold ragyog a fának, gallyain a Göncöl fénylik.” (- 120)

Így szólt erre Ilmarinen: „Nèm vélhetèm ezt valónak, míg el nèm mëgyünk a helyre, s nèm látom saját szemèmmel.” (- 124)

Vén Vänämöinen felelte: „Hát ha nèm hiszèd valónak, nosza mènjük, mëgtekintsük, valót mondtam vagy hazudtam!” (- 128)

Látására elmènènek virágos fejú fenyőnek, vén Vänämöinen vezetve, Ilmari kovács követve. Mègèrkèzvéen mind a ketten Osmo szántója szögèbe, kovácsunk közel mëgállva csudafenyőfát csodálta, gallyai bogán a Göncölt, hègyèben a holdvilágot. (- 138)

Vén Vänämöinen pediglen szólott hozzá ily szavakkal: „Most hát, ègykomám-kovácsom, mènj föl, hozd lè azt a holdat, gallyairul azt a Göncölt csuda-csillogó fenyőnek!” (- 144)

Indult Ilmarinen mestër föl az égig érő fára, fèllegèt verő fenyőre, hogy lèhozza azt a holdat, gallyairul azt a Göncölt csuda-csillogó fenyőnek. (- 150)

Monda a magas fenyőfa, égig érő szálfá szòla: „Ó tè, félkègyelmű férfi, esztelenèk esztelenje! Hebehurgyán ágaimra mászol gyatra gyermekèsszel hamis holdakat lèhozni, álcstillagokat csodálni!” (- 158)

Vén Vänämöinen eközben dűnnyögte varázsdanáit: a szelet veszètt viharra, dühös forgóvá dalolta, száját ily szavakra nyitva, mondókáit mondogatva: „Húzzad, szél, sebès hajódba, vihar, vèdd a csónakodba, ragadd el, röpítsd magaddal Észak éjsötét honába!” (- 168)

Támadt szèlörvény e szòra, féktelen forogni kezdèt, kapta Ilmari kovácsot, ragadta sebès-röpítve Észak éjsötét honába, szomorú Sariolába. (- 174)

Ilmari kovács pediglen fònt suhant a fèllegèkben, szelek szárnyain röpülve, vonuló vihar csapáin. Hold alatta, nap fölöttè, Göncöl gallèrját súrolta. Földre pottyant Pohjolában, Sariola szèrűjère, kutyák kaffantása nélkül, észrevètlenül èbeknek. (- 184)

Louhi, északi nagyasszony, Pohja foghíjas banyája, udvarára csak kiugrott, száját ily szavakra nyitva: „Kiféle-miféle vagy tē, fene férfiú lehetsz tē: szállasz szárnyain szeleknek, vonuló vihar csapáin, s nēm kaffognak rád kutyáim, bongyor bundák nēm csaholnak!” (- 194)

Monda Ilmarinen mestēr: „Nēm érkeztem én e földre hērgēlni hitvány kutyákat, bongyorokat bosszantani mások háza ajtajában, idegēn kapuk közében.” (- 200)

Észak asszonya e szóra tudakolni kezdte tőle: „Nēm tudsz véletlen valamit – hátha hallottál felőle – hírēs Ilmari kovácsrul, mestērēknek mestērērül? Várva-várjuk érkezēsit, jöttēt régóta reméljük ide, pusztá Pohjolába, hogy a Szampót mēgcsinálja.” (- 210)

Mire Ilmarinen mestēr maga mondta, fölfelelte: „Tudnék véletlen valamit amaz Ilmari kovácsrul, minthogy éppen Ilmarinen vónék, vasnak jó verője.” (- 216)

Louhi, északi nagyasszony, Pohja foghíjas banyája, bēfordult a belső házba, száját ottan szóra nyitva: „Kisebbik kisasszony-lányom, gyönyörūségēs gyērēkēm! Tēdd fejedre szép fejkēd, dērēkadra drága göncöd, legcsinosabbat csípōdre, mesesépēt melleidre, legnyájásabbat nyakadba, harmatosat homlokodra; pofikáidat pirosra, termetēdet tetszetősre! Mēgjött Ilmarinen mestēr, időtlen idők kovácsa Szampó szerkesztése végett, tarkatornyosat csinálni.” (- 234)

Akkor Észak ēkēs lyánya, világ szépe, víz virága, vēszi válogatott göncit, hófehér habos ruháit, szorgoskodva, szépítkezve; fonatos fejére párta, ruhájára rézciráda, dērēkán aranytűszője. (- 242)

Jó a színbül a szobába, ruhásraktárból libēgve; szépsége ragyog szemében, finom formájú fülében, arca-ábrázatja ēkēs, pofikái pírban égnek, mellein aranymonéta, ezüsthímek a hajában. (- 250)

Pohja ūrnője pediglen Ilmarinent invitálja Pohja belső termeibe, Sariola szálájába; ottan ételt ád elébe, ēteti-itatja bőven, és fūrōszti tejbe-vajba. Közben kérdēzgeti tőle: „Mondd csak, Ilmarinen mestēr, időtlen idők kovácsa, tudsz-ē Szampót szerkeszteni, tarkatornyosat csinálni hattyú tollának hēgyébül, borjatlan tehén tejébül, ēgy szēm apró árpamagbul, nyári birka bolyhaibul? Akkor mēgkapod lēányom, munkabēr gyanánt gyönyörűm.” (- 268)

Mire Ilmarinen mestēr szóval mondta, fölfelelte: „Talán csak tudok csinálni Szampót, cirkalmas tetōset hattyú tollának hēgyébül, borjatlan tehén tejébül, ēgyetlenēgy árpaszēmbül, nyári birka bolyhaibul, ha a mēnnyet mēgcsináltam, égnek boltját én tetōztem, mikor híre-hamva sēm volt égnek, ēgi csillagoknak.” (- 280)

Szampókészítéshez kezdett, ciradás tetőst csinálni. Kovácsműhelyt mén keresni, kovács-szërszámot szërezni, csak-hogy híre sincsen ottan fogónak vagy fűjtatónak, kalapácsnak vagy kohónak, vasverőnek vagy nyelének! (- 288)

Akkor Ilmarinen mestër száját ily szavakra nyitja: „Szándokát fél asszony adja, hitvány az, ki félbehagyja, de nem ám a férfiembër, mégha mégoly élhetetlen!” (- 294)

Keresgél helyet kohónak, alkalmasat fűjtatónak, keresztül-kasul bejárva Pohjola mohos mezőit (- 298)

Ëgy nap, másnap is kutatja, hát a harmadik nap este rátalál egy tarka kőre, dërék terméskő darabra. Mëgállapodott a mestër, tűzhelyét oda helyezte, szelelőjén szöszmötölve, kohóját kikalapálva. (- 306)

Akkor Ilmarinen mestër, időtlen idők kovácsa, anyagait tűzbe tette, nyersvasát kohóba nyomta, szolgát szítani befogta, segédeit sürgölődni. (- 312)

Szolgák szítottak keményen, segédök buzgón sürögtek három hosszú éjën által, ugyanannyi nyári nappal; sarkuk kőkemény koloncra, ujjaiak viaszra váltak. (- 318)

Első napnak elteltével maga Ilmarinen mestër mélyen mëghajolva leste, tűzhelye terét kutatva, hogy mire mëgyën a műve, mi terëm neki a tűzből. (- 324)

Íj termëtt a tűzparázspan, arany számszërij születëtt, arany ív ezüst fejekkel, szára rakva rézverettel. (- 328)

Szëmre szép a számszërija, annál rosszabb a szokása: egy fejet fogyaszt naponta, kettőt is, ha kedve szottyán. (- 332)

Maga Ilmarinen mestër nëmigën örült mëg annak. Íját két darabra törte, aztán újra tűzbe tette; szolgát szítani befogta, segédeit sürgölődni. (- 338)

Már a második nap este maga Ilmarinen mestër görnyedve kohó elébe, tűzterébe lesve látta: hajó készül ott a hōben, piros bárka tűzparázspan, orra cifrázva arannyal, törzse rakva rézverettel. (- 346)

Szëmre szép hajócska volna, ha nëm volna rossz szokása: szíre-szóra háborúzna, csekélységëkért csatázna. (- 350)

Ilmari kovács azonban nëmigën örült mëg annak: hajóját szilánkra szëdte, újra tűzterébe tolta; szolgát szítani befogta, segédeit sürgölődni. (- 356)

Hát a harmadik nap este maga Ilmarinen mestër mélyen mëghajolva látta kohója tüzës terében: üsző volt alakulóban, színaranyból volt a szarva, homlokán a Göncölt hordta, fején fényës nap sugára. (- 364)

Szëmre szép üszőcske volna, ha nëm volna rossz szokása: erdő mélyén elheverget, tejét földre tékozolja. (- 368)

Így hát Ilmarinen mestër nëmigën örült mëg annak: szép üszőt szëletbe vágva újra tűzterébe tolta; szolgát szítani befogta, segédeit sürgölődni. (- 374)

Negyedik nap alkonyatkor maga Ilmarinen mestér mélyen meghajolva nézett kohója tüzes terébe: eke támadott a tűzből, lapéle arany lemezből, vörösrézből volt a szarva, törzsökét ezüst erezte. (- 382)

Szēmre ékēs volt ekéje, hanēm volt egy rossz szokása: falu földjeit faragta, mezeiket szétmetélte. (- 386)

Így hát Ilmarinen mestér nēmigēn örült mēg annak: ekét két darabra törte, kohóba középre tolt. (- 390)

Szítását szelekre bízta, szélvihart fogott fuvónak. (- 392)

Szelek szítottak keményen, nyargaltak kelet- s nyugatrul, dél is dolgozott erősen, észak élēsen kavarta. Fújtak egy nap, fújtak másnap, harmadikon sēm heverték; ablakdészka lángra lobbant, tűzcsóva csapott az ajtón, pernye porladott az égēn, füstből fēlhők sűrűsödtek. (- 402)

Immár Ilmarinen mestér harmadik napot kívárva mélyen meghajolva nézett kohója tüzes terébe: Szampót látta ott születni, tarkatornyosat teremni. (- 408)

Akkor Ilmarinen mestér, időtlen idők kovácsa, kalapácsolásba kezdett, verte a vasat keményen. Szampót szerkesztett tudással: egy felében lisztet járjon, más felében sót daráljon, harmadikbul pénz potyogjon. (- 416)

Szépēn örölt már a Szampó, tarka tornyai rēzēgtek: három hombárt egyhuzamra. Egy hombárt darált évésre, másat vásárra vivésre, harmadikat ház javára. (- 422)

Örült Pohjola banyája, elszállította a Szampót Pohjolának kőhēgyébe, rézbarlangnak belsejébe, lēzárta kilenc lakattal. Ott gyökérbe is nyugózta, kilenc ölnyire kötözte: egy gyökeret földgyomorba, mást folyónak forgójába, harmadikat honni dombba. (- 432)

Most hát Ilmarinen mestér kérte a lēányt magának. Szóval mondta, fölfelelte: „Lēs-ē hát a lány jutalmam? Mert a Szampót megcsináltam, tarkatornyosat remēkbe.” (- 438)

Szóla Pohja szép lēánya, maga mondta, fölfelelte: „Kinek kedvire dalolna esztendőre vagy kettőre kikelethozó kakukkom, madaracskái mezőmnek, hogyha innen messze mēnnék, más vidékre vándorolva? (- 446)

„Ha e jérce törbe jutna, e lilécske lépre mēnne, odalēnne anyja lánya, szerelmes piros bogyója, véle veszne víg kakukkja, öröm dalnoka örökre itthagyná hazánk határit, táját honni halmainknak. (- 454)

„Nincs is nekēm érkēzésēm lēányságomat lēvetnēm: tēendő akad tömérdēk szapora-szorgos nyáridőben: számócamezóm szēdetlen, nóta nélkül mind a partok, lépteimet a ligeték, kedvem áhítják a kerték!” (- 462)

Immár Ilmarinen mestër, idõtlen idők kovácsa, orra-lógatva, lëverten, félrefittyenő süveggel szüntelen csak arra gondolt, folyvást forgatta fejében, hogy mëhetne már honába, végre ismerős vidékre Észak éjsötét honából, szomorú Sariolából. (- 472)

Szòlt a pohjolai asszony: „Kedves Ilmari kovácsom, mért ülsz bánatba merülve, félrefittyenő süveggel? Talán arra vinne vágyad, elhagyott szülöhazádba?” (- 478)

Ilmarinen így szóla: „Oda vágyom én valóban, mëghalni szülöhonomba, hamujába én hazámnak.” (- 482)

Pohja asszonya e szóra jóembëret jòllakatja, fekteti ladik farába, rézlapátot rak kezébe. Szelet szárnyára eresztì, vihedert vitorla fûni. (- 488)

Így hát Ilmarinen mestër, idõtlen idők kovácsa, szép földje felé hajózott hátán kéellő haboknak. Mënt egész nap, méne másnap, hát a harmadik nap este hazaérkezett kovácsunk szeretett szülöhonába. (- 496)

Tudakolta Väinämöinen Ilmari kovács komátul: „Atyám-fia, Ilmarinen, idõtlen idők kovácsa! Mëgcsináltad már a Szampót, kifaragtd-é földelit?” (- 502)

Monda Ilmarinen mestër, szòlt a Szampó szerkesztője: „Már darál a drága Szampó, tarka tornyai rëzëgnék. Hombárt öröl ëgyhuzamra: ëgy hombárt darál ëvésre, másat vásárra vivésre, harmadikat ház javára.” (- 510)

TIZENÉGYEDIK ÉNĖK

Lemminkäinen l ányt rabol

Mostan Ahtir  l mes lj unk, daloljunk duhaj legényről. (- 2)

Szigetnek szülötte Ahti, Lempi könnyűvérű sarja, n  vek  d  tt h  r  s házban, asszonyanyja udvarában, t  g  l     b  l   l  ben, hosszú földnyelv hajlatában. (- 8)

Halon húzott Kauko ottan, s  g  r  n serdült f  l Ahti. Szép sz  l emb  r l  tt bel  le, t  zes természet   f  rf  ; orra, sz  ja szép vonású, tetszetős a termetére. Han  m volt   gy kis hibája, bajkeverő balgasága: nagy bolondja volt a nőknek, mulatozott minden éjjel l   nyokkal l  nged  zve, fonatosokkal forogva. (- 20)

Szigeti Kylli, sz  z kisasszony, Sziget sz  ps  g  s szülötte n  vek  d  tt h  r  s házban, gyarapult gyönyörűségben, apja asztalánál   lve, kuckóban a l  ca v  gin. (- 26)

N  d  g  lt és nőtt a híre. K  r  k jöttek messzi f  ldr  l hajadon h  r  s hajlokába, szép sz  zecske otthonába. (- 30)

Nap is m  gk  rte fiának, de n  m m  ne Nap ményének, fényleni a f  ldlak  knak szapora-szorgos ny  rid  ben. (- 34)

Hold is m  gk  rte fiának, de n  m m  ne Hold ményének: holdsug  rn  l s  padozni, m  nnynek boltján b  dorogni. (- 38)

K  rte Csillag is fiának: n  m m  nt Csillag  k ményének, hunyorogni hosszú   j  n, téli   g  n tündökölni. (- 42)

  sztb  l   rk  ztek jelöltek, igyekeztek Ink  rib  l; han  m hoppon is maradtak. L  nyka félvállról felelte: „K  r aranytok szélbe sz  rni, ez  stp  nz  t  k pazalni! Hiába h  ttok   ng  m   sztbe, s  mmi kedvem sincs kim  nni, evezni Viro vizein, cs  kly  zni a zombikosban,   lni   szt halon naponta,   szt levesk  n üldögélni. (- 54)

„Ink  rib   sincs m  n  k  m, Kink  rib  -Kunkoriba! Ink  ri inség hazája: fának-forg  csnak hiánya, v  z hiánya, liszt hiánya, r  nd  s rozsk  ny  r hiánya.” (- 60)

H  t a léha Lemmink  inen, az a szép Kalandoskedv  , f  lfogadta, hogy elindul Sziget sz  p  t m  gsz  r  zni, m  gk  rni a szép m  nyasszonyt, fonatos fejét magának. (- 66)

Anyja ellenzi   r  sen, szép sz  l  je   va inti: „Jaj, fiacskám, el n   indulj j  magadn  l jobb családhoz! F  l  k, hogy be n  m fogadnak Sziget f  ny  s nemzet  be!” (- 72)

Felelt léha Lemmink  inen, szép Kalandoskedv   mondta: „N  m h  r  s ugyan a házam, n  m f  ny  s a nemzets  g  m, de majd h  d  tok magammal, gy  z  k d  lc  g termet  mmel.” (- 78)

Azonban n  m enged anyja, l  besz  ln   Lemmink  inent, Sziget n  p  h  z n   m  nj  n, uraknál n   udvaroljon: „Ott cselédék csúfra t  sznek, nevets  g  l l  sz a nőknek. (- 84)

Lemminkäinen azt sē bánta, szóval mondta, fölfelelte: „Rajtam nőcskék nēm nevetnek, varkocsosok nēm vihognak. Babát bujtotok hasukba, ölbevalót az ölükbe, vigalomnak vége lészēn, csácsogó csúfolkodásnak!” (- 92)

Anyja erre azt felelte: „Jaj nekēm, szēgény fejemnek! Sziget szépeit ha bántod, hajadonait mēgejtēd, torzsalkodás támad abbul, magja hosszú háborúnak. Sziget számos férfinēpe, százak-ezrek fegyvert fognak ellenēd, ki ēgymagadban végveszélybe jutsz, szēgényēm!” (- 102)

Lemminkäinen csak legyintett anyja aggódó szavára. Csatacsődörét befogta, paripáját kantározta, vágatott villámsebēsen Sziget hírēs nemzetēhēz, Sziget szépét eljegyēzni, szērēzni mēsēs mēnyasszonyt. (- 110)

Nevetségül lett a nőknek, lánycsapatnak Lemminkäinen: hebehurgya módra hajtott, furán fordult udvarukba, fölborult fonott kasával, kapugyámot elgyalulta. (- 116)

Akkor léha Lemminkäinen ajkát rágta, rázta fűrtit, borzolta bogárszakállát. Maga mondta, fölfelelte: „Életēmben mēg nēm értem, el sē hittem volna eddig, hogy rajtam nőcskék nevetnek, csörfös csitrik csúfolódnak!” (- 124)

Föl sē vette Lemminäinen, tudakolni kezdte tőlük: „Van-ē szēglet itt Szigetben, van-ē hely Sziget honában, pálya pajkosságaimnak, tere táncolhatnékomnak, lēányokkal lēngedēzni, fonatosokkal forogni?” (- 132)

Szóltak szépei Szigetnek, falu lányai feleltek: „Van itt szēglet a Szigetben, van hely szélēs e határban, pálya pajkosságaidnak, tere táncolhatnékodnak: galagonyásba gulyásnak, elmēhetsz csikóslegénynek! Mert a suttyók itt soványak, csikaink csupán kövérek.” (- 142)

Föl sē vette Lemminkäinen: bérésnek, bojtárnak állva napközben csikókat őrzött, mulatozott mindēn éjjel, lēányokkal lēngedēzve, fonatosokkal forogva. (- 148)

Ezzel léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű, kacagóknak kedvét szegte, csúfolóit csúffá tette. Egy sē volt lēány Szigetben, mégha mégoly ájtatoska, hogy nē játszott volna véle, ágyába nē vitte volna. (- 156)

Égy kivétel volt közöttük, Sziget hírēs nemzetéből, ki nēm vágyott vőlegényre, fittyēt hányt a férfinēpre: Kyllikki, kevély kisasszony, Sziget szépségēs virága. (- 162)

Érte léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű, száz pár csizmát elszaggatott, száz evezőt elkoptatott, míg a lányra leskelődött, Kyllikki kēgyét vadászta. (- 168)

Ámde Kylli, szép kisasszony, szidalmazta ily szavakkal: „Mit sündörögsz, sēnkihāzi, sívó karvaly, mit kerülgetsz? Kēne lány a lēhűtőnek, ónöves az orvvadásznak? Hozzād nēm mēgyēk, csak akkor, ha malomkövem kivásik, mozsaram elmorzsolódik, törmelékké lész törője. (- 178)

„Mi közöm ilyen szélkeleppel, szájalóval, széltolóval? Dérkabb légyen, ki vélem, szép dérőkammal vetekszik, tetszetősebbet kívánok tökéletes termetemhez, sokkal szébb orcát ohajtok saját szép orcám színéhez!” (- 186)

Eltelt egy kevés időcske, félhónap ha telt azóta. Történt egyszer egyik este, amikor lészállt az alkony, hajadonok hancúroztak, táncot lejtettek a lányok erdő tisztásán, a térer, zölden zsündülő ligetben. Kylli legszebb volt közöttük, Sziget szépe, gyöngyvirága. (- 196)

Jött a gézengúz garázda, hajtott léha Lemminkäinen páratlan paripájával, csillagrúgó csődörével egyenest az észterláncba, lánykoszorúnak közibe. Kapta Kyllikit a szánba, vetette kötött kasába, bongyor bundájára téve, fektetve a szán farába. (- 206)

Lovát ostorral legyintve, rácsördítve csődörére, nekilódult, útnak indult, elkiáltva indulóban: „Nē árulkodjatok, lányok, nē fécsegjétek felőlem, hogy ma este erre jártam, hogy innen léányt raboltam. (- 214)

„Ha nēm tartjátok titokban, fejetekre bajt idézték: híveteket hadba dallom, kard alá a férfinépet; hírt sē hallotok felőlük, többé egy legényt sē láttok brázda mēntén bandukolni, szekerezni szérú szélin.” (- 222)

Bézzég Kyllikki kesergétt, Sziget szépe így jajongott: „Jaj, eressz, bocsáss el engēm, hadd fusson a gyöngye gyermek otthonának oltalmába, szép szülőjének ölébe! (- 228)

„Szépszerént ha nēm bocsátasz hazamēnnēm hajlokomba, akkor eljön öt fivérēm, bácsikám is hét fiával, rátalálnak nyúl nyomára, lány fejéért mēgfizetnek.” (- 234)

Nēm szabadulván e szóra, keserű rivásba kezdett. Maga mondta-mondogatta: „Szērēncsétlen, mért születtem, mért születtem, nőttem nagyra? Bizony, én hiába élők, jutván ilyen jómadárnak, nēmtörődöm naplopónak, házsártos hadakozónak, kérékdő kötekedőnek!” (- 244)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Kyllikki, szívem szerelme, mézédēs dióm, bogyócskám! Föl sē vėdd, fejed sē fájjon! Nēm tartalak rosszul tégēd: ültőmben őlemben tartlak, jártom-keltēmben karomban, magam mellett, ha mēgállók, oldalamon, hogyha hálók.” (- 254)

„Fejed búnak mért bocsátod, sírdogálva mért sohajtasz? Talántán azon törődöl, azon sírdogálsz-sohajtasz: sēm tehénke sēm kényérke, nēm lész sēmmi jóban részed? (- 260)

„Affelől nyugodtan alhatsz: bőviben vagyok baromnak, teheneim jól tejelnek. Ott van a Szēdēr a szélēn, erdőben Epēr tehenem, Áfonya az árokparton; ētetetlen is élēnek, gondozatlan gömbölyödnek, nēm kell estēnkint bekőtni, kihajtani hajnalonkint, szénát hordani szekérszám, fogni sóra, zabdarára. (- 272)

„Vagy talán azon kesergesz, siránkozol-sőhajtozol, hogy szēgény helyēn születtem, nēm előkelő családbul? (- 276)

„Ha szērény is származásom, nēm hivalkodó a házam, annál fényesebb a kardom, sziporkázó szablyaélem; annak van nēméslevele, az már fényēs fajtabéli: edzötték pokol tüzében, fényit fönn a mēnnyben kapta. Nēmességēm úgy növelēm, házam hírnevét emelēm: kardomnak kemény vasával, sziporkázó szablyaéllal.” (- 288)

Nēm szűnik a lyány sírása, csak sóhajtozik e szóra: „Ó jaj, Ahti, Lempi sarja! Magamfajta lányt ha áhítsz egy életre asszonyodnak, öledbe való csibének, esküdj mēg előbb erősen, hogy nēm indulsz háborúba, ha aranynak láza hajt is, ha ezüstnek éhe hajt is.” (- 298)

Erre léha Lemminkäinen szóval mondta, úgy fogadta: „Esküszöm igaz hitēmre, hogy nēm indulok csatába, aranynak ha láza hajt is, ezüstnek ha éhe hajt is! De tē is fogadd mēg akkor, hogy nēm futkosol faluzni, táncolhatnékod ha támad, s keringélni volna kedved!” (- 308)

Mēgesküdték hát erősen, mēgfogadták életükre, igaz Istenre ígérve, szent színére föltekintve: Ahti nēm vonul viszályba, Kylli nēm futos faluzni. (- 314)

Akkor léha Lemminkäinen, fūrgéjét faron legyintve, ostorával mēgcsapintva, szóval mondta, fölfelelte: „Ég veleték, Saari rétek, gyantát gyöngyöző fatörzsek, nyárhosszat hol nyűgölődtem, télhosszat hol támolyogtam, bujkáltam borús napokon, fērgeteg elől futottam, míg lilēmre leskelődtem, vadrucácskámra vadásztam.” (- 326)

Sebēsen suhant a szánka, távolban a ház homálylott. Lány a száját szóra nyitva, maga mondta, fölfelelte: „Kunyhó látszik ott a ködben, nyavalyás nyomor tanyája. Vaj’ kié lehet a viskó, micsoda mihaszna háza?” (- 334)

Akkor léha Lemminkäinen így felelt neki szavára: „Sosē bánjad azt a házat, nē fājdítsd fejed miatta! Majd építék én helyette, szébbet-jobbat, mint a régi, gömbölyű gērēndafákból, válogatott vastagokból.” (- 342)

Így hát léha Lemminkäinen hazaérkezett honába, asszonya udvarába, szeretett szülőlakába. (- 346)

Száját anyja szóra nyitva, maga mondta, fölfelelte: „Jól elmaradtál, fiacskám, idegēnek közt időzve!” (- 350)

Akkor léha Lemminkäinen így felelt neki szavára: „Nőket kellett mēgnevelnēm, fehérnépnek mēgfizetnēm, mert galádul gúnyolódtak, belőlem bolondot űztek. Legszébbüket szánba kaptam, bongyor bundámra vetettem, fektettem kasom farába, pokrócom alá pakoltam. Fehérnépnek így fizettem, hogy rajtam mulatni mertek. (- 362)

„Most hát, jó szülőanyácskám, fēlnevelő drága dajkám, kiért indultam, elértem, kit kerestem, mēgtaláltam. Hozd a legjobb szalmazsákod, párnádat, a legpuhábbat, hadd heverjek itt honomban fiatal feleségēmme!” (- 370)

Akkor anyja így beszéle, maga mondta, fölfelelte: „Hála légyen néked, Isten, dicsértessél, ó, Teremtő, mert megáldottál ményemmel, tüzet lánggra lobbantóval, szorgalmas szövetszövővel, fürge ujjú lénfonóval, aki szennyesem szapulja, ruháimat rendben tartja. (- 380)

„Jó szerencsédnek örülhetsz, dërék asszonyra akadva. Adott irgalmában Isten, jóságában jóval áldott. Hósármány a hóban tiszta, makulátlanabb e mátká; tengër tajtéka fehérlik: feleségéd még fehérebb; vízën ringó réce bájos, bájosabb van birtokodban; gyönyörű az égi csillag, gyönyörűbb elgyűrűzötted. (- 392)

„Padlózáshoz láss azonban, ablakhelyet vágj nagyobb, félhúzván az új falakat. Építs házat ékesebbet, küszöböt a ház elébe, alkalmas ajtót rája örömére új arádnak, ha már szép arát szerëztél, magadnál előkelőbbet, nemzetségédnél nëmésbet.” (- 402)

TIZENKETTEDIK ÉNĚK

Kyllikki męgszezi ígęretę. Lemminkäinen hadba indul Észak ellen.

Akkor Ahti Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvő élte évekig világát fiatal feleségével; nęm męnt hadba-háborúba, Kyllikki sę kujtorogni. (- 6)

Nęmęlyik napon azonban, valamęlyik virradattal maga Ahti Lemminkäinen halak ívására indult. Estére nęm ére vissza, elmaradott másik estig. Kylli már futott faluzni, lyányok játékait űzni. (- 14)

Vaj' ki volt a hír harangja, ki fęcsęgte ki a férjnek? Ainikki, az Ahti nęnje, ő vala a hír harangja, ő fęcsęgte ki a férjnek: „Jaj, arany fivęręm, Ahti, Kyllikki faluzni futkos, vendęségękben vigadoz, lyányok játékait űzi, koszorúsokkal keringve!” (- 24)

Fene férfi, bajnok Ahti, az a léha Lemminkäinen męgmęrgesędętt e szóra, irgalmatlanul fęlindult. Szóval mondta, fęlfelelte: „Aj, szülőanyám, nagyasszony! Áztasd ingęmet izibe fekete vipęravérbe, męg is szárogasd sęrényen; hamar hadba hadd męhessek Észak embęrei ellen, lapp táltosoknak tüzębe! Kylli, lám, faluzni futkos, vendęségękben vigadoz, lyányok játékait űzi, koszorúsokkal keringve.” (- 40)

Bęzzęg Kyllikki könyörgött, férjét fęltętte az asszony: „Ahtikám, aranyos férjem, nę męnj hadba-háborúba! Én az éjjel álmot láttam, míg nyoszolyámon nyugodtam: tűzláng támadott kohóként, mint villámnak villanása, ablakunk alatt vonulva, hát-só házfalon lobogva, belső házba is betörve, fene forgóként zubogva padlótól a męnnyezetig, egyik ablaktól a másig.” (- 54)

Mire léha Lemminkäinen maga mondta, fęlfelelte: „Álnok mindęn asszony álma, fehérnęp fogadkozása! Ó, szülęm, szerelmes dajkám, hozd elő hadi gúnyámat, viszályba való ruhámat, mert a szívem arra szomjas: hörpölni csaták söręből, harcnak męzével mulatni.” (- 64)

Monda erre asszonyanyja: „Arany Ahtikám, fiacskám, nę indulj azért csatába! Nincs itt híja házi sörnek: éęęrtartályokban érik, tölgyfacsap mögę becsukva; szęlídítsed szomjad avval, kóstolgathatod naponta.” (- 72)

Monda léha Lemminkäinen: „Nęm sovárgok házi sörre, iszom inkább friss folyóból, evezőlapát hęgyérő; szívesebben szürcsölgetęm, mint az árpalét pohárbul! Hozd elő hadi gúnyámat, viszályba való ruhámat! Hadd hajózzak Pohjolába, lapp-földi fiak honába aranykincseket kutatni, rabolni rakás ezüstöt!” (- 84)

Monda Lemminkäinen anyja: „Ajaj, Ahti, jó fiacskám! Hisz a ház arannyal árad, csűrünk csordultig ezüsttel! Minapában is mi törtęnt, valamęlyik virradattal: kígyóföldön szánt a szolga, vipęravadont ekęzve; lábába akad ekęje, fędelębe fúrva

élit. Százak voltak abba zárva, ezernyi ezër zsúfolva. Ládát rak-tárunkba raktam, pajta padlására tettem.” (- 98)

Monda léha Lemminkäinen: „Nëm ízlik az élet itthon. Egy márkát is többre tartok, hogyha harcokban szëréztem, házban halmozott aranyból, ekébe akadt ezüstnél. Hozd elő hadi gúnyá-mat, viszályba való ruhámat; hívnak Észak háborúi, fene lapp fiak csatái! (- 108)

„Kerekedik arra kedvem, egyre forgatom fejemben, hogy halljam saját fülemmel, meglássam saját szemémmel, van-é lány a lapp hazában, sötétség helyén hajadon, ki nëm hajlik házasság-ra, fittyet hány a férfiakra.” (- 116)

Monda Lemminkäinen anyja: „Ajaj, Ahti, jó fiacskám! Asszonyod, arád van itthon, Kyllikki különb azoknál! Két nő nëm való a házba, egy férfiú fekhelyére!” (- 122)

Monda léha Lemminkäinen: „Kyllikki csak kujtorogjon, eztán futkoshat faluzni, miattam akárhol alhat, lányncsapattal játszadozhat, fonatosokkal foroghat!” (- 128)

Kérleli szülője szóval, óva inti asszonyanyja: „Në indulj, në mënj, fiacskám, oda, Pohja országába táltosok tudása nélkül, búbájossághoz nëm értve, csak úgy Északkal csatázni, lapp le-gényekkel birokra! Lëénëkélnék a lappok, Turja-béliek lëbírnak: hanyatt-homlok hó hamuba, könyökig koromba tésznek, pakol-nak forró parázsba, temetnek tüzes kövekbe!” (- 142)

Lemminkäinen csak legyinti: „Engëm egyszer már bűvöl-tek, áspiskigyók átkozódtak, három lapp legény varázsolt, nyomorgattak nyári éjën egy lapos kövön kikötve, ruhámat së hagy-va rajtam, anyaszült azon mezetlen. Hanëm hasznuk annyi volt csak, nyamvadtak csak annyit nyertek, amennyit a balta bonthat, fejsze kőszáלבól faraghat, fabunkó sima jegecből, a Halál lakat-lan házból. (- 156)

„Voltam máskor is veszélyben, máskor is kezükbe estem. Azt tervezték, hogy lëtésznek, lëmerítenek a lábba, mint valami vízi pallót, sárba fektetett fatörzset; mocsárba merüljek állig, szennybe-szégyënbe szakállig. Hanëm én helyem megálltam, tőlük nëm nagyon remégtem: magam csaptam föl dalosnak, bo-csátkoztam bájolásba; nyomtam ártókat nyilastul, férfiakat fegy-verüstül, varázslókat vashëgyestül, búbájosokat botostul harsogó halálfolyóba, zúgó-zajló áradatba, habzó hullámok hasába, ör-vénylő vizek ölébe. Aljasok, alhatnak ottan, gunnyaszthatnak a gonoszok, míg fűszálak nëm fakadnak koponyából és kalapból, varázslóknak válllaiból, húsukat is áthatítva alant alvó pajko-soknak, bajkeverő bájosoknak.” (- 184)

Anyja kérleli azonban Lemminkäinent, hogy në mënjen; anya aggódik fiáért, felesége férjét félti. „Jaj, valahogy el në indulj abba a hideg hazába, Észak éjsötét honába! Végveszede-lëmbé juthatsz, vész fenyegeti fiunkat, halál léha Lemmin-käinent. Szájjal százzal is bizonygasd, akkor sëm hiszék szavad-

nak; nem véhetéd fél a versényt északi vajákosokkal: nem tudod a Turja-nyelvet, szájad néma lapp szavakra.” (- 200)

Akkor léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű éppen fürtjeit kefélt, fésülte sűrű sörényit. Fésűjét a falhoz csapta, kefét kögyámnak vetette, maga mondta, fölfelelte, száját ily szavakra nyitva: „Akkor lesz csak Lemminkäinen, bátor bajnok végveszélyben, ha vérrel folyik a fésű, vörös harmat hull belőle.” (- 212)

Lemminkäinen így elindult Észak éjsötét honába, akár-hogy is kérte anyja, tiltotta szegény szülője. (- 216)

Öveződött-öltözködött, vasingét magára vette, páncélpántjait csatolta. Maga mondta, fölfelelte: „Jobb csatázni csontozatban, vasinges vitéz erősebb, bátorságosabb a bajnok megvívni varázsosokkal, rosszabbjára rá sē rántva, nem ijedezve erőstül” (- 226)

Jó kardját kezébe kapta, sziporkázó szablyaélit: fenték azt pokol tűzében, égben edzették erősre. Oldalára fölcsatolta, bőrhüvelyébe helyezte. (- 232)

Védelmet miből merített, erejét miként emelte? Védelmével nem vesződött, erejét csak ott emelte: homlokfa alatt haladva, félfa mellett mēndégélve, udvar útjára kilépve, kiskert ajtaját kinyitva. (- 240)

Élég ennyi védelémnek fehérnép felőli vészre; nem nagy védelém valóban, nem is bízhat sēnki benne. Oltalmát tehát fokozta férfinép felőli vészre: kettős útkērēsztēzésēn, kēkellō kōvōn mēgūlve, ingō-ringō ingoványban, lōtykōlōdō lāpkutakban, zubogó zuhatagokban, forgókat verō vizekben. (- 252)

Ottan léha Lemminkäinen száját ily szavakra nyitja: „Föl a földbūl, fegyverēsēk, hant alatti kardos hōsōk, kutakban lakō lōvēszēk, íjászok futō folyókban! Kelj föl, erdō, embērēstūl, rēngeteg, regimēntēstūl, hēgy öregje, hōs hadaddal, vīziszellem, szōrnyeiddel, vīz asszonya, apraiddal, vizek véne, véreiddel, lāpokban lakō lēányok, lēnge leplū vīzi szūzek: védelmére jō vitéznek, hīrēs hōsnek támaszául, hogy varázsfegyver nē fogja, tāltosoknak titkos tōre, búbájosoknak acélja, leselkēdōknek lōvēse. (- 272)

„Hogyha ennek sincs hatása, más módokat is találok: föl-lebb indítom fohászom, Ukkóhoz, egek urához, fēllegēk fölōtt űlōhōz, kōdōkōn kōnyōkōlōhōz. (- 278)

„Vilāgnak ura, nagy Ukko, mēnnyei atyaúrīsten, fēlleg-bokrokblō beszélō, hangoddal eget hasītō! Szablyával szērēlj fōl ēngēm, tűzkarddal tūzes hūvelyben, hogy az ārtalmat elūzzem, rosszak rontásāt lētōrjem, föld fekélyeit kiirtsam, vīz varázslōit lēgyōzzem, mind a szēmbe támadōkat, mind a hátulról lōvōket, fej fölōtt leselkēdōket, kētfelōl fenyegetōket; nyomjam ārtōim nyilukba, varázslōkat vashēgyükbe, tāltosokat tōreikbe, kártēvōket kardjaikba!” (- 296)

Avval léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű, elő-füttyenti fakóját, csalitosból jō csikóját. Aranyszōrūt szērszá-

mozza, pejparipáját befogja. Maga szánkójába szökken, félkapaszkodik kasába. Fürgéjét faron legyinti, csomós szíjával csapintja. Furge fut, fogyogat útja, szánkója szalad sebésen; haladnak ezüst homokon, arany dombokon dobogva. (- 310)

Méntek egy nap, rája másnap, harmadikon is haladva. Hát a harmadik nap este falu jődögél elébük. (- 314)

Akkor léha Lemminkäinen lekanyarodott az útról a legközelebbi útra, a legközelebbi házhoz. Kívül kérdi a küszöbről, érdeklődik az ereszből: „Volna-é valaki itten hevederémnek húzója, rudamnak alább rakója, igámnak igazítója?” (- 324)

Padlórul poronty pötyögte, csöppség grádicsról csacsogta: „Itt a házban sënki sincsen hevederédnek húzója, rudadnak alább rakója, igádnak igazítója.” (- 330)

Föl sē vette Lemminkäinen. Fürgéjét faron legyintve, gyöngyostorával gyakintva, vágatott sebés-haladva, középső utat követve, középső tanyára térve. Küszöbön megállva kérdi, érdeklődik az ereszből: „Volna-é valaki itten kantárom kioldozója, hevederémnek húzója, hámgám igazítója?” (- 342)

Kuckóbul anyó kiszólva, szószátyárkodva felelte: „Lész nekéd hamar e házban kantárod kioldozója, hevederéd meghúzója, rudadnak alább rakója! Tucatjával is találhatsz, szolganépet szászával, kik nekéd fuvart kerítnék, szánodba lovat szērēznek, hogy hazamēhess, mihaszna, haramja, faludba futhass, telkére apáduradnak, anyádasszony ajtajára, testvérbátyád tornácára, húgodasszony hídlására, előbb, mint lészáll az este, mielőtt a nap lēmenne!” (- 360)

Föl sē vette Lemminkäinen. Szóval mondta, fölfelelte: „Vénasszonyt lē kéne lőni, horgasállúba harapni!” Fürgéjét futásra fogta, vágatott sebés-suhanva, legfelső utat követve, legfelső tanyára térve. (- 368)

Ottan léha Lemminkäinen, közelédtében a házhoz, száját ily szavakra nyitva, maga mondta, fölfelelte: „Száját, Hiisi, szegd az ēbnek, állkapcáját a kutyának, pofáját pēcēkkel zárjad, fogai közibe fūrjad, hogy nē hallassék a hangja, mellette hogy elmēhessek!” (- 378)

Akkor udvarukba lépve, földre vágott ostorával: kōd kerekēdett nyomában, kōd közepiből kis embēr: hevederének húzója, rúdjának alább rakója. (- 384)

Maga léha Lemminkäinen, feszülten fülét hēgyēzte, sēnkitől sē látva-hallva, észrevétlenül maradva. Hallott gajdolást a házbul, mormolást mohán kērēsztül, falakon belül beszēdēt, dūnnyōgēst dēszkán kērēsztül. (- 392)

Bélesētt a belső házba, kukucsálva-kandikálva: tele volt az táltosokkal, mindēn dēszkapad dalossal, oldalfal óbégatókkal, bejárat búbájósokkal, lōcavég vajákosokkal, szēgletēk szēmmel verōkkel. Lapp danákat dōngicsēltek, Hiisi versivel vigadtak. (- 402)

Akkor léha Lemminkäinen bátran bűvölésbe kezdett. Būjt merészen másik bōrbe, házba surrant sarkon által, szoba szōgle-

tén kérésztül. Maga mondta, fölfelelte: „Vége jó a versézetnek, szárnyszegétten szép a nóta; jobb a hangulat utána, ha kettészakad középén.” (- 412)

Maga Pohjola banyája fal közeléből fölállott, kikászálódva középre. Száját szóra is nyitotta: „Volt nekünk kutyánk valaha, rossz ebünk is, rozsdabarna, hogy húsba, bokába marjon, fogai-
val vért fakasztva. Kiféle-miféle vagy tē, valami világ csudája, hogy csak úgy bejössz a házba, szögeletēn át szobába, észrevétlenül ebeknek, csahosainkat becsapva?” (- 426)

Monda léha Lemminkäinen: „Nēm is úgy indultam útnak, tudatlan-tapasztalatlan, fejetlen-fegyelméletlen, apámtul beavatatlan, fēlszērēletlen szülēmtül, hogy kutyád húsomba marjon, ēbeid ēgyék a testēm. (- 432)

„Nēm maradtam mēgmosatlan anyámtul kicsiny koromban, nyolcszor nyári éjszakákon, ötször fürdetett mēg ősszel, minden téreken tudósnak, minden országban okosnak, hazámban dērēk dalosnak, idegēnben ismerōnek.” (- 442)

Avval léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű, búbajoskodásba kezdett, fölcsapott varázsolónak; bundájából szikra szállott, szeméből tüzek szökelltek, míg a mondókáit mondta, varázsverseit dalolta. (- 450)

Hírēs énekmondóiknak hangját hitvánnyá dalolta: szájukba követ szorítva, torkukba kavicsot tömve legdērēkabb dalnokoknak, legtudósabb táltosoknak. (- 456)

Minden ellenét elūzte, kit emerre, kit amarra: cserjétlen csupasz homokra, mēgművelhetetlen földre, halatlan halott vizekbe, sūgért sēm tűrő tavakba, Rutja zajló zūgójába, forró örvény-forgatagba, vízfénēkre habvetōnek, sellōbe középre kōnek, pislákoló lápi lángnak, szikrát pattantó parázsnak. (- 468)

Odalōkte Lemminkäinen mind a kardot markolókat, jártas fegyverforgatókat, ifjú népet és idōset, középkorūt sēm kímélve; ēgyetlenēgyet kihagyva: csordapásztorok csihēsit, összenōtt szemű öregēt. (- 476)

Csurgósipkás csordapásztor száját szóra is nyitotta: „Hej, tē Lempi léha sarja! Lēdaloltál ifjat-vēnet, középkorūt sēm kímélte; mért hogy nēm dalolsz lē engēm?” (- 482)

Monda léha Lemminkäinen: „Dehogysis nyúlok tēhozzád! Néznēm is nehéz pofádat, nēmhogy testēdet tapintsam! Hiszēn már kamaszkorodban, barombojtárkodásodban mēgrontád szülēd szülōttit, testvérhūgodat tēpērted; csikókat is csűffá tētted, minden kancát mēggyalázva, lép lapályán, pusztá földön, tocsogós-leves latyakban.” (- 494)

Csurgósipkás csordapásztor ezt szörnyen szívére vētte. Mérgeesen kimēnt az ajtōn, udvarukról az ugarra, onnan Tuonela tavára, forgatagos szent folyóra. Odavárta szép Nagyálmút, lesbe állva Lemminkäinent, Pohjából ha visszaindul, hazája felé igyekszik. (- 504)

TIZENHARMADIK ÉNĚK

Lemminkäinen Hiisi szarvasát űzi

Akkor léha Lemminkäinen szóla Észak asszonyához: „Asszony, add nekem lányod; hajadonaidat hívjad, szűzeidnek szépe jöjjön, csillaga lánycsapatnak!” (- 6)

Észak asszonya azonban így felelt neki szavára: „Nem adom nekéd lányom, nem szakaszthatsz szűzeimből, sém aljából sém javából, nagyjából sém aprajából. Nőd már van nekéd korábbrul, hités asszonyod hazádban.” (- 14)

Monda léha Lemminkäinen: „Kyllickit faluzni küldöm, kötöm kódorgó küszöbre, hajtom kujtorgó kapukra. Jobb asszonyt akarok innen. Hívjad hát hajadon lányod, jöjjön szépe szűzeidnek, fonatos fejűek éke!” (- 22)

Mond a pohjolai asszony: „Bizony nem bízom lányom magadfajta férfiúra, sém mirevaló legényre! Majd csak akkor jöjj a lányért, kuncsorogj kevély virágért, Hiisi szarvasát ha hozzánk hajtod Hiisi erdejéből!” (- 30)

Nosza léha Lemminkäinen kopja végit félvasazta, íjfájára hűrt feszített, nyilakat nyesett magának. Maga mondta, fölfelelte: „Kopjavégem félvasazva, nyílve szeim is lényesve, íjam fája félhúrozva. Sikló sílécem hiányzik s talpfája, mivel taszajtsam.” (- 40)

Ottan léha Lemminkäinen töprenkédett-tépelődött, hol lehetne venni lécét, hótalpat kitől kerítsen. (- 44)

Kauppi szállását kereste, mēnt Lyylikki mőhelyébe: „Bölcs vuojelai barátom, Kauppi, Lappföld legszēbb sarja! Készíts nekem karcsú talpat, finom sílécet faragva, Hiisi szarvasát hogy élve hajtsam Hiisi erdejéből.” (- 52)

Szóla Lyylikki szavára, kérésére Kauppi mondta: „Sosē hajtsad, Lemminkäinen, Hiisi szarvasát hiába! Taplós tuskó lesz a bérēd, fáradozásod jutalma.” (- 58)

Föl sē vőtte Lemminkäinen, szóval mondta, fölfelelte: „Láss csak hozzá siklófámhoz, lökő lécemhēz izibe! Hadd verēm föl azt a szarvast Hiisi földjén mēghajszolva!” (- 64)

Lyylikki a lécek ácsa, Kauppi, sítalpak kovácsa ősszel fáját szēdte össze, egész télēn át faragta, ēgy nap botját barkácsolta, karikát kötözve másnap. (- 70)

Sikló sível elkészölve, lökő lécit mēgfaragta, botja szárát készre szabta, karikáját rászērēlte. Vidra volt a botnak bére, rókabőr a gyűrű ára. (- 76)

Síjēt bőven bészírozta, rénfaggyút rakott réája. Közben kételkedve mondta, száját ily szavakra nyitva: „Lész vajon e nemzedékben, ipērēdő ifjúságban eme léceknek lökője, síléceknek siklatója?” (- 84)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a pözsgővérű pajkos:
„Persze lesz e nemzedékben, ipőredő ifjúságban eme léceknek
lökője, siléceknek siklatója!” (- 90)

Tegzét hátára kötözte, íját vállára vetette, fogta botját két
kezébe, bal lécét löködni kezdte, jobb sítalpával segítve. Maga
mondta, fölfelelte: „Sëmmi sincs az égvilágon, ékës égboltnak
alatta, nincsen négy lábon futója sëm erdőnek sëm mezőnek,
hogy én aztat el në érjem, në kaparítsam kezembe Kaleva fia fa-
talpán, Lemminkäinen fërge lécin!” (- 104)

Hallák ezt a Hiisi-népek, mëgneszelték a judások. Nosza
szarvast szërkesztettek, hiisik rénszarvast rakának, tőkét téve
mëg fejének, ágas fűzfából a szarva, parti cserje lett a csülke,
lápon nőtt karó a lába, sűrűn font sövény a háta; inai fakó füvek-
bül, gubacsokbul szëmgolyói, fülei tavi virágbul, bőre mëg bo-
rókaháncsbul, ëgyëb húsa hullott fábul. (- 118)

Szarvasukhoz így beszéltek, rénjuket tanítva rosszra:
„Szaladj, szarvasa pokolnak, csodaszarvas, szëdd a lábad, rénëk
ellető helyére, lappföldi fiak honába! Verejtëkéztesd vadászod,
hadd lihëgjën Lemminkäinen! (- 126)

Szarvasuk szaladni kezdett, Hiisi vadja vándorolni pohjo-
lai parlagokon, lappföldi lakók mezőin. Fülel csëbrük földöntöt-
te, lábosaikat lëlökte, húsukat hamuba szórta, levesüket lángba
verte. (- 134)

Szörnyű lárma lett nyomában lappföldi fiak honában: lapp
kutyák igën ugattak, lapp gyerekek sítak-rítak, lapp mënyecs-
kék jót mulattak, mások mëg csak morgolódtak. (- 140)

Maga léha Lemminkäinen szüntelen a szarvast üzte, hajtva
nádön, hajtva ërën, hajtva tágas hómezőkön. Szikrát szórt a síje
léce, füstölgött fabotja vége. Szarvas nëm tûnt mëg szëmébe,
híre-hamva sincs sëholsëm. (- 148)

Ungon-berkën hajt utána, ópërenciát bejárja, Hiisi feny-
vesët fölverve, Kalma puszta parlagait, Halál ajkain haladva,
Kalma kertjeit súrolva. Halál tátog már utána, Kalma már kapás-
ra készül, hogy eleméssze az embërt, hogy lënyelje Lemmin-
käinent. Kis híja, hogy elhibázta, hogy bekapni mégsë bírta.
(- 160)

Ëgy csapás maradt töretlen, fenyves csücske fölveretlen
Pohja puszta parlagain, Lappország lapos mezőin. Indult immár
azt bejárni, fölverni a sűrű fenyvest. (- 166)

Hát ama helyet elérve, rëttentő ricsaj fogadta Pohjolának
partjairul, lappföldi fiak terërül: lapp kutyák igën ugattak, lapp
gyerekek sítak-rítak, lapp mënyecskék jól mulattak, mások
mëg csak morgolódtak. (- 174)

Nosza léha Lemminkäinen, abba az irányba indult, kutya-
ugatást követve, lappföldi fiak terére. (- 178)

Közelebb kerülve mondta, tudakolva-kërdve tölük: „Më-
nyecskék itt min mulatnak, mért rínak az apróságok, mért veszë-
këlnek a vénëk, kutyáitok mért ugatnak?” (- 184)

„Mënyecskék azon mulatnak, azért rí az apró gyermek, jajveszékélnek a vénék, kutyáink azért ugatnak: itt rohant el Hiisi rénje, csodaszarvas itt csatangolt, füles csöbrünk földöntötte, lábosaikat lölökte, kásánkat kiborogatta, levesünket lángba verte.” (- 194)

Az a pëzsgövéru pajkos, maga léha Lemminkäinen síjét siklatta a hóban fű között kúszó kígyóként, futtatta fenyőfátalját fürge gyík gyanánt suhanva. Szóla félrefordulóban, botoló kezét kinyújtva: „Mindën lapp legény vonuljon mostan szarvasvontatásra, mindën lapp léány, mënyecske fogjon most fazékmosáshoz, mindën lapp gyerek mozogjon, hordjon ágat, hulladékot! Lappföld mindën lábosaiban, fazékában szarvas föjön!” (- 210)

Mindën izmát mëgfeszítve, rángva-rúgva hajt előre. Egyetlen rúgás röpíti szemmel el sëm érhetőre, második merész lökése füllel föl së foghatóra, harmadik huzakodással Hiisi szarvasára szökken. (- 218)

Iharfa-karót kerített, nyírvesszőből nyugót gyártott, Hiisi vadját gúzsba verte tölgyberék bozótosaiban: „Csodaszarvas, csillapodjál, nëmës rén, në nyugtalankodj!” (- 224)

Beletúrva bundájába, tenyerével lappogatta: „Jólesnék ezen fekünni, szép hajadonnal heverni, alunni ifjú arával, fölcsëpërdëtt csibével!” (- 230)

Szarvas mëgvadult e szóra, nëmës rén rúgásra fogta. Maga mondta, fölfelelte: „Ördög adjon az öledbe hajadont, hogy hëntëreghess, hogy lányokkal léhaskodhass!” (- 234)

Mindën izmát mëgfeszítve nyírfanyűgeit létépte, iharfa-karót kirántva lëtarolta a ligetët. Majd mëgindult vad futással, vágatott a vak világba, árkon-bokron átrohanva, bujkálva bozótosokban, szemmel el nëm érhetően, füllel föl nëm foghatóan. (- 246)

Az a pëzsgövéru pajkos féktelen haragra gerjedt, dúlt-fült rëttentő dühében. Nyomába eredt a vadnak, de nëm csúszhatott, csak egyet: kettëtört a sí középën, sikló léce láblyukánál, lökö léce sarka mellett, kopjája, hol kézbe fogta, vastag végën síje botja. Szarvas elszaladt előle, elenyészëtt, mint a pára. (- 258)

Akkor léha Lemminkäinen orra-lógatva, lëverten szërszámait szëmlélgette. Szóval mondta, fölfelelte: „Míg csak embër él a földön, soha sënki el në mënjën vaktában vadászkalandra, hát még Hiisi szarvasára! Lám, most bánhatom mënésëm: híres hótálpam odavan, búcsút mondhatok botomnak, jó hajítófegyverëmnek!” (- 270)

TIZENNEGYEDIK ÉNĖK

*Lemminkäinen mégis elfogja a szarvast, sőt Hiisi lovát is.
A vadász imája az erdő isteneihez*

Az a léha Lemminkäinen hánytorgatta most magában, mitévő légyen ezéntúl, választás elé kerülve: hagyja Hiisit szarvasostul, s maga menjen otthonába, vagy mégégyyszer megpróbálja, lévét lassacskán eresztve, Erdő Hölgyét hogy ne sértse, liget lányait ne bántsa. (- 10)

Száját szóra is nyitotta, mondókáit mondogatta: „Világnak ura, nagy Ukko, Miatyánk magas egekben! Adj most hótalpat, arányost, könnyen sikló sílécéket, melyekkel simán mehessek mocsarakon és mezőkön Hiisi hírhedt honába Pohja pusztáin keresztül, Hiisi szarvasa szagára, nyári rénnék nyomdokára. (- 22)

„Válok népektől vadonba, emberektől erdőségbe, Tapiola tájaira, Tapio tanyahelyére. Hégyek-halmok, üdvözöllek, ti fenségös fenyveserdők, szalmaszínű nyárfaerdők; üdv nekem, ki üdvözöllek! (- 30)

„Légy jó, erdő, embereidhez, hajolj hozzá, hű Tapio! Kísérd kedvező helyekre, tedd arra a dombtetőre, hol vadászszőröncse várja, erdő kincse gazdagítja! (- 36)

„Nyyrikki, Tapio sarja, víg suhanc, piros süveggel! Jeleket faragj a fába, nyiladékokba nyomokat, hogy vaksin utam ne vétsem, téves ösvényre ne térjek, míg a bokrosban bolyongok, erdő kincseért esengök. (- 44)

„Mielikki, vadon virága, gömbölyűcske gazdaasszony! Aranyad haladni hagyjad, ezüstödet vándorolni leső embernek elébe, esengőnek ösvényére! (- 50)

„Arany kulcsodat kioldva csípődön csüngő gyűrűdről, Tapio lakát kinyissad, élestárait kitárjad vadra várakozásomkor, esdő erdőjárásomkor! (- 56)

„Ha neked nincs érkészéd, szolgálódat szalajtsad, munkásaidat menesszed, indítsad inasaidat! Hogy lehetnél háziasszony, ha nem volna nőcseléded, száz is szolgálólányod, ezer szófogadó szolga, járni nyájaid nyomában, minden marhádra vigyázni? (- 66)

„Pagonyok picinke lánya, Tapiola csöpp cselédje, fújd még mézszavú tilinkód, mézfuvoládat fuvintsad erdő hölgye hallására, arany asszonykád fülébe! Meghallja talán a hangot, fuvolád szavára fölkel, merthogy engem még se hallgat, nem mozdulna még szavamra, pedig kérleltem kitartón, arany szájjal szölongatom!” (- 78)

Ottan léha Lemminkäinen zsákmánytalan zsörtölődve járt mocsarakon-mezőkön, róttá útját röngetegben, Isten irtogatta dombon, Hiisi pörzsölte pagonyban. (- 84)

Mént egész nap, méne másnap, hát a harmadik nap este magas dombtetőre ére, egy hatalmas kőre hága. Onnan északra tekintett, lápon át nyugatra látott: Tapio tanyája sejlött, arany ajtai ragyogtak, északról ködön keresztül, heggy mögül, harasztosokbul. (- 94)

Az a léha Lemminkäinen akkor tüstént arra tartott, oda, közvetlen közelbe, Tapiónak ablakára. Ottan bélesett a házba, ház hatodik ablakába: jótét lélek ott lakoztak, bőség bábái tanyáztak köznapi kopott gúnyában, elrongyolódott ruhában. (- 104)

Monda léha Lemminkäinen: „Hogy heverhetsz, erdő hölgye, köznapi kopott gúnyában, szerűn szaggatott ruhában, magad is fülig mocsokban, rettenetes rondaságban, orcád ormótlanra válva, egész elformátlanodva? (- 112)

„Legutóbbi lételemkor erdőn három volt erődöd: egyik fából, másik csontbul, harmadikuk kőből készült; hat ablaka volt aranybul mind a három vár falának. Azokon ahogy benéztem, fal alól félágaskodva, hát a háziúr, Tapio, még a híres háziasszony, még a Tellervo kisasszony, Tapio teljes házanépe aranyos ruhákba' ringott, ezüst dolmányban díszelgett. Erdő hölgyének magának, erdő édes asszonyának aranyabrincsek a karján, aranygyűrűk minden ujján, aranyfőkötő fejében, aranyszallagok hajában, aranyfüggők a fülében, győri gyöngyök a nyakában. (- 134)

„Ó, erdei édes asszony, Metsolának mézanyója! Szórd le szénázó cipődet, vesszővágó bocskorodat, vesd le csúri vén csuhádat, szürke gürcölő gúnyádat! Öltözzél örömruhádba, osztó kedved ködmönébe vadra várakozásomkor, esdő erdőjárásomkor! Elfog engemet a bánat, keserűség száll szívemre, hogy így fáradok hiába, senni nélkül oly sokáig, mert nem adsz ajándokidbul, nem segítesz sennmiképpen. Örömtelen ürmös este, haszontalan hosszú napra. (- 152)

„Vadon véne, dérszakállú, kérégkucsma, zuzmóbunda! Vond az erdőt gyöngye gyolcsba, vadont posztóba, puhába, minden nyárfát nyári díszbe, égeréket ékésítve, szálfenyőket színesítve, lucfenyőket fényésítve. Övezzed a régít rézzel, erdei vén fát ezüsttel, adj rájuk aranyvirágot, aranycsörgőt csonkjaikra! Légyen úgy, mint hajdanában, néhai boldog napjaidban: fenyőágon hold világolt, napot lengettek a lombok, erdők mézzel illatoztak, vadon mélye édes márcal, ligetek malátalével, ingoványok írósvajjal. (- 172)

„Erdő legkedvesebb lánya, Tapiónak Tuulikkija! Tereld csordád tisztásokra, nyájadat nyitott mezőre! Hogyha kölletlen kocogna, vándorlásra lusta volna, vesszőt vágj a bokrosokbul, nyiladékbul nyírfaágot, avval csiklandozd a csülkit, avval vágj a vékonyába! Fussanak csak fürge lábon, szaladozzanak szökellve, vadászembérnek elébe, lesbenálló leshelyére! (- 186)

„De ha rátalált az útra, kényszerítsed, hogy kövesse! Kétfelől a karjaidat korlátul emeld köréje, ne csatangoljon a csorda,

mindig ösvényen maradjon. Ha még elcsülleng a csorda, elugrándozik az útról, vidd vissza fülénél fogva, szarvai heggyét szorítva! (- 196)

„Ha dorongfa dőlt az útra, vesd az útfelére vissza, ha feküsznek hosszú törzsek, kétfelé fűrészd őket! (- 200)

„Kerítés ha közbejön, szélés rést szakíts beléje, öt vessző közét kitörve, hét karó közét lehajtva. (- 204)

„Ha folyó szakítja félbe útjukat, keresztbe folyva, húzz selyemhidat fölébe, pallónak piros szalagot! Kisérd öblökön keresztül, sekélyesébe segítve Pohjola patakjaiban, zajló zúgókát kerülve! (- 212)

„Tanya gazdája, Tapio, gondos gazdaasszonyoddal, erdő őszhajú öregje, koronázatlan királya! Mimerkki, erdők mamája, aranyos adakozója, kék köpönyegös királyné, lép hölgye, piros harisnya! Alkudjunk aranyainkon, osztozzunk ezüstjeinkén! Aranyam a hold korából, nappal egyidős ezüstöm, hadban-harcokban szereztem, vitézi verekedésben. Erszényemben elkophatnak, fényük vesztik tarsolyomban, ha ki nem adom aranyam, ezüstöm el nem cserélöm.” (- 230)

Most a léha Lemminkäinen síját siklatta sokáig. Gajdolt egyet a gázosban, hármat heggynek hónaljában, erdő hölgyét engesztelte, gazdát megnyerte magának, szólt a szűzeknek szívéhez, Tapio lányaihoz. (- 238)

Ki is kergették, kiűzve Hiisi rénjét rejtékéből, Tapio tanya helyéről, Hiisi háza tájékáról, egyenest vadász elébe, zsoltároló zsákmányul. (- 244)

Maga léha Lemminkäinen hosszú pányvát penderített Hiisi vadja vállaira, nyakába tevecsikónak. Nem nagyon ficákolódott, hogyha hátát lappogatta. (- 250)

Akkor léha Lemminkäinen szóval mondta, fölfelelte: „Rönggeteg ura, királya, puszta hercege, hatalmas, Mielikki, erdő mamája, aranyos adakozója! Jertek most aranycserére, válogassatok ezüstben! Lenge leplét tégy a földre, kedves kendődet terítve aranyaidnak alája, csillogó ezüstjeidnek, hogy ne hulljanak homokba, piszokba pocsékolódva!” (- 264)

Azzal Pohjolába indult, így beszélt, mihelyt belépett: „Hiisi szarvasát behajtva, hoztam Hiisi erdejéből. Adjad, asszony, most lányod, viruló arám vihessem!” (- 270)

Louhi, Pohjola banyája, így felelt neki szavára: „Csak akkor adom lányom, viruló arád viheted, hogyha Hiisinek hatalmas pejparipáját betöröd, Hiisi habzószájú ménjét Hiisi rétéjéről behajtod.” (- 278)

Akkor léha Lemminkäinen arany kantárját kihozta, ezüst szíjait szerezte, elindult lovat szerezni, szalmaszörű lóra lesni, Hiisi rétéjéről behozni. (- 284)

Elszántan haladt előre, sebbel-lobbal lépégetve, zöld mezőben mündégélve, ama szent barázda szélén. Innen indult lókeresni, szalmaszűrűre vadászni; övének másodfünek féke, hátán hámszíja csikónak. (- 292)

Leste egy nap, leste másnap, hát a harmadik nap este maga dombtetőre méne, egy hatalmas kőre hágva. Vetette szemét keletnek, fejét nap felé emelve: lovat látott a ligetben, szalmaszűrűt a berékben, szikrát szórt a szőre szála, füstfelleget sörénye. (- 302)

Szóla léha Lemminkäinen: „Világnak ura, nagy Ukko, fellegek örök Öregje, mennyei ködök királya! Nyisd még az egek nyílását, mennynek minden ablakából szórj alá acélsörétet, sűrű jégesőt eresztve szőrére csodacsikónak, Hiisi hátasa farára!” (- 312)

Egeknek ura, nagy Ukko, fellegek fölötti isten, égnek ép-ségét kikezdve, boltját két darabra bontva, hullat jégesőt, hidegét, surrogó acélsörétet, lófejnél talán kisebbet, de embérfejnél nagyobb szőrére csodacsikónak, Hiisi hátasa farára. (- 322)

Akkor léha Lemminkäinen hozzálépött, hogy közről megnézze lovát magának. Szóval mondta, fölfelelte: „Hiitola heves csikója, hegyek habzóságú ménje! Add aranypofád kezembe, ezüstfejedet eresszed aranyos gyeplőgyűrűmbe, ezüstös csinos csatomba! Ném tartalak rosszul téged, nem hajszollak én halálra; alig hajtunk egy arasznyit, csak kocogunk egy keveset Pohjola palotájába ahhoz a gonosz anyóshoz. Ha csippentek is csapómmal, húzok ostrom hegyével, tészem csak sima selyemm-mel, puha posztószallagommal.” (- 342)

Hiisi hátas pejszikója, hegyek habzóságú ménje aranyos pofáját adja, ezüstös fejét eresztí aranyos gyeplőgyűrűkbe, csillogó ezüstcsatokba. (- 348)

Így hát léha Lemminkäinen azt a nagy lovat betörte, zabolát fogába zárva, kantárját fejére kötve, majd paripájára pattant, Hiisi hátasa farára. (- 354)

Fürgéjét faron legyinti, fűzfavesszővel noszítva. Kocogott vele keveset, magas töltésen terelte dombnak északi felére; havas hegytetőn kérésztül ért el Észak székhelyére. Méne udvarról a házba, szóla a szobába lépve, Pohjolának portájára: „Én a nagy lovat betörtem, Hiisi ménjét megnyergeltem zöld legelőin ligetnek, szent szántóföldnek szegélyin, Hiisi szarvasával együtt Hiisi földjének határán. Adjad, asszony, hát léányod, viruló arám vihessem!” (- 372)

Louhi, Pohjola banyája szóval mondta, fölfelelte: „Csak akkor adom léányom, viruló arád viheted, hogyha meglövöd a hattyút, pompás páváját a tónak, Tuonela sötét tavárul, szent folyónak forgójából egyszerű rugaszkodásra, egyetlen nyilat eresztve.” (- 382)

Akkor léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű indult hattyúnak lesére, hosszú nyaknak látására Tuonela sötét tavára, Manala mocsaraira. (- 388)

Öles léptékkal haladva, sebbel-lobbal, nagy sietve igyekezett Tuonelába, forgatagos szent folyóra; drága íja vállra vetve, nyilas puzdrája nyakában. (- 394)

Csurgósipkás csordapásztor, Pohjolának vaksi véne, ottan Tuonela tavához, forgatagos szent folyóhoz várva-várta Lemminkäinent, érkezését egyre leste. (- 400)

Némelyik napon valóban látta léha Lemminkäinent közelédni-jödőgelni oda Tuonela tavára, zajló zúgó hajlatába, forgatagos szent folyóra. (- 406)

Vipérát emelt a vízből, habokból halálos бүrköt, szívét általverte véle, Lemminkäinen mája mellett, baloldali borda szélén, jobb válla alá gyakintva. (- 412)

Akkor léha Lemminkäinen kínlódott kemény-kégyetlen. Mondogalódott magában: „Hát abban bizony hibáztam, hogy nem tudtam megtanulni szerelmes szülőanyámtul két varázsigét csupáncsak, sokat mondok, hogyha hármat: mint lęgyek, miként maradjak állva áldatlan napokon; бүрök бүbáját feledtem, vakcsőnek varázsigéit. (- 424)

„Ó, szülőanyám, nagyasszony, félnevelő drága dajka! Tudnád csak, tekintenéd csak, hol vagyon szévény születtél! Jönnél mit sę késlekędve, segítségemre sietve, mentenéd szévény születtél öldöklő halál ölébül, korai kialuvástul virulóvidám korában!” (- 434)

Akkor Pohja vaksi véne, csurgósipkás csordapásztor belelőkte Lemminkäinent, Kaleva fiát veszejtve, Tuonela sötét tavába, feneketlen forgatagba. Méne léha Lemminkäinen zajló zúgókon zötyögve, sellő sodrától lökődvę tanyájára Tuonelának. (- 444)

Tuoni vérszomjas vitéze ottan kardjával kiszabta, vágta kétélő vasával. Szablyájának egy szelése széjjeldobta öt darabra, osztotta kilenc koloncra. Tuonela tavába szórta, Manala mocsaraiba: „Itt rohadhatsz már örökre számszeríjastul-nyilastul, víz madarára vadászva, habokban hattyúra löve.” (- 456)

Így lőn Lemminkäinen vége, heves udvarló halála Tuonela sötét tavában, Manala mocsaraiban. (- 460)

TIZENÖTÖDIK ÉNĚK

*Lemminkäinen anyja életre kelti holt fiát.
Varázsversék zúzott és vágott sebëkre, csonttörésre*

Léha Lemminkäinen anyja otthon egyre arra gondolt: „Lemminkäinent vaj’ mi lelte, Kauko mostan merre járhat? Hírt sē hallani felőle, hol bolyong a nagyvilágban.” (- 6)

Nēm tudta szegény szülője, nēm sejtette árva anyja, merre hányódik a húsa, édës vére hol vesződik. Talpal-é tobozos dombon, vagy hangafüves homokon, avagy tengërén hajózik habtarajos hullámokon, vagy tán szörnyű hadba szállott, fegyvercsörgető csatába, lábaszáráig vérësben, térdig érő vérfolyamban. (- 18)

Kyllikki, kacér menyecske nézelődik-sürgölődik Lemminkäinennek lakában, Kalandosnak otthonában. Figyelte a fészüt este, rápillantott reggelente. Valamék napon is nézte, úgy reggel felé figyelte: hát vérrel folyott a fészű, vörös harmat hullt belőle. (- 28)

Kyllikki, kacér menyecske szóval mondta, fölfelelte: „Jaj, odavan már a férjem, kedves Kaukóm holtra váltott ember-veszejtő vadonban, kikutatatlan utakon. Ím, vérrel folyik a fészű, vörös harmat hull belőle!” (- 36)

Akkor Lemminkäinen anyja maga mēgnézte a fészüt, rögvest ríva is fakadva: „Jaj nekēm, szegény fejemnek, én nyomorult életēmnek! Lám, most támaszom, fiacskám, gyámolom, szegény szülöttem jutott végveszēdelēmbe, odavan a hős dalia, mēghótt léha Lemminkäinen! Ím, vérrel folyik a fészű, vörös harmat hull belőle.” (- 48)

Fölfogta szoknyája szélit, ruháját karjára kapta, iszonyú futásnak indult, eszeveszētten szaladva. Lábához hēgyek lapultak, völgytekenők feltöltődtek, felső föld lēlaposodott, alsó föld fēlemelődött. (- 56)

Így ért pusztá Pohjolába. Kérdēzősködött fiárul, sürgetve tudakozódva: „Hej, tē pohjolai asszony! Hova tētted Lemminkäinent, hogy vesztētted el fiamat?” (- 62)

Louhi, pohjolai asszony maga mondta, válaszolta: „Sēmmit sēm tudok fiadrul, merre tért, hová tekergētt. Lovas szánkómra helyēztem, tüzes táltosom kasába; tán a hólucsokba roskadt, vagy tán mēgfagyott a jégēn, jutott farkasnak fogára, bōszült medvének belébe.” (- 72)

Monda Lemminkäinen anyja: „Mit hazudozol hiába? Fiammal nēm bír a farkas, Lemminkäinennel a medve! Farkast egy ujjal előli, medvét markával lēbírja. Ha azonnal mēg nēm mondod, hova tētted Lemminkäinent, új csürkapudat kidöntöm, Szampó zárait lētépēm.” (- 82)

Szólt a pohjolai asszony: „Jóllakásig jóltartottam, étetve-ítatva bőven, fürösztöttem tejbe-vajba. Ültettem ladik farába,

hogya az árkon átevezzén. Föl nēm foghatom, mi érte, lēcsurog-
tában mi lelte, hogya a zúgóba zuhant-ē, sellő árja elsodorta?”
(- 92)

Monda Lemminkäinen anyja: „Mit hazudozol hiába? Ideje igazat szólni, hazugságnak véget vetni. Hova tētted Lemmin-
käinent, Kaleva fiát veszejtve? Végórád ütött különben, itt
ehelyt elér halálad.” (- 100)

Szolt a pohjolai asszony: „Immáron igazat mondok. Küld-
tem vadrére vadászni, sível szarvast hajkurászni, Hiisi táltosát
betörni, méncsikóját mēgnyergelni, majd Haláltó hattyújára,
szent madarat mēgvadászni. Többet nēm tudok, mi lelte, veszē-
delmére mi válott, ki lēhet kerékkötője, mért késik jelēntkezése
mēnyasszonyt-arát kikérni, lányomat kikövetelni.” (- 114)

Anyja útrakelt azonnal fia fēlkutatására. Lápon farkasként
loholva, erdōn medveként motozva, vidraként a vízben úszva,
hangyaként homokba bújva, dombon dongóként dōnōgve, fūles-
ként mezōn futosva, mindēn sziklát mēgmozdítva, tuskókat ki-
dōntōgetve, hullott ágakat halomba, pudvásábul pallót rakva.
(- 126)

Így kereste, így kutatta hetekig, de nēm találta. Fiát fáktul
kērdēzgette, tūntēt tōlük kērve számon. Fa felelte, szálfá szóla,
tōlgy tudōsan válaszolta: „Van ēlég bajom magamnak, nēm gon-
dolhatok fiaddal. Nagyonis nehéz a sorsom, ugyancsak kijutott
nékēm: fēlhasogatnak hasábra, aprófának aprogatnak, szárítóban
senyvesztenek, irtásföldōn fōlpērzsēlnek.” (- 140)

Kereste-kutatta ēgyre, hetekig, de nēm találta. Gyalogút
futott felēje, bōkolva köszōnt az útnak: „Isten jószága, utacska,
nēm találkoztál fiammal, én aranyos almácskámval, ezüstōs
bogú botommal?” (- 148)

Út felelte fontoskodva, mesēlgette-mondogatta: „Van ēlég
bajom magamnak, nēm gondolhatok fiaddal! Nagyonis nehéz a
sorsom, ugyancsak kijutott nélkēm: hátamon kutják kaparnak,
lovak, lovak taposnak, cipōtalpakkal topognak, csizmasarkak-
kal csoszognak.” (- 158)

Kereste továb, kutatta hetekig, de nēm találta. Hát a hold
haladt felēje. Mélyen mēghajolt a holdnak: „Istenadta hold vilá-
ga, nēm találkoztál fiammal, én aranyos almácskámval, ezüstōs
bogú botommal?” (- 166)

Istenadta hold világa tudta, mit feleljen erre: „Van ēlég
bajom magamnak, nēm gondolhatok fiaddal. Nagyonis nehéz a
sorsom, igēncsak kijutott nélkēm: ējthosszat magam bolyongok,
fēnylēk dermesztō fagyokban, télēn virrasztok veszōdve, nyáron
nyomtalan lēnyugszom.” (- 176)

Kereste továb, kutatta hetekig, de nēm találta. Napot
szēmbejōni látta, mélyen mēghajolva mondta: „Isten jószága,
napocska, nēm találkoztál fiammal, én aranyos almácskámval,
ezüstōs bogú botommal?” (- 184)

Bizony, tudta a napocska, égnek ēkēse kimondta: „Hej,
szēgény anya, szūlōtted mēg van halva, elveszejtve fekete halál-

folyóba, Manala örök vizébe. Zúgókon zuhanva méne, sodródva suhant az árral Tuonelának mély tavába, Manala mocsaraiba.”
(- 194)

Akkor Lemminkäinen anyja elsírta magát először, a kovácsműhelyt kereste: „Idehallgass, Ilmarinen! Ha kovácsoltál valaha, kovácsolj nekem keményen, rézgereblyét verj remékbe, vágva vasfogakat rája! Fogait számold százölesre, nyelvét még ötszáz ölesre! (- 204)

Ilmarinen, vas verője, időtlen idők kovácsa remékelt gereblyét rézből, vasfogakkal felszűrélte, fogait százölesre szánva, nyelvét ötszáz ölre szabva. (- 210)

Akkor Lemminkäinen anyja vasgereblyét kézbe véve szállt alá Halálfolyóra, Naphoz fordulva fohással: „Isten jószága, napocska, földnek istenadta fénye! Süss elébb elég erősen, melegebben másodízben, harmadszor egész heveddel! Álomnépet álmosítsad, Manala hadát lélankaszd: gyengüljön halál hatalma!” (- 222)

Isten jószága, napocska, földnek istenadta fénye, libbent görbe nyírfagallyra, száraz égérágra szállva. Majd süttött elébb erősen, melegebben másodízben, harmadszor egész hevével. Álomnépet álmosítva Manalát lélankasztotta: ifjat kard keresztvasára, vént a botja vastagára, férfinépet fegyverére. Végül szépen visszaszálla égnek végtelen vizére, imént elhagyott helyére, régi rendös pályájára. (- 238)

Akkor Lemminkäinen anyja vasgráblát kezébe vette, fia testit összeszedte zajló víznek zúgójából, forgatagos szent folyóból. Szédte volna, nem találta. (- 244)

Akkor mélyebb vízbe méne, belelábolt a folyóba, harisnyaszárig habokba, kötésig belémerülve. (- 248)

Gyermekét gereblyéztette Tuonela folyó vizéből; ár ellenében kotorta, húzva egyszer s másodízben: fia ingét csak kifogta, bizony azt is bánatára. Húzta egyszer, másodízben: harisnyát talált s kalapot, szívszakadásra harisnyát, kalapot keserűségre. (- 258)

Még mélyebbre ment azonban, Manala morotvájára. Egyszer húzta víz mentében, kétszer meghúzta keresztben, harmadszor haránt irányban. Hát a harmadik húzásra félmerült egy gabnakéve, gerebléjén fennakadva. (- 266)

Nem volt ám az gabnakéve, hanem léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű. Beleakadt a gereblye gyűrűsujjának gyökébe, hüvelykujja hajlatába. (- 272)

Féljött léha Lemminkäinen, kibukott Kaleva sarja rézgrábla fogán forogva, tótükör fölött lebegve. Hanem volt valami híja: félkeze, feje hibádzott, számos tagja-porcikája, még az élet ráadásul. (- 280)

Anyja aggva-tépelődve, sírdogálva mondogatta: „Léhetne-ebbül embér, bajnok válhat-é belőle? (- 284)

Hogy a holló meghallotta, elkiáltotta fölötte: „Nem volt embér elménőben, nem az visszaérkezőben. Kiszédte szemét a

márna, csontjait csuka lérágta. Eresszed a vízbe vissza, taszajtsd Tuonela tavába! Talán jó lesz tőkehalnak, víza válhat még belőle.” (- 294)

Ámde Lemminkäinen anyja nem lökte a vízbe vissza. Mēghúzta a mélyet újra gerebléje rézfogával Tuonela folyófenékén hosszában, harántirányban: félkezét, fejét kifogta, egy csomó csigolyacsontot, ugyanannyi bordacsontot, mindēnféle más izinket. Fiút épített ezekbűl, Lemminkäinent összerakta. (- 306)

Húst a húshoz illesztette, csontot csontra építette, toldozgatva ízet ízhēz, eret érhez varrogatva. (- 310)

Kötözgette fūrgē kézzel, érvégeket összevarrta, szēdēgette szálaikat. Közben mondta-mondogatta: „Erek asszonya, nagy-asszony, érhez értő tündéresszony, érfonalaknak fonója remék rézveretēs rokkán, ónciradás cifra orsón, vassal küllőzött kerékēn! Hozz segítségēt sērēnyen, szorongató szükségűnkben, érgombolyaggal öledben, hón alatt hozott nyalábbal, tört ereket összetēnni, inak végit összevarrni szablyaēllel szabdalt húspan, tépētt-tátongó sebēkben! (- 328)

„Hogyha ennek nincs hatása, ott az égi tó tündére: viszi rézzel vert ladikja, bíbor bordájú hajója. Jőjj, tündér, az ég tavárrul, mēnny köldökéről, kisasszony, vérerekēn át evezni, tört tagokon át hajózni, csontcsatornákon csurogni, vájatokban vándorolni! (- 338)

„Ínrostokat rakd helyűkre, eresztékűk ēgybetēve, szálereket szájjal össze, végűkkel verőereket, közepesēket kacsukkal, legkisebbeket lukukkal! (- 344)

„Vēdd picinyke varrótűdet, fűzz selyēmfonált fokába, varrogasd fīnom fonállal, apró tűvel tűzzed össze, erek csontkjait csomózva, selyēmszállal összeöltve! (- 350)

Hogyha ennek sincs hatása, magad jőjj, magas Úristen, paripáidat befogva, csillagszērszámos csikóid! Hajtsd kērēsztlűl hīmēs szánod csontokon, törött tagokon, izom-mozgató inakon, vért erēgető erekēn! Csont közébe húst keverve inakat inakhoz illessz, használj csont helyētt ēzűstöt, aranyat, hol ín hiányzik. (- 362)

„Hol hártyának volna hīja, ama helyre hártya nőjön, szét-szakadt inak helyēbe illesszél erős inakat; ahol nagy volt vér veszése, friss vér folydogáljon ottan, csontcserepeknek helyēbe csontok, épēk épűljenek, hogyha mēg izom hibádzik, izmot tégy izom helyēbe; mindēnt régi rēndbe rakva, szokott szērkezetbe téve: csontot csonthoz, húst a húshoz, tagokat tagokkal ēgybe!” (- 376)

Ezzel Lemminkäinen anyja csak embērt csinált fiábűl, régi formájába rakva, azelőtt való alakba. (- 380)

Boldogult ugyan inakkal, elkészűlt ugyan erekkel, de nem bírhatta beszēdre, hogy a szája szóra nyíljon. (- 384)

Tanakodva-tépelődve mondogalódott magában: „Hol keríték most kenőcsöt, csodaírat hogy csinálók betegnek borogatásul, meggyötörtnek gyógyszerül, hogy a száját szóra nyissa, meglelje mesélőkédvit? (- 392)

„Méhike, aranymadárka, vadvirágok kiskirálya! Mënj el színmézet szērēzni, édēs márcot hozz magaddal mézillatú Metsolábul, táltosi Tapiolábul; ēgyiket virág ölébül, másikat füvek fejrül betegnek borogatásul, gyógyírul gyöngélkēdōnek!” (- 402)

Méhike, űgyes madárka szállott máris fūrge szárnyon mézillatú Metsolába, táltosi Tapiolába. Virágrul-virágra rōppent, nyelvēvel nedūt nyalintva kelyhéből kilenc virágnak, száz fajtájú fū fejrül. Jōtt dōnōgve-dōngicsélve, kerēngve, körōket írva, mindēn szárnyán mézteherrel, tollai telítve írral. (- 414)

Akkor Lemminkäinen anyja vētte azt a jó kenőcsöt, betegēt bekenēgette, orvosolgatta szülōttit, de nēm ért el sēmmit avval: száját nēm bírhatta szóra. (- 420)

Mondta akkor méhikének: „Méhike, aranymadárka, mostan más irányba indulj: kilenc tengērēn kērēsztl szállj az ópērēnciás szigetre, mézet izzadó mezōkre, tanyájára Tuuri űrnak, Palvoinen palotájába! Mézlelōhely az, de milyen! Ott találsz igazi írat, erekre való kenőcsöt, alkalmatost tört tagokra. Hozz abból a jó kenőcsbül, szēdēgess a drága szērbül; sebeire hadd kötōzzem, beteg testire borítsam.” (- 436)

Most a méhe, gyors legényke, űjra űtrakelt rēpűlve kilenc tengērēn kērēsztl, sőt talán tīzēn kērēsztl. Szállt egész nap, szálla másnap, harmadikat is haladta; nēm telepēdēt lē nádra, nēm pihent piciny levélēn: szállt a tengēri szigetre, mézzel harmatos mezōkre, habzó sellō hajlatába, szent folyamnak forgójába. (- 448)

Ott pōrgették azt a mézet, ott keverték jó kenőcsöt icipici ibrikēkben, sok csinos cserēpcsuporban, hűvelykre ragaszthatókban, űjj hēgyēre hūzhatókban. (- 454)

Méhe, könnyű kis legényke kenőcsöt kapott ēlēget, s csak kevés idōcske műlott, pillanatnyi-pērcenetnyi, máris jōdōgēlt lihēgve, dērrel-durral dōngicsélve, kilenc korsóval ölében, hátán még hetet cipelve, mindēnik tele kenőccsel, sűrű zsírokkal tetēzve. (- 464)

Akkor Lemminkäinen anyja kente azt a jó kenőcsöt, kenőcseiből kilencet, nyomva még utána nyolcat. De nēm ért el sēmmit avval, bizony, sēmmit sēm segítēt. (- 470)

Akkor száját szóra nyitva, maga mondta, fölfelelte: „Méhike, egek madara, indulj immár harmadízben, szállj az Ég emeletére, kilencedik ég fölébe! Ott lelsz édēs márcra-mézre, ēlēgendō ēdēssēgre; Istenűnk igēz olyannal, Ég Ura varázsol véle, gyermekeit gyógyítgatva sűlyos sérűléseikbül. Mártsad szárnyad édēs márcba, tollaidat tiszta mézbe; szállíts szárnyaidon márcot, mézzel terhelvén ruháid, betegnek borogatásul, írul sérűltnak sebēre.” (- 488)

Méhike, aranymadárka tudakolta, kérdve tőle: „Hát oda hogyan repüljek, én gyarló szegény legényke?” (- 492)

„Könnyű lesz odajutásod, finom fölkapaszkodásod: hold alattad, nap fölötted, mennybolt csillagai mellett. Egy napot repülsz, emelkedsz holdvilágnak homlokára, másnapon tovább törekszel, föl a Göncöl gallérjára, harmadik nap hágsz magasra, hétsillagnak halmaira; onnan már az út araszyi, egy picurka-pércenetnyi Teremtőnek trónusáig, igaz Isten udvaráig.” (- 506)

Méhe fölroppent a földről, mézmadár a zsombikosbul; szorgalmasan szálldogálva, zsenge szárnyon zöngicsélve hamar túljutott a holdon, napkorongot megkerülte; Göncöl gallérjára szállva, Hétsillag fölébe hágva Isten pincéjét elérte, Teremtőnek tárolóit. Keneteket ott kevernek, zsíradékokat sűrítve csillogó ezüstcsuporban, számos színarany köcsögben. Mézet főznek ott középén, olvasztott vaját baloldalt, észak táján édes márcot, déli oldalon olajat. (- 524)

Méhike, egek madara, kapott méretlenül márcot, mézet kellő mennyiségben. Csak keveset kelle várni, máris megjött döngicsélve, keréngve, köröket írva, hasán száz szarudobozzal, szárnyain ezer edénnyel: ebben méz, varázsvíz abban, jóféle kenőcs amabban. (- 534)

Akkor Lemminkäinen anyja szájába szédett belőlük, kenőcseit kóstolgatva jóízűeknek találta. „Ezék már igazi írak, valódi varázskenyőcsők! Isten gyógyított ilyekkel, övéi sebére öntve.” (- 542)

Mindjárt megkente a holtat, az ájultat ápolgatta, csontja csonkjait bekente, tagjai töréshelyeit. Félül kente, majd alulról, egyszerű könnyedén középütt, majd a száját szóra nyitva, így fordult halott fiához: „Kelj föl fektedből fiacskám, szendérgésedből, szülöttem, térj vissza halál honábul, búbánat birodalmábul!” (- 554)

Fölkelt fektéből a férfi, ájult álmából neszüdvé. Száját szóra is nyitotta, maga mondta, fölfelelte: „Én aztán sokat aludtam, hétalvó, soká hevertem! Igén elnyomott az álom, egészen belébutultam!” (- 562)

Akkor Lemminkäinen anyja válaszolt neki viszontag: „Bizony, most is még alunnál, még nem érve ébredésed, nyomorult anyád ha nincsen, ha szegény szüléd nem ébreszt. (- 568)

„Mondd el most szegény gyermekem, hadd halljam saját fülemmel, Manalába mint kerültél, ki tett Tuonela tavába?” (- 572)

Monda léha Lemminkäinen, szülőanyjának felelte: „Csurgósipkás csordapásztor, untamolai vakondok: az mènesztett el Manába, az taszajtott Tuonelába. Vipérát emelt a vízből, mérges kígyót a mocsárbul, megölte szegény szülötted. Addig nem terjedt tudásom: bürokmérég bájolásig, vakcsőre való varázsigé.” (- 584)

Monda Lemminkäinen anyja: „Ó, bolondoknak bolondja! Azzal kérkedtél kevélyen, hogy a lappokat ledallod, s nem bírsz

mérgivel бүрөкnek, vakcsóbül való varázssal? Vakcsó vízben jött világra, kígyóhúr habokba hulla velejébül vízityúknak, tavi fecskének fejébül; Syöjätärnek szája köpte, lúdvérc vízre lötytentyette, hullám hosszúra sodorta, nap pácolta porhanyóra; szellő volt a ringatója, víz lehellete löködte, hullám hajtotta a partra, vihar szárazra vetette.” (- 602)

Akkor Lemminkäinen anyja gyermekét kigyógyította, teljességgel helyrehozta, azelőttvaló alakra, de még kissé délcé-gebbre, erősebbre, mint előbbed. Tudakolta tőle végül, van-e még valami híja? (- 610)

Monda léha Lemminkäinen: „Ajaj, híjom hogyan vóna: odavinne szívem vágya, lélkém minden óhajtása: Észak édes lányaihoz, fonatos fejük díszéhez. Penészös fülű anyósom lányát tőlem megtagadta: hogy a récét kell lélőnöm, hazahurcolnom a hattyút Tuonela sötét taváru, szent folyó zuhatagábul.” (- 622)

Monda Lemminkäinen anyja, felelve fia szavára: „Hagyd a hattyúdat magára, hadd rostokoljon a réce fekete halálfolyóban, zubogó zuhatagokban! Inkább indulj most hazádba avval a szegény anyáddal! Jószeréncsédnek örülhetsz, Isten áldó irgalmának, mert valóban megsegített: a halálbul visszahíva, Tuonela sötét tavábul, Manala mocsaraibul. Én magamban mit sém érek, gyarló emberi erőmmel, Isten irgalma ha nincsen, Teremtő nem támogatna.” (- 640)

Most hát léha Lemminkäinen elindult haza, honába, vele édes asszonyanyja, szerelmetes szép szülője. (- 644)

Ezzel Kaukót elbocsátom, vetem léha Lemminkäinent más végére verseimnek. Fordítok dalom folyásán, erégetem más medérbe, elindítom új utakra. (- 650)

TIZENHATODIK ÉNÉK

Väinämöinen hajót épít. Varázsígéért leszáll az Alvilágba.

Vénék véne Väinämöinen, időtlen idők tudósa csónakot akart csinálni, fábul új hajót faragni, párás félsziget fokánál, szélein ködös szigetnek. De nem volt faragni fája, dereglyéhez dészkaszála. (- 8)

Fölkutatni fát ki mënjen, törzseket ki fog találni, Väinämöinennek valókat, dészkaszálakat dalosnak? (- 12)

Pellervoinen, puszta sarja, szántóvető pöttöm Sampsa mënjen mostan fát keresni, tölgyfa-törzseket találni, Väinämöinennek valókat, dészkaszálakat dalosnak. (- 18)

Úton méne-mëndégéle északra, kicsit keletre, egyik dombrul másikára, majd a harmadikra hágva; aranybalta vállra vetve, nyele rézzel van kirakva. Nyárfa nyújtózik előtte öt ölnyi magas heggyével. (- 26)

Nekigyürkőzik a fának, fejszóját tövére téve. Nyárfa fölkiált azonban, száját ily szavakra nyitva: „Embër, mit faragsz belőlem, hadd hallom, mivégre kellék?” (- 32)

Pöttöm Sampsa Pellervoinen válaszát így adta vissza: „Azt faragom én belőled, kívágni azért akarlak: Väinämöinen csónakához, dészkaszálakul dalosnak.” (- 38)

Furcsállva felelt a nyárfa, mondta mind a száz gallyával: „Likas csónak lesz belőlem, széteső, szivárgó sajka. Tele van tövem odokkal: nyolcszor is ezen a nyáron hërnyó húsomat harapta, gyökerem kukac gyötörte.” (- 46)

Pöttöm Sampsa Pellervoinen készülődött mást keresni. El is indult új utakra, északi irányba mënve. (- 50)

Szálfenyő szökött elébe, nyolc ölnyi magasra nyúlva. Fejszóját a fához csapta, baltájával megbongatta, tudakolva-kérdve tőle: „Alkalmas leszél-ë, szálfa, Väinämöinen csónakának, dészkaul dërék dalosnak?” (- 58)

Fenyő mondta, fölfelelte, maga kedvetlen morogva: „Nëm vagyok való hajónak, hat pár borda hordozónak! Tele kérgem karcolással: nyolcszor is ezen a nyáron holló lëngëtt lombjaimban, varjú károgott karomban.” (- 66)

Pöttöm Sampsa Pellervoinen tovább méne-mëndégéle, elindulva új utakra, mostan dél felé haladva. Terebélyës tölgyre bukkant, kilenc öl kerületüre. (- 72)

Tudakolta, kérdve tőle: „Tölgyfa! Válna-ë belőled harci bárka bordafája, törzsöke hadi hajónak?” (- 76)

Tölgyfa méltósággal mondta, erdő éke értelëmmel: „Bövi-ben vagyon fa bennem anyagul hadi hajónak; nëm férëg-ëtte fenyőfa, nëm vagyok belül kikezdve. Nyolcszor is ezen a nyáron, mikor nagy melegëk voltak, köröttem a nap kerëngëtt,

vállamon a hold világolt, kakukk ringott karjaimban, mellemén madárka fészkelte.” (- 88)

Pöttöm Sampsa Pellervoinen baltát válláról levéve, fejszé-
vel a fába vágott, tölgyre tündöklő acéllal, fáját gyorsan földre
döntve, erdő ékését elejtve. Lombját gondosan lészédte, haso-
gatta hosszú törzsit, főgéréndákat faragva, darabolva dészka-
szálat, hajóhoz valót a hősnek, Väinämöinen csónakához. (- 100)

Vének véne Väinämöinen, időtlen idők tudósa bárkát bár-
dolt búvígékkel, versékkel hajót varázsolt egyetlen fa forgácsá-
bul, tölgyfa törmelékeiből. (- 106)

Égyet énekelt alaphoz, másodikat oldalakhoz, harmadik
varázsdalával sudár ágasfákat ácsolt, bordaíveket berakta, ereszté-
kéit egyberóttá. (- 112)

Szépén hajlott már hajója, bordafái béeresztve. Hanëm
három szó hiányzott: peremfáit rája rakni, elejét fölebb emelni,
tatrészét helyére tenni. (- 118)

Vének véne Väinämöinen, időtlen idők tudósa mondo-
galódott magában: „Ej, szerencsém nincs ma nekëm: hogy
viszëm ladikom vízre, hullámokra új hajómat?” (- 124)

Tanakodott-tépelődött, szavakat hol is szērëzzën, hol
végyën varázsigéket. Füstí fëcskének fejéből, hattyúrajnak
hátljárul, vadludak vonulatából? (- 130)

Útnak indult szószērëzni. Hattyak ezreit elölve, libanyája-
kat nyuvasztva, fëcskefalkákat tarolva egyetlenëgy szót së szër-
zëtt, fikarcnyi varázsigét së. (- 136)

Tanakodott-tépelődött: „Szókra lelnék százasával nyári
rënnek nyelvtövëben, fehér mókusnak fogában!” (- 140)

Tovább mënë szószērëzni, igegyűjtő útra indult: rétek
rënjeit lëvágva, mókusokat mázsaszámra. Igét lelt egész halom-
mal, hanëm hasznuk nëm vëhette. (- 146)

Tanakodott-tépelődött: „Szókra lelnék százasával Tuonela
sötét tavában, Manala komor mezőin.” (- 150)

Szót szërëzni Tuonelába, igékért Manába mënë. Hetekig
mënë-mëndëgële: első hétën erdősökben, másodikon makko-
sokban, harmadikon hangaföldön. Messze látszott már Manala,
Tuoni dombjai dërëngtek. (- 158)

Vének véne Väinämöinen hangosan hahózni kezdëtt part-
ján Tuonela tavának, Manala mocsarainak: „Hozz ladikot, Tuoni
lánya, sajkát hozz, Manala sarja, hogy az árkon átevezzek,
Tuonela túlsó felére!” (- 166)

Tenyeres-talpas Tuoni-lánya, Manala csökött cselédje
ëppen szennyesét szapult, lepëdőit lappogatta Tuonela sötét
tavában, Manala mocsárvizében. Szóval mondta, fölfelelte, fog-
hëgyről odavetëtte: „Csónakot csak akkor kaphatsz, ha élëbb
elëbeszëlëd, Manalába mért igyekszël belső bajtul mëgtöretlen,
jó halállal mëghalatlan, ëgyëb végzettől veretlen?” (- 180)

Vének véne Väinämöinen így felelt neki szavára:
„Tuonitól taszítva jöttem, Manala vetëtt verëmbë.” (- 184)

Tenyeres-talpas Tuoni-lánya, Manala csökött cseléde, maga mondta, fölfelelte: „Mit hazudozol hiába? Jónél Tuonitól taszítva, Manától verembe ejtve, akkor Tuoni volna társad, Mana hozna most magával, fejedén halál fővege, Mana kesztyűje kezedén. Szólj valót, té Väinämöinen, Manalába mint kerül-tél?” (- 196)

Vének véne Väinämöinen így felelt e szóra néki: „Mana vermébe vas ejtett, Tuoniba acél taszított.” (- 200)

Tenyeres-talpas Tuoni-lánya, Manala csökött cseléde szóval mondta, fölfelelte: „Mit hazudozol hiába? Mert kit vas vetett Manába, Tuoniba acél taszított, ruhája vörös a vértől, inge harmattól iszamos. Vallj igazat, Väinämöinen, nē hazudozzál hiába!” (- 210)

Vének véne Väinämöinen így próbálkozott ezúttal: „Engem víz mosott Manába, halálba habok sodortak.” (- 214)

Tenyeres-talpas Tuoni-lánya, Manala csökött cseléde így felelt neki szavára: „Nēm hiszék hazudozónak. Mert kit víz vetett Manába, habok hoztak Tuonelába, át van ázva annak inge, merő víz maga, ruhája. Valahára vallj igazat, mi hozott ide Manába?” (- 224)

Ám vénségēs Väinämöinen újra füllentésre fogta: „Tűz juttatott Tuonelába, Manalába lángok löktek.” (- 228)

Tenyeres-talpas Tuoni lánya, Manala csökött cselédje, így felelt e szóra néki: „Hasztalan hazudozásod. Akit tűz hoz Tuonelába, Manalába lángok löknek, üstöke ugyancsak üszkös, égött a szakálla-szőre.” (- 236)

„Hej, té vénség, Väinämöinen! Ha csakugyan csónak kéne, vallj valahára igazat, hagyd abba hazudozásod, mondd, Manába mint jutottál belső bajtól megtöretlen, jó halállal meghalatlan, egyéb végzettől veretlen?” (- 244)

Szólt vénségēs Väinämöinen: „Hogyha egy kicsit hazudtam, egyetmást el is tagadtam, végül vallhatok igazat. Bárkát tettem bájolással, varázsversékkal ladikot. Egy nap, másnap énekéltem, hát a harmadik nap este szétesett az ének szánja, elrepedt a rigmus rúdja. Árért jöttem Tuonelába, Mana földjére fűróért szánkóm újra szerkeszteni, megréparálni rudamat. Azért hozdad csak hajódat, küldjed hozzám azt a kompot, hogy az árkon átevezzek folyóvíznek túlfelére.” (- 262)

Tuonetar csúnyán csöpülte, manai menyecske szidta: „Ó, bolondoknak bolondja, esztelenék esztelenje! Szóval jöttél jószántodbul, hívatlan halál honába! Bizony, bölcsebben cselekszél visszafordulva faludba! Mert ide sokan sietnek, vissza nēm sokan vetődnek.” (- 272)

Szólt vénségēs Väinämöinen: „Asszony az, ki abbahagyja! Nēm fordul a férfi vissza, mégha mégoly élhetetlen! Hozd hajódat, Tuoni lánya, sajkádat, Manala sarja!” (- 278)

Ladikjára Tuoni lánya föl is vette Väinämöinent. Általvitte őt az árkon, folyóvíznek túlfelére. Szóval mondta, fölfelelte: „Majd megjáród, Väinämöinen! Meghalatlan jössz Manába, élő testben Tuonelába!” (- 286)

Ott a gondos gazdaasszony, alvilágnak vén anyója habzó sört hozott köcsögben, kétfülű cserépcsuporban. Szóval mondta, fölfelelte: „Igyál ebből, Väinämöinen!” (- 292)

Vének véne Väinämöinen sandán nézett serlegébe: belsejében békák ívtak, oldalán nyüvek nyüzsögtek. Száját szóra is nyitotta: „Nem érkeztem én avégett, kortyolni Mana-kupából, sört Tuonela serlegébül. Sörivők megittasodnak, részegésük rosszul járnak.” (- 302)

Alvilág anyója szóla: „Mondd, vénségös Väinämöinen, mért jövel ide Manába, tanyáira Tuonelának, mielőtt Manala szólít, hozzád ér halál hívása?” (- 308)

Szolt vénségös Väinämöinen: „Míg a csónakom csináltam, dereglyémén dolgozgattam, három búvigém hibádzott tatrészeit helyretennem, megemelnem az elejit. Szókat nem tudván szerezni sém földön sém füllegékben, megpróbálkozom Manában, túlvilági Tuonelában alkalmas szókra lelni, vadászni varázsigékre.” (- 320)

Az az alvilági asszony szóval mondta, fölfelelte: „Tuonela tudást nem árul, hatalmát halál nem osztja. Innen még ki nem menekszél, életédben még nem éréd, hogy hazakerülj honodba, szeretett szülőházadba.” (- 328)

Ájult álomba merítve fekteti a földi vándort Mana medvebőreire. Ott fekszik a férfi mostan, halál álma hullt szemére; alszik ő, ruhája ébér. (- 334)

Volt egy vénasszony Manában, vén banya, bibircsös állú, drótfonál ügyes fonója, vassodrony sodorintója. Hurkolt hálót százerőset, varázsolt ezérerőset egyetlenegy nyári éjén, egyetlen kövön kotolva. (- 342)

Volt egy vénembér Manában, háromujjú csonka-bonka, szitahálónak szövője, réz-sodrony sodorintója. Szótt az hálót százerőset, varázsolt ezérerőset egyetlenegy nyári éjén, egyetlen kövön kotolva. (- 350)

Tuoni vaskörmű legénye, vaskörmű, acélfogású, huzogatta azt a hálót Tuonela taván kérésztül; húzta hosszant és kérésztben, meghúzta haránt irányban, Väinämöinent hogy ne hagyja, elállja Uvanto útját, hogy míg a világ világ lesz, míg az égén holdvilág lesz, ne távozzon Tuonelából, Manalából még ne szökjön. (- 362)

Vének véne Väinämöinen mondogalódott magában: „Itt lelém-é hát halálom, végórám ütött-é mostan Tuonela örök tanyáin, Manalának mélyeiben?” (- 368)

Nosza másik bőrbe bújva, villámgyorsan másra válva, feketén folyóba ugrott, vidraként merült a vízbe, vaskukacként kunkorodva, vízikígyóként kígyózva surrant Tuonela tavából, halál hálóin kérésztül. (- 376)

Tuoni vaskörmű legénye, vaskörmű, acélfogású kora hajnalban kiméne, hogy a hálóit kihúzza. Százszámra fogott lazacot, hulladékhalat vagy ezret – nem volt köztük Väinämöinen, Uvanto örök öregje. (- 384)

Vénék véne Väinämöinen megszabadulván Manából száját szóra is nyitotta, maga mondta, fölfelelte: „Né adja a nagy Úristen, né vigyén oda valakit, hogy Manalába magátul, önként menjen Tuonelába! Mert oda sokan sietnek, vissza nem sokan vetődnek Tuonela területéről, Manala mocsaraibul.” (- 396)

Azt is mondta még tanácsul, okulásul osztogatta ipérődő ifjúságnak, növekedő nemzedéknek: „Azt mondom, atyámfiai, valamíg világon éltek, né vétseték vétlen ellen, né ártsatok ártatlannak! Bűnnek borzasztó a bére Tuonela örök tanyáin: ággyal várják ott a vétkest, heverővel a hibásat; matraca tüzes kövekbül, parázsló-piros lapokbul, paplana pokolkígyókbül, szöve Tuoni szörnyeibül.” (- 412)

TIZENHETEDIK ÉNĚK

*Väinämöinen varázsigéket csikar ki „Világerőséből”.
Gyógyító ráolvasások belső kórság ellen.*

Véněk véne Väinämöinen, mivel nēm kapott igéket Tuonelának tájairul, Manala lapályairul, mindēgyre azon ēvődött, folyvást forgatta fejében, szavakat kitől szērēzzēn, honnan hozzon bűvigéket. (- 8)

Pásztor ballagott felēje, tőle hallott ily tanácsot: „Százával találsz szavakat, ezrivel varázsigéket Antero Vipunen ajkán, gyomrában Világerősnek. Oda kellene kerūlnöd, elevickélnöd elébe. Nēm valami jó az útja, de nēm is nagyon veszélyēs: kell először ēgy szakaszon varrótűkōn vándorolnod, második mēnetélēsēn szablyaélekēn szaladnod, harmadik huzakodáskor csatacsákányok sorain.” (- 24)

Véněk véne Väinämöinen eltökélte elmēnésit. Bemēne kovács-komához, szólította ily szavakkal: „Idehallgass, Ilmarinen! Vassarukat verj ki nekēm, kalapálva kesztyűpárat; ingēt fonj acélfonálbul, vasalt vállrudat kovácsolj, vállaimra vasdorrongot, bélēsnek acélt belēbe, kívül lágyvassal bevonva. Indulok igēt szērēzni, vadászni varázsigékre hasábul Világerősnek, Antero Vipunen ajkán.” (- 40)

Mire Ilmarinen mestēr szóval mondta, fölfelelte: „Vipunennek régēn vége, Antero aligha indul csapdáit kivetni vadra, kelepcéit körbejárni. Nē számíts szavakra nála, fél ige sē tellik tőle!” (- 48)

Véněk véne Väinämöinen nēm mondott lē mégse róla. Mēndégēlt egész napestig varrótűkōn vándorolva, mēndégēlt a másik estig szablyaélekēn szaladva, harmadik napon haladva csatacsákányok sorain. (- 56)

Maga verstudó Vipunen, vénembēr, Világerőse csak darvadozott dalostul, dōglődött varázsigéstül. Nyakszirtjéből nyárfá sarjadt, fehértörzsű nyír fejébül, fűzfa nőtt füle tövébül, orrából boróka bokra. fenyő hajtott foghúsábul. (- 66)

Odaérve Väinämöinen kardjának vasát kivonta bőr borította hüvelybül, öblösre kötött övérül: vágta nyárfáját nyakárul, nyeste nyírfáját fejrül, kōrist álla kapcájárul, fűzfáját füle tövérül, orráról borókabokrot, fenyőfáját foghúsábul. (- 76)

Döfte vasfejű dorongját szájába Világerősnek, vicsorgó vörös ínyēbe, ferdén lógó fogsorába. Szóval mondta, fölfelelte: „Mozdulj már, mihaszna szolga, szűnj mēg föld alatt fekünni, örök álomban alunni!” (- 84)

Verstudó Vipunen akkor álmából riadt azonnal: szörnyen szaggatott a szája, kégyetlen kínokat érzett. Fogait a rúdba vágva, lágyvasat lērágta róla, de acéljába akadva csak nēm bírt a rúd belével. (- 92)

Vén Väinämöinen azonban szája szélén álldogálva, egyik lábával megingott, balbokája megbicsaklott; hanyatt-homlok hullt a szájba, Vipunen vörös ínyére. (- 98)

Nosza verstudó Vipunen száját szélésőbbre nyitva, álla kapcáit kitátva koncát kardostul lenyelte, garatján légurgulázta vénök véne Väinämöinent. (- 104)

Akkor verstudó Vipunen száját szóra nyitva mondta: „Mindent összevettem eddig, kossal éltem, kecskebakkal, vén tehénnel töltekeztem, keményhúsú kant haraptam, hanëm ilyen még nem ettem, ehhez fogható falatot.” (- 112)

Vén Väinämöinen pediglen mondogalódott magában: „Alighanëm itt a végem, innen már ki nem menekszëm, kárhozat kalickájából, romlásnak rëkesztékébül.” (- 118)

Tanakodott-tépelődött, mi légyën, mi lesz a sorsa. Ott lógott övén a kése, jófajta eres fanyéllal: csónakot csinált belöle, ladikot varázsigékkel. Csónakázott erre-arra, bélcsatornákon csurogva, minden zëgzugát bejárta, siklott minden szögletébe. (- 128)

Vén Vipunen, vers tudósa evvel nem sokat törődött. Vén Väinämöinen azonban fërgën fölcsapott kovácsnak, vállalkozott vasverésre: köpenyét tévën kohónak, ingeujját fújtatónak, birka-bőrit légvonónak, gatyaszárát gázfogónak, harisnyáját füstfogónak; üllőnek tévé a térdit, kalapácsnak a könyököt. (- 140)

Kalapálgatott-kopácsolt, ütemëst ütögelődve. Éjthosszat csak verte-verte, naphosszat nem is pihenve, véknyában Világ-erősnek, Nagyhatalmúnak hasában. (- 146)

Akkor verstudó Vipunen morfondírozott magában: „Ki lehetsz, világ vitéze, fenelátta szörnyű fajzat? Ettem mindenfajta embërt, ezreket elemésztettem, hanëm effëlét nem ettem. Szënpor szálldogál a számba, përzselő parázs ínyëmre, torkomat salak tömíti. (- 156)

„Eredj már utadra, undok, földnek átka, fuss belölem, mielőtt előkeresëm, mëglelëm szülöanyádat. Mert ha mëgmondom szülédnek, ráolvasom jóanyádra, szenvedhet szëgény miattad! Apja-anyja bándigálja fërtelmességét fiának, gyalázatát gyermekének. (- 166)

„Fël nem foghatom eszëmmel, nincsen sejtelmem së róla, hogy estél belém bajomra, veszëtt ëb gyanánt gyötörni, harapdálni, rágni rajtam, elemésztëni egészen. Kór vagy-é, kit Isten küldë, Úr határozta halálom, avagy álnokság vetése, más okozta, más szërezte; fizetség fejébe jöve, pénznek pórázán vezetve? (- 178)

„Ha kór vagy, kit Isten küldött, Úr határozta halálom, folyamodom én Uramhoz, Istenbe vetëm bizalmam. Nem hagyja az Úr a jókat, híveit halálba veszni. (- 184)

„Ám ha vagy gonosz vetése, rontás, mástul rámbocsátva, majd kitudom én, ki küldött, mëglelëm szülöhazádat. (- 188)

„Rëgën onnét jött a rontás, búbájoskodás bogárzott: varázslóknak városából, ráolvasók rëtjeirül, bëtyárok bívóhe-

lyérül, szemfényvesztők szerűiről, pusztulásnak parlagárul, föld méhének mélyeiből, holtaknak hideg honából, kárhozottak kertjeiből, földindulás fészkeiből, szétrepedező rögökből, tova-gördülő göröngyből, zizzenő homok zajából, lápoknak lapályairul, mohát sē termő mocsárul, bőven buzgó lápkutakbul, felfakadó forrásokbul, erdei lidérc likából, hét hegyeknek horthosából, vörösrézerdő hegyérül, sárgarézhégy erdejéből, lengő lombú lúcfenyőkrül, jajgató jegényefákrul, korhadó kérgű szálfenyőkrül, rothadó-reves tövekrül, róka réjjogó helyérül, szarvas-űző szurdikokbul, vérmedvének kövárából, bozontosnak barlangjából, Észak éktelen havárul, lappoknak lapos honából, sarjatlansivár ugarrul, művelhetetlen mezőkrül, határtalan harc-terekrül, embérmészárló mezőkrül, suhogó sovány füvekrül, vörösen szivárgó vérből, tenger tágas téreirül, tagolatlan tótükrörül, fekete tavak sarából, mérhetetlen mély kutakbul, sustorgósebős folyókból, forgók fortyogó vizéből, Rutja sodró sellőjéből, zuhatagok zajlásából, magasságos mennyi ködéből, fehér fellegek fejjérül, szikkasztó szelek nyomából, viharok vetéseirül. (- 238)

„Tegéd is talán ezékből küldtek, átkozott, kínozni, szegény szívem rejtékébe, büntelen belem tövébe, mardosónak-koptatónak, őrlőnek-kopácsolónak? (- 244)

„Kushadj már, pokol kutyája, mēnj tőlem, Manala dögje, haramja, eriggy hasambul, zsarátnok, zsigëreimből! Hagyj föl szívem szúrásával, lépemnek lētiprásával, gyomrom gyűrögetésével, tudóm tépēgetésével, köldököm kaparásával, lágyékom lukasztásával, csigolyáim csörlésével, dērekam döfölésével! (- 256)

„Hogyha vesztenék e harcban, jönnek jobbak majd helyembe, sanyarúságban segédnek, bátorítónak bajomban. (- 260)

„Földnek bábáit idézem, ugarok urait hívom, földből szab-lyaforgatókat, huszárezredēt homokbul, erőmül-egészítömül, oltalmamul-orvoslómul szorongató szükségemben, keserves-kemény kínomban. (- 268)

„Hogyha ennyinek sēm enged, nēm hagyna alább hevével, ébredj, erdő, embērestül, bozótosok bajnokostul, seregēstül sűrűségēk, tengērek-tavak hadastul, százával vasasvitézēk, ezren talpig vértēzetben: pokolfajzatot pūfölni, johomból Judást kivetni. (- 278)

„Hogyha ennyinek sēm enged, nēm hagyna alább hevével, kelj vizekből, Vízi Asszony, kék kendős, a hullámokbul, lēnge leplű, lápkutakbul, tisztaság, tavak sarából, gyámolul gyötört öregnek, gyarló embērnek erőül: ártatlanoknak nē ártson, büntelenēket nē bántsa. (- 288)

„Hogyha ennyinek sēm enged, nēm hagyna alább hevével, jōjj, Boldogasszony-anyácska, terēmtés aranyvirága, anyja mindēn asszonyoknak, ősanánk, világ szülője! Jōjj kitapogatni kínom, szüntetni szorongatásom, segélj, hogy bajom kibírjam, romboló ragályt lētörjem. (- 298)

„Hogyha ennyinek sēm enged, nēm hagyna alább hevével, Ukkóhoz, Egek Urához, fordulok fēlhó-lakóhoz: jőjj, jelēnj mēg, hogyha hívlak, segítségēmre sietve, rossz rontást rövidre szabva, kórságom tövét kívágva tüzes kardod pēngéjével, sziporkázó szablyaéllal! (- 308)

„Eriggy már utadra, undok, földnek átka, fuss belőlem, nincs hely számodra szívemben, menedék menekülőnek. Keress más lakást magadnak, távolabb tanyára lelve, volt uradnak udvarára, anyád-asszony zsámolyára! (- 316)

„Ha mēgérkēzēl hazádba, szērēncsēsen célhoz érve, alkotódnak ablakára, volt uradnak udvarába, jelēzd majd a mēgjövésēd, titkos jellel érkēzésēd, dérrrel-durral mēnnydörögve, villámokkal vagdalózva, kapujukat rúgva-rontva, ajtót-ablakot kitörve, viharként a házba törve, szélörvényként a szobába; kapj bele bokacsontjába, lábikrájába harapva, gádorában gazd'uradnak, ajtajában asszonyodnak; gazdádnek szēmét kiszúrva, asszonyod fejét beverve, ujjaitat görbe görcsbe, fejük ferdére facsarva. (- 336)

„Hogyha vélēd ezt kevésnek, kakasként ugorj az útra, csapj föl tikfinak csatázni, trágyadombon dōngölőzni! Lovakat lēöld az ólban, jószágot a jászol mellett, szarvait ganajba szórva, farkukat a földre vetve, tehenek szēmét kiszúrva, csontjaik törekre törve! (- 346)

„Hogyha szél hozott e tájra, szēlhordta ragály vetése, téli szēlnek szērzeménye, ragadványa rossz időnek: szelek útján mēnj utadra, viheder vigyēn magával, ághēgyēn sē hagyva űlni, pērcenetre sēm pihenni, vashēgy ormaira víve, rézhēgy csúcsára ragadva! Ott fuvathatod fejedet, hintázhatsz hideg szelekben. (- 358)

„Hogyha égből volt jövésēd, fodorodó fēllegēkből, emelkedj mēgint az égre, levegőben lēngedēzve, harmathullató ködökben, csillogdáló csillagokon; ottan tűzként tündökölhetsz, sziporkaként szōkdécsēlhetsz nap nyargalása nyomában, hold keringésēt követve. (- 368)

„Vagy ha lēnnél víz vetése, tengēr habja hordaléka, akkor mēnj a vízbe vissza, hullámok alá húzódva, iszap várába vonulva, homokhalmokon mēgölve, hullámoktól hajtogatva, lomha tengērtől lōködve! (- 376)

„Ha jöttél halál honábul, elköltözöttek köréből, szállj szülőházádba vissza, Kalma bús birodalmába, szétporladozó rōgökbe, szērte gördülő görōngybe, ahol annyian enyésznek, hatalmasok is halódnak. (- 384)

„Ha mēg onnét volt jövésēd: erdei lidérc lukábul, égigērő fák honábul, fenyvesēknek fészkeiből, akkor most oda bűvöllek: erdei lidérc lukába, égigērő fák honába, fenyvesēknek fészkeibe, ott maradnod mindörökre, míg a palló szējjelpállik, gērēndák gombát terēmnek, ház födele földre roskad. (- 396)

„Majd mēg máshová bűvöllek, oda küldelek, kurafi: kanmedvének kōvárába, bozontosnak barlangjába, lāpoknak lapá-

lyaira, mocsaraknak mélyeibe, ingó-ringó ingoványba, lötykölődő lápkutakba, hal nélkül való vizekbe, sügért sēm tűrő tavakba. (- 406)

„Talán ott sē lelsz tanyára, akkor hát oda bűvöllek: Észak éktelen havára, lappoknak lapos honába, sarjatlansivár ugarra, művelhetetlen mezőre, mélynek holdja-napja sincsen, nem is várhat virradatra. Ott majd élhetéd világod, dorbézolva-dáridózva: szarvas fára félkötözve, rénnek részei fagyasztva, éhünkórászoknak étkül, mohóknak marakodásul. (- 420)

„Majd mēg máshová bűvöllek, küldelek kemény-kégyetlen: Rutja sodró sellőjébe, vad vizeknek zajlásába, hova fák fejest zuhannak, gyökerestül gyantás törzsek, terebélyesek tövestül, ormostul faóriások. Úszkálhatsz, pizok pogánya, zúgónak zuhatagában, forgatagban forgolódhatsz, sekélyesben sorvadozhatsz. (- 432)

„Talán ott sē lelsz tanyára, akkor hát oda bűvöllek: Tuonela sötét tavára, Manala mocsaraiba. Onnan nincs szabadságod, ép bőrrel ki nem kerülhetsz, hogyha én ki nem segítlek, ki nem váltalak kégyesen kilenc kossal, jó kövérral, egy anyának ellésével, kilenc törzsökös tinóval, egyhasi busa bikával, kilenc csillagos csikóval, egy kancának ellésével. (- 446)

„Ha kérdēd, ki visz ki innen, ha szükségēd lenne lóra: gondoskodom én fuvarul, hátasért fejed nē fájjon! Van paripája pokolnak, vadonnak vörös sörényű, füstöt fú az orrlíkából, torkából tüzet okádik, csupa vasbul van patája, körmei kemény acélbul, kapaszkodni könnyű véle, meredéken mēg sē kottyán hozzá illő jó lovasnak, ki sarkát vékonyába vágja. (- 460)

„Ha nēm tartod ezt élégnek, ott a Hiisi hósiklója, sátán síje égérfából, öreg ördög bunkósbotja Hiisi földjeit befutni, gonosz lélkéknek ligetit, Hiisi földjén hancúrozni, ördög erdeit bejárni. Ha utadba kő kerülne, az dirib-darabra törjön, kérésztben fekvő fa törzse helyben kétfelé hasadjon, hogyha embēr áll elébed, útnak szélire szaladjon. (- 474)

„Mozdulj már, mihaszna, innen, falurossza, fuss pokolra! Sose várj a virradatra, pitymallatra-pirkadatra, a hajnali napsugárra, kakaskukorékolásra! Most van mindēn rossz mēnése, fene förtelēm futása: hold világánál haladhatsz, világossal vándorolhatsz. (- 484)

„Ám ha nēm söpörsz sebēsen, ēbellētte, mēg makacs-kodsz, kapok karvaly karmaira, vérivó vonyogójára, húsēvőnek horgaira, vércse ágas villájára, förtelmeset fojtogatni, gyalázatosat gyötörni, markolászni, míg kimúlik, míg belészorul a lélek. (- 494)

„Elfutott elébb az ördög, mēg améknek volt is anyja, Isten rēndēlte időben, Úrnak érkezése napján: csak tē nēm szaladsz, szülētlen, nēm iszkolsz, gonosz idētlen, kódorgó kutya, nēm ugrasz, ēbellētte, nēm takarodsz, napkeltéig késlekēdve, halogatva holdhunyasig?” (- 504)

Vének véne Väinämöinen száját akkor szóra nyitja: „Jól megvagyok itt magamban, vígan élem én világom! Máj van – megfelel kényérnek, háj – kényér mellé valónak, tudó – jó lesz főzeléknek, zsiradék is zsírozónak. (- 512)

„Léjjobb ültetem az üllöm, szilárdan a szívizomba; kalapácsütéseimnek kényesebb helyet keresek. Ítéletnapig így élök, többé nem szabadulsz tőlem, ha nem hallhatom igéid, varázverseid özönnel, szavaidat százasával, igéidet ezresével. Szó hiába el ne hulljon, verembe varázs ne vesszen, tudás föld fölött maradjon, föld alá ha megye tudója!” (- 526)

Akkor verstudó Vipunen, az a vén Világerőse, szájában tudás tömege, hasában igék hatalma, szavak székrényét kinyitja, dalát ládászámra dönti. Legszebb versit válogatja, tudományától mi tellik: mindenkinek eredetéről, ősidők varázsigéit, nem gyermeknek valókat, éltesnek sem érthetőket a mai nehéz időkben, elkorcsosuló korunkban. (- 540)

Énekelt eredetéről, dallott dolgok ősökárul: Alkotó hogyan akarta, hogy tervezte a Teremtő: levegő leve magátul, levegőből víz kiváltott, vízből szárazföld született, földből fák-füvek fakadtak. (- 548)

Elbeszélte hold kelését, fényes napnak feljövését, ég-pillérek építését, égnek felcsillagozását. (- 552)

Szóval verstudó Vipunen bölcs dalaival mondta-mondta; szem nem látott, fül se hallott ember-émlékezet óta dalnokot, nagyobbát nála, se táltost, nagyobb tudását. Szájából ömölt a szózat, nyelve forgott friss ütemre, mint ügető lónak lába, telivér paripa tánca. (- 562)

Napra-nap dalolta versit, éjrül-éjre énekelt. Megállott a nap fülelni, hold világa hallgatózni, szűnt a tengér tombolása, háborgó habok csitultak, lassúdott folyók futása, Rutja romboló esése, Vuoksi vad vizének árja, még a Jordán is megállt. (- 572)

Väinämöinen, vénék véne immár megkapta igéit, főlshöz-rőlkedett szavakkal, kedvérevaló varázssal. Készülődött hát ki-menni Antero Vipunen ajkán, beléből Világerősnek, nagyhatalmúnak hasábul. (- 580)

Szólta vénségös Väinämöinen: „Hej, te Antero Vipunen! Nyisd ki szádat szélsebbre, állad kapcáit kitátva, hadd menjek ki már hasadbul, hadd induljak el hazámba!” (- 586)

Akkor verstudó Vipunen szóval mondta, fölfelelte: „Mindenfélét ettem-ittam, ezreket elemésztettem, de olyat soha sem ettem, mint vénségös Väinämöinen. Igén tetszett érkészésed, jobban tetszik távozásod.” (- 594)

Azzal Antero Vipunen fogait kivicsorítja, száját szélsebbre nyitja, állt kapcáit kitátja. Vén Väinämöinen pediglen kijött torkából tudósna, beléből Világerősnek, nagyhatalmúnak hasábul. Fogai közül kifordult, ügyesen homokra huppant, mint aranyos szőrű mókusz, arany mellényes menyétke. (- 606)

Avval mingyarást mēgindult, a kovácsot mēgkereste.
Monda Ilmarinen mestēr: „Osztán kaptál-é igéket kedvedre való
varázsra, csónakod hogyan csináljad, tatjarészit hogy tapasszad,
elejét hogyan emeljed?” (- 614)

Vénēk véne Väinämöinen így felelt neki szavára: „Szókat
százával szērēztem, ezrivel varázsigéket. Szavakat szabadítottam,
versēket a sērverēm̄bül.” (- 620)

Ballagott a csónakához, mīves mestērműhelyébe; csónakát
csinálva készre, oldalait összeróva, tatrészit helyére téve, elejét
mēgemelintve. Kész a csónak ácsolatlan, fa forgácsolása nélkül.
(- 628)

TIZENNYOLCADIK ÉNĖK

Väinämöinen és Ilmarinen vörsényt indul lőánykérőbe Pohjolába

Vénék véne Väinämöinen mind azt forgatta fejében: lánykérőbe kéne menni, fonatos fejűt kikérni Észak éjsötét honából, szomorú Sariolából; Pohja páratlan lőányát, ékes északi mőny-asszonyt. (- 8)

Hupikékre kis hajóját, pingálta tulipirosra, orrát bévonta arannyal, elegyítette ezüsttel. Némely szép napon pediglen, hajnalnak hasadta táján csónakát a vízre vonta, százbordás hajót habokra héjahúzott siklófákrul, gömbölyű vörösfenyőkrul. (- 18)

Állít árbocot közésre, von vitorlát árbocára, egyfelől vörös vitorlát, más felére kék vitorlát; maga szálla csónakába, hágva útrakész hajóra, indult tengérnek terére, habtarajos hullámokra. (- 26)

Előbb száját szóra nyitva, maga mondta-mondogatta: „Ladikomba lépj, Úristen, hatalmas, utazz hajómmal, győnge embérnek erőül, segédül csekély-magamnak tengér végtelen vizein, határtalan hullámokon! (- 34)

„Fuvó szél, simán szalasszad, hullám, vidd hajóm kímélve, nehogy ujjam nedvesítsem, tengér tükrét átlukasszam hátán végtelen vizeknek, beláthatatlan lapályon!” (- 40)

Annikki, nevének éke, szőze éjnek-alkonyatnak, esték hosszúra húzója, kora hajnalok kelője éppen szennyesét szapult, öltözékit öblögette vörös vízipalló végén, szélin szélés dőszakídnak, fokán ködlő főlsgizetnek, partján párálló szigetnek. (- 50)

Téröl-fordul, nézelődik, öröl a gyönyörű napnak, szeme jár az égi kékén, tükrén végtelen vizeknek; fényös nap ragyog fölölte, villogó vizek alatta. (- 56)

Tengér tükrére tekintve, fejét fordítva a napra, szélés Suomela folyóra, Väinölä vizére látva: tengérén fekete foltot, észrevett valami kékét. (- 62)

Száját akkor szóra nyitva, mondogalódott magában: „Mit jelölthetsz, furcsa foltja, mi lőhetsz, habok homálya? Volnál vadludak csapatja, avagy ringó réce rajja, szárnyra kelj nekem azonnal, főllegébe főlrepölve! (- 70)

„Ha lőnnél lazacelölhely, vagy égyéb halak gyölése, rőbbenj szét sebős-suhanva, menekölve mély vizekbe! (- 74)

Lőhetnél kiálló kőszirt, vízben korhadó gērēnda, ha a hullám elborítna, rád görölne víz verése.” (- 78)

Kőzelebb került a csónak, vitorlášhajó vonulva fokán ködlő főlsgizetnek, partján párálló szigetnek. (- 82)

Annikki, nevének éke főlismerte már valónak: habokat szelő hajónak. Mondogalódott magában: „Bátyám bárkája lőhetnél avagy csónaka apámnak: felénk fordulnál azonban, fejeddel a honni földnek, orral a hazai révnek, más révek felé faroddal.

Ha még másnak vagy hajója, ússzál tőlünk távolabbra, más révek felé sietve, fordulva felénk faroddal.” (- 96)

Honni csak nem volt a csónak, de nem volt vadidegően sē: Väinämöinen volt hajósa, időtlen idők tudósa. Lám, közelebb is kerülne, bizonynal beszélgetésre, egy szót hozni, vinni másat, harmadikat húzni-vonni. (- 104)

Annikki, nevének éke, szűze éjnek-szürkületnek tudakolta, kérdeve tőle: „Há hajózol, Väinämöinen, merre-merre, víz vitéze, hova készülsz, földnek éke?” (- 110)

Vén Väinämöinen e szókra vitorlásról válaszolta: „Indulék lazac-ívásra, tavi pisztrángot találni Tuonela sötét tavában, Manala mocsaraiban.” (- 116)

Annikki, nevének éke válaszát így adta vissza: „Mit hazudozol hiába? Ismerem halak ívását. Bizony, bátyuskám valaha, nem így indult jó apuskám vaktában lazacfogásra, tavi pisztrángot találni: háló volt egész halomnyi, tele csónaknyi csaléték, húzóhálók és zsinögök, zurboló botok berakva, ülése alatt szigonyok, csáklók csónaka farában. Há hajózol, Väinämöinen, merre még, Uvanto sarja?” (- 132)

Vén Väinämöinen felelte: „Még, vadliba-vadászni, tarkatollasokra lesni, csurgócsőrűekre lőni hetedhétország tavában, mérhetetlen mély vizekben.” (- 138)

Annikki, nevének éke így felelt neki szavára: „Ösmerem az őszintét, föllem a füllentőket! Bizony, bátyuskám valaha, nem így indult jó apuskám dörén vadliba-vadászni, vöröscsőrűek lesére: fölvert fegyvert vitt magával, erős ívű számszerűt, fekete kutyát kötélre, szíjon számszerű mellett, part útján ugrott kutyája, kövön szaladt kopója. Vallj igazat, Väinämöinen, végülis hová hajózol?” (- 154)

Vén Väinämöinen javallta: „Mi lenne, ha háborúba, hadba volna indulásom, vitézi verekezésbe, vérben gázolva bokáig, térdig talpalva vérben?” (- 160)

Szóla Annikki azonban, csöfölt cinsatos kisasszony: „Háborúhoz is konyítok. Éd'sapám is elmént egykor hadba, gyilkos háborúba, vitézi verekezésbe: százan voltak kik eveztek, evezőtelenek ezren; számszerűt rendbe rakva, kardok készletbe tartva. Végre vallhatnál igazat, hazudozást abbahagyva! Há hajózol, Väinämöinen, szándékszol, Suvantolainen?” (- 174)

Vén Väinämöinen ezúttal így felelt neki szavára: „Lépj a csónakomba, lányka, szép hajadon, kis hajómba! Majd igazat mondok akkor, hazudozást abbahagyva.” (- 180)

Annikki azonban szidta, csattogott a cinsatoska: „Szelek szálljanak hajódba, viharok vitorlásodba! Majd a bárkád fölborítom, hajódat habokba döntöm, ha azonnal még nem mondd, merre még, hová hajózol. Hanem most igazat halljak, elég a hamiskodásbul!” (- 190)

Vének véne Väinämöinen válaszát így adta vissza: „Mondhatok valót is végül, habár egy kicsit hazudtam: leánykérőbe igyekszem, még, szép szűzet szerezni Észak éjsötét

honából, szomorú Sariolából, férfiú faló falukból, hősöket ölő helyekről.” (- 200)

Annikki, nevének éke, szüze éjnek, szürkületnek, mihelyt megtudta a titkot, immáron való igazat, főköttőt félrelökte, öltözékit öblítetlen szélés dëszkapad szegélyin, vörös vízipalló végin. Szoknya szélit kézbe kapta, fodrait marokra fogta, futásnak eredt azonnal, szélvészkként szaladt hazáig. Kovácsot kereste otthon, mēnt a bátyja mőhelyébe. (- 214)

Maga Ilmarinen mestēr, időtlen idők kovácsa épp egy vaspaddal vesződött, elégyengetve ezüsttel; hajában korom, könnyöknyi, vállán szénpor, ölnyi vastag. (- 220)

Annikki ajtóban állva száját szóra is nyitotta: „Édēs bátyám, Ilmarinen, időtlen idők kovácsa! Verj ki most nekēm vetélőt, karikagyűrűt kovácsolj, fülönfüggőt, kettőt-hármat, öt-hat láncocskát övemre: akkor mēgmondom a titkot, hamisítatlan igazat!” (- 230)

Monda Ilmarinen mestēr: „Jól van, hogyha jó a híred, verhetēk nekēd vetélőt, gyártok gyűrűt ujjaidra, kebledre csinos kērészttēt, fülönfüggőket fűledbe; ám ha híreid hamisak, mēglévőd is összerontom, lészakítom, lángba hányom, kohómba tolom középre!” (- 240)

Annikki, nevének éke válaszáat így adta vissza: „Hajaj, Ilmari kovácsom, nēmigēn vészēd tē nőül, akit ēgykor eljegyztél, kit akartál asszonyodnak! (- 246)

„Ēgyre csak kopogsz-kopácsolsz, kalapálgatsz nyakra-főre, lovakat vasalsz nyaranta, vasbul tárgyakat telente, éjszám szánodat szērēlēd, napszámra kason kovácsolsz, hogy majd elmēhess arádért, elporoszkálj Pohjolába. De már elviszik előled, leleményēsek lēfőznek, magadētul mēgrabolnak, szōk-tetik szerelmes társad, kit kinéztél másodēve, kit kikértél harmadēve. Már mēningél Väinämöinen kék hullámokon hajózva arany bārkája farában, rézevezővel evezve Észak éjsötēt honába, szomorú Sariolába.” (- 266)

Bánatba borult kovácsunk, búsulásba vas verője. Markából fogó kifordult, kalapács kihullt kezéből. (- 270)

Monda Ilmarinen mestēr: „Annikki, aranyos hūgom, verēk én nekēd vetélőt, karikagyűrűt kezēdre, fülönfüggőt, kettőt-hármat, öt-hat láncocskát övedre: fűtsd be fűrdōnk illatosra, fűstős szaunánkat szagosra válogatott vėkony fával, finom forgácshulladékkal! Kevéske hamut keverve lūgoldatnak vesd a vízbe, hogy fejemet mēgsikáljam, törzsem dōrzsöljem fehérre ősztől ősszegyűlt koromtól, télēn tartó vasveréstől.” (- 286)

Annikki, nevének éke fűrdőt titkon fēlfűttōtte szēldōntōtte szāraz fával, tūzes mēnnykōttől törōttel. Sellōból szēdēt kōveket forró gōz vetése vėgett, vizet vėtt varázskutakbul, lábolatlan lápszēmėkből. Csalitosban tört csapókat, varázsvesszőket ligetben; mēzes ágāt áztatgatta illatos kōvek közében. Zsírokból lūgot sūrített, fűzōtt szāppant is velōből, szāppant, gyōngyözōt-

szagosat, gyöngybuborékos-habosat, vőlegény fejét sikálni, törzsit dörzsölni fehérre. (- 304)

Maga Ilmarinen mestér, időtlen idők kovácsa lány-csecsebecsét csinálgat, fülönfüggőt fabrikálva fürdő forralása közben, míg a szauna megmelegsik; azokat húgának adja. Szólt a szorgalmas kisasszony: „Már a fürdőt felfűtöttem, forró már a füstös szauna, megfonnyasztva már a vessző, puha nyírcsapót csináltam. Kedvedre fürödj, fivérem, bőven önts vizet magadra, tarkódat tisztára mossad, szemédet sziporkaszépre!” (- 320)

Maga Ilmarinen mestér fürdőházba ment fürödni, kedvére kimosakodva, fehérre fűrésztve testit, szémeit sziporkaszépre, szemöldökeit szíromra, tarkóját tojásfehérre, egész testit tündöklőre. Jó a fürdőből a házba fél sém is ismerhetően: orcái sziporkaszépék, piros rózsá pirja rajtuk. (- 332)

Száját szóra is nyitotta: „Annikki, aranyos húgom, add elő patyolatingem, rakd ki ünneplő ruhámat; kellően kicsinosítva méhessek menyasszonyomhoz!” (- 338)

Annikki, nevének éke hozta a patyolatinget makulátlan tiszta testre, póre bőre hűvösére, aztán adta gyolcsgatyáját, szép szüléje szőtte vásznat szénporatlan tomporára, csont-ném-láttató csípőre. (- 346)

Hozta a puha harisnyát, anyja lánykori kötést, szögletellen szárait, izmos lába-ikrájára; majd a pompás pár cipellőt, csizmát, némét mesterművet húzva fél harisnyájára, anyja lánykori művére. Kihozta a kék kabátot, alul májszínű szegésűt, patyolatingére húzta, arra a gyönyörű gyolcsra; majd dolományt is darócbul, négyszörös szövetszegésűt kerített a kék kabátra, újdonaúj ujjasára; ezérgombos barna bundát paszománttal-pikkelyekkel vett daróc dolományára, ama szépen beszélgettre; majd övvel övezkélődött, arannyal tűzött tüsszővel, anyja kötött lánykorában, fonatos fejű vasalta; húzta tarka kéztövőit, aranypántos kesztyűpárt, lapp fiak remekelését szépformájú két kezére; majd süvegét, jó magasat aranyfényű fürteire; valamikor apja vette, vőlegényül azt viselte. (- 378)

Most hát Ilmarinen mestér félkészült, félöltözödött, kicsípte magát csinosra. Szolgáját is szólította: „Fogd be fürge jó fakómat karmazsinkasom elébe, hadd induljak hosszú útra, menjek messzi Pohjolába!” (- 386)

Szólt a szolgája viszontag: „Van csödörceikünk hatával, zabon tartott jó paripa; melyikkel akarsz utazni?” (- 390)

Monda Ilmarinen mestér: „Védd a legjobb lovamat, rakva számszámot rája, fakóm szán elébe fogva! Tégy kilenc kakukkolót is, tíz csicsérgő csizmadarat hámgámon hangicsálni, zablaszójamon zönnögni: fölfigyelnek rá a szépek, lélkésednek majd a lányok! Medvebőrt boríts a fára, hogy puha legyen ülésed, szőrméjéből vízi szörnynek szán fölé fődélt feszítve.” (- 404)

Akkor régi rabszolgája, pénzén vásárolt cselédje szép csikóját számszámozta, fakóját a szánba fogta. Tett kilenc

kakukkolót is, tíz csicsérgő csízmadarat hámigáján hangicsálni, zablaszóján zöngicsélni. Fára medvebőrt borított urának ülőhelyéül; szörméjéből vízi szörnynek szán fölé fődélt feszített. (- 416)

Maga Ilmarinen mestér, időtlen idők kovácsa, Ukkót kérlelte fohással, imádkozva Istenéhez: „Ukko, hullass új havakat, vess utamra hófehéret, hogy a szánka jól szaladjon, suhanjon sebés futással!” (- 424)

Szérzett új havat nagy Ukko, hullongatott hófehéret, hangafüvet hóba vonva, bogyóbokrot eltakarva. (- 428)

Akkor Ilmarinen mestér acélszánkójára szállott. Száját szóra is nyitotta, maga mondta, fölfelelte: „Szíjamat tē tartsd, szeréncse, szállj a szánomba, nagy Isten! Szíjszakadástól szeréncse, Isten óvjon szántöréstül!” (- 436)

Gyeplejét kezébe kapta, ostorát marokra fogta, avval ménjét megcsapintva szóval mondta, fölfelelte: „Induljunk, lovam, iramban, lēnsörényű, szēdd a lábad!” (- 442)

Hajtott vágtában haladva, part kanyarjait követve, tengérszűkületék szélén, égererdők oldalában. Parton kaptatott kopogva, partoknak porát kavarva; kavics szóródott szemébe, tengértajtéka nyakába. (- 450)

Hajtott egy nap, hajtott másnap, harmadikat is haladta, hát a harmadik nap este csak beérte Väinämöinent. Száját szóra is nyitotta, mondta messziről kiáltva: „Ó, vénségēs Väinämöinen! Testvéri kötést tēhetnénk, hogy bár kérjük mind a ketten, vetélkedünk vőlegények, nēm visszük a lyányt erővel, kedve ellen kényszerítve!” (- 462)

Vén Väinämöinen felelte: „Tartsuk testvéri kötēsünk: nēm visszük a lyányt erővel, kedve ellen kényszerítve. Adják annak a mēnyasszonyt, akihez magátul mēnne; nē lēgyünk neheztelēssel, hosszúra nōvő haraggal!” (- 470)

Ēgyütt mēntek hát előre, maguk módján mind a ketten: hajt a csónak, partra csapkod, hajt a csődör, körme csattog. (- 474)

Telt valamēlyes időske, pillanatnyi-pērcenetnyi. Hallik már a házörzōjük, ugyancsak ugat kutyájuk ott a pusztá Pohjolában, szigorú Sariolában. Elēbb csōndesen csahintott, morgadozva közbe-közbe, falat nyomkodva farával, farkával a földet verve. (- 484)

Szōlt a pohjolai gazda: „Mēnj ki már mēgnēzni, lányom, mért kaffant a ház kutyája, leffentyūs fülūt mi lelte?” (- 488)

Szōlt a kotnyeles kisasszony: „Ēd’sapám, nincs ērkēzēsēm: almozok elēbb az ólban, ellátom az állatokat, majd malomkōvön darálok, sima lānglisztēt szítálok fēlmázsás kōvön finomra evvel a csekély erőmmel.” (- 496)

Házi Hiisi csak csaholgat, morgadoz a szūrkeszōrű. Szól a pohjolai gazda: „Mēnj ki már mēgnēzni, anyjok, mit ugat úgy az ēbadta, vár kajlāja mit veszékēl?” (- 502)

Ám azt mondta rá az asszony: „Nincs nekem arra érkészem: ennyi embért kell etetnem, rakni reggelit elébük, nagy kenyert kell kisütnöm, tésztát gyúrva-tapsikolva; nagy kenyér kevéske lisztből, evvel a csekély erőmmel!” (- 508)

Pohjolai gazda mondta: „Ményecskének mindig sürgős, lánynak mindig lóg a nyelve, fürdőpadkán is fütözve, heverőn is henteregve. Menj, fiam, té nézz utána!” (- 516)

Fia mondta, fölfelelte: „Én nem érek rá kimenni: csorba fejszém kell kivennem, vastag tökét széjjelvágnom, félhasogatnom halomba, aprófának aprogatnom; nagy halomba, fát finomra – evvel a csekély erőmmel!” (- 524)

Vár kutyája csak csaholgat, csak vonít a várnak őre, ébellette egyre kaffog, szigetnek zsaruja szűkül, földet döfködve farával, farkát fölfelé csavarva. (- 530)

Mond a pohjolai gazda: „Nem csahol csak úgy a szürke, vén eb nem vonít hiába, fenyőfákat nem morogja.” (- 534)

Maga mén utánanézni. Mén az udvaron keresztül, ki a messzebbik mezőre, szérúskertékén kívülre. (- 538)

Arra néz, amerre ébje, orra állását figyelve, szélhalom hegynél keresztül, égérendő málja mellett. Látja már saját szemével, mit ugatott úgy kutyája, mért izgul az istenadta, bojtos farkút hogy mi bántja: jödögél vörös vitorla térein Örömbölnék; karmazsinkasos közelég Mézmező felől a földön. (- 550)

Az a pohjolai gazda hamarsággal mén a házba, szelemén alá szobába. Mondta már, mihelyt belépett: „Immár vendégek jövének hátán kékelő haboknak; karmazsinkasos közelég Mézmező felől amonnan, nagy vitorlással vonulnak Örömöblön át eminnen.” (- 560)

Szólt a pohjolai asszony: „Sorsot vetni hogy lehetne érkész idegének? Gyere gyorsan csöpp cselédem, berkényefát tégy a tűzre, finom forgácsot a lángba! Ha a fának vére folya, hozzánk háború közelget, ám ha víz fakad a fábul, biztos béke lesz a részünk.” (- 570)

Pohjolának csöpp cselédje, szérény szolgálólánya berkényefát tett a tűzre, finom forgácsot a lángba. Nem fakadott vér a fábul, vér se víz se hullt belőle: színméz volt, ami szivárgott, izzadott cukorsziruppal. (- 578)

Szögletből szüle kiszóla, kendője alól anyóka: „Mikor méz folyik a fábul, ha cukorszirup szivárog, akkor vendégség mi vóna, lakodalom lesz belőle.” (- 584)

Pohjolai asszony akkor, Pohja asszonya, leánya udvarára csak kiugrott, telek végibe viharzott, tenger tükrére tekintve, délén járó napra nézve. Látta már, mi látszik ottan, hogy egy új hajó közelég, százbordájú bárka úszik térein Örömbölnék. Kéken csillogott a csónak, vörös vitorlavászna, fennkölt férfi ült farában, réz-kormánylapát kezében. Láttak ménlovat amonnan, vörös szán szaladt utána, repült karmazsinkásával föld felől a Mézmezőről; kilenc szépségös kakukkja hámgáján hangicsála,

tíz csicsérgő csizmadárka zablaszóján zöngicséle; szán farában izmos ifjú, gyeplején valódi férfi. (- 608)

Szólt a pohjolai asszony, maga mondta, fölfelelte: „Mélyi-kükhöz mégy örömmel, hogyha még találnak kérni örökös szerelmes társnak, csókolnivaló csibének? (- 614)

„Az, amelyik jó hajóval, árbocán vörös vitorla, térein Örömbölnék, Väinämöinen, vénék véne: kincset hord hajója annak, dereglyéje drágaságot. (- 620)

„Az, akit a szánja szállít, karmazsinkasában ülve, föld felől a Mézmezőre, az még Ilmarinen mester: hamisságot hoz magával, szémfényvesztést szánkasában. (- 626)

„Mikor majd a házba lépnek, hozz be méz-sört egy edényben, hozzád kétfülű köcsögben. Annak a kezébe adjad, kihéz menni volna kedved. Adjad Väinölä urának: jószágot hozott hajója, dereglyéje drágaságot.” (- 634)

Észak ékes szép leánya bézzég tudta, mit feleljen: „Ó, anyám, szülőanyácska, félnevelő drága dajka! Nőül nem megyek vagyomhoz, sém embérem szép eszéhez, megyek inkább szép szeméhez, deli-formás termetéhez! Ezelőtt sē volt szokásban vagyomért a lányt eladni, inkább ingyen kell od’adni Ilmari kovács kezébe, mert a Szampót megcsinálta, tarkatornyosat kovácsolt!” (- 648)

Szólt a pohjolai asszony: „Jaj, báránycám, balga gyermek! Ilmarinhez igyekezzél, gürcölőhöz gondozónak, kovács szennyesét szapulni, fejről a koszt kotorni!” (- 654)

Válaszolt a lány viszontag, maga mondta, fölfelelte: „Nem mék väinöläi vénhez, toszonkosnak támaszául. Vénembér bajomra vóna, nincs öröm öreg legénybül!” (- 660)

Vén Väinämöinen eközben elsőnek futott a célba. Jó vörös vitorlásával, kék hajóját kormányozza sikamló acélsínekre, rézveretős révrudakra; bésiet a belső házba, födelük alá befordul. Mondja már a lépcsőjükről, ajtónyílásbul-küszöbről, mondanád mondja-mondja, száját ily szavakra nyitva: „Jössz-e hozzám, szép kisasszony holtomiglan hitvesémnek, örökös szerelmes társnak, csókolnivaló csibének?” (- 676)

Szóla Pohja szép leánya, tudakolta, kérdve tőle: „Még-faragta már hajódat, tudtál csónakot csinálni fonófámnak forgácsából, tilolóm darabjaibul?” (- 682)

Vén Väinämöinen felelte, maga mondta, elbeszélte: „Főlségés hajót faragtam, remek csónakot csináltam; szélviharban is szilárdat, ellenszélben is erőset, mely a hullámot hasítja, széltében szeli a tengert, buborék gyanánt barangol, mint vízi virág, libegve, táncol Észak tengerében, habtarajos hullámokon.” (- 694)

Szóla Pohja szép leánya, maga mondta, fölfelelte: „Nem dicsérlek vízi vándort, tengerésszel nem törődöm. Esze elszalad a széllal, viharok viszik magukkal. Aligha akarok lenni, némigén lesznek ténéked örökös szerelmes társad, öledbevaló csibécske, fekhelyednek megvetője, fejedalja félverője.” (- 706)

TIZENKILENCEDIK ÉNĚK

Ilmarinen mēgállja a próbákat, s elnyeri Észak szép lēányát

Akkor Ilmarinen mestēr, időtlen idők kovácsa belépēt a belső házba, szelemēn alá, szobába. (- 4)

Méz-sört kínáltak kupában, kezébe ēgy kanna márcot nyomtak Ilmari kovácsnak. Akkor mēgszólalt a mestēr: „Soha, míg a földön élēk, míg a hold halad az égēn, nēm iszom ezēn italbul, míg nēm láthatom sajátom, kész-ē már, akire vágyom, kész-ē választott virágom!” (- 14)

Az a pohjolai asszony így felelt neki szavára: „Baj van ám avval a vággyal, baj a választott virággal: ēgyik lába lábbelitlen, másikon még annyi sincsen. Mindjárt mēglēszen egészen, vihetēd, akire vágyol: szántsd fēl azt a kígyóföldet, vipēravadont hasítva mēg sē mozduló ekével, mēg sē moccanó vasakkal! Hiisi már beléhasított, Lempo brázdát vont beléje rézzel vastagított vassal, eleven parázs-ekével. Szerelmes fiam, szēgényke, szántást fēlbe-szērbe hagyta.” (- 32)

Akkor Ilmarinen mestēr bémēne mēnyasszonyához, maga mondta, fölfelelte: „Szūze éjnek-szürkületnek! Ugyē emlékszēl, hogy ēgykor, mikor Szampót szērkesztēttem, tarkatornyosat csináltam, eskűvél nagy eskűvéssel, igaz Istennek elōtte, hallatára Ég Urának: férjhēzmēnésēd fogadtad hozzám, hūségēs feledhēz, örökös szerelmes társnak, ölembe való csibének? Most anyád-asszony nēm adna, lányát tōlem mēgtagadja, küld a kígyóföldet ásni, vipēravadont ekézni!” (- 50)

Arája tudott tanácsot, szēpe szívesen segítēt: „Idehallgass, Ilmarinen, időtlen idők kovácsa! Aranyos ekēt kovácsolj, elēgyengetve ezüsttel, avval szántsd fōl azt a földet, vipēravadont ekézzed!” (- 58)

Akkor Ilmarinen mestēr aranyát kohóba tētte, fūjtató elé ezüstöt, ezēkből ekēt kovácsolt. Vasbakancsot vert magának, lábszárvédōket acélbul; vértjeit magára vētte, szárait rászērēlte, testit pāncélba pakolta, acélōvekkal övezte, vaskesztyűt húzott kezére, kōból készült kéztēvōket. Tūzes táltosát befogta, jármot tēve jó lovára, úgy indult ugartōrésre, mezō mēgművelésére. (- 74)

Fejek fordultak a földbül, kopogó koponyacsontok. Szōla ekkor ily szavakkal: „Adta istenverte férge! Mit horgadozol magasra? Ki engedte mēg, ki biztat fejedet felēm emelnēd, nyakad ēgyre nyújtogatnod? Fērēg, fēlre most utambul, menekülj avarba, mocskos, bozōtokban bujdokolva, száraz szénában lapulva. Mert ha fōlvetēd fejedet, Ukko majd kupába kōlint tūhēgyēs tūzes nyilával, jaj-fakasztó jēgesōvel!” (- 90)

Kígyóföldet fōlszántotta, fērges földet mēgművelte, vipērakat mind kivetve, szántó szélire dobálva. Munkájából jōve mondta: „Kígyóföldet fōlszántottam, fērges földet mēgművel-

tem, vipĕravadont ekézve. Kiadod-ĕ hát a lányod, elvihetĕm-ĕ enyémet?” (- 100)

Az a pohjolai asszony így felelt neki szavára: „Csak akkor adom lĕányom, választottad úgy vihetĕd: Tuoni medvéjĕre mĕnve, Mana farkasát befogva onnĕt, Tuoni otthonából, Mana hířs hajlokából! Százan mĕntek mĕgvadászni, ĕgy sĕ volt, ki visszatĕrjĕn.” (- 110)

Mostan Ilmarinen mestĕr bĕmĕne mĕnyasszonyához, szóval mondta, elbeszĕlte: „Már mĕgint munkára küldtek: farkast fogjam mĕg Manában, Tuoni medvéjĕre mĕnjek ottan, Tuoni otthonában, Mana hířs hajlokában.” (- 118)

Arája tudott tanácsot, szépe szívesen segítĕtt: „Idehallgass, Ilmarinen, idĕtlen idĕk kovácsa! Fĕket fabrikálj acélbul, vas-kantárszíjat kovácsolj vízvetĕ kövĕn kotolva, három zúgónak zajában. Úgy mĕnj Tuoni medvéjĕre, Manalának farkasára!” (- 128)

Mostan Ilmarinen mestĕr, idĕtlen idĕk kovácsa fĕket fabrikált acélbul, vas-kantárszíjat kovácsolt vízvetĕ kövĕn kotolva, három zúgónak zajában. (- 134)

Avval mĕne vadfogásra. Maga mondta-mondogatta: „Kĕd tündĕre, Terhenetĕr, szórj kĕdĕket most szitáddal, puha párákat potyogtass vándorló vadak nyomára, hogy nĕ hallják lépteimet, el nĕ fussanak elĕlem!” (- 142)

Mĕg is fogta azt a farkast, medvét vasbĕkóba verte Tuoni tágas erdejĕben, kĕkellĕ kĕdĕ vadonban. Mondta, mĕgjĕvĕn a házba: „Adjad, asszony, most a lányod! Medvét mĕghoztam Manából, farkast fogtam Tuonelában.” (- 150)

Szóla Pohjola banyája, maga mondta, fölfelelte: „Csak úgy bízom rád rucámat, úgy vihetĕd vadlibámat, ha a csĕrĕs nagy csukával váltod mĕg, hatalmas hallal onnan Tuonela tavából, Manala mocsaraibul, húzóháló nélkül fogva, kĕzi szákkal sĕm kerítve. Százan próbáltak szĕrĕncsĕt, ĕgy sĕ volt, ki visszatĕrjĕn.” (- 162)

Szállt szívére szĕrnyĕ bánat, elkesĕrĕdĕtt egészen. Mĕnt a mátkája lakába, szóval mondta, elbeszĕlte: „Munka lĕtt mĕgint a részem, korábbiaknál keményebb: nagy csĕrĕs csuka fogása, kövĕr hal kiemelĕse Tuonela sĕtĕt tavából, Manala ĕrĕk vizĕbĕl, horogtalan-hálótalan, mindĕn mást is nélkülözve.” (- 174)

Arája tudott tanácsot, mátkája mĕgint segítĕtt: „Idehallgass, Ilmarinen! Fĕl sĕ vĕdd, fĕtyĕlj a gondra! Tűzes táltos-sast kovácsolj, lángokban lakó madarat! Az csapjon a nagy csukára, tömĕrdĕk halat kihozva Tuonela sĕtĕt tavából, Manala mocsaraibul.” (- 184)

Most hát Ilmarinen mestĕr tűzes táltos-sast kovácsolt, lángokban lakó madarat. Annak vasbul volt a marka, karmai kemény acélbul, hajószĕlnyi volt a szárnya. Maga szárnytĕvére szálla, hágott hátára sasának, vastag vállcsontja hĕgyĕbe. (- 194)

Táltosmadarát tanítva, szólt hatalmas szárnyasához: „Táltosom-turulmadaram, arra szállj, amerre mondom: Tuonela sötét tavára, Manala mocsaraira! Csapj le ott a nagy csukára, tömérdék-hatalmas halra!” (- 202)

Hát a táltos, szörnyű szárnyas kék levegőégbe lendült, csukafogni csak megindult, fogas szörnyeteg-fogásra oda, Tuonela tavára, Manala mocsaraira. Vízet szántja egyik szárnya, másik mennyboltot hasítja, tengert körmöli a karma, csőre zátonyokon csattog. (- 212)

Maga Ilmarinen mestér folyó mélyeit figyelte, Tuonela tavát kutatva. Táltos sasmadár ugyancsak. (- 216)

Kelt a vízből víz manója, Ilmarinent megragadta. De a táltos tarkón kapta, fordított fején erőset, majd a víz alá merítve fekete iszapba nyomta. (- 222)

Jó csukája Tuonelának, közeledik víz kutyája. Ném éppen csekély csukácska, ha nem is nagyon nagyocska: nyelve elmegy fejszenyélnék, fogai gereblyefognak, torkán három tó lefutna, hátán hét hajó megülne. Kovácsot kereste szája, Ilmarit ízös falatnak. (- 232)

Sasmadár is jó suhanva, levegőben lengedezve. Ném éppen iciny-picinyke, ha nem is nagyon nagyocska: szája százölesre tárva, torkán tíz folyó lefutna, nyelve dárdanyél lehetne, öt kaszára tellne karma. Lécsapott a nagy csukára, halál irdatlan halára, hátába beléhasítva pénzét pusztítani kezdte. (- 244)

Csőrös nagy csuka azonban, szörnyű hálnak szélés háta, sasnak lábát csak lehúzta, majdnem víz alá merítve. Karmait a sas kivonva fellelendült a fellegekbe, fekete sarat kavarva tükrén tiszta kék vizeknek. (- 252)

Fönn keréngélve-körözve készül újabb támadásra. Kiskörmet beléakasztja álla csontjába csukának, víz ébének vállába, kapaszkodik másik körme érchegy élös sziklájába, vashégynek kemény kövébe. Körme a kövön kicsorbult, lefordult a sziklafalról, csuka hangos csobbanással menekült a mély vizekbe sasmadárnak karmaibul, markából turulmadárnak, nyakában karomnyomokkal, vérző vállában sebekkel. (- 268)

Vaskarmú madár eközben újabb küzdelémre készült. Sziporkákat szórt a szárnya, lángcsóva csapott szeméből. Csukát karmaiba kapta, víz kutyáját megragadta, csőrös nagy csukát kihozta, víz királyát húzta-vonta hús haboknak mélyeiből felső tiszta tótükörre. (- 278)

Sikerült a szörnyű sasnak harmadik rugaszkodásra a csudacsukát kifogni, Tuonela halát kihúzni Tuonela sötét tavából, Manala mocsaraibul. Víz kivetkezett színéből csuka pikkelypénzeitől, ég sém ismert önmagára táltos sasnak tollaitul. (- 288)

Vaskarmú madár azonban fölszállt a csudacsukával ágára tavaszi tölgynek, szálfa lengő lombjaira. ottan vámot vett belőle, hasába beléhasítva, mellehúsát marcangolva, fejét csúful helybenhagyva. (- 296)

Szóla Ilmarinen mestér: „Feneëtte sasmadara! Micsoda madár az ilyen szégyéntelen szörnyszülötte: belefal csak úgy csukamba, halamnak hasát hasítva, mellehúsát marcangolva, fejét csúful helybenhagyva!” (- 304)

Vaskarmú madár e szóra szállni kezdett szégyénében, fölemelkedett a földről, fejét fëllegëkbe fúrva. Fëlhő fordult, mënny csikordult, egek lapjai lëcsúsztak, kettëtört Ukkónak íja, holdnak szarvai lëhulltak. (- 312)

Maga Ilmarinen mestér vitte nagy fejét halának ajándécul az anyósnak. Szóval mondta, fëlfelelte: „Ebbül lësz dërék ülöke Pohjola palotájába!” (- 318)

Majd a száját szóra nyitva, mondanivalóját mondta: „Kígyóföldet fõlszántottam, vipëravadont ekéztem, farkast fogtam Tuonelából, medvét elhoztam Manából, csõrös nagy csukát kifogtam, hatalmas halat kihúztam Tuonela sötét tavából, Manala mocsaraibul. Adod-ë tēhát arámat, lësz-ë végre lány jutalmam?” (- 330)

Szõlt a pohjolai asszony: „Azt azonban rosszul tētted, hogy fejét úgy elfaragtd, hasát fëlhasítva hoztd, mellehúsát marcangolva, belekõstolva belébe.” (- 336)

Mire Ilmarinen mestér így felelt neki szavára: „Sëmmi zsákmány sëm hibátlan, habár hozzák jobb helyekrül, hát még Tuonela tavárul, Manala mocsaraibul! Kész-ë már, akire vágyom, kész-ë választott virágom?” (- 344)

Szõlt a pohjolai asszony, maga mondta, fëlfelelte: „Kész van már, akire vágyol, kész van választott virágod. Mëg kell válnom vadrucámtul, kiszolgáltatnom kacsámat Ilmari kovács kezébe, örökös szerelmes társnak, holtáiglan hitvesének, ölébe való csibének.” (- 354)

Fiúcska csücsült a földön, dudorásztatva-dalolva: „Szálla szép madár e házra, kósza vadmadár e várra. Kélt ragadozó keletrül, héja hullt a fëllegëkbül; égën szántott egyik szárnya, másik a habot habarta, tengerën törölt a farka, fejét fëllegëkbe fúrta. Körülnézëget keringve, erre szállva, majd amarra; fëlrepül a férfivár, csõrével tetõre csapkod. Vas a férfivár födele: nëm is bírt bemënni rajta. (- 370)

„Nézëget körülkerëngve, erre szállva, majd amarra, rászállott az asszonyvár, csõrével tetõre csapkod. Réz az asszonyvár födele: nëm is bírt bemënni rajta. (- 376)

„Nézëget körülkerëngve, erre szállva, majd amarra, lëányvár, csak lëszáll, csõrével tetõre csapva. Lëányvár födele vászon: nëm nehéz bemënni rajta. (- 382)

„Kastély kéményére száll, ëgyre lëjjobb ereszkëdve, tetõ alsó ablakára. Tolókáját fëlretolva, ült a bástyán kékbëgyücske, párkányon a tarkatollas. (- 388)

„Fonatosokat figyelte, szüzek szépségét csodálta, a leggyönyörübbet leste, fonatosfejüek szépit, gyöngyét gyöngykoszorúsoknak, virágát virágosoknak. (- 394)

„Végül vércseként suhanva, karmát karvalyként meresztve lécsapott a legszebbikre, récerajnak legjavára, gyöngyére-gyönyörűjére, tisztára-tulipirosra. Égi szárnyas arra szálla, héja karma azt kereste, aki féltűnt szép fejével, tökéletes természetével, gyöngye-gyöngyös tollaival, pelyhei puhaságával.” (- 406)

Az a pohjolai asszony maga kezdett most beszélni: „Hogy neszelte még, napocska, aranyalma, hol hallottad nevendékünknek növést, lénhajának lébbenést? Odafénylött tán ezüstje, aranyosunknak aranya, ott süttött napunk sugára, halvány holdacsánk világa?” (- 416)

Padlórul poronty beszéle, kiskomácska közbeszóla: „Úgy neszelte még napocska, mézes mackó megtalálta útját lányunk udvarába, hajadonunk hajlokába: hírét apja nagy nevének, hallotta ügyes hajósna; anyjáról annál is jobbat: kényeret dagaszt, kerekét, kakastéjjel friss kalácsot, jól tartva a vendégségét.” (- 428)

„Úgy neszelte még napocska, tanítatlan úgy tanulta nevendékünknek növést, szép szűzike serdülésit: egyszer erre elménőben, kert alatt közel kerülve, kora hajnalban haladva, pitymallattal-pirkadattal füst emelkedett fonálként, pernye szállongott szítálva hajadonnak hajlokából, serdülő léány lakából; maga éppen malmot hajtott, köve hajtókarján lengve; hajtókar vígan kakukkolt, tengelye nagyon tikácsolt, csapja sármányként csi-csörgött, köve gyöngyöt járva pörgött.” (- 446)

„Másodízben erre járva, szántóföldünk széle mellett meglátta a lányt mezőben, sárga rétén ringva gyűjtött fészeknek való virágot, főzni sárgálló fazékban.” (- 452)

„Harmadízben elhaladva ablaka alatt a lánynak, hallja szorgalmas szövésit: bong kezében bordafája, vetélője frissen futkos, mint menyétke kő lukában. Bordafafogak kopognak fakopogtató madárként, pördül-fordul hengérfája, mint az ágon fürge mokus.” (- 462)

Szólt a pohjolai asszony, maga mondta, fölfelelte: „Lám csak, megjárta galambom! Ném megmondtam százezerszer, hogy nē hangicsálj az erdőn, nē dalolj a dombtetőkön, nē mutasd nyulánk nyakadat, gömbölyű fehér karodat, fiatal melled frisseségit, bontakozó bájaidat!” (- 472)

„Ősztől arra ösztökéllek, nyarakhosszat hajtogatom, leginkább talán tavasszal, mondtam második vetéskor: rakjunk rejtőző lakocskát, rája rejtéklakocskát szép léánynak lēnszövéssre, négyes nyüst nyűvögetésre, hogy nē jusson férfiaknak, finn legényeknek fülébe!” (- 482)

Közbeszól padló porontya, kajabál a kétheteske: „Kancát könnyebb rejtégetni, lősörénynek őre lēnni, mint hajadont rejtégetni, hosszú hajnak őre lēnni. Rakj számukra sziklavárat, tengertől körülkerítve, hogy lányaid ott légyenek, csépéredjenek csibéid: nēm maradhatnak magukban, nēm nevelheted titokban, hogy nē leljék még legények, nē jöjjenek férjjelöltek, férfiak magas fővegben, paripák vasalt patákkal.” (- 498)

Vén Väinämöinen eközben feje lógatva, leverten hazája felé haladva, mondogalódott magában: „Jaj nekem, szegény számárnak! Ném jutott elébb eszembe nősülnöm fiatal fővel, zsenge ifjú éveimben! Boldogsága bánja annak, aki ném vész ifjan asszonyt, nincs gyeréke gyermekésszel, családja csira-korában.” (- 510)

Ném javallja Väinämöinen, rosszallja Suvantolainan, hogy a vén szüzet szeressën, virulóra vágyakozzon. Azt së, hogy hajóra szállva vaktában a vízre mënjen vetélytárssal vërsënyëzni, főleg nëm fiatalabbal. (- 518)

HUSZADIK ÉNĚK

*Előkészületek Pohjola lakodalmára.
Az óriástulok megütése. A sör születése.*

Miről mondjuk most mesénket, merre mēnjēn most az éněk? Arról mondjuk most mesénket, arra mēnjēn most az éněk: Pohjola-lakodalomba, istenēs ivászatokra (- 6)

Régül készültek rēája, hordtak élelmet halomba, Pohjola palotájába, Sariola szállására. (- 10)

S hogy mi mindēnt hordtak össze, készleteket hol kerestek végtelen évészetekre, irdatlan ivászatokra, tömegeket jóllakatni, annyi népnek ēnni adni? (- 16)

Tulkot tömtek Karjalában, finn földön bikát neveltek. Nēm volt nagy, nēm is picinke, borjúnak élég erőske: farkával hadart Hāmében, Kemi völgyében fejével; szarva nyúlt száz-ölesre, másfélszázölesre szája. Nyestnek hosszú hétbe tellne kötelét körülkerülni, fēcske félnapot rēpülne, két szarva között ha szállna, éppenhogycsak célhoz érne, hogyha közbe nēm pi-henne. Mókus hónapszám szaladna farka végítől fejéig, célhoz akkor is nēm érne, ahhoz még egy hónap kéne. (- 34)

Azt a bāmulatoros borjat, fajtabéli finn bikácskát Karjalában közrefogva vitték Pohja partjaira. Százan szarvába fogóztak, ezren tartották tokáját, úgy vezették azt az ökröt, úgy kísérték Pohjolába. (- 42)

Tulok caplatott, taposva Sariola öble szélit, fejével alatt legelve, hátával az égig érve. Hanēm hentēst nēm találtak, föld fērtelmesét mēgütni, Pohja sarjai sorában, mind a népes nem-zetségben, fiatal fiak körében, vénēkről nēm is beszélve. (- 52)

Kelt egy vénembēr keletrül, Virokannas Karjalából. Szó-val mondta, fölfelelte: „Várj csak, várj csak, szép tinócska! Tag-lómmal ha mēgtapintlak, hozzád vágok vasrudammal, kólintva kemény kupádra, tudom, hogy jövő tavasszal érdēs nyelvvel nēm nyalintasz, nēm darálsz dagadt pofáddal mezeinknek mēzs-gyevégin, Sariola öble szélin!” (- 64)

Huzakodott, hogy mēgüsse, Virokannas fejbevágja, Pal-voinen porondra verje. Mēgrázta fejét a marha, kiguvadt a szem-golyója, mēgütője fára mászott, Virokannas vackorosba, Palvoi-nen füzesbe futva. (- 72)

Kerestek tovább, kutatva, ki lēgyēn, aki mēgüsse, Karjala kies honában, Suomi szélēs országában, Oroszország pusztasá-gin, vikingek vitéz vidékin, lappoknak lapos határin, Turja tágas szállásain, tudakolták Tuonelában, Manában, manók honában... Keresték, hanēm hiába: egy taplónyit sēm találtak. (- 84)

Keresték, aki mēgüsse, mészáros után nyomoztak, tengēr téreit bejárva, végtelen vizet kutatva. (- 88)

Tengerből fekete férfi, kelt egy hős a hullámokbul. Nëm mondhatni éppen nagynak, de nëm is nagyon kicsinynek: fekve tál alá beférne, aláállhatna szitának. (- 96)

Hanëm vasbul volt a marka, ránézésre rozsdabarna, búbját kősisak borítja, lábán kőcsizmák kopognak, aranykése van kezében, nyele rézzel van kirakva. (- 100)

Ebben aztán embérére, lelt kemény kezű ölöre Suomi szörnyeteg bikája, taglózóját mëgtalálta. (- 106)

Mihelyt mëglátta a barmot, nyomban rácsapott nyakára: térde rogyant a tuloknak, fordult féloldalt a földre. (- 110)

Lëtt-ë zsákmány sok belőle? No, nëmigën lëtt belőle: száz tekenő tán a húsa, száz öl hosszú kolbász-hurka, lëtt vagy hét hajónyi vére, mintëgy hathordónyi hája, Pohjola lakodalmára, Sariola lagzijára. (- 118)

Termët tettek Pohjolában, tágas termët, hosszú házat: háromszázöles a széle, hétszër százöles a hossza. Tetején kakas kiálthat: nëm hallik a hang a földön; kapuban kutya ugathat, nëm hallják, kik hátul állnak. (- 126)

Pohjolai háziasszony hidlóhosszat sétálgatva, padlóhosszat járva-kelve tanakodott-tépelődött: „Hát sört hol fogunk szërëzni, házimurcit hogy csinálunk, eltënni az esküvőre, lëgyën a lakodalomra? Sörkészítésnek mikéntjét, nëm t'om sörnek származását.” (- 136)

Búboskemëncén a bátya búbosról belébeszéle: „Árpa volt a sörnek atyja, komló kortyolnivalónak, bár vizet së nélkülözhet, s tüztelen së tudna lënni. (- 142)

„Komlót, fattyát könnyű kedvnek hantra hányták kiskorában, bészántották, mint a férget, fölöslegësként kidobva Kalevának kútja mellé, Osmo földje oldalába. Abbul kelt egy kis palánta, virgonc vesszőcske kihajtott, fiatalka fára kúszott, lombja legfëlső hëgyére. (- 152)

„Árpát szórt a jószërëncse Osmo törte új ugarra. Szépën nõdögëlt az árpa, gyönyörűen szárba szökve Osmo törte új ugaron, Kaleva fia mezőin. (- 158)

„Eltelt egy kevés időske, fárul komló már kiáltott, szántó széliről az árpa, víz Kaleva kútja mélyin: ‘Mikor lësz találkozásunk, egymással egyesülésünk? Kínlódás külön az élet, párban, hármásban vidámabb!’ (- 166)

„Osmotar, a sör tëvője, Kapo, komló erjesztője először is árpamagvat, vëtt hat apró árpamagvat, hozzá hét komló kalászat, vizet nyolc merőkanállal. Fazëkát a tűzre tette, főzetét forralni kezdte. Árpalësörët sűrítve főzögette nyári nappal, ködös fél-sziget fokánál, párálló sziget szegélyin öblös új edény ölében, nyírfából kivájt vödörben. (- 180)

Sikerült a sör tëvése, nëm sikerült erjesztése. Tanakodott-tépelődött, mondogalódott magában: ‘Mit is kéne ehhez adni, mit kellene még keresni sörömbe savasítónak, komlófőzetbe kovásznak?’ (- 188)

Kalevatar, szép kisasszony, finom ujja-ujjacskája, könnyű minden mozdulása, cipellője mint a pille, sétál hídlóján haladva, padlódéskán pörgölődve, sürgölődve-forgolódva, két fazékra is figyelve. Fadarabot lát a földön, fölveszi, kezébe kapja. (- 198)

„Tapogatja, nézheti: ‘Ha valami válna ebből Kapóka ügyes kezébe’, szép szűznek kezeügyébe?’ Elviszöm Kapo kezébe, szép szűznek kezeügyébe!’ (- 204)

„Elvitte Kapo kezébe, szép szűznek kezeügyébe. Kapo két kezébe fogta, tenyerében dörzsölgette, combjai közé szorítva: fehér mókus lett belőle. (- 210)

„Kapo kisfiát tanítva, magyarázta mókusának: ‘Dombok éke, drága móka, aranyom, világ virága! Odamenj, ahova mondom, hova mondom és kívánom: metsolai mézmezőre, táltosi Tapiolába! Egy kis fára fölkapaszkodsz, fűgén lombjába lopózva, hogy a karvaly el ne kapjon, ég madara még ne fogjon. Térj még néhány jó tobozzal, gyöngyével gyönyörű fának, adjad azt Kapo kezébe, okos Osmotar sörébe!’ (- 226)

„Hát futott a fűge mókus, lobogott a lompos farka, útján szélvészféleg szaladva, hamarosan messze menve, erdő mellett, máson által, harmadikon áthaladva jutott mézes Metsolába, táltosi Tapiolába. (- 234)

„Látott három fát, hatalmast, négyet is nevendékfából, fölfutott a réti fára, tisztáson talált fenyőre, nem kapta el karvaly karma, még se fogta ég madara. (- 240)

„Tört tobozt a lúcfenyőről, virágot vörösfenyőről, körmei közé szorítva rakta marka rejtékébe; lőtette Kapo kezébe, szép szűznek kezeügyébe. (- 246)

„Kapo komlónak levébe, Osmotar a sörbe szórta: sörnek nincs savasodása, komlólének nincs kelése. (- 250)

„Osmotar, a sör tevője, Kapo, komló erjesztője fejét törte tépelődve: „Mit is kéne most hozatni sörömbe savasodásra, komlólevembe kovásznak?” (- 256)

„Kalevatar, szép kisasszony, finom ujja-ujjacskája, könnyű minden mozdulása, cipellője mint a pille, sétál hídlóján haladva, padlódéskán pörgölődve, sürgölődve-forgolódva, két fazékra is figyelve. Forgácsot talál a földön, fölveszi, kezébe kapja. (- 266)

„Tapogatja, nézheti: ‘Ha valami válna ebből Kapóka ügyes kezébe’, szép szűznek kezeügyébe?’ Elviszöm Kapo kezébe, szép szűznek kezeügyébe!’ (- 272)

„Elvitte Kapo kezébe, szép szűznek kezeügyébe. Kapo két kezébe fogta, tenyerével dörzsölgette, combjai közé szorítva: lett arany mellű menyétke. (- 278)

„Mondotta menyétfiának, árva állatát okítva: ‘Menyétke, arany madárka, bűvös-bájos pénzésbunda, odamenj, ahova mondom, hova mondom és kívánom: menj a medvék barlangjába, vadon vadjai honába, medvék mérköző terére, barnabundák

gyűlhelyére! Gyűjts kelesztőt két marékkal, habos tajtékot tenyérrel, adjad át Kapo kezébe, okos Osmotar sörébe!’ (- 292)

„Ugrott mindjárást mennyétke, aranymellényes megindult, útján szélvészékként szaladva, hamarosan messze mënve; folyó mellett, máson által, harmadikon áthaladva ért a medvék barlangjába, vadak sziklaszállására, medvék mérköző terére, barna bundák gyűlhelyére vaskemény kövek közibe, acélhátú érc-hegyekre. (- 304)

„Tajtékozott a medve torka, habot hánya szörnyű szája: tajtékot tenyérbe szédte, merégette két marékkal; átadta Kapo kezébe, szép szűznek kezeügyébe. (- 310)

„Osmotar a sörbe ontja, Kapo komlólébe dönti: sörnek nincs savasodása, nēm forr férfiak itala. (- 314)

„Osmotar, a sör tēvője, Kapo, komló erjesztője fejét törte tépelődve: ‘Mit is kéne most hozatni sörömbe savasodásra, komlólé kelése végett?’ (- 320)

„Kalevatar, szép kisasszony, finom ujjja-ujjacskája, könnyű minden mozdulása, cipellője mint a pille, sétál hídlóján haladva, padlódéskán pörgölődve, sürgölődve-forgolódva, két fazékra is figyelve. Borsóhéjat lát a földön, fölvész, kezébe kapja. (- 330)

Tapogatja, nézēgeti: ‘Ha valami válna ebből Kapónak ügyes kezében, szép szűznek kezeügyében? Elviszēm Kapo kezébe, szép szűznek kezeügyébe.’ (- 336)

„Elvitte Kapo kezébe, szép szűznek kezeügyébe. Kapo két kezébe fogta, tenyerével dörzsölgette, combjai közé szorítva: méhe bújt elő belőle. (- 342)

„Madaracskáját tanítva magyarázta méhikének: ‘Méhike, ügyes madárka, virágok kicsiny királya, röpjölj arra, merre mondom, merre mondom és kívánom: szélēs tengēri szigetre, tengēr sziklazátonyára. Lányka ott szēmét lehúnyta, rézöveske földre roskadt, két felén szagos füvekkel, ölēben varázsvirággal. Szál-líts szárnyaidon márcot, mézcsēppēket hozz csuhádon fehérbó-bitás fűszálrul, kristályos virágkehelybül; adjad át Kapo kezébe, okos Osmotar ölēbe.’ (- 360)

„Méhike, ügyes madárka szállt, ahogy a szárnya bírta, útján szélsebēst rēpülve, hamarosan messze mënve, tengērt szelve, másik mellett, harmadikon áthaladva szállt a tengēri szigetre, tengēr szikla-zátonyára. Láttá, alszik ott a lányka, rézöveske földre rogyva, nevetlen füvek fejére, mézmezőnek mēzsgyjére, vállain aranyvirágok, ezüst szénaszál ölēben. (- 374)

„Szárnyát márcba mártogatta, minden tollát tiszta mézbe fehérbóbitás fűszálrul, harmatos virág hēgyérül; átadta Kapo kezébe, szép szűznek kezeügyébe. (- 380)

„Osmotar a sörbe szórta, Kapo komlólébe tette: sava attul lett sörének, friss itala forni kezdett új favödre vájatában, öblēben öles csőbörnek, már csőbör fülére folyva, pereme fölött ki-forrva, majd a földre is lēfolyva padlódéskákon patakzott. (- 390)

„Napok teltek, napok múltak, elszaladott egy időcske. Férfiak igéncsak ittak, de leginkább Lemminkäinen. Részeg Ahti, részeg Kauko, az a pözsgővérű pajkos Osmotar sötét sörétül, Kalevatar komlójátul. (- 398)

„Osmotar, a sör төвője, Kapo, komló erjesztője száját szóra nyitva mondta: ‘Jaj nekem, szegény fejemnek! Csapnivaló sört csináltam, iszonyú italt szereztem: lám, csöbrébül is kicsordult, padlóra pocsékolódik.’ (- 406)

„Vörösbegy fűtyült a fárul, ereszbül rigó rikoltott: ‘Nincs sörödnök sēmmi hīja, italod igēn kiváló, hanēm hordóba tēendő, pincemély lēgyēn lakása, tartós tölgyfakádaiddban, rézabroncsos hordaidban!’ (- 414)

„Szóval így volt származása, kezdete Kaleva-sörnek, kútfeje nemes nevének, messzire ható hírének. Mert igazán jó itóka: jámborok javát akarja, mēgnevetteti a nőket, férfiakat félvidítja, bölcsēt könnyű kedvre készti, bolondot bohókodásra.” (- 424)

Pohjolai gazdaasszony, sör születésit mēgértve, vizet vett a nagy csöbörbe, faedényit félig töltve. Árpát hányt belé halommal, vegyēsen komlókalással. Keverékit főzni kezdte, fűszērēs vizét kavarni új vödörnek vájatóban, öblös csöbrének ölēben. (- 434)

Hónapszám követ hevítve, vizet főzve nyáron által egész erdőt eltűzelnek, kutakból vizet kimernek. Már az erdő fátlan fonnyad, kutakból a víz kiapad, amíg azt a sört sűrítik, azt a komlót készre főzik végnélküli vendégségre, pohjai poharazásra. (- 444)

Szigetükről száll a füstje, tartva félsziget fokának, kél a sűrű füst kerēngve, levegőben lēng a pernye terjedelmes tűzhelyükről, magas máglyának hēgyérül, Pohjola felét befēdve, Karjalát koromba vonva. (- 452)

Népek ámuldozva nézik, találgatva-tépelődve: „Mi füstöl a messzeségben, szél a pernyét honnan hozza? Túl kicsiny csaták tűzēnek, túl nagy pásztortűz-parázsnak.” (- 458)

Akkor Lemminkäinen anyja kora hajnalban kimēne, hogy vödör vizet merítsēn: fekete füstöt lát keletről, északról az égre szállni. Mondja, száját szóra nyitva: „Bajnak füstje az bizonynal, csatából csapódik erre.” (- 466)

Ahti is, sziget szülötte, az a szép Kalandoskedvű nézi-nézi nagysokáig, tanakodva-tépelődve: „Már csak mēgnézēm, mifēle, kifürkészēm én közléről, mi füstöl a messzeségben, szél a pernyét honnan hozza. Csata füstje-é csakugyan, verekedésből verődik?” (- 476)

Mēne Kauko, hogy közléről lássa forrását a füstnek: nēm csapódott ám csatából, verekedésből verődve: sörfőzésnek volt a füstje, jőve komlókotyvasztásbul széliről Sariolának, homokpartnak hajlatából. (- 484)

Kauko két szemét mereszti, kertbenézve-kancsalítva, szémei csak szétszaladtak, légörbült a szája széle. Mikor már éléget nézte, vízi árkon átkiáltott: „Hej, kedves anyósom-asszony, Pohja gondos asszonyanyja! Jó légyen a löre mostan, itathasd némés itallal azt a tengärnyi tömegöt, legkiváltképp Lemminkäinent, aki most mögy esküvőre legkisebb lėányocskáddal!” (- 498)

Sörrel közben elkészültek, férfinak való itallal. Leltek helyt komló levének, sárgálló sörük létéve föld alatti fekhelyére, sziklapince padlatára, tölgyfahordónak hasába, rezes csap mögé becsukva. (- 506)

Akkor Pohja asszonyanyja hozzálátott sütni-főzni, fazėkai vėrsényt forrtak, serpenyői sistrėgtek. Kėnyeret dagaszt, kalácsot, nagy tésztákon tapsikolva, hogy légyen a házínėpnek, étel tengärnyi tömegnek pohjai lakodalomban, Sariola lagzijában. (- 516)

Már a sok kėnyér kisütve, kalácstészták mėgdagasztva. Eltelt ęgy kevés időcske, pillanatnyi-pėrcenetnyi. Sör a pincėben sutyorgott, hordaiban hajtogatta: „Bár akadnėk már ivóra, kėllemetės kortyolóra, jótorkú dėrėk dalosra, élvezetės ėnėkėsre!” (- 526)

Lőn keresése regősnek, jótorkú dėrėk dalosnak, tisztės-ségės verstudónak, élvezetės ėnėkėsnek. Lazac jó lėszt tán dalosnak, csuka csėngő ėnėkėsnek. Lazac nēm lėszt jó dalosnak, csuka csėngő ėnėkėsnek: lazacnak laza az álla, foga csorba a csukának. (- 536)

Lőn keresése regősnek, jótorkú dėrėk dalosnak, tisztės-ségės verstudónak, élvezetės ėnėkėsnek. Gyermėk gyűjjön tán dalosnak, csēcsshópó csinos regősnek! Gyatra ėnėkės a gyermek: nyálzik, hogyha szája nyílik, nyelve sokszor félresiklik, garatjából gurgulázik. (- 546)

Sárgálló sör zsörtölődik, fiatal fenyegetőzik tölgybordás bődönbe zárva, rézcsapok mögé becsukva: „Ha nēm gondoskods dalosrul, ėrdėmlegės ėnėkėsřul, tisztės-ségės verstudóřul, rigmusmondó jó regősřul, rézabroncsaim lėrontom, tölgydongáimat kidöntöm!” (- 556)

Pohjolai asszony akkor követeit csak kikűldte, mėghívásit hírűl adta. Szolgalóját szólította: „Aprócsėprő csőpp cselėdēm, szorgos szolgalólėányom! Hívd mulatni most a népet, daliákat dorbėzolni! Boldog-boldogtalan jőjjön, vakok és ęgyefogyottak, bėnák és inaszakadtak. Világtalant hozd hajóval, inaszakadtat szekėrrel, szállítsd a betegēt szánnal!” (- 570)

„Hívjad Pohja polgárait, mindėnkit Kalevalából, vėn Văinămőinent először, élvezetės ėnėkėsnek! Nė hívd a Kalandoskedvűt, azt az Ahti Saarelaint!” (- 576)

Mire Pohja csőpp cselėdje tudakolta, kėrdve tőle: „Mért nė hívjam mėg Kalandost, azt az Ahti Saarelaint?” (- 580)

Mire Pohjola mamája válaszat így adta vissza: „Azért hagyd Kalandoskedvűt, Lemminkäinent mėghívatlan, mivel

ádáz békebontó, javíthatatlan garázda, még a nászt is megzavarja, lakodalmat tönkretéve, szende szűzeket megejtve fehér ünneplőruhában.” (- 590)

Akkor Pohja csöpp cselédje szóval mondta, fölfelelte: „Nëm is ismerëm Kalandost, hogyan hagyjam mëghívatlan? Nëm t’om, hol van Ahti háza, Kalandoskedvű lakása.” (- 596)

Az a pohjolai asszony így felelt neki szavára: „Mëgismërd majd Kalandost, azt az Ahti Saarelaint: sziget Ahtinak hazája, parton lókötő lakása, táguló öböl ölében, Kaukoniemi hajlatában.” (- 604)

Hát akkor a csöpp cselédke, pénzën szerzett szolgálányka mëghívóit hét irányban, hírét hordta nyolc határba, Pohja minden polgárának, Kaleva egész hadának, a zsírtalan zsëllérëknek, szűk bekecsű bërësëknek; csak az Ahtit, azt kivëve, azt hagyva csupán hívatlan. (- 614)

HUSZONÉGYEDIK ÉNĚK

Lakodalom Pohjolában

Az a pohjolai asszony, Sariola asszonyanyja épp a kert alatt időzött valami tévés-vévésben. Hallik ostor pattogása, parton szánok szisszenése. Elnéz észak ellenében, fordítja fejét a napra, tanakodik-tépelődik: „Micsoda tömeg tolonghat peremére partjaimnak? Hadat hoznak tán fejemre?” (- 12)

Méne is, hogy meglekintse, hogy kikémlélje közlrl: hát nēm is hadak jōvének: lakodalmas nép közlgett; vōlegény a legközépen, mélyén ünnepi mēnetnek. (- 18)

Pohjolai asszony akkor, Sariola asszonyanyja, látva vōlegény jōvésit, száját szōra is nyitotta: „Véltem már veszēt vihar-nak, fákat döntō fōrgetegnek, partot szagगतō szeleknek, kavargō kavics zajának. Mēntem is, hogy meglekintsem, hogy kikémléljem közlrl. Nēm volt ám vihar jōvése, fōrgeteg faforgatása, szelek partot szagगतása, kavargō kavics zōreje: vōmuram-nak volt a népe, meglejōtt kétszázadmagával. (- 34)

Hogy a vōmre hogy talállok ennyi embēr erdejében? El-válík a vōm a néptől, mint fenyő a többi fátul, törpe bokroktól a tölgyfa, hold a halvány csillagoktul. (- 40)

„Léptet szénszínű lovával, mintha farkasháton űlne, holló-szárnyakon rēpülne, lebegő lidérc-madáron; hét aranykakukkolóval hāmigáján hangicsálva, tíz csicsērgő csízmadárral zabla-szójain zōnōgve.” (- 48)

Dōng a domb felől az utca, kútközön rudak ropognak: már a vō az udvaron van, népe a tanyára tōdul, vōlegény a legközépēn, mélyén ünnepi mēnetnek, nēm nagyon előre állva, igēn hátra sēm húzódva. (- 56)

„Mozogjatok most, legényēk, győpre mindēn markos embēr, hevedert hamar lēvēnni, szērszám-szójakat lēszedni, szán-rudaít lējjebb rakni, vōmet házamba vezetni!” (- 62)

Vágtatott a vōnek ménje, karmazsinkasost rōpítve udvarán ipaurának. Szōlt a pohjolai asszony: „Szolgám, szolgám, ēdēs szolgám, falu legdalíbb legénye! Fogd mēg ménjét már a vōm-nak, hóka-homlokút ereszd ki rézveretēs rúdja mellől, cinnel cifrázott szójából, pénzzel pēngő pántjaibul, vesszōből fonott igából! Vidd a vōlegény csikóját, jártasd szép simán szaladva, selyēm kantárra kaptva, ezüst zablával vezetve puhán dobbanó porondra, jól kitaposott terepre, frissen hullott porhavakra, tejfehēr palástú földre! (- 82)

„Vezesd inni vōm csikóját a legközelebbi kútra, forráshoz, mi nincs befagyva, ám buzogva bugyborékol gyantádzó fenyő-gyökērēn, lombos lúčfenyő tövében. (- 88)

„Adj a vōlegény lovának arany abrakoskosárbul, ragyogó rezes edénybül árpamagot mēgmosottan, új búzát puhára főve, rozst rostálva, darálva! (- 94)

„Majd vezesd a vöm csikóját java jászolom elébe, fész-
römben legfölülre, dészkapajtám díszhelyére! Kösd lovát a völe-
génynek, aranykapcsát béakasztva vastag vasgyűrű lukába, állás
ágas oszlopához! Önts a völegény lovának zamatos zabot elébe,
selymés sarjút sēm kímélve, mēgtoldva finom törekkel! (- 106)

„Csutakold a vöm csikóját rozmárcsontfogú csutakkal,
szőre szaggatása nélkül, sörényét simán kefélve! Vess a völe-
gény lovára színezüsttel szőtt darócot, aranypántlikás palástot,
sárgaréz-sallangú leplét! (- 114)

„Lélkeim, falu legényi! Vezessétek vöm a házba, fejről
lévött főveggel, húzva kesztyűjét kezérül! (- 118)

„Hadd vëgyem szemügyre vömet, belsöházunkba befér-ë,
ha ajtónk ki nëm akasztjuk, tokjából ki nëm tasajtjuk, fölülről
lë nëm faragjuk, alulról alá nëm ássuk, falat földre nëm terítjük,
gërendát ki nëm gurítjuk: vöm fejfel fölëmagaslik, fölëlmúlja
fölëfëlëvel. (- 136)

„Szëmöldökfa fölëbb szálljon, süvegét lë në söpörje,
küszöb léce lëjjebb szálljon, csizmasarkát el në csapja, ajtó tokja
szëtterüljön, ajtónyílás tágra nyíljon, várva vömnek ërkëzésit,
lépteit dërék legénynek! (- 144)

„Hála a hatalmas Égnek: vömet immár bëvezette! Hadd
vessem szëmëm szobánkra, pillantsak be belsejébe: lë van mos-
va mindën lóca, alaposan mindën asztal, padlata lë van porolva,
fája föl van-ë sikálva? (- 152)

„Nëzëm-nëzëm ezt a házat, alig ismerëk rëája: mennyifële
fából épült, mennyi mindënt összehordtak, míg falai fölërakódtak,
porondjára pallót vertek. (- 158)

„Szële szöldisznó szëgyébül, frontja rénszarvas farából,
ajtófëlfá farkascsonbul, boronája birkacsontbul. (- 162)

„Algërenda almafából, tartópillér pusztafából, tavirózsából
teteje, mënnyezete márnacsontbul. (- 166)

„Lóca lába vert acélbul, lóca lapja nëmët fából, asztal
cifrája aranybul, padlata puha selyëmbül. (- 170)

„Kemëncéje rézbül rakva, kemëncekuckó kövekbül,
tűzhely tengëri kavicsbul, fülkéje Kaleva-fából.” (- 174)

Völegény a házba lépe, mënnyezet alá bemëne, száját ily
szavakra nyitva: „Istentől erő-egëzség hírës házukban lëvök-
nek, tetőjük alatt lakóknak!” (- 180)

Szólt a pohjolai asszony: „Hát Isten hozott minálunk ebbe
a szërény szobába, kis kunyhónknak oltalmába, fából fabrikált
tanyánkra, fenyőfëszkünknek ölëbe! (- 186)

„Szaladj, szolgálólëányom, pénzën vëtt piciny cselédëm,
hozz hamar tüzes fakërget, gyantafáklyán gyújts világot! Hadd
vëgyem szemügyre vömet, belenëzzek szép szëmëbe: kékszínü-ë
vagy vëréske, vagy fehérke, mint a vászon?” (- 194)

Az a csöppnyi kis cselédke, fizetett falusi lányka, kërëgre
tűzet terëmtëtt, gyújtott gyantás fáklyalángot. (- 198)

„Sziporkákat szór a gyanta, fekete a fáklya füstje: szikra szállna szép szemébe, képére korom tapadna. Gyújtsál inkább gyertyalángot, illatos viaszvilágot!” (- 204)

Akkor az a csöpp cselédke, pénzén vásárolt leányka gyújtott gyöngye gyertyalángot, illatos viasz-világot. (- 208)

Viasznak fehér világa, gyöngye gyertya tiszta fénye vőlegény szemét színézte, orcáit világba vonta. (- 212)

„Látom már szemét a vőmnek: nem kék ám, nem is vöröske, nem fehérke, mint a vászon: mint a tengér habja, tiszta, barna, mint a nád bugája, szép, mint a vizek virága. (- 218)

„Lélkeim, falu legényi, vezessétek most a vőmet ünnepi ülőhelyére, legéslegelőkelőbbre, háttal fordulva a falnak, arccal asztal főhelyének, szembe hívtak hadával, vidám vendégtársasággal. (- 226)

Az a pohjolai asszony étette-itatta népit, fűrosztotta tejbevajba, tömte tejfölös kaláccsal mind a meghívott seregét, vőlegényt különösképpen. (- 232)

Volt lazac lapos fatálon, disznóhús egész halommal, minden csésze csordulásig, tálak tornyosan tetézve mind a meghívott seregnek, legkivált a vőlegénynek. (- 238)

Szólt a pohjolai asszony: „Szaladj, csöppnyi kis cselédem, söröskancsóval sietve, hozz a kétfülű kupában mind a meghívott seregnek, legkivált a vőlegénynek!” (- 244)

Akkor az a csöpp cselédke, pénzén szerzett szolgálányka söröskancsót közreadja, abroncsos edényt ereszti bajt tenni, bajuszt locsolni, habot hinteni szakállra mind a meghívott seregnek, legkivált a vőlegénynek. (- 252)

Hát a sör tudott-é tenni, nyelvet oldani okosan, hiszen véle volt dalosa, élvezetős énekese? Ott volt véle Väinämöinen, rigmusok örök regöse, dalnoka dicső regéknek, minden énekésékéke. (- 260)

Kancsóját kezébe fogva, száját szóra is nyitotta: „Kedves jó söröm, italom! Ne itass té senkit ingyen! Dalra ingereld ivóid, aranyszájúakat szóra! Már a gazda megsokallja, gondban fő a gazdaasszony: elapadt talán az ének, öröm húrjai lēhulltak, vagy söröm sikerült félre, lanyha lőrét erjesztettem, hogy némák a nótafáink, jó dallóink nem dalolnak, vendégeink nem vigadnak, madaraink nem mulatnak? (- 276)

„Lész-é hát, ki énekéljēn, száját végre szóra nyissa Pohjolának lagzijában, szigeti lakodalomban? Nem lallázhatnak a lócák, csak azok, kik rajtuk ülnek, dēszkapalló nem dalolhat, csak azok, kik rajta járnak, hangot ablakunk nem adhat, csak akik alatta állnak; ez az asztal még sē mukkan, csak kik mellette mulatnak; szellőzőlikak sē szólnak, csak akik alattuk ülnek.” (- 290)

Csöpp gyermek csücsült a padlón, földön tejfēlēs szakállú. Poronty padlóról pōtyōgte, lōca széliról szipogta: „Kicsike

vagyok koromra, termetemre gyöngye gyermek, mindazonáltal azonban, hogyha hallgatnak a hősök, bajnokabbak nem beszélnek, daliáink nem dalolnak: énekélők én, szegényke, dallok én, fakó fiúcska, zöngék vézna vékonyaimmal, csupacsont, sovány csípőmmel ezen esténknek díszére, jelés alkalom javára.” (- 306)

Kemencén alvó apóka most beleszólt a beszédbe: „Gyerek éneklése gyatra, nyomorú nyivákolása, halmaza hazug meséknek, csitrilányok csácsogása! Bízd a bölcsőbbre a verset, add az asztalnál ülőnek!” (- 314)

Vén Väinämöinen e szóra maga mondta, fölfelelte: „Van-e itt ez ifjúságban, némés nemzetség körében, ki kezét kezembe adva, ujját ujjamba akasztva vélem versmondásba fogna, gyűjtana dicső dalokra, koronájául napunknak, jelés esténknek javára?” (- 324)

Kuckóból kiszólt a bátya: „Nem hallottak itt e honban, szinte lámpással sē lelték emberemlékézet óta, aki szébben szólott volna, valódi varázstudással, mint ahogy magam daloltam, gyerekésszel énekéltem, öbleink ölen gügyögve, fenyve-seinkben füttyülve, röngetegekben regélve. (- 336)

„Csöngő-bongó volt a hangom, andalító volt a versöm, szép folyóként folyt belőlem, futott csermelyként csobogva, mint a hótalp hómezőkön, vagy vizek fölött vitorla. Föl nem foghatom azóta, nem tudom okát találni, híres hangomat mi lelte, hogy csöngése úgy kicsorbult: nem siet sebés folyóként, habzó hullámként nem árad, akad, mint eke gyökerben, hóban húzkodott fenyőfa, szánka a homokhalomban, sziklazátonyon a csónak.” (- 352)

Vén Väinämöinen e szókra maga mondta, fölfelelte: „No, ha társat nem találok, aki vélem versenyézne, még kell kezdenem magamnak, gyűjtanom dicső dalokra, hogyha szólásra születtem, regölésre rátermettem, nem kell kérnem sēm kalácsot, sēm a vers felől tanácsot.” (- 362)

Vének véne Väinämöinen, rigmusok örök regöse nekiállt a nótázásnak, daloló dologba fogva, ölében örömdalokkal, igékkal kezeügyében. (- 368)

Vén Väinämöinen dalolgat, énekél szakértelémme, mindig lelve szót a szóhoz, ki nem fogyva folytatásbul, mint a kőbánya kövekből, vagy a tó vízi virágbul. (- 374)

Väinämöinen csak dalolgat, egész este szórakoztat, megnevetteti a nőket, férfiakat földeríti. Csüggenek szaván, csodálva Väinönek varázsdanáit, ámul minden hallgatója, hogyha ésszel föl sēm éri. (- 382)

Szóla végül Väinämöinen, versit végigénekelve: „Nem tartom magam dalosnak, sēm táltosnak sēm tudósnek; tőlem csak kevéske tellik, képességeim csekélyek. Hej, ha Isten hozzáfogna zöngő szája szóra nyílna! Hogyha Isten dalra kelne, majd ő másképp énekélné! (- 392)

„Mézzel tölténé a tengert, homokból borsót búvölne, malátát mocsáriszaphul, sót a tengernek sarából; kökényest kenyérmezővé, bozótosbul búzaföldet, dombokból dióskalácsot, tojást törmelék-kövekbül. (- 400)

„Ő dalolna csak tudással, minden mondat megfoganna, elhalmozná ezt a házat: ólakat tele tinóval, ösvényt címérés ökörrel, tejelő tehénnel rétet, szarvkoronák százaival, teli tőgyek ezreivel. (- 408)

„Értelémmelel énekélne, adna minden mondatával: gazdának hiúzgöréznát, asszonyoknak abakabátot, lányoknak csinos cipellőt, piros lajbit a legényeknek. (- 414)

„Add még irgalmadban, Isten, Miatyánk a mennyekben, hogy így éljünk-éldégéljünk, más napokat is megérjünk Pohjolának lagzijában, szigeti lakodalomban, hogy a sör folyóként folyjon, minden árok mézzel folyjon Pohjola portái mellett, Sariola szállásain; hogy nótázhassunk naponta, mulathassunk minden este eme gazda életében, háziasszony hóttáiglan! (- 428)

„Boldog Isten bőven adjon, Teremtő tetézve mérjén góréjába gazd'uramnak, asztalára asszonyának, fiai halászhelyére, lányai szövőszérére, hogy nē bánják-bándigálják, jövő nyáron át nē nyögjék ezt a hosszú vendégségét, traktálását nagy tömegnek!” (- 438)

HUSZONKETTEDIK ÉNĚK

Lakodalom Pohjolában (folyt.).

A menyasszony búcsúztatása, ríkatása, vigasztalása

Mikor már élvezet ittak, vendégségét végigétték Pohjolakodalmában, Lappországnak lagzijában, szólt a pohjolai asszony Ilmarinhez, vejéhez: „Mit rostokolsz, rózsaszálam, mit szeretnél, földnek szépe? Tán adományát apádnak, szívességit szép szülednek? Vagy csak nézéd fal fehérít, vendégek vigadozásit? (- 12)

„Nem adományát apádnak, leséd szerelmét szülednek, nem nézéd falak fehérít, vendégek vigadozásit: nézéd szépségét szüzednek, hamvasságát hitvesédnek, fehér bőrét bájosodnak, küllemét koszorúsodnak. (- 20)

„Völegény, aranyvirágom, várj, ha várni tudtál eddig: készületlen még kívántod, örök társad öltözetlen: haja félig van befonva, feje más felén fonatlan. (- 26)

„Völegény, aranyvirágom, várj, ha várni tudtál eddig! Készületlen még kívántod, örök társad öltözetlen: új ruhája ujjazatlan, csak az egyik ujja rajta. (- 32)

„Völegény, aranyvirágom, várj, ha várni tudtál eddig! Készületlen még kívántod, örök társad öltözetlen: csak féllában van cipellő, másik lába lábbeletlen. (- 38)

„Völegény, aranyvirágom, várj, ha várni tudtál eddig! Készületlen még kívántod, örök társad öltözetlen: kesztyű húzva félkezére, de a másik még meztelen. (- 44)

„Völegény, aranyvirágom, vártál eddig, el nem unva: immár készen van kívántod, rucácskád veled repülhet. (- 48)

„Ménj, ha megvették, leányom, vásárra való csibécske! Időd immár elközelgett, küszöbön az indulásod; melletted, ki megvásárolt, ajtón álldogál kísérod, lova már vasát harapja, szép leányra vár a szánka. (- 56)

„Hogyha jó volt jegypénzt kapni, kérődnek kezébe csapni, ígérni igyekézettel, hamarsággal gyűrűt húzni: tessék most a szánba szállni, karmazsinkasosra ülni, indulni idegenségbe, készségesen útrakelni! (- 64)

„Nem néztél körül, kisasszony, nem voltál elég figyelmes; fiatal fejjel föl sē fogtad, milyen rossz cserét csinálhatsz, mit sokáig fogsz siratni, egész életédben banni: házát elhagyod apádnak, messze még szülőházadból, szerető szülőanyádtól, oltalmazód otthonából. (- 74)

„Vígán élted itt világod udvarán apáduradnak, mint kerti virág, virulva, mint szamóca, színésedve. Nyoszolyádrul vajra vártak, édes tejjel ébresztettek, költögettek friss kaláccsal, most melegített túróval. Ha a vaj nem ízlött volna, húst is szelhetnél helyette. (- 84)

„Gondod nēm volt egy garasnyi, nēm fájdítottad fejedet, borókára bíztad gondod, fejfájást fenyőbokorra, szorongást szomorúfüzre, lógó lombú réti fára. Éltél, mint levél, libégve, mint a lepke, lengedezve, bogyóként bokrán anyádnak, málnaként szagos mezőben. (- 94)

„Mostan itthagysz e házat, tölünk másik házba mēnve, más anya alá kerülve, idegēn családba indulsz. Mindēnt más-képp tēsznek ottan, ahány ház, szokás is annyi. Más a pásztor kürtölése, nyíló ajtó mást nyikordul, kapujuk is más-képp kordul, más sarokvasuk sírása. (- 104)

„Tē mēg nēm tudod, szēgényke, mint kell fūrgēn forgo-lódni, házi lányként tēnni-vēnni, tüzet lāngra lobbantani, hogy kifűljön a kemēnce, ahogyan urad akarja. (- 110)

„Azt gondoltad tán, galambom, voltál abba' a hiszēmbe', hogy csak elmegy egyik este, s mēgjössz másnap délutánra? Nēm mégy ám egy éjszakára, nēm csak egyre, sēm kettőre: tartósabb lēsz távozásod, egy életre szól mēnésēd, válásod apád-anyádtul. Visszahőköl majd a házunk, küszöbünk utad elállja, hogyha visszajössz honodba, hazalátogatsz lakodba.” (- 124)

Sóhajtott a lány, szēgényke, sóhajtott-sopānkolódott, búbabánatba borulva, szēmébe szökött a könnye. Száját szóra is nyitotta: „Aztat tudtam, azt reméltem, képzeltem kicsinykoromban, hajadonként hajtogattam: nēm nőhet a lányka nagyra szülő-szárny alá húzódva, apjaura udvarában, szūléje szoknyája mellett. Akkor nő a lányka nagyra, ha viszi a vőlegénye, egy lábbal küszöbre lépve, másikkal a szán farába; úgy nő egy fejjel nagyobbra, magasabbra félfulével. (- 142)

„Ezt jártattam én eszēmben, ezt lestem lēánykoromban, mint a mēgváltásra, vártam, mint a nyár után, epedtem. Vágyam most valóra válik, elmēnésēm elközelgett; im, küszöbre lép a lábam, másik kérőmnnek kasába. Nēm tudom, mi lelte lēlkēm, hogy a kedvemet mi szegte, mért nēm válok mēg vidáman, nēm búcsúszom könnyű kedvvel oltalmábúl otthonomnak, szép koromnak színhelyérül, régi konyhakertjeimből, apám művelte mezőkrül. Búval búcsúszom, szēgényke, vigasztalhatatlan válok, mintha mēnnék őszi éjbe, télutó jeges tavára, hol nyomtalan lép a lábam, tovasiklik gyöngye sarkam. (- 164)

„Milyen másoknak a kedve, lēlke más mēnyasszonyoknak? Mások bēzzēg nēm búsulnak, nēm szomorkodnak szívükben, mint szomorkodom, szēgényke, gyászhomályos hangulatban. Szívem, mint a szén, fekete, kedvemre korom ülepszik. (- 172)

„Jó a könnyű kedvűeknek, gondtalan a gondolatjuk, kikeleti nap kelése, virradat világo-lása. De milyen az én mivoltom, árva lēlkēm állapotja? Mint a tenger pusztája, fēllegēk fekete fodra, őszi éjszaka sötétje, hideg téli nap homálya, de még annál is alantabb, komorabb az őszi ködnél.” (- 184)

Volt egy vénasszony-cselédjük, megöröködött lakójuk. Mostan megszólalva, mondta: „Hát kellett nekéd, kisasszony! Emlékezhetsz, hogy élégszér, unos-untig hajtogattam, hogy ne hallgass a legényre, legényféle szép szavára; sose higgy hamis szemének, táncos lába lépésének! Hízlekedve szól a szája, szemem kedvesen kacsingat, pedig ördög bújt beléje, farkasfog lapul ínyében. (- 198)

„Intettem idős lányom, óvtam árvámat okítva: hogyha hetyke kérők jönnek, hetyke kérők, nagy legények, mondd még majd a véleményed, élős nyelvvvel visszavágva, így szólt a szóba öltve, szóval mondva, fölfelelve: ‘Nem lehet, bizony, belőlem, merthogy én nem arra lettem: elszegődnöm más menyének, szurtos szolgálólánynak! Mert az ily kevély kisasszony nem szokott a szolgasághoz, nem tud folyton szótfogadni, váltig a parancsra várni. Ha valaki egyet szólna, én kettővel vágnék vissza; ha ki a hajamba esne, merné copfomat cibálni, azt kihajtanám hajambul, fürteim közül kirázva!’ (- 220)

„Nem szívlelted még szavamat, füled sem fordítva rája. Tudva és akarva tűzbe, mentél fortyogó fazékba, róka szánkójára szállva, mord medvének járművére, hogy a róka elraboljon, medve messzire ragadjon, apósnak alattvalóul, anyósnak alantasául. (- 230)

„Indulsz tőlünk iskolára, kínra jó apád köréből, kemény iskolát kijárni, jutni szörnyű szenvedésre: még vannak a szíjak véve, már a békák beszerezve, mik nem várnak senki másra, egyedül térad, szegényke. (- 238)

„Majd megérezed némsokára, megtapasztalod magadon csontos állkapcsát ipadnak, napad nyelvének nyúvésit, sógorod savanyú kedvit, ángyod ártó szándékait. (- 244)

„Jól jegyezzed még, kisasszony, mit mondok, miket beszéllek: voltál otthonod virága, öröme öreg apádnak; apád hívott holdacskának, anyádasszony napsugárnak, bátyád bolygó vízi lángnak, nővéréd gyönyörű gyöngynek. Mostan másik házba menve, ideglen anyának adnak. Nem igazi az ideglen, nem édesanyád az nekéd. Ideglen nem int szélíden, jószóval az nem nevelget; lábtörő löszöl ipadnak, naplopó napad szemében; sógorod saras küszöbnek, ángyod rosszfélének átkoz. (- 262)

„Ahhoz, hogy kedvük keressed, hogy maguk közt megtűrenek, ködként kéne szálldogálnod, könnyű füstként forgolódnod, mint levélke lengedezni, szökdécselni mint sziporka. (- 268)

„Szárnyad nincs a szálldosáshoz, levélkeként lèbbenéshöz, sziporkaként szökdöséshöz, könnyű ködként eltűnéshöz. (- 272)

„Hej, kisasszony, húgomasszony, csináltál csuda cseréket! Adtad édes jó apádat féktelen após fejében, adtad édes jó anyádat acsargó anyós fejében, bajnok bátyádat cserélted girbe-gurba sógorodra, csinos nővéréd cserélted sanda sógorasszonyodra. Puha paplanod od’adtad kormos kuckó padlatáért, tiszta tó vizét

cserélted mocsarak mocsoklevére, partjaid pörgő homokját ragacsos agyagrögökre, viruló vetéseidet sivatagos hangasíkra, málnás dombjaid mezőit pörzsölődött parlagokra. (- 292)

„Azt gondoltad tán, galambom, csöpörődő kis csibécske: vége gondnak-gürcölésnek egy estére, egy csapásra; majd ki-alhatod magadat ott kedvedre szundikálva? (- 298)

„De nem visznek ám alunni, szegődtetnek szundikálni: bizony, virrasztani visznek, ténnyalókkal törődni; megládd, annyi dolgot adnak, hogy fejed is abba fájdul! (- 304)

„Míg forogtál főkötőtlen, addig könnyű volt kerengnöd; hajadonfővel ha lépköd, gondtalan a lányka lépte. Gondok kezdete a kendő, fátyol fejfájás hozója, keszkenő borítja buba, gyolcsruhája gyötrelembe. (- 312)

„Jó a lányka dolga otthon, édesatyja otthonában: él, mint kiskirály a várban, hogyha nincs is kardja néki. Menyecskének más a sorsa: ura udvarában olyan, mint a rab Szibériában, hogyha nincs is őre néki. (- 320)

„Dolgozik dologidőben, vállát-karját nem kímélve, verejtékében fürödve, homlokán habot törölve. Máskor más munkára fogva, tűz mellé teszi dologra, készítetik kohóhoz állni, parázs mellett pörkölődni. (- 328)

„Kéne, hogyha vóna néki, jól jönne az árva lyánynak: lazac lélke, hal haragja, türese tavi sügérnek, készög szája, kűsz epéje, tengéri madár tudása. (- 334)

„Mert egyetlenegy sém érti, tízből tán kilenc sē tudja anyjának szegény szülötte, féltve fölnevelt virága, hogy honnan harap beléje, merről marja gyötretője, háta-melle mardosója, haja szélbe szállatója, szálanként kiszaggatója, viharral verettetője. (- 344)

„Sírj, csak sírj, szegény leányom, kiadós légyen sírásod! Telesírad két tenyered, öled vágyaid vizével, áztasd udvarát apádnak, tanyát tó alá merítve, pallóját patakkal árasz, habok hátára emelve! Ha nem sírsz, mikor siratnak, sírhatsz másszor, hogyha megjössz, ha belépsz apád lakába, ott találod vén apádat fekve füstös fürdőházban, száraz kóróval kezében. (- 358)

„Sírj csak, sírj, szegény leányom, kiadós légyen sírásod! Ha nem sírsz, mikor siratnak, sírhatsz másszor, hogyha megjössz, ha belépsz anyád lakába, s megtalálod jó anyádat ólajtóban összeesve, kéve szalmával kezében. (- 366)

„Sírj csak, sírj, szegény leányom, kiadós légyen sírásod! Ha nem sírsz, mikor siratnak, sírhatsz máskor, hogyha megjössz, ha ebbe a házba lépve bajnok bátyád megtalálod holtan a kisútra hullva, házatok elébe esve. (- 374)

„Sírj csak, sírj, szegény leányom, kiadós légyen sírásod! Ha nem sírsz, mikor siratnak, sírhatsz másszor, hogyha megjössz, ha ebbe a házba lépve édes húgod megtalálod szapuló helyen heverve, markában mosólapicka.” (- 382)

Sóhajtott a lány, szegényke, sóhajtott-sopáncolódt, rögvest ridogálni kezdett, záporkönnyekkel zokogni. (- 386)

Telesírta két tenyerit, ölét vágyai vizével, eláztatta apja házát, tó alá tévé tanyáját. Száját szóra is nyitotta, maga mondta-mondogatta: „Hej, galambjaim-hugáim, vélem egyívású társak, kikkel együtt nődögéltem, figyelmezzetek szavamra! Föl nem foghatom eszémmel, hogy mi van velem, mi bánthat, hogy ütött belém e bánat, gyöngé szívemet mi gyötri, fészégeti fájdalommal, buba-búbánatba mártva. (- 402)

„Nem így képzeltem korábban, mindig másképpen reméltem: hogy majd énekésmadárként hangicsálok halmainkon, hogy e nagy napot megértem, ezt a célomat elértem. Ám madárként mégsé dallok, halmokon nem hangicsálok; vagyok, mint ruca viharban, tengერén a törpe réce, kit a vad vizek sodornak, jégdarabok közt dobálva. (- 414)

„Jaj, jaj, jó apám-anyácskám, jaj, szerelmetes szülőim! Mért is hoztatok világra, mire szültetek szegénykét ily keserves könnyezésre, szívszakasztó fájdalomra, bokros búra-bánkodásra, ennyi gyászos gyötrelémre? (- 422)

„Jobb lett vóna, jó anyácska, tettél vóna, drága dajka, tejjel tápláló szívecske, szoptató aranyszülécske, pólyába piciny fatönköt, kódarabot kádacskámba, hogy ne mostad vóna lányod, takargattad vóna szépéd ennyi gyászos gyötrelémre, szertelen szomorúságra! (- 432)

„Szokták mások mondogatni, valahányan vélekednek: nincsen búja a bolondnak, soha sincsen semmi gondja. Jó emberek, jaj, csak ezt ne, jaj, csak ezt ne mondanátok! Merthogy bennem több a bánat, mint zúgó folyóba' zátony, mint a fűzfa lápi földben, hangafű homokfényerén. Húzni lóval sem lehetne, elvoncsolni vaspátással, hogy ne ingana igája, ne remegne rúdja fája, húzva gondom garmadait, terhét bokros bánatimnak.” (- 448)

Padlóról poronty pötyögte, kisgyerek keméncesutbul: „Mire jó a lány rívása, szertelen szomorkodása? Hagyd a lónak, hadd búsuljon, szomorkodjon gyász-színével, zablás szájával zörögve, bús fejével bólogatva! Megengedheti magának: feje nagy, nagyobb a csontja, nyakizma igára termett, vastag törzse vontatásra. (- 460)

„Nincs sírásra-sóhajásra, okod búra-búsulásra. Nem a lápra lesz ménése, árokparton pusztulásod; virágos mezőre visznek még virágosabb mezőre, jó sörrel folyó tanyáru még sűrűbb sörű tanyára. (- 468)

„Ha még féloldalra fordulsz, odanézel jobbfeledre, vőlegényed látod ottan, talpig emberre tekintesz. Jó gazdája jó lovának, háza bőviben vagyonnak, jármán fürjek forgolódnak, igáján igen vígadnak, rigómadarak repésnek hámigáján hangicsálva, aranyos kilenc kakukkja rúdja végén ringatózik, zablásziján zengedezik tíz csicsérgő csízmadárka. (- 482)

Sosë búslakodj, barátom, anyaszülte szép kisasszony!
Némhogy nem lesz pusztulásod: most leszén megéledésed! Jó
dolgosnak jutsz lakába, szorgos szántó szalmájára, kényéradó-
nak kezére, halfogónak hónaljába, szarvasúzó szaunájába, va-
dásznak verejtékébe. (- 492)

„Talpig férfi lesz a férjed, dörék, megtermétt dalia. Íja nem
hever hiába, nem lóg tétlenül a tégze, nem kövérédnek kutyái,
szalmaalmukon szuszogva. (- 498)

„Az idén is három ízben, kikeleti virradattal, ébredt tábor-
tüze mellett, fenyőfekhelyérül kelve; több ízben idén tavasszal
hajnalharmat hullt szemébe, fenyő fésült üstökébe, dörékához
dörgölözött. (- 506)

„Férjed falkák futtatója, száz gulyának gondozója. Vagyo-
na vagyon e vőnek, lábon ringó röngetege, fürgén futosó mezeje,
völgyvándoroknak serege: százai szarvat hordozóknak, tele
tőgyet ringatóknak, kazla mindenik mezőben, pajtája ezer patak-
ban, éléstára égérésben, árpaföldje árokparton, zabvetése szikla-
szélén, búzaföldei folyókban, domboldalon drágasága, apró-
pénze kis kövekben.” (- 522)

HUSZONHARMADIK ÉNĚK

Lakodalom Pohjolában (3. rész)

Intelmek az új mēnyecske számára.

Elrēttentő pēlda: a mēny sorsa idegēnben

Jótanácsot most a lyánynak, mēnyasszonynak adni kéne. Akad-é tanács adója, kisasszony kioktatója? (- 4)

Osmotar, okos nagyasszony, Kalevatar, szép kisasszony ád a lyánynak jótanácsot, gyámolatlant gyámolítva, mint lēgyēn, miként mozogjon, kedvességbe hogy kerüljön, férje házában hogy éljēn, járva kedviben napának. (- 12)

Száját ily szavakra nyitva, maga mondja-mondogatja: „Kedves kishugám, mēnyasszony, gyōnge gyōngylevél, aranyom! Fordítsad füled szavamra, jól jegyēzd mēg, mit beszélēk! (- 18)

„Virág, indulsz vāndorútra, tovakúszol, szép számóca, el-libēgsz, puha pihécske, tovaballagsz, bársony bolyha, ebből a hí-rēs honodbul, úriháznak udvarából; másik házba mēnve tōlünk, idegēn családi körbe. Más a másik ház szokása, magad másképp kell viselnēd, mēgfontoltan kell mozognod, tétovázva tēnnēd-vēnnēd, nēm úgy, mint apád lakában, anyádasszony pitvarában, domboldalakon dalolva, kisutcahosszat kacagva. (- 34)

„Eme házból el-kimēnve mindēn holmid vidd magaddal, hanēm három honn maradjon: szokott déli szunnyadásod, anyácskád ajázgatása, téjfōlōs fazék nyalása! (- 40)

„Gondolj mindēn gönceidre, álmzsákokodat azonban hagyd itthon a hūgaidnak, konyhai kemēnce-zugban! Dobd a dalt is padkavégre, nótát ablakon kivetve, lányságod lapát nyelére, dōreségēket dikóra, rossz szokásaid szuszékba, lustaságod lóca-végre! Avagy adjad āngyikádnak, nyoszolyód kezébe nyomjad: szōrja szēt a szērűskertben, hordja ki hangás homokra! (- 54)

„Rá kell szoknod új szokásra, régi rēndēt elfelednēd, kiesnēd apád kēgyéből, ipadnak kēgyét keresnēd, kétrēt görbedō dērēkkel, mēgvesztēgetō beszēddel. (- 60)

„Rá kell szoknod új szokásra, régi rēndēt elfelednēd, kiesnēd anyád kēgyéből, napadnak kēgyét keresnēd, kétrēt görbedō dērēkkel, mēgvesztēgetō beszēddel. (- 66)

„Rá kell szoknod új szokásra, régi rēndēt elfelednēd, bátyádnak kēgyét kivetnēd, kapnod sógorod kēgyére, kétrēt görbedō dērēkkel, mēgvesztēgetō beszēddel. (- 72)

„Rá kell szoknod új szokásra, régi rēndēt elfelednēd, hūgodnak kēgyét kivetnēd, kapnod sógornōd kēgyére, kétrēt görbedō dērēkkel, mēgvesztēgetō beszēddel. (- 78)

„El nē mēnjēn sēnki lánya, míg a holdvilág világol, otthonából oktatatlan, férjhēz félig készületlen! Szokásait számonkéri környezetēd, bármi kedves, próbára teszi türelmed mindēn férfi,

bár figyelmes: annál inkább kell ügyelnöd, ha a háznak rossz a rendje; magadnak erőt mutatnod, ha az emberöd erőtlen. (- 90)

„Vén ipad vicsorgó farkas, medveként morog anyósod, kigyóként kísér a sógor, ángyod szégnél is szúrósabb: té csak tiszteljéd még őket, még mélyebben meghajolva, mint anyád előtt előbbed, éd'sapádnak hajlokában tiszteltéd apád-anyádat, szótfogadtál jó szülednek. (- 100)

„Tisztán tartani tanácsos fejedet-eszéd erősen, mindig ébőren figyelni, nem veszítve el nyugalmad. Szeméd frissen járjon este, mikor kell a tűzre tenni, füled hajnalban figyeljen kakaskukorékolásra. Kakas egyetlen szavára, másodikat még sē várva, félkeljen, aki fiatal, véneket heverni hagyva. (- 112)

„Ha még hallgat a kakaska, gazda gajdolója néma, holdvilágot véd kakasnak, ég szekerét ébresztőnek! Nézegess ki néha-néha, hold világát vizsgálgatva, Göncöl forgását figyelve, csillagokbul olvasgatva. (- 120)

„Ha a Göncöl körbe gördül, farral délirányba fordul, rúdját északnak feszítve, kelnöd akkor kell az ágybul, ifjú férjed fekhelyéről, erős ember oldaláról: hamuban tüzet találni, lobbantani lēnge lángot, forgácsfára fújdogálni, vigyázva, hogy szét ne szórjad. (- 130)

„Hogyha tűzre nem találhatsz, hűlt hamu között parázsra, kunyérálj a kedvesédtől, aranyosodat abajgasd: 'Adj tüzet, aranyvirágom, tűzszerszámokat, szerelmem!' (- 136)

„Kapsz egy kis kovát kezvedbe, taplósélet is, tenyérrnyit, avval üss tüzet ügyesen, tedd a fáklyát a fogóba; indulj istálló-söpörni, állat-ellátni, etetni. Bőg anyósod barma-borja, nyihog már lova ipadnak, sógorod tehene táncol, sír a sógornéd üszője, szénaszóróját kívánja, etetőjét hívogatja. (- 148)

„Istállósoron söpörve, járd az ólat óvakodva, teheneket támogatva, birkanyáját biztatgatva; szalmát szórj alá alomnak, idétleneket itatgasd; csikóknak a széna szépe, java jusson a bariknak. Disznókkal sē légy goromba, malacokat még nē rugdost; vigy a disznó vályújába, vödrébe verőmalacnak. (- 160)

„Nē időzz az istállóban, birkaóiban báméskodva! Ha az ólat rēndberaktad, elláttad az állatokat, tüstént térj a házba vissza, sebēs szélvészént szaladva. Mert a gyermek már nyivákol, pólyában piciny babácska; nēm mondhatja még szēgényke, minthogy nincsen nyelve néki, hahogy fázik-é vagy éhēs vagy valami mást kívánna, míg be nēm jön szép szüléje, rá nēm ismer édesére. (- 174)

Béjövén a belsőházba, érkézzél nēgyedmagaddal: kezeden vizesvödörrel, söprűt hōnalatt szorítva, fogad közt fenyővilággal, nēgyediknek tēnmagaddal. Láss hozzá padlót porolni, sima padlatot söpörni! Vizet vess elébb rēája, vigyázz, hogy nē vesd gyerekre! Gyermékét ha látsz a földön, lēgyen bár az ángyod kölyke, véd karodra, lōcavégre, mēgmosdatva-mēgfēsülve, kēnyeret adván kezébe, vaját sēm sajnálva tōle. Hogyha nincs kēnyér a házban, fadarabbal is beéri. (- 192)

„Lē kell mosni mindēn asztalt legalább ēgy hētēn ēgyszēr,
lapját, oldalát lēmosva, lábait sē hagyd mosatlan! Lócákat
locsold lē vízzel, falakat töröld lē tollal, lócák lapját oldalastul,
falak fēlszínét erestül. (- 200)

„Ami por az asztalokra-ablakokra ráakódott, tollal gyön-
gēden törölgesd, vigyázva vizesruhával, hogy nē szálljon szērte-
széjjel, mēnnyezet felē forogva. (- 206)

„Kémény kērgesēt lēszēdjed, kormot a kemēncelyukbul;
gondolj a kemēncegyámra, mēg a mestērgērēndára! Kēllemessē
tēdd tanyádat, otthonos lēgyēn lakásod! (- 212)

„Jól jegyēzzed mēg, lēányom, amit most nekēd beszélēk:
nē szaladgálj szoknya nélkül, nē rohangálj rékli nélkül, kendőt-
len sē kódorogva, lábbelitlen sēm libēgve. Zokon vēnnē vōlegē-
nyēd, haragunna ifjú férjed. (- 220)

„Vēdd körül különös gonddal udvarodnak berkēnyējit!
Szent az udvar berkēnyēje, berkēnyēnek boldog ága, ágain
levele-lombja, szent a berkēnye bogyója, amivel a lányt okítják,
tapasztalatlant tanítják, ura kedvire kaptva, szerelmēre szép
legēnynek. (- 230)

„Egérfüllel tudj figyelni, nyúlszökéssel szēdd a lábad,
karcsú hátad hajladozzon, ifjú szép nyakad íveljen, mint a most
nōvő boróka, zelnicēnek zsēnge bokra. (- 236)

„Kēnyēsen ügyelnēd kēne, sēm mikēppen sēm feledve,
hogy nē tottyanj tomporodra, lóca lapjára nē lankadj, elvetve
magad ruhástul, heverőre hempērēdve! (- 242)

„Sógorod sōvényfonásbul, jō ipad igásfuvarbul, munkából
fiatal férjed, szépēd cserjeszagatásbul: vígy lavór vizet elēbe,
törülközőt tégy karodra, fogadd mélyen mēghajolva, mēgtoldva
szíves szavakkal! (- 250)

„Kamrából napad közelget lisztēsvékával kezében: az
udvarra fuss elēbe, fogadd mélyen mēghajolva, vēdd ki vékáját
kezebül, magad mēnj a házba véle! (- 256)

„Ha talán ki nēm találod, jókor rá nēm jössz magadtul, mi
dologba kēne fogni, végeznivalót találni, kērdē a vénnek véle-
ményit: ‘Aranyos anyósomasszony, hogy mēgy itt a munka
rēndje, mi dologba kēne fogni?’ (- 264)

„Akkor így felel anyósod, az öregasszony aszongya: ‘Úgy
mēgy itt a munka rēndje, oly dologba kēne fogni: morzsolásba,
örölésbe, kőfogantyú-forgatásba, vízvívésbe-vízhozásba, kē-
nyértészta készítésbe, hasított fa hordásába, kemēnce kifütésēbe.
Majd kēnyeret kēne sütni, kiszēdni a kész cipókat, edényēket
ellőtýfōlni, famelēncēket kimosni.’ (- 278)

„Most, hogy munkád mēgtanultad, napi dolgot napadtul,
vēdd a szárított szēmēket, mēnj be a malomterēmbe! Mikor ott
vagy a malomban, munkába belēmerülve, nē dalolj teli torokbul,
gajdolva gigád-szakadva; hangicsálást hagyd a kőnek, nyekēr-
gést fogantyúfának! Nagyokat nē nyögj eközben, nē fűjtass a
fára dōlve, hogy apósod azt nē higgye, napad véletlen sē vélje,
hogy haragodban sohajtasz, duzzogásodban dōdörögsz. (- 294)

„Szaporán szitáld a lisztét, vidd be vékában a házba!
Gyúrd a tésztát tapsikolva, dörékasan megdagasztva, nē lēgyēn a
liszt csomókban, ha kēnyered már kisütted! (- 300)

„Földült dézsába ha botlasz, fūrgēn vēdd a vállaidra, hozzá
két kannát kezedbe, úgy kelj útra kútra mēnve! Csínján bánj a
nagy csöbörrel, vállfa végire akasztva! Szélvészként szaladj a
vízzel, viharként sietve vissza, sok időt sē vesztēgetve, kút körül
sē tēnfērēgve, hogy ipadurad nē higgye, napad véletlen sē vélje,
hogy tükörben tetszelēgve csinos képedet csodálod, pēzsgő
vérēdet a vízben, karcsú termetēd a kútban. (- 316)

„Hogyha fáért futsz a színbe, hosszú gömbfát húzva-
vonva, nē löködd lē válogatva, nyárfát is nyalábolj néha! Vágott
fát vigyázva vessed, nē csattogva-csapkolódva, hogy ipadurad
nē higgye, napad véletlen sē vélje, hogy tán mérgebben dobálod,
durcás kedvedben dörömbölsz. (- 326)

„Ha kamrába kell kimēnnēd, kēnyérlisztét kell behoznod,
nēm kell ott mēgōrōködnōd, itéletnapig idōznōd, hogy ipadurad
nē higgye, napad véletlen sē vélje, hogy talán lopod a lisztét,
fűnek-fának osztogatva. (- 334)

„Mosogatni tōra mēnve, az edényt elōblōgetni, fazēkat,
bögrét mosd fūlestül, csöbröt, korsót mindēnēstül, poharat pe-
remmel ēgyütt, evōeszkōzt nyéllel ēgyütt! (- 340)

„Leltárod lēgyēn kalánrul és mindēn evōedēnyrül! Kü-
lōnben kutya koszolja, maszatolja kōbor macska, madár hordja
el magával, gyērkēféle szōrja szējjel. Bizony, jócskán van belō-
lūk, akad aprónēp faludban, akinek a kanna kēne, kanalakra
vōna kedve. (- 350)

„Szaunához szombat este hozz vizet, vesszőnyalábot, tēdd
a vesszőt áztatōba, kiszellōztetvēn a füstöt, ott sē késēdelmes-
kēdve, fūrdōházban sēm henyélve, hogy ipadurad nē higgye,
napad véletlen sē vélje, hogy a polcot mēgheverted, fūrdōpadra
fōlfekūdve. (- 360)

„Szaunából visszajōve invitáld ipad fūrōdni: ‘Jó apám-
uram-apósom, ím, befūtve már a fūrdō, vár a víz, vessző-
nyalábbal, lēsikálva mind a lōca, most hát mēnj fūrōdni szēpēn,
kedvedre kimosakodni, én lēsēk a gōz vetōje, lēnti lōcán üldō-
gélēk.’ (- 370)

„Hogyha fogni kell fonáshoz, látni kell szōvetszōvéshēz,
nēm kell szomszēdba szaladni, észért fél falut befutni, árok-
parton ácsorogni, kártolōért kuncsorogni. (- 376)

„Magad légy fonál fonója, finom ujjal forgatója, lassan és
lazán eresztve, majd mēgint feszēsre fogva. Szorosan göngyōld
gombolyagba, pērgesd fél motollafára, húzzad hēngēr-orsófára,
szōvōszékēdre szērēlve. Bongassad a bordafádat, hajladozva
nyomd a nyüstöt, kötve jó daróckabátot, szōve gyapjú szoknya-
szēlet ēgy birkának bundájából, fiatal ürü felēbül, gyōnge
bárány bolyhaibul, idei juh irhájából. (- 392)

„Most figyelj, mire tanítlak, mondandóim mondogatva: hogy kell árpasört sűríteni mézízű malátalével, egyetlenség árpaszemből, fadarab felét tüzelve. (- 398)

„Míg az árpát áztatgatod, malátádat mézesítéd, nē kavargassad kanállal, falapickával nē forgasd: mindig markoddal egyengesd, tenyereddel túrj beléje! Járj a fürdőben gyakorta, árpa ágyára vigyázva, hogy a macska még nē ülje, nē heverjén rá a cirnos. Sosē félj a farkasoktól, nē tartson veszély sē vissza, hogy a fürdőbe nē futkoss, éjnek évadján kiménve. (- 412)

„Hogyha vendég jó a házhoz, a jövevényt jól fogadjad! Módos háztartásba' mindig van a vendégnek falatja, heverőben húsdarabok, jókora kerek cipókkal. (- 418)

„Vendégéd előbb lēültesd, barátságosan beszélgess, szép szavakkal szórakoztasd, míg megfőzöd az ebédet. (- 422)

„Ha cihelődik, hogy elmegy, útra kelni készülődik, utcára nē mēnj ki véle, kapun kívülig kísérve, mert a párod mégneheztel, rossznévén találja venni. (- 428)

„Ha egyszer eszédbe jutna magad vendégségbe mēnni, kérj előre engedelmet, egy lépést sē tégy anélkül! A vendégségben pediglen mindig bölcs lēgyen beszédéd, lē nē szöld honod szokásit, nē árulkodjál napadra! (- 436)

„Mēnyecskék kíváncsiskodnak, faggatnak falu nenői: 'Hát vaját ad-é anyósod, mint anyácskád adni szokta?' – Sosē válaszolj eképpen: 'Anyósom bizony nēm adja!' – hanēm úgy, hogy bőven adja, nagy merőkanállal mérve, bár csak egyszer ad nyaranta tavaly télről megmaradtat. (- 446)

„Mondok még nekéd valamit, fontosat, figyelj szavamra! Hogyha most kimégy e házbul, idegēn tanyára indulsz, nēm szabad anyád felednēd, szomorítanod szülédet. Hisz anyád adott eledelt, maga melléből itatva, édēs önmagát kiöntve, gyönges testit tékozolva, számos éjet töltve ébrēn, még ēnni is elfeledve, amíg tégéd altatgatott, apróságát ápolgatta. (- 460)

„Aki anyját elfelejti, megszorítja szülőjīt, Manalába az nē mēnjēn, tartózkodjék Tuonelátul! Mert Manában megfizetnek, megtorolják Tuonelában, hogy az anyját elfeledte, szülőjīt szomorította. Szidják Tuonela szüzei, korholják kemény beszéddel: 'Hogy felejthetted anyádat, szomoríhattad szülédet? Mennyit szenvedētt miattad, kínlódott kemény-kēgyetlen, fürdőházukban feküdve, ott a száraz szalmaágyon, nyomorult, veled vajudva, hálátlant világra hozva!'” (- 478)

Földön vénasszony kuporgott, kendőbe bebagyulálva, küszöböknek koptatója, koldus vándora világnak. Mostan ő kezdett mesélni, száját ily szavakra nyitva: „Kedvesét kokas kiáltja, tikfi szól szerelmeséhez; kikeleti varjú károg, táncikál tavaszt kívánva. Mért nēm inkább én kiáltok? Nekik nincs okuk panaszra, mert ők párosan pihennek, mindig kedvesük körében. Csak magam vagyok magányos, mindig pár híján-hazátlan. (- 494)

„Hallgass, kishugám, szavamra! Immár mégy ugyan uradal, mégső add magad kegyére, nē szédülj, mint én szegényke férfiszóra, fűrj szavára, nagylegény nēmēs szívére! (- 500)

„Voltam én virág valaha, hangafüként hajladoztam, mint nevendékfácska nőttem, rózsabimbóként bomoltam. Mézbogyónak mondogattak, aranyomnak emlégettek, apuskám piciny pipének, anyám zsenge kis zsibának, bátyókám bűvárkacsának, néném mondott kismadárnak. Jártam jácintként utamon, édēs málnaként mezőben, homokparton hancúroztam, rózsaaágon ringatóztam, horhosokban hangicsáltam, domboldalakon daloltam, berkekben bolondoskodtam, virágok között vígadtam. (- 518)

„Rókát romlásba a szája, nyusztot nyelve vitte vasba: lányt a vágya vitte férjhöz, hajlama idegēn házba. De hisz arra van nevelve, kiskorátul úgy tanítva: mēnyecske lēgyēn belőle, anyósa alattvalója. (- 526)

„Mēntem, málna, más mezőre, zelnicemēggy, zord vidékre, árva áfonya, törésre, számóca, kiszaggatásra. Még a fák is engēm martak, vágott égērfának éle, engēm nyúzott mindēn nyírfa, engēm nyaggatott a nyárfa. (- 534)

„Mikor engēm férjhöz adtak, anyósom alá eladtak, azt mondták nekēm, hogy ottan mindēnt mēglel a mēnyecske: hatot is fenyőfaházat, kétszērannyit szép szobákbul, kamarákat körbe-körbe, köves úton is virágot, árpát mindēn árokszélēn, zabtáblákat a tavakban, csépēlt gabnát csűrbe rakva, csépēletlent más csűrökbe, bēvētt pénzből száz-mēg-százat, várhatóbul másik százat. (- 548)

„Belemēntem balga fővel, kezet csaptam csacska lányka: kaptam házat hat karónyit, hét husánggal mēgtetēzve, egész rényi rosszaságot, ēgy berēknyi bántalommal, köves utcányi unalmat, ēgy bokornyit bosszúsággal, tele csűrnyi csépēlt mérget, még száz csűrnyi csépēletlent, százat már lēnyelt szidásbul, más százat lēnyelendőbul. (- 560)

„Véltem, nēm vészēm szívemre, tészēm dolgomat közöt-tük. Véltem, majd csak mēgbēcsülnek, talán még mēg is szeretnek, ha törődök a tűzükkel, hozok be fenyővilágot. De homlokom kőbe koppant, a fejemet fába vertem: csak szúrós szemēk fogadtak, kemēncezugba zavartak, padlón kancsalul követtek, gyanakvó gyűlölködēssel, torkukból tüzet okádtak, a nyelvükrol szikra szállott, gonosz gazdámnak fogáru, kēgyetlen ipam ínyszerül. (- 576)

„Véltem, nēm vészēm szívemre, majd csak mēglēsžek valahogy, folyvást kedvüket keresve, intelmeikre ügyelve, lábam nyuszkóként nyakamban, fūrgelábú nyestként futva, késő este ágyba esve, kora virradattal kelve. Mēgbēcsülni mégső tudtak, nēm kerülhettem kēgyükbe, bár hēgyeket mēgmozgassak, sziklaszirtēket lērontsak. (- 588)

„Darálhattam durva lisztēt, kiszitálhattam simára, szájíze szērint napamnak, hogy mérgesen rám morogjon, míg a főhēlyēn falatoz csinos csíkos cincsésžéből, míg magam, szēgēny

ményecske, a hulladék lisztén éltem, asztalom kemencepadka, keverőkalán kanalam. (- 598)

„Nagy nyomoromban nem egyszer, hogy éhemet csillapítsam, mohát szedtem a mocsárrul, kényeret abból sütöttem, rá kútvizet kupából hörpölgettem, hogy léménjén. Halat hogyha megkívántam, hulladékhalat ha kértem, hálót kellett húznom érte, billégve a bárka szélén. Halat azonban nem adtak, sosé kaptam én napamtul egy napra való adagot, elégendőt egy évésre. (- 612)

„Nyáron győjtésben nyúzódtam, télen vüllával vesződtem, nemkülönben, mint a bérés, utolsó csihés cselédjük. Mert réám e gazdaságban mindennek neheze nézett: hadarókból a húzósebb, tilolókból a törősebb, súlyosabb a súlykolókból, vastagabb a vasvüllákból. Fáradt én sosém lehettem, nekem azt is bírni kellett, amit férfiak se bírtak, a lovakról nem beszélve. (- 626)

„Így senyvedtem szolgasorban, dolgoztam dologidőben, karom-vállam nem kímélve. Ha még munkából kifogytam, odarendeltek a tűzhöz, kohó mellé kellett állnom. (- 632)

„Szakadatlanul szapultak, gonosz nyelvükkel kikezdték, gázoltak bécsületemben, beleszóltak dolgaimba. Rám szitokszavak repültek, hulltak bécsmérő beszédük, mint tüzes szemű sziporka, vagy mint jégeső verése. (- 640)

„Hát én evvel sem törődtem, valahogy kibírtam volna szolgálva szikár napamnak, tüzesnyelvű társaságban. Hanem borzasztó bajomra, nyomorúságom növelni, férjem farkasommá váltott, mérges medve lett a társam: hasát tömte csak, heverve, dolgát is heverni hagyva. (- 650)

„Ezén én igen évődtem, rejtékemben rídogáltam, jutván jobb idők eszémbé előbbeni életemből, éd'sapámnak udvarában, házatáján szép szülémnek. (- 656)

„Számát szóra is nyitottam, mondogalódva magamban: 'Azt még csak tudott anyácska, vadalmát világra hozni, teremni csemétesarjat, de ültetéséhez nem értett: plántálta nemés növényit goromba-gonosz talajba, terméketlen földbe tette, gyöngy fát kemény göröngyre, örökös siralmas sorsra, szüntelen szomorúságra. (- 668)

‘Mégis megillettem volna, hogy ennél jobb helyre jussak, kissé tágasabb tanyára, úribb udvarba kerüljek, dörökből legényre leljek, hozzám méltóbbat találjak. Ilyen bugrisba botoltam, renyhe fickóhoz ragadtam; hisz ez olyan varjúforma, orrát hollótól orozta, farkastól való a szája, medvétől egész mivolta. (- 680)

Ilyet ingyen kaptam volna künn a dombon kőszálmomból: tuskó volt elég a völgyben, égérbunkó a berékben – tőzgeből pofát tapasztva, zuzmóból szakállt ragasztva, száját kőből, főt agyagból, szemét izzó szénparázsból, füle gombjait gubacsból, kacska lábát kecskefüzből.’ (- 690)

„Így dübnyögtem darvadozva, gondjaimban görnyedezve. Édes párom észbe vette, útja éppen arra vitte. Láttam már a mozdulatból, ahogy ajtómban megállott, mit jelent hozzám jövé-

se; már a mérget megneszeltem: szellő sém mozdult, de minden hajaszála égnek állott, ínyével vadul vicsorgott, forgatta szemét veszéttül, berkényebottal kezében, markában mosólapicka: avval jött agyabugyálni, furkósbottal fejbeverni. (- 706)

„Este jött a folytatása. Mert az ágyasházba lépve vesszót választott magának, szégrül szíjostort lévőve. Kinek szánta volna másnak, hogyha nem nekem, szegénynek? (- 712)

„Végül mégiscsak beméntem, hogy magam is ágyba bújjak, hogy férjem mellé feküdjek. Szép szelíden béeresztett, könyökeit sém kímélve. Jutott ökléből özönnel, bőven fűzfabot verése, rozmárcsontostor csapása. (- 720)

„Fölkeltem fagyos helyemről, didereggtető dikómrul. Férj-uram kijött utánam, ki akart talán kíséni, két kézzel hajamnak esve, hajfonatomba fogózva, szálanként a szélbe szórva, hadd vigye vihar magával... (- 728)

„Már hová légyek ezéntül, kitől kaphatok tanácsot? Tétettem acélcipellőt, fűzve rézfűzöt beléje árokparti ácsorgásra, fal felől leselkedésre, hogy tán csillapul haragja, enyhül elkese-rédése. Csakhogy cséppét sém juházott, nem bírt megbékélni vélem. (- 738)

„Majd megvett a tél hidege, már a csontomig hatolva fal menti fagyoskodásban, léc mögött leselkedésben. Morfondí-roztam magamban: nem való nekem viselni hosszúra nyúló haragjuk, irgalmatlan indulatuk gonosz lelkeknek lakában, ördögi gyülekezésben. (- 748)

„Otthagytam ez édes otthont, nyaralóhelyem nyugalmat, világot nyakamba véve jártam lápokot, mezőket, vad vizeken vándorolva, értem bátyám birtokára. Száraz nyárfák ott nyögell-tek, jegényefenyők jajongtak, varjúkárogás köszöntött, szarka-csőrök rámcSORögtek: ‘Nincs hazád nekéd e tájon, nem szülő-helyed határa!’ (- 760)

„Nem szívlelve még szavukat bátyám telkére beméntem. Már a kertsövény susogta, szérűskert szemémre hányt: ‘Mért jövel haza hiába, szeréncsétlen, kit keresél? Apád régésrég a sírban, odaszállt szülőanyád is; bátyád immáron idegén, ángyod tán szavad sém érti.’ (- 770)

„Nem szívlelve még szavukat mégiscsak a házba mentem. Kilincsnek kezemet nyújtva, fagyosan fogadta jöttöm. (- 774)

Mikor házukba beléptem, mikor ajtóban megálltam, az a hetyke háziasszony fogadásomra nem indult, nem közelgett kézfogásra. Megbántva magam sē mentem, nem közelédtem feléje, kézfogásra nem futottam. Kezem a kályhára téve csak kihűlt kövekre letem, bizony, nem piros parázsra, hideg volt a házitűzhely. (- 786)

„Bátyám a padon borongott, lócafégen lankadozva, szén a vállán ölnyi vastag, másutt mindenütt arasznyi, fején a korom könyöknyi, rőfnyi kosz keményedése. (- 792)

„Bejövőt a bátyám kérdve, érkészőtől érdeklődött: ‘Honnan jött a vízi vándor?’ Mire mondtam én szegényke: ‘Hát nem

ismered a húgod, szülöttét saját szülédnek? Gyermékei egy anyának, egy madárnak fészékalja, vagyunk egy liba liléi, fiai anyafogolynak.’ Bátyám könnye csak kibuggyant, megindult szemének árja... (- 804)

„Szólt szegény a hitvesének, szíve csücskének susogta: ‘Hozz valamit a húgomnak!’ Áspiskígyó ángyom akkor káposztát rakott elébem, ebük már zsírját kinyalta, a javát kiválogatta, beréggelizett belőle. (- 812)

Bátyám újra szólt nejének, szíve csücskének susogta: ‘Hozz be egy kis sört húgomnak!’ Áspiskígyó ángyom akkor vendégnek vizet merített; az sē volt valami tiszta: belemosdott már a nénje, lábat áztatott az ángya. (- 820)

Akkor bátyámtól búcsúzva otthagytam szülőházamat. Újra mēntem-mēndégéltem, vándoroltam a világban, partokat körülkerülve, koldulgatva-kóborolva, mindig más kapukra jutva, idegēn ajtókbán állva. Kicsinyeim is kivette, fiaim falu nyakára... (- 830)

„Bizony botlok mostanában számtalan szidalmazóba, akik csépélnek-csöpülnek, rámripakodva elúznak, de kevés, ki jót akarna, ki kedvesen hívogatna, szélid szóval invitálna kályha mellé a melegre, ha jeges esőről jöve helyet kérlek a hidegben, szoknyám szélén zuzmarával, hóborította bekecsben. (- 842)

„Bëzzëg boldog lánykoromban el sēm hittem volna, hogyha százan jósolják szavukkal, ezren esküsznek rëája, hogy egyszer ez lesz a sorsom, ily idöket kell mëgërnëm, amilyenëket mëgërtëm, amilyenëkre jutottam.” (- 850)

HUSZONNÉGYEDIK ÉNĚK

Lakodalom Pohjolában (4.)

A fiatal férj oktatása.

A menyasszony búcsúja.

Még van már a lány tanítva, mátká fölvilágosítva. Most elővesszém öcsémet, fordulván a vőlegényhöz: „Szépöcsém, bécsős barátom, ki öcsémnél is bécsösebb, atyámfiánál aranyabb, kincsebb, mint szülém szülötte! Hallgasd még, miket beszélek, mit mondogatok-meséllek patyolatfehér pipédről, kezembe kapott rucádrul! (- 12)

„Jószérencsédet dicsérhedd, jóhoz juttatott a sorsod. Mégköszönhetéd valóban, hogy ily páratlan a párod, a Mindénható megáldott, jóvoltából jóval áldott. Apját is dicsérd arádnak, anyját méginkább magasztald, hogy ilyen leányt neveltek, ilyen mintaszép menyasszonyt. (- 22)

„Tisztaságos szűz a társad, gyűrűsöd gyönyörűségös, feled hónál is fehérebb, minden szépek közt a legszebb. Fürge-friss leány karodon, melletted piros menyecske, friss a cséplőforgatásban, szorgos szénavéllázásban, mestere a nagymosásnak, keze közt a szennyes szépül, fonál rátermett fonója, szövetek ügyes szövője. (- 34)

„Bordafája bongatása, mint kakukk kiáltozása, vetélője villanása sásban surranó menyétke, orsója pörögve pattog, mint toboz évet fogain. Fél falu csak forgolódik, éjnek évadján nem alszik, mikor bong a bordafája, mikor szövőszéke csattog. (- 44)

„Szépöcsém, bécsős barátom, kedves kezdő házasesbér! Kaszádat kikalapáljad, szívós nyárfanyélbe üssed, mit faragsz kapu közében, vasát tölgyfatőkén verve; majd egy szép napos időben vidd menyecskédet mezőre, meglásd, mint sziszög a szalma, hërsëgnék a szénaszálak, dől a sűrű sás elötte, mint récsög a sóska rostja, fűnyalábok elfeküsznek, vesszők törnek el tövestül. (- 58)

„Majd egy más napot megërve végy vetélőt, hosszúkását, bordarámát barkácsolva, faforgóhengért faragva, lábajtólécet betéve, szövőszékét fölszërelve. Tëdd a szépasszonyt a székre, bordarámát rakd elébe: azonnyomban bong a borda, szövőszéke csittög-csattog, faluszërte száll robaja, messze bordabongatása. Mondják majd az asszonynépek, falu nõi faggatóznak: ‘Vaj’ ki szöheti a vásznat?’ Szólj oda nekik szërénnyen: ‘Szívecském szövöget ottan, drágalátosom dörömböl. ‘Szálat váltott tán szövése, bordája bogot bocsátott?’ ‘Nëm szaladt csomóba szála, bordája bogot nëm ejtëtt: lënge Holdlëány szövése, Naptündër takácsolása, Csillagtündërnek tudása, Égi tündër tervezése.’ (- 84)

„Szépöcsém, bécsős barátom, kedves kezdő házasesbér! Most, hogy félig már mënőben, vagy mitölünk távozóban fiatal feleséggel, félcsëpëredëtt csibëddel: verebecskédet valahogy,

ezt a hófehér fiókát föl nē fordítsad a dombon, sövény sarkának nē csapjad, csontját tönkökön nē törjed, sziklaszurdékokba döntve! Hiszēn apja házatáján, szép szüléjének tanyáján nēm szokták a dombra szórni, sövény sarkához veretni, csontját tönkön összetörni, kősziklák közé kivetni. (- 102)

„Szépöcsém, bēcsēs barátom, kedves kezdő házasesbēr! Nēhogy arra vidd arádat, arra szállítsad szerelmed: kuckózugban kornyadozni, a sarokban sorvadozni! Hiszēn apja házatáján, szerető szüléje mellett nēm a kuckóban kuporgott, nēm sorvadozott sarokban; ablakban csücsült csinosan, bájjal billēgett a pallón, egész este apja gyöngye, rēggel anyja rózsaszála. (- 116)

„Nē vigyed tē, vőlegényke, kiscsibédet el nē csaljad torzsoktördelő mocsárra, kérégmorzsoló malomba, törekēs kényértévészhez, fenyőforgácsos cipóra! Hiszēn apja házatáján, szép szüléjének lakában nēm gyűjtögetett gyökeret, nēm morzsolt malomba' kérget, nēm szokott szalmás kényérhöz, fenyőforgácsos cipóhoz. (- 128)

„Vidd inkább piciny pipédet, vidd virágzó gabnaföldre, rozsos hombárból hozónak, árpamagtárból merőnek, sütni szép kövér kényeret, erjeszteni sōrt, erőset, lángost gyúrni búzalisztbūl, tésztát paskolni tenyérrel. (- 136)

„Szépöcsém, bēcsēs barátom! Nēhogy ezt a kiscsibēnket, ezt a zsēnge kis zsibánkat keserves sírásra késztesd! Ha mēg eltörik a mécsēs, elszontyolodik szēgényke, csapd a pejsikót a hámba, szürkédet a szánba fogva, hozd a lányt az ősi házba, asszonyanyja ajtajára! (- 146)

„Nēhogy ezt a kis csibēnket, ezt a hófehér madarat tekintsed csihēs cselédnek, pénzēn szerzēt szolgálnynak, pincét zárva tartva tőle, éléskamrából kitiltva! Mert hisz apja házatáján, szép szüléjének lakában nēm tarták csihēs cselédnek, pénzēn szerzēt szolgálnynak: nyitva volt a pince néki, kamrából sē volt kitiltva, vágthatott karēj kényeret, tyúktojást szēdett a tálba, közel a tejesköcsőghöz, söröshordótól sē messze; rēggel raktárát nyitotta, maga zárta mindēn este. (- 164)

„Szépöcsém, bēcsēs barátom, kedves kezdő házasesbēr! Hogyha jó lēsžl a lányhoz, nēm bánod mēg azt bizonynal: ideérkezvén ipadhoz, nagyasszony-napad lakába, majd magadat is ētetnek, fūrösztanak tejbe-vajba, lēsžerszámozzák lovadat, viszik ólba-istállóba inni adni, abrakolni, zabos zsomborból ētetni. (- 176)

„Nē mondd ám kisasszonyunkat, ezt a lēnfehér lilēnket nēmtelen nēmből valónak, hitvány helyrűl származónak! Mert nagy ám kisasszonyunknak ajja-fajja, nemzetsége: szakajtó vetőbab vóna, babszēm jutna mindēniknek, lēnszálból ha véka vóna, szála jutna mindēniknek. (- 186)

„Tē szēgény legény, nē verjed ezt a kislēányt kínozva, nē ostoroddal okítsad, szíjkorbácsoddal nevelgesd, virgácsoddal verve ríkasd, a pajta mögött picsogtasd! Hisz korábban, kiskorában, édesapja udvarában nēm járt ostor-oskolába, nēm nevelték

kancsukával, vesszővirgáccsal sē vágva, pajta végiben sē verve.
(- 198)

„Védőfalként állj elébe, kapugyám gyanánt meredve, nē engedd napának ütni, irgalmatlanul ipának, mindēn gyötmēntnek gyalázni, szidalmazni szomszédoknak! Hogyha bárki arra biztat, házadnépe, hogy mēgüssed, nē emelj kezet kicsidre, szíved csücskit mēg nē csapjad, kire vártál három évig, udvarolni mēg nēm unva. (- 210)

„Intsd, legényke, lányocskádat, aranyalmácskád neveljed takaró alatt tanítva, zárt ajtó mögött mēgintve, egy-egy eszten-dőt kihúзва: első évben szép szavakkal, másokban szúrós szemekkel, dobantással harmadikban! (- 218)

„Hogyha ennek sēmmi haszna, ettől sēm lesz engedelmes, nyess pálcának parti nádat, kökényésbül kórószárat, avval szoktatgasd szerelmed, neveld a negyedik évben, bürökszárral bátorítva, noszogatva nádbotoddal! Szíjjal még nē szántogassad, vesszővel nē verj nyakába! (- 228)

„Hogyha ennek sincs hatása, ettől sēm lesz engedelmes, akkor nyess egy nyírfaágat, a vadonbul vesszőt vágva, hozd haza ruhádba rejtve, dugva szomszédok szemétül, csak menyecskédnek mutatva, ráemelve, ám nēm ütve! (- 236)

„Hogyha ennek sincs hatása, ettől sēm lesz engedelmes, akkor virgáccsal vezetgesd, nyírfa-pálcával puhítva! Négy fal közt neveld azonban, szólítgasd mohás szobában, nē riogassad a rétēn, nē a földekēn fegyelmezd, hangját félfalu nē hallja; szóváltás a szomszéd házba, asszonyajgatás nē jusson, háborúság más határba! (- 248)

„Csak a vállaira vagdalj, tompora tömör húsára; nē szaladjon szép szemére, valahogy fületövére: homlokán dudor maradhat, szédérje széme tövében. Ebbül sejtheti a sógor, következteti apósa, falu férfinépe látja, menyecskék mulatnak rajta: ‘Hol volt ez, csak nēm csatában, viharos verekezésben? Vagy tán farkas fogta torkon, medve mancsa mēgragadta, vagy talán a férje farkas, medvével mēgy ágyba este?’” (- 264)

Kemencén kotolt egy embēr, koldus vándora világnak. Mēgszólalt a vén a sutban, koldus a kemencezugban: „Vigyázz, vőlegény-barátom, nē hajolj a nő hitére, csalogány csaló szavára, ahogy én szēgény hajoltam! Húst hoztam, kēnyeret hoztam, vaját vettem, sört szērēztem, volt hal, harmincféle fajta, harapni-való halommal, árpa is saját mezőmrül, búzát hoztam más határbul. (- 278)

„Hanēm jóra nēm jutottam, tisztességre nēm találtam. Alig hoztam nőt a házba, hajam máris mēgragadta, képiből igēn kikelve, szörnyen forgatva szémeit. Dúlt-fúlt féktelen dühében, kígyót-békát rámkialtott, nevezgetve nagyfarúnak, bumfordi zsírosbödönnek. (- 288)

„Léptem végül új utakra, módot másfélét kerestem: mihelyt nyírfavesszőt nyestem, közelebb került a vára; jóféle borókabotra mingyarást magát megadta; mikor fűzvesszőre fogtam, rögtön a nyakamba ugrott!” (- 296)

Sóhajtott szegény szüecske, sóhajtott-sopáncolódtott, még a könnye is kicsordult. Szóval mondta, fölfelelte: „Eljött másoknak ménése, közel fölkerelkedése, méginkább magam ménése, hosszú útra indulása, mégha mégolyan keserves, bánatos a búcsúzásom ettől a hírös hazámtul, oltalmazó otthonomtul, ahol nőttem-nődögéltem, boldogságban bontakozva egészen kicsiny koromtul, gyöngye gyermekségem óta. (- 312)

„Nem képzeltem én korábban, hogyan is hihettem volna, hogy egyszer el kell kerülnöm, hogy valaha válok innen, tájairul kis tanyámnak, dörékárul dombjaimnak. Immár vélnem kell valónak, válásomat véglegesnek: már búcsúpoharat ittak, sörös serlegék kifogytak, kasos szánkó útrakészén, rúddal el, felénk farával, sarokkal apám csürének, ól felé az oldalával. (- 326)

„Mégváltomkor én mihaszna, hogy fizessek félutambul tápláló anyám tejéért, jóságáért jóapámnak, bátyám bátorításáért, hűségéért kishugámnak? (- 332)

„Kedves éd'sapám, köszönöm azt, hogy elvezettél eddig, hogy eltartottál, étetve mindenféle jófalattal. (- 336)

„Kedves éd'sanyám, köszönöm, hogy óvtál kicsiny koromban, gyöngye gyermekül bécézve, énnén melledből étetve. (- 340)

„Kedves bátyámnak köszönet, nekéd, nővérkém, ugyancsak, mindenik családtagunknak, vélem egyívású társnak, kikkel eddig éldögéltem, nagyléánnyá nődögéltem. (- 346)

„Még azt mondanám apámnak, szerető szülőanyámnak, az én népes nemzetémnek, az egész neves családnak: nem köll oly nagyon búsulni, szomorúságba szakadni, ha megyék is más hazába, vagy akárhová vetődöm. Ott is Isten napja fénylik, halad Isten holdvilága, égi lámpások lobognak, fényes göncölök gurulnak mindenütt az ég mezőin, minden messze más határban, nemcsak jó apám lakában, szerűin szülőhonomnak. (- 362)

„Vagyok immár indulóban szeretett szülőhazámbul, apám szélés szálájából, dús pincéjébül anyámnak. Itthagynom a lápot, hantot, búcsút mondok a mezőnek, villogó vízű tavaknak, pataki homokpadoknak: falu nőinek fürödni, pocskolódni pásztoroknak. (- 372)

„Hagyom lápom lábolóknak, földjeimet fáradóknak, égererdőm érkezőknek, gazos rétem gázolóknak, sövényeim surranóknak, közeimet kóboroknak, udvarom unatkozóknak, falaim feledkezőknek, padlóim porolgotóknak, sárföldem söpérgetőknek. Rétjeimet rén szaladja, erdeim hiúz heverje, ludak lakjanak mezőmön, kismadarak kertjeimben. (- 386)

„Vagyok immár indulóban, megyék másik elménővel őszi éjszaka ölébe, tavaszi tükör-jegekre, hol a lábnyomom sē látszik, sarkam sē hagy jelt a jégén, sēm havon a szoknya széle, síkos jég fölött söpörve. (- 394)

„Majd ha másszor errejárok, ha haza találok térti, anyám hangomat sē hallja, jóapám sē jajgatásom, mikor hamvaikra hullva fejfájuk fölött nyöszörgök; fiatal füvek fakadnak, boróka-bokorka sarjad szívéből szegény szülémnek, drága dajkám orcájából. (- 404)

„Majd ha másszor errejárok, házunk udvarára lépve, még nem ismer más e tájon. Kettő lesz, ki tán még ismer: sövényünknek lentí léce, kertünk véGINEK karója, mert azt én magam csináltam, készítettem kiskoromban. (- 412)

„Mamácskám meddő üszője, kit itattam énkezemből, mint piciny bocit bécéztem, panaszosan nyögve bődül szélés udvarunk szemetjén, hófuvatos téli tájon: az, szegény, talán föl ismer, hogy a ház leánya voltam. (- 420)

„Apámnak kivénhedt ménje, kit ettettem kiskoromban, kaptva leánykezemre, az majd rámnyerít nyöszörgőn szélés udvarunk szemetjén, hófuvatos téli tájon; az, szegény, talán föl ismer, hogy a ház leánya voltam. (- 428)

„Bátyámnak öreg kutyája, akit egykoron ettettem, kapattam leánykezemre, vakkant majd réám rékedten szélés udvarunk szemetjén, hófuvatos téli tájon; az, szegény, talán föl ismer, hogy a ház leánya voltam. (- 436)

„Más azonban még nem ismer, hogyha egyszer visszatérök, bár még mégvan régi révem, szép időknék színhelyei: márnatermő tengérolbóm, hol a hálót húzogattam. (- 442)

„Házunk, immár Isten áldjon, tartson még mohos tetőddel, maradj még, míg újra látlak, várj, míg hozzád visszatérök! (- 446)

„Tornác, immár Isten áldjon, pallós pitvarunk eleje; maradj még, míg újra látlak, várj, míg hozzád visszatérök! (- 450)

„Udvarunk, ím Isten áldjon, légy tē boldog berkényéstül; maradj még, míg újra látlak, várj, míg hozzád visszatérök! (- 454)

„Mindőtöket Isten áldjon: eprös erdeim-mezőim, útszélek szagos virággal, homokpuszta hangafüvel, tavak száz-még-száz szigettel, mélyvizek marénarajjal, fenyérök öles fenyőkkel, nyirkos völgyek nyírligettel!” (- 462)

Most hát Ilmarinen mestér szép szűzét kasába kapta; fűrgéjét faron legyintve szóval mondta, fölfelelte: „Tópartok, ím Isten áldjon, szélés partok, szántóföldek, völgyvidék vörös-fenyővel, jegényefenyőfasorral, zöldlevelű zelnicsék, boróka-fenyőbozótok; áldjon Isten, áfonyások, szénatermő tarka rétek, fenyveserdők, fűzfaberkék, lēnge lombú nyírfatörzsek!” (- 476)

Így szólt Ilmarinen mestér, búcsút mondvá Pohjolának. A gyerekhad még mögötte gyászos kántálásba kezdett: „Holló szállt hozzánk sötéten, rēnetegēn át rēpülve, elrabolta kis

rucánkat, számócánkat megszerézte, aranyalmánkat lölopta, elharácsolta halunkat, csalta pëngő aprópénzzel, eszét elvette ezüstitel. Ki ad immár inni nekünk, ki vezet folyó vizére? Vödrök víztelen hevernek, vízfordó rudak rohadnak, szobapadlóink porosak, szobáink szemétkbe fülnek, poharunk pereme piszkos, bögréink füle fekete.” (- 496)

Maga Ilmarinen mestër viruló mënyecske mellett hajt hazafelé haladva Pohjolának partjairul, Mëzöblöt mögötte hagyva, homokhalmokat hasítva. Homok hull, kövek kopognak, míg suhanva száll a szánja, vas-gyeplőgyűrűk zörögnek, nyikorog a nyírfaszánka, csomós csapjai ropognak, mëggyfa járomfája jajgat, vesszőpántjai verődnek, rézkarikái remëgnek léptére futó lovának, járására jó csikónak. (- 512)

Mënt egész nap, mëne másnap, harmadikat is haladta, ëgy kezében kantárt tartva, mással kedvesét karolva, szánka szélén féllábával, takaró alatt amazzal. (- 518)

Fürge fut, utat fogyasztva, száll a nap, szalad a szánka. Hát a harmadik nap este, napszállatra-szürkületre látszik már a mestërműhely, Ilmari kovács kohója. Pamatokban száll a pernye, vastagon vonul a füstje tanyájáruul tódulóban, fëllegëkben foszladozva. (- 528)

HUSZONÖTÖDIK ÉNĚK

*Lakodalom Kalevalában.
Az ifjú pár fogadása a vőlegény házában.
Väinämöinen a násznép dicséretét zengi.*

Vártak végtelen sokáig, várakoztak és vigyáztak, jő-ë már a nászkíséret Ilmari kovács lakába. Vénök majd belévakultak, annyit ültek ablakukban, ifjak térdei inogtak lécajtónál leskelődve, kicsik lábai lēfagytak árokparton ácsorogva, nagyok nēm győzték cipővel folytonosan partra futni. (- 12)

Végre egy nap virradattal, hogy világosodni kezdett, hangot hallottak a rétről, dobogást a dombtetőről. (- 16)

Lokka, gondos gazdaasszony, Kalevatar, tündéraszony száját szóra is nyitotta: „Fiam szánja az bizony! Mēgjött végre Pohjolából fiatal feleségével. (- 22)

„Erre gyertek csak, gyerekek, hívogató hajlokunkba, amit még apátok épült, mit szüleitek szērēztek!” (- 26)

Most hát Ilmarinen mestēr hamarost a házhoz ére, apja tákolta tanyához, szūlei szērēzte lakhoz. Foglyok-fūrjek fūttyō-gettek hāmigája hajlatában, csízmadaracskák csipogtak orrán karmazsinkasának, fūrge mōkusok futostak jó juharfarúdja végin. (- 36)

Lokka, gondos gazdaasszony, Kalevatar, tündéraszony száját akkor szóra nyitva, maga mondta, fölfelelte: „Vártak mások holdvilágra, ifjú népek napkelésre, aprónép epērēvésre, habok kátrányos hajóra: én nēm vártam holdvilágot, nēm is éppen nap kelésit, én a vőlegényre vártam, vőlegényre és mēnyemre. Este-rēggel várva-vártam, késése okát kutatva. Tán még nőni kell a nőnek, vagy hízlalja, mert soványka, azért késik oly sokáig, bár igēn-nagyon igērte, hogy nyomát sē hagyja hūlni, előbb mēgjön, mint kihūlne. (- 56)

„Néztem-néztem rēggelēnte, fejem gondban főtt naponta, szánja mért nēm jó szívemnek, nēm fordul fiam kasosa piciny portánk udvarára, a mi keskēny kiskapunkra. Ha szalmacsutak-csikóval, jōne szimplalécű szánnal, azt is szánnak szólogatnám, vélném karmazsinkasosnak, csak csemētémme szaladna, hozná szépēmet honába! (- 68)

„Rēgēsrēgtől ezt reméltem, napról-napra nézelődve, fejem elferdült ekōzben, még a kontyom is kibomlott, szēmēm szinte könnybe lábadt, míg fiam jōvésit lestem piciny portánk udvarára, a mi keskēny kiskapunkra. Itt van végre-valahára, mellette dērēk mēnyecske, pirospozsgás képű párja. (- 80)

„Most hát, vőlegény-virágom, fogd ki csillagos csikódat, vezettesd vidám lovadat szokott szénajászolához, régi abrakos-helyére! Üdvözölj szíves szavakkal minket, majd a többi embērt, falu népét sēm feledve! (- 88)

„Bókolásod béfejezve fogj hozzá beszámolóddhoz! Kísért-é siker-szērēncse, épségben megérkēzél-ē, mikor indultál ipadhoz és nevezetēs napadhoz? Tudtál-é szūzet szērēzni, várkapuikat betörve, szūz erődjét elfoglalva, a falait földre rontva, napad padlatán megállva, gazda lócáját megülve? (- 100)

„De tudom tudakolatlan, ilyet kérdenēm sē kéne: útján sēmmi baj sēm érte, célját épkezláb elérte, lelt lilécskét, győzve győzött, várkapuikat betörte, szūznek várát szétvetette, hársfaház falát lērontva, hogy behatoljon napához, házába ipaurának. Hisz liléje már ölében, karján ül piciny pipéje, oldalánál tiszta társa, birtokában boldogsága! (- 114)

„Ki híresztelte hazugul, rosszakaró rágalommal, hogy hiába járt legényünk, mén futása kárba méne? Hisz nēm érkezett magában, nēm hajtott lován hiába: volt mit vonnia lovának, lēnsörényűnek cipelni! Paripárul dőlt a pára, habot hányt tüzes csikója, míg madarát szállította, pirospozsgás szép mēny-asszonyt. (- 126)

„Szállj ki, szép lēány, a szánbul, drága kincs, a szán kasábul! Kiszállítatlan kiszállhatsz, emeletlenül lēléphetsz: van szép szállítód magadnak, van lēléptető legényéd! (- 132)

„Kasos szánkóból kiszállva, szán farábul földre lépve, mēnj az úton udvarunkba, végig májszínű mezőnkön, disznócsülköknek csapásin, malackörmök koptatásin, bárányok-taposta térēn, lősörény-súrolta páston! (- 140)

„Liba léptivel tipēgve, réce talpával tapodjad tisztán tartott udvarunkat, simára sēpért terünket, udvarát ipaduradnak, a napad-kapálta kertēt, faragóhelyét fiunknak, lányunknak virágvetésit! Grádicsunkon lépēgetve érsz a pitvar padlatára; mézes tornácunk tapodva lépsz lakunknak belsejébe, szelemēn alá szobánkba, takaros tetőnk terébe. (- 154)

„Itt minálunk téltől óta, vagy talán tavaly tavasztul récesont-pallónk pönögte, hogy a lábod rajta lépik, aranyos tetőnk dönögte, hogy mēnyecske mén alatta, ablaküvegēk örültek ablakban üllő arának. (- 162)

„Itt minálunk téltől óta, vagy talán tavaly tavasztul kilincsēk kacagva vártak gyémántgyűrűs ujjaidra, küszöbök lēkucorodtak szép szoknyád alá hajolva, ajtók mēgnyíltak maguktul aranyos ajtónyitónknak. (- 170)

„Itt minálunk téltől óta, vagy talán tavaly tavasztul fölfordult egész faházunk rēndcsinálásod remélve, elēdpöndörült a pitvar alapos porolgatásra, fészereink fészkelődtek nyírfasöp-rüdért nyüszögve. (- 178)

„Itt minálunk téltől óta, vagy talán tavaly tavasztul titkon ujjongott az udvar gyűjtősgyűjtő asszonyának, kamráink elébejöttek kamrajáró kedvesünknek, gērēndáink gōrnyedēztek súlyától selyēmruhádnak. (- 186)

„Itt minálunk téltől óta, vagy talán tavaly tavasztul kertközök röpösve vártak rajtuk átjáró rucánkra, ólak olvadozva lestek arany almozó kezére, számoltak a szérűskerték takarító szorgalmára. (- 194)

„Még a mái szent napon is, tegnapról nem is beszélve, fejős barmok bögicséltek étetőjükért epedve, csikaink fől-főlnyi-hogtak abrakolójukat hívva, bégetett a kis barika jobb falatot juttatóra. (- 202)

„Még a mái szent napon is, tegnapról nem is beszélve, vénék ablakban aludtak, rajkók parton rajcsúroztak, fehér-cselédék füleltek, a legények lesben álltak: mind a mátkánkat vigyázva, várva ifjasszony jövőseit. (- 210)

„Most hát itt az istenáldás: udvarunk tele urakkal, fészereink férfiakkal, tisztelt vendégtársasággal; tömve tornácunk sereggel, faszindélytetőnk fiakkal. Légyen áldás hát e házra, száz lécére, száz fiára, áldás újholdra-királyra, lakodalmas nép nevére! Soha nem vala e háznak, emberemlékezet óta, ilyen mégtiszteltetése, nemés nép találkozása! (- 224)

„Most hát, vőlegény-virágom, bongyorkendőjét bogozva, selyemfátyolát lévőve, megmutathatnád menyétéd, kit nyolc nyáron át nyomozva kilenc évén át kerestél! (- 230)

„Olyan-é, milyennek mondtad? Mert azt mondtad, hogy madárra, világ szépére vadászol, leltél szép tündérlányra. (- 234)

„Magam mondatlan is látom, ilyet kérdenem sē kéne: madarad hozád magaddal, kékrucád vagyon karodban, legfiatalabb fenyője legvirágosabb ligetnek, legszebb zöldellő levele zelnicebogyós beréknek.” (- 242)

Pallón kisgyerek kuporgott, szólt a pallónak porontya: „Ajaj, mit hozál nyakunkra! Gyantás tőke termetére, szurkos hordó széle-hossza, nem magasabb, mint motolla. (- 248)

„Mégjártad, szegény legényünk! Erre kellett várva-várnod, százszorszóra vágyva-vágynod, ezret érőért epednöd? Hát ez elmegy százszorosnak, ezerszer ecebocának! Bizony, leltél lápi varjat, a határbul szarkahajtót, mezőrül madárijesztőt, kormos kányát az ugarrul! (- 258)

„Naplopó lehet valóban, nyáron át henyélt a hűsön, kesztyűt sēm kötött eközben, harisnyát sē hoz magával; kódisként került a házba, ingyenélőként ipához; ládája egér lakása, kosara kalánfűlűnek.” (- 266)

Lokka, gondos gazdaasszony, Kalevatar tündérasasszony hallgatta badar beszédit, maga mondta, fölfelelte: „Micsoda sületlenségék, mit találsz ki, kerge kölyke?! Mást kezdjén ki mende-monda, illetlen gonosz beszédék, nem e kedves szép kisasszonyt, ártva házunk jóhírének! (- 276)

„Gonosz szó szaladt ki szádon, hitványságot hordtál össze, napos borjúnak beszéde, nyívása kölyökkutyának! Jó lēányt kapott legényünk, világszép, kit lelt magának, mint pirosodó bogyóka, most színészdő számóca, fán fészkelő kismadárka,

lombos berkénye lakója, nyírfaágon tarkatollas, juharfa hegýén fehérke. (- 288)

„Szászok földjén sém találta, Virón túl sē lelte volna szépségét ezen szűzének, báját e bűvár-madárnak, ékét édés orcájának, telt formáit természetnek, kerek karjai fehérít, nyúlánkságát szép nyakának! (- 296)

„Nēm kódisként jött a kedves, vannak bundái bizonnyal, köpönyegei kasában, pompás posztók szán farában. (- 300)

„Van elég neki valóban, kincse rokkájába rejtve, pénze pērgő orsájában, bankója ujja bögyében, nagy halom fehérneműje, télidőn kitisztogatva, kikelet körül kimosva, nyári szélben szárogatva; lepēdői lēngedēznek, puha dunyhái dagadnak, suhognak selyēmruhái, tarka szoknyái terülnek. (- 312)

„Jó mēnyecske, szép mēnyecske, haloványpiros mēnyecske! Hírlik, jó voltál hazádban, éd'sapádnál lánykorodban: érézd jól magad minálunk, új helyedēn mint mēnyecske! (- 318)

„Sosē fájdítsad fejedet, nē hanyjon a hab hiába! Nēm a lápon lész lakásod, nēm is árokszélre szántak: hoztak burjánzó mezőrül sokkal burjánzóbb mezőre, sűrű sörrel habzó helyrül még sűrűbb sörű hazába. (- 326)

„Jó lēány, csinos mēnyecske! Hadd kérdēzzem mēg tētőled: láttál-é idejövőben körösen rakott képeket, kazlakat magasra rakva? Azok mind e gazdaságé, mind vőlegényéd vetése, maga szántása-szēdése. (- 334)

„Nos hát, kedves kislēányom, emlékézz ezen szavamra: ahogy hozzánk eltaláltál, találđ mēg helyed minálunk! Mert jó a mēnyecske dolga, mēglész mindēne mēnyünknek, férhet téjfölös fazékhoz, vajas tálat mēgtalálja. (- 342)

„Jó dolga van itt a lyánynak, csēpērēdhet a csibécske. Élég szélēs szaunánk padja, lócái lakó-szobánkknak, apósod fēlér apáddal, anyádnak tekintsd anyósod, fiaink fivēreidnek, nővéreidnek lēányink! (- 350)

„Hogyha ēgyszer ráehülnél, fogad szörnyen arra fájna: éd'sapád halásza halra, bátyád-fogta fūrjmadárra, sosē koldulj sógorodtul, nē istenkēdjél ipadnak! Fordulj férjedhēz ēgyenēst, hozassál idehozóddal! Nincs az erdőnek ēgyetlen négy lábon futó lakója, avagy légbe lēbbenője, szárnyakat suhogtatója, de a vízben sēm vonulhat olyan ritka hal rajokban, elfogód kit el nē fogna, elhozód mit el nē hozna. (- 366)

„Jó dolga van itt a lyánynak, csēpērēdhet a csibécske. Nēm forgat követ a karja, malom hajtását mēgússza: búzákat a víz darálja, rozsunkat zuhatag őrlī, mosnak a habok helyēttünk, tengēr tajtéka fehérre. (- 374)

„S micsoda csinos falucska, határtalan jó helyecske! Lēnt legelő, fōnt a földek, maga a község középēn, házsorok alatt homokpart, lágyan locskoló vizecske: lilének lubickolódni, viribülni vízi tyúknak.” (- 382)

Jóltartották ott a népet, bőven étellel-itallal, mindenféle húsfalattal, túrós-tejfölös lepénnyel, árpa erjesztett levével, búzacsirán csorgatottal. (- 388)

Mindenkinek volt mit enni, volt mit enni, volt mit inni: piros tálakon púpozva, sok csinos cserépedényben. Foszlós fánkot tépégettek, hájastésztát morzsolgattak, marénahalat metéltek, szeltek rózsaszín lazacot ezüstcsillogású késsel, arannyal bevont bicsakkal. (- 398)

Fizetetlen folyt a lőre, márkátalanul a murci; szeleménbül méz szivárgott, minden szöglet sört eresztett: nyomtatónak azt nyakaltak, aztán mézsörrel mulattak. (- 404)

Hát köszöntöket ki mondjon, kiszēmēlt dalos ki légyen? Vének véne Väinämöinen, időtlen idők dalosa maga vállalta magára, hogy dicső dalokba fogjon. Száját szóra is nyitotta, maga mondta, fölfelelte: „Egy vérből való öcséim, fivéreim szájban-szóban, beszéd módjában barátim, figyelmezzetek szavamra! Ritka récéknek gyűlése, testvérék találkozása, közös fészékről valóknak, egy szülőtől származóknak ebben a hideg hazában, éjnek-északnak honában. (- 422)

„Kezdjünk dalba hát közösen, rakjunk szókat rigmusokba! Dalnoké a dalnak dolga, kakukké tavaszköszöntő, nőké kelme kékítése, na még szöttesék szövése. (- 428)

„Lapp legények is dalolnak, szénabocskorok szavalnak nagyritkán egy rént lőölve, szikkadt szarvashúst fogyasztva: hát én mért nē énekéljek, népünk néma mért maradjon remék rozskényérről élve, még vajas mellévelalóval? (- 436)

„Lapp legények is dalolnak, szénabocskorok zenélnek, jót húzván vizesvödörbül hitvány kérégliszt-kényérre: hát én mért nē énekéljek, népünk néma mért maradjon magbul lett malátasörrel, istenáldott árpalével? (- 444)

„Lapp legények is dalolnak, szalmabocskorok szavalnak kormozó tűzük körében, fekete szenes fatönkön: hát én mért nē énekéljek, népünk néma mért maradjon szelemén alatt szobában, gyönyörű tető terében? (- 452)

„Jó nálunk a férfiaknak, fehérnépnek nemkülönben: söröshordók nagy halommal, közelünkben mézeskádak, mellettünk marénamartok, csupa jó lazacelölőhely; nem fogyunk ki jófalatbul, kedvet keltő jó italbul. (- 460)

„Jó nálunk a férfiaknak, fehérnépnek nemkülönben: étünk könnyel nem keverjük, nem is gondolunk a gonddal, falatunk vígan fogyasztva, bánat nélkül napjainkat, gondos gazdánk életében, asszonyunk aranykorában. (- 468)

„Kire mondjak most köszöntőt, gazdánkra vagy asszonyára? Örököltük őseinktől, hogy első légyen az embér, ki lakóhelyet a lápon, erdőn házhelyet hasított, döntve szálfákat tövestül, lomboatukat lényesve, alkalmas helyre rakva, száraz és szilárd porondra, csinálva családi házat, szállást számos nemzedéknek. Házfalát erdőn faragta, dorongot a dombrul hozva, tető-

léceket lapályrul, a nyíresbül nyomtatókat, kérégzsindélyt zelnicésbül, tömítő mohát mocsárbul. (- 486)

„Szépén egybeszerkesztette, építést véghezvitte; százan szögletét csapoltak, félezren tetőn topogtak, míg mindennel elkészültek, pallót-padlatot lőraktak. (- 492)

„Hej, amíg e gondos gazda fölépítette e házat, szelek szagattak hajában, üstökét vihar cibálta! Bizony, jó gazdánk nem-egyszer kesztyűjét kövön feledte, kalapját fenyő lőkapta, lábbeli-jét lóp lehúzta. (- 500)

„Bizony, jó gazdánk nemegyszer kora hajnalszürkülettel, mikor mások még aludtak, falusiak föl sē keltek, föltápászkodott tüzetől, kalibájából kimászott; tülevél tapadt hajába, harmat hullott szép szemébe. (- 508)

„Ez a jó gazda azóta folyvást vendégit fogadja, lócája tele dalossal, mulatókkal minden ablak, padlók nótapöngetőkkal, vánkoso vajakosokkal, falakhosszat hallgatókkal, kerítés kíváncsiakkal, udvara útonjárókkal, kérésztül-kasul mēnőkkel. (- 518)

„Köszöntöttem már a gazdát, magasztalom most az asszonyt, tēmerdek javak tēvőjīt, hosszú asztal halmozójāt. (- 522)

„Rēngeteg kövér kēnyeret, tēngēr tēsztāt mēgdagasztott, tenyerével tapsikolva, formálgatva fūrge ujjal. Kēnyerēt mihelyt kiszēdte, vendēgēk elébe vitte, dagadó disznóhúsokkal, tūrós-tejfölös lepēnnel. Kēsünk ēle mind kicsorbult, kacor kettévált középēn lazacfej-fūrészēlésben, csukacsont-csupálgatásban. (- 534)

„Bizony, jó nēnēnk nēmegyszer, ez a gondos gazda-asszony kakasnāl korábban ēbredt, szaladt tikfiszót sē várva mára mindēnt mēgszērēzni, tēendőit végbevinni, ēlesztőjēt erjeszteni, savasítani sörünket. (- 542)

„Ért e hírēs háziasszony, ez a gondos gazdaasszony, nagyon ért a sōrfőzēshēz, ízletēs ital-tēvēshēz csāvázott csírás szēmēkbül, malátásított magokbul, miket nēm kavart kalánnal, lapickával sēm lapátolt: mindig markával merített, kavargatva két kezével füstnélküli fūrđóházban, simára sikált padokon. (- 554)

„Nēm hagyta e háziasszony, ez a gondos gazdaasszony rakását ragacosodni, malátájāt földre folyni: futkosott a fūrđóházba, ējnek-ēvadján kijárva, nēm félve a farkasoktul, erdei vadállatoktul. (- 562)

„Mēgdicsértem már az asszonyt, most a násznagyot köszöntöm. Ki neveztek násznagyunknak, kit választottak vezérnek? Falu véne lett vezērünk, falu nagyja lett a násznagy. (- 568)

„Nēmēs násznagyunknak vállā kēk kōpennel van takarva, hónaljában összehúzva, hasán szēlēsebbre szabva. (- 572)

„A mi násznagyunknak testit keskēny kōntōs ēkēsíti, homokon sōpōr szegēlye, hátul földig ēr a farka. (- 576)

„Inge ēgy kicsit kilátszik, ki-kikandikál fehēre: tán a Holdlēány hīmēzte, cincsatos szūzecske szōtte. (- 580)

„Násznagyunknak van tüsszője, öve ködfinom fonálbul, Napleány nemés szövése, hímés körmű hímézése hőt nem ismerő időkből, tűzről nem tudó korokbul. (- 586)

„Násznagyunknak lábaira húzva habselyem harisnya, selyemszálbul van kötője, patyolatbul lábszalagja, át van szöve színarannyal, elégyengetve ezüsttel. (- 592)

„Van továbbá násznagyunknak szászoktól szabott cipője, úszó hattyúhoz hasonló, avagy vélnéd vízi fajdnak, lombok közt lakó lilének, cserjésbe csapó madárnak. (- 598)

„A mi násznagyunk hajában aranyfürtök fodrozódnak; aranyszálakbul szakálla, fejében sudár süvege, hegység füllegébe fúrja, illég-billég fönn a lombban; ilyet százasért sē kapni, ezer márkát is megérne. (- 606)

„Már a násznagyot dicsértem, násznagyasszonyunkra tértek. Honnan jött a násznagyasszony, hol lelék a drága lelket? (- 610)

„Onnan jött a násznagyasszony, ott lelék a drága lelket: messzebb, mint Tanikka vára, új városnak új határa. (- 614)

„Vagy nem onnan, mégsēm onnan, sēmiféleképp sēm onnan. Onnan jött a násznagyasszony, ott lelék a drága lelket: túl az Ópērenciárul, végtelen fehér vizekrül. (- 620)

„Vagy nem onnan, mégsēm onnan, sēmiféleképp sēm onnan! Nőtt a rétén szép szamóca, pusztában piros bogyóka, hegységoldalon árvalányhaj, aranyos virág vadonban: abbul nőtt a násznagyasszony, ott lelék a drága lelket! (- 628)

„Nászasszonynak szép a szája, mint szövőszék szöktetője, násznagyasszony szép szemében égi csillagok ragyognak, nászasszony szemöldökéhez csak a holdsarló hasonló. (- 634)

„A mi násznagyasszonyunknak arany huncutkák hajában, gyöngykalárisok nyakában, arany karkötők a karján, ujján gyémántos gyűrűkkel, foglalatos gyöngy fülében, homlokán aranyhidacska, pillaszőrin gyöngysziporka. (- 642)

„Hold világával vetekszik arany csatja csillogása, nap világával vetekszik ingvállának villanása, libegő ladiknak látszik fejfödője lebbenése. (- 648)

„Násznagyasszonyt is dicsértem: hadd nézzem még most a népet, hogy a násznak szép-ē népe, választékos-ē a vőnője, világraaló-ē ifja, ékesség-ē egésze? (- 654)

„Nos hát megnéztem a népet, bár tudhattam tán magamtul, hogy sohasēm volt a múltban, nem leszēn jövő korokban ily gyülekezet gyönyöre, ily családnak csillogása, vőnő választékossága, ifjúság ígēző bája. Valahányan kék-vörösben, mint a dércsípēt csererdő, hajnalhasadás alulról, fēntrül pirkadat pirossa. (- 666)

„Vendégink előtt ezüstnek, nem volt értéke aranynak: mintha szēdnék csak szemētēn, utcahosszat pénz potyogna, bőkezűen költekēztek, esküvőnk hírét emelve.” (- 672)

Vének véne Väinämöinen, nemzedékek nagy dalosa most a szánkójába szállva indult immár otthonába. Énekélgetett az úton, varázssverseit dalolva; mondott egyet, mondott másat, hát a harmadik dalára sziklának szaladt a szánka, talpa tőkéhez csapódott. Kettévált költőnk kasosa, szétszakadt a dalnok szánja; rúdja megrepedt középén, oldallapjai leváltak. (- 686)

Väinämöinen, vénék véne szóval mondta, megkérdezte: „Volna-é ez ifjúságban, növekedő nemzedékben, vagy a véneknek sorában, fogyatkozó férfinépben, aki Tuonelába térne, Manalába merne menni szűrőszerszámot szerezni, fűróért Manába futna, hogy új szántalpat faragjak, kasost készítek magamnak?” (- 698)

Fiatalok így feleltek, vénemberek válaszoltak: „Nincs ez ifjúság körében, sém a véneknek sorában, eme népes nemzet-ségben olyan vakmerő vitézünk, aki Tuonelába térne, Manalába merne menni szűrő szerszámot szerezni, fűróért Manába futni, hogy új szántalpat csinálhass, kasost készíthess magadnak.” (- 710)

Vének véne Väinämöinen, időtlen idők dalosa maga ment tehát Manába, másodízben Tuonelába, onnan szerszámot szerezve, onnan éppen visszatérve. (- 716)

Vén Väinämöinen dalával röngeteg erdőt varázsolt, terebélyes tölgyet téve abba büszke berkényével; szánkót szerkesztett belőlük, talpát fájukból faragta, csapolásait csinálta, hámgáját hajlította. Hamar készen lett kasával, szép új szánt csinált magának. Szerszámot rakott lovára, fakót szán elébe fogta; maga szánkójára szállott, szán farában elfeküdve. Vesszőtlen futott a fürge, gyöngyostortalan szaladva jó abrakolóhelyére, térve régi jászolához. Vén Väinämöinen ugyancsak, időtlen idők tudósa visszaért vele honába, híres hajlékába lépve, régén koptatott küszöbre. (- 738)

HUSZONHATODIK ÉNĚK

*Lemminkäinen Pohja ellen indul, bosszúból,
mert nēm hívták mēg a lakodalomba.*

Ahti otthon űlt azonban hosszú földnyelv hajlatában. Sziget földjét szántogatta, mezőségeit művelte. Hírēs volt a hallásárul, folyton a fűlét hēgyēzte. (- 6)

Lárma hallatszott a láprul, zaj a tēgēr túlfelérűl, táncos lábak dobbanása, sikló szánok szisszenése. Rossz gyanű szaladt szűvére, aggodalom kelt agyában: lagzit laknak Pohjolában, tivornyáznak nagy titokban. (- 14)

Fejēt fogta, száját rágta, fekete szakállát tépte; pozsgás képének pirossa sápadt-vértelenre váltott. Szántást félbe-szērbe hagyva, földjének felēt vetetlen, nyomban a nyerēgbe szōkcent, vágatott egész hazáig asszonyanyjának lakába, szép szűlējének körēbe. (- 24)

Mondotta mēgérkēzőben, alighogy a házba lépēt: „Hej, szűlőanyám, nagyasszony, ételt adj elēm, de gyorsan, hadd ēgyék az ēhēs embēr, valamit hamar harapjon. Fürdőházba fűts be közben, jó forróra főlhevítve, hogy a fērfi mēgfürōdjön, kedvére kimosakodjon!” (- 34)

Akkor Lemminkäinen anyja rōgtōn ételt tett elēbe, hadd ēgyék az ēhēs embēr, valamit hamar harapjon, míg a fürdőház befűlik, száraz szauna bēmelegszik. (- 40)

Az a léha Lemminkäinen falatját mohón befalva, szaunába szaladt azonnal, forró fürdőházba lépēt. Ott fērēdōzōtt a pintyő, hősármánymadár mosódott, haját hulló lēnnyalábra, tarkóját tojásfehérre. (- 48)

Fürdőből a házba jōve szóval mondta, főlfelelte: „Ó, szűlőanyám, nagyasszony! Ruharaktárunkba indulj, hozd a legszēbbik gűnyámat, remēkbe szabott ruhámat, hogy azt öltsem most magamra, igazítsam termetēmre!” (- 56)

Kérđi végre asszonyanyja, tudakolja szép szűlėje: „Kisfiam, hová igyekszēl? Hiúzokat hajkurászni, szánnal szarvasokat űzni, avagy mőkusra vadászni?” (- 62)

Monda léha Lemminkäinen, szōlt a szép Kalandoskedvű: „Ó, anyám, szerelmes dajkám, nēm indulok én hiúzra, szándēkozom szarvasokra, mőkust sēm mēgyēk vadászni: Pohjába mēgyēk mulatni, suttymban duhajkodókhoz! Hozd a legszēbbik gűnyámat, remēkbe szabott ruhámat, hogy a lagziban libēg-jek, fēnyēs ünnepēn feszítve! (- 74)

Anyja ellenzi erősen, felesėje fērjét fēlti, lēbeszēli két kis-asszony, három tündēr hajtogatja, hogy nē mēnjēn Lemminkäinen Pohjolának lagzijába. (- 80)

Anyja mondja magzatának, gyermekéhez szól szülője:
„Nē mēnj el, fiam, nē indulj, Kauko kedvesēm, nē készülj Pohjolának lagzijába, iszonyú ivászatokra! Hiszēn tēgēd mēg sē hívtak, látni sēm īgēn akarnak!” (- 88)

Mire léha Lemminkäinen választát így adta vissza: „Hit-vány mēnjēn csak hívásra, aki hős, mēhet hívatlan! Itt az én örök hívásom, holddal ēgyidős izenet: kardomnak kemény acélja, sziporkázó szablyaélem!” (- 96)

Ámde Lemminkäinen anyja ēgyre tartóztatja-tiltja: „Nē mēnj el, fiam, nē indulj Pohjolának lagzijába! Rémēk lesnek rád az úton, várnak számos szörnyűségēk: három rēttentő halálnak háromszor ölő hatalma.” (- 104)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű:
„Folytonosan fél az asszony, mindēnütt halál ijeszti; nēm fél attul férfiembēr, csak a vállát vonja rája. Mindazonáltal azonban hadd halljam saját fülemmel, mifēle halál az első, az az első s hát a végső?” (- 114)

Monda Lemminkäinen anyja, szép szülője válaszolta:
„Mondom mindēnik mikéntjt, s nēm mondok szíved szērintit. Halljad hát első halálod, elsőül előtalálod: valameddig vándorolva, talán ēgy napot ha mēnve lelsz ēgy lángoló patakra utadon kērēszkül-átul. Tüzes zúgó zajlik ottan, benne izzik szörnyű zátony; tüzes sziklaszál az orma, tűzvörös turul az ormon. Éjt-hosszat feni fogait, nappal karmát élēsítve mindēn messziről jövőre, vándoroló vakmerőre.” (- 132)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű:
„Asszonynak való veszély az, hősnek nēm lēhet halála! Tudok én tanácsot arra, jól kieszeltem előre: ēgērfalovat varázslók, ēgērfalovast a lóra, hogy mellettem mēndēgēljēn, kocogva elem kerüljön, míg magam bűvarmadárként, kácsaként mēgyēk kērēszkül, turul karmait kijátszva, sasmadárnak lába mellett. Ó, anyám, szerelmes dajkám, mondjad második halálom!” (- 148)

Monda Lemminkäinen anyja: „Második halál mēg ilyen: valameddig vándorolva, ēgy napot talán ha mēnve, tüzes árok áll elédbe utadon kērēsztblē fekve; vége ködbē vész keletre, hosszan nyúlik el nyugatnak. Izzó kövel van kirakva, tele lángoló lapokkal. Abba százan is szakadtak, ezren is halálba hulltak, százan szablyástul vitézēk, ezren vasvértes lovasok.” (- 162)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű:
„Nēm embērhalál az olyan, hősnek nēm lēhet halála! Majd lelēk én arra módot, jut eszēmbe jó kiútja: hóbul majd vitézt varázslók, hevenyészēk hōst a jēgbül, azt lökōm bele a lángba, gurítom tüzes gödörbe, fērēdōzni forró gōzben, rezes virgáccsal verōdni; magam oldalt oldalogva általlábolom a lángot, szakállam nēm ēri szikra, szál hajam sē pērzsēlōdik. Ó, anyám, szerelmes dajkám, szōlj a harmadik halálrul!” (- 180)

Monda Lemminkäinen anyja: „Harmadik halál mēg ilyen: még valamit vándorolva, napi járōfōldre jutva, ērsz Pohjola portájára, legszūkebb kapu közēbe. Fene farkas tēpi testēd,

másodszorra medve szaggat Pohjola bejáratánál, legszűkebb kapu közében. Száz vitézt is széjjeltéptek, ezer embert is megétek, hogyne falnának föl akkor tégedet, szegény szülöttem?” (- 194)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Napos bárányt fölfalhatnak, szörteszéjjel szaggathatnak, de nem ám a férfiembert, mégha mégolyan parányi! Dérkam dalia-övvel, van kötve vitéz kapoccsal, hősök csatjával csomózva: nem kerülhetek kegyetlen farkasok fene fogára, tátott torkába vadaknak. (- 206)

„Farkas fortélyát is értém, medve módját megtanultam: én a farkast fékbe dallom, medvét mázsás vasbilincsbe, avagy pozdorjává pallom, szélbe pelyvaként szítálom, úgy elbánok én azokkal, csakazértis célhoz érve!” (- 214)

Monda Lemminkäinen anyja: „Messze vagy tő még a céltul! Hallottál csak oly csudákat, mik odafelé mënőben három réttentő halállal, fenyegetnek végveszéllyel. Mëgérkëzve még csak akkor várnak mëgpróbáltatások! Kicsivel tovább haladva Észak udvarát elérëd: vasbul van sövénye fonva, acélkorláttal kerítve, fölmagasodik az égig, égtől föld mélyéig érve, lándzsákkal vagyron karózva, földi férgekkel beszöve, kígyókkal körülkötözve, gyíkokkal gyökérbe verve. Fene farkukon forognak, bunkófejjel bólogatnak, szörnyű szájukkal sziszëgnek, fejfel kint, belül farokkal. (- 236)

„Màs kígyók a földön kúsznak, vonagló vipërahalmok, fölül nyelvük nyújtogatva, lënt a farkukon forogva. Egy, mëly szörnyűbb, mint a többi, kapunál hever kërësztblen, hosszabb, mint a házgërënda, kapubálványnál kövérebb; mërges nyelvét nyújtogatja, szájával sziszëgve támad, bizony mondom, sënki másra, csupáncsak tërád, szëgényëm!” (- 248)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Kiciség, kölyökveszély az, hösre nem lehet halálos. Tudok tüzre ráolvasni lánglohasztó bűvigékkel, földnek férgeit lëgyűrni, vipërákat visszaverni. Lám, mi történt múltkorában: vipëravadont ekéztem, kígyószerűn szántogattam kesztyűtlen csupasz kezemmel. Vipërátl kezembe vëtem, kígyókat marokra kaptam; tízesével öltem öket, százával fekete férget; körmömre vipëra vére, kígyóháj ragadt kezemre. Úgy hiszëm, hogy ëgyelöre, nëmigën lëszëk ezúttal nagy kígyó kövér falatja, földi férgek martaléka; ördögfajzatot mëgölöm, ivadékostul kiirtom, vipërákat széjjelszórom, férget útblól félrehányom, Pohja portájára lëpëk, lakóházukba hatolva.” (- 276)

Monda Lemminkäinen anyja: „Në mënj bé, fiam, közëjük Pohjola palotájába, Sariola szállására! Várnak kardosan vitézëk, hösök harci fegyverëkkel, legényëk lërészëgëdve, vedelëstül mëgvadulva. Tëgëd ott varázsba vernek, szablyaélbe ënëkëlnek. Jobbakat lëënëkëltek, bajnokabbakat lëbirtak. (- 288)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Jártam én már életëmben Pohjola palotájában. Engëm lapp lë

nēm dalolhat, nēm tiporhat Turja népe. Lappokat magam lédallom, Turja táltosit lēbírom: vállukat varázssal szegve, állkapcájuk áthasítva, inggallérjukat lētépvē, mellcsontjukat mēg-repesztvē.” (- 300)

Monda Lemminkäinen anyja: „Jaj, szērēncsétlen szülöttem! Merēd múltad emlégetni, szólni régi rossz utadrul! Persze jártál életēdben Pohjola palotájában: mocsaraikat mēgúsztat, beléndēkjüket bevētted; zúgó sellőkön zōtyōgve vitték vadvizek lōködve; úsztál Tuonela tavában, mēgmérve Manala mélyit! Bizony, ottmaradtál volna, nyomorult anyád ha nincsen! (- 314)

„Emlékēzz ezēn szavamra: Pohja portájára érve mindēn domb ki lēs karōzva, mindēn tēr tele cōvekkal, rájuk fōltűzōtt fejekkel; ēgy karō mered magában: annak horgazott hēgyére tē fejed kerül középre!” (- 322)

Monda léha Lemminkäinen, szōlt a szép Kalandoskedvű: „Pipogya, ki bándigálja, sēm mirekēllő siratja múltja mēgpróbáltatásit, bānva harcot és kudarcot, ám a bátor mit sē bānja, soha vissza nēm riadna. Hozzad harci öltōzékēm, régi hāborús ruhāmat! Kihozom kardját apāmnak, régi szablyáját szülōmnek: élēget hevert hiāba rejtēkében rostokolva, sanyarú sorsát siratva, viselōjēért esengve.” (- 338)

Kihozták hadi gūnyáit, régi hāborús ruhāit, már kezében ősi kardja, hős apjának harcostārsa. Azt hēgyével földbe fūrta, padló dēszkájába dōfte. Kardja úgy hajolt kezében, mint zelnice zsēnge āga, fiatal borókavessző. Monda léha Lemminkäinen: „Nēm hiszēm, hogy Pohjolában, Sariola szállásain lēs, ki ellenáll e kardnak, szablyāmmal ki szēmbenēzhet!” (- 352)

Számszērījāt is lēkapta, fal fogasárul lēvētte. Szájāt akkor szōra nyitva, maga mondtā, fōlfelelte: „Azt vallom valódi hōsnek, vilāgravaló legénynek, aki ijamat fōlajzza, hūrját hūzva mēgfeszíti Pohjola palotájában, Sariola szállásain.” (- 362)

Akkor léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű harci öltōnyét fēlōltvē, gūnyáiāba gombolōzva odaszōlt a szolgájának, néki ily parancsot adva: „Szolgām, szolgálōlegényēm, pénzēn vásárolt cselēdēm! Hozd elő a harci ménēm, szērszāmozd szilaj csikōmat, hadd mēgyēk mulatni mostan pokoli lakodalomba!” (- 374)

Szolgája, sērēny segēde ugrott rögtōn udvarāra, fēlszērszāmozta fakójāt, pej paripájāt befogta. Jelēntētte visszajōvē: „Teljesítēttem tēendōm, csōdōrcsikōdat befogtam, fēlszērszāmoztam fakōdat.” (- 382)

Az a léha Lemminkäinen immár kész az indulásra. Keze készti, tētovázik, ujja útra kēnyszēríti. El is indul, mint ígērtē, mindēn intēs ellenēre. (- 388)

Anyja akkor jōtanāccsal, fordul fēltēssel fiāhoz, ajtōbul, a gādoraljbul, fazēkak fēdēt helyērül: „Fiacskām, ēgyetlēnggyem, szerelmetēs szép szülōttem! Majd ha inni invitālnak, bārhovā is mēgy mulatni, fēlig idd ki csak kupādat, sōrōs kan-

csódat középig! Add a többbit társaidnak, söprejét a söpredéknek, mert kígyó lapul kupádban, undok férég a fenékén!” (- 402)

Több tanáccsal is tanítja, gyermekét igéncsak intve, mondja földjük mezsgyéjéről, mondja kertkapun kilépve: „Majd ha inni invitálnak, bárhová is mégy mulatni, üldögélj csak félfenékén, félig fölkelésre készén, hagyd a többbit társaidnak, söprejét a söpredéknek, akkor lesz legény belőled, helyed hős gyanánt megállod, ha szólítanak számadásra, törvényt tesznek a fejedre kemény férfiak körében, gyilkoló gyülekezetben.” (- 418)

Immár indult Lemminkäinen, lovas szánkójába szállva, fürgéjét faron legyintve, gyöngyostorával gyakintva. Fürgéje futott sebösen, szédte lábát a lovacska. (- 424)

Kis ideig így kocogtak, elég messzire elértek. Fajdcsapat futott kérésztül, riadtan röpült előlük, útjukból a légbe lébbent, lónak lábait kerülve. (- 430)

Marék toll maradt utánuk, nyírfajd-tollpihe nyomukban. Lemminkäinen összeszedte, a tarisznájába tette: hátha egyszerű hasznát látja, mi történik még, ki tudja? Jó a háznál minden holmi, jól jöhet, ha bajba jutnak. (- 438)

Tovább mentek-mendégéltek, kicsinyég odább kerülve. Ménje újra hátrahőköl, úgy figyel, fülét hegyézve. (- 442)

Akkor léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű, kiemelkedik kasából, előrehajolva kémel. Hát ahogy az anyja mondta, megjósolta szép szüléje: tűzpatak folyik kérésztül, át az úton, épp előtte. Tüzes zúgó zajlik ottan, benne izzik szörnyű zátony, tüzes sziklaszál az orma, tűzvörös turul az ormon, tűzparaszat hány a torka, tüzes láng lövell belőle, szikrázik a szárnyatolla, sziporkaesőt esőzve. (- 458)

Kaukót messziről megérzi, Lemminkäinent jöni látja: „Kauko, merre lesz ménésöd, hova tartasz, Lempi sarja?” (- 462)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Pohjába megyék mulatni, zugivóknak lagzijába. Húzódnaknál kissé hátra, utambul kicsit kitérve, hogy a vándor elvonuljon, de leginkább Lemminkäinen, melletted utat találjon, vándorlását folytathassa.” (- 472)

Sasmadár felelt e szóra, tüzes torkából sziszégyve: „Vándor tölem elvonulhat, de leginkább Lemminkäinen: számon át szabad az útja, törhet torkomon kérésztül. Arra nyílik nékéd ösveny, szerencsés utat találhatsz ama nagy lakodalomba: mindörökre ott mulathatsz!” (- 482)

Lemminkäinen föl sē vette, némigén ijedt még attul. Tapogatott tarsolyában, tarisznájában matatva, fajdtollat fogott kezébe, gyengén dörzsölgetni kezdte két tenyere közt szorítva, ujjbégeivel bécézve. Falka nyírfajd lett belőle, egész rajnyi fajdtyúkocska. Turul torkába hajítva mohó nyeldeklőre nyomta, gonosz gégéjébe hányva, irdatlan madár inyére. Evvel elkészült ezúttal, az első napot túlélte. (- 498)

Fürgéjét faron legyinti, gyöngyostorával gyakintva; szédi lábát a lovacska, szalad, könnyedén kocogva. (- 502)

Mögint mēntek egy darabig, kicsivel odább kerülve. Hát csak megtorpan a ménje, úgy figyel, fülét hegyezve. (- 506)

Kiemelkedik kasából, előrehajolva kémel: hát ahogy az anyja mondta, megjósolta szép szüléje! Égő katlan nyílt előtte, keresztben az útközépén, vége ködbevész keletre, hosszan nyúlik el nyugatnak, izzó kővel van kirakva, tele lángoló lapokkal. (- 516)

Lemminkäinen föl sē vette. Fordult Ukkóhoz fohással: „Egeknek ura, nagy Ukko, Miatyánk, a menny lakója! Támassz felleget felülről, még egy másikat nyugatrul, harmadikat hozd keletről, fél északról, fél keletről; taszajtsd őket egy tömegbe, szélről egymásnak szorítva! Aztán dönts havat, dorongnyit, lökj az égből lándzsanyélnyt pirosuló-parázs kövekre, ama lángoló lapokra!” (- 530)

Egeknek ura, nagy Ukko. miatyánk a menny-egekben támaszt felleget felülről, még egy másikat nyugatrul, harmadikat hoz keletről, hajnali fagyos fuvalmat, egy tömkelegbe taszítva, szélről egymásnak szorítva. Aztán dönt havat, dorongnyit, lők a mennyből lándzsanyélnyt pirosuló parázs kövekre, ama lángoló lapokra. Támadt kásás hó belőle, jeges állóvíz verődött. (- 544)

Maga léha Lemminkäinen vízre jéghidat varázsolt kásás hótavon keresztül, partot parttal összekötve. Így került ki új veszélyből, második napot megúszva. (- 550)

Fürgéjét faron legyinti, gyöngyostorával gyakintja, fürgét újra futni készti, lovacsát tovább ügetni. (- 554)

Mēnnek mér földet, még egyet, fut csikója, föld csodája, ám hirtelen hátrahököl, még sē mozdulna helyéről. (- 558)

Akkor léha Lemminkäinen csak kinéz a szán kasából: fenekedik rája farkas, útja végén medve várja Pohjola bejáratánál, keskeny köznek hajlatában. (- 564)

Akkor Léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű tarsoly mélyében matatva, tarisznyájában kutatva birkagyapjat széd belőle, sodorintgatja-simítja két keze közé szorítva, ujjabögyével bécézve. (- 572)

Tenyérébe fűj felülről, hát sok birka jó belőle, falkára való juhocska, bárányok egész bokorral. Nosza, rájuk ront a farkas, minden medve azt vadássza. Maga léha Lemminkäinen így mehet tovább az úton. (- 580)

Mögint mēndégél keveset, s Pohja portáját eléri. Végig vassal van kerítve, acéllal aládúcolva, száz ölnyire földbe fúrva, ezer ölnyire egekbe, hegyes lándzsákkal lészárva, föld férgeivel beszöve, kígyókkal körülkötözve, gyíkokkal gyökérbe verve. Fene farkukon forognak, bunkófejjel bólogatnak, hintázó nyakak nyűzsögnek, fejjel kint, belül farokkal. (- 594)

Az a léha Lemminkäinen azt gondolta most magában: „Pont, ahogy anyám beszélte, drága dajkám megjósolta! Micso-da magas sövényfal nyúlik földtől fellegekbe! Alant van kígyó kúszása: alantabb sövényük alja; magasan madárnak röpte: még magasabban palánkjuk.” (- 604)

Lemminkäinen mindazáltal némigén ijedt még attul. Hüvelyből kihúzta késit, tüzes pengéjét a tokbul, avval a sövényre sújtva, kerítésük kettészelve rést vágott a vaspalánkon. Kígyós kertjüket kitörte öt vesszővonásnyi résen, hét tartókaró között. Maga ment tovább előre, Pohja portájára lépve. (- 616)

Sárkány fordult rá az útra, a kapu előtt kérésztben, hosszabb, mint a házgörönd, kapugyámnál is kövérebb. Széme száz a szörnyetegnek, ezér nyelvét nyújtogatja; széme elménne szitának, hosszú nyelve dárdanyélnak, fogai gereblefognak, háta hét hajófenéknek. (- 626)

Az a léha Lemminkäinen mégsém mert kezét emelni ama száz szemű baromra, ezér nyelvű szörnyetegre. (- 630)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Föld férge, fekete kígyó, Tuoni tályogos kukaca, száraz fű alatt futója, gyéhenna-gyökér lakója, zséllére a zombikosnak, sűrű bokrok bújdósója! Ki emelt elő a fűből, gyökerek alól ki hívott földnek felszínén futosni, út közepére kijöni? Oly magasan hordod orrod: vaj’ ki bátorít, ki biztat, hogy fejedet úgy félüssed, nyakad egyre nyújtogassad? Tán apád-anyád tanított, vagy a bátyád biztat erre, vagy a húgod hërgël egyre, vagy valaki más családtag? (- 650)

„Szájszorítva, fejfëdëzve, fërge nyelvedet nyugosztva, gombolyagba gömbölyödve, karikába kunkorodva adj utat, felét az útnak, hagyd a vándort elvonulni. Avagy térj az útfelëre, csatangolj csalitosokban, hangafű közë húzódva, zöld moha között mëgëlve, gyapjúsál gyanánt szaladva, nyárfarönk gyanánt forogva, fejedet a földbe dugva, réti zombikokba rejtve. Föld alatt lëgyën lakásod, fűcsomók között a fëszked! Fejed onnan föl në üssed: Ukko szëtveri kupádat iszonyú acél-nyilával, sűrű vassörët esövel.” (- 670)

Leckëztette Lemminkäinen, de a fërëg föl së vëtte: szüntelen sziszëgve-fújva, mérges nyelvét nyújtogatva, félelmes fenyëgetéssel horgadt Lemminkäinen ellen. (- 676)

Akkor léha Lemminkäinen idézte varázsigéit, anyjától tanult tanácsot, szülőjétől szerzett szókat. Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Hát ha nëm hajolsz szavamra, ha nëm engedsz szépszërével, dühös kínodban dagadhatsz, vësznapodra vastagodhatsz, ronda, kétfelë repedhatsz, három részre is hasadhatsz, ha anyádra rátalálok, elöszólítom szülödöt. Ismerëm keletkëzésëd, förtelmes fogantatásod: Syöjätärnek vagy szülötte, Vetehinen tojt világira. (- 694)

„Syöjätär a vízre köpte, nyúlós nyálát hullámokra, azt a szél tovasodorta, víz lehe magával vitte, öt-hat évig hintáztatta, hét tavaszon át takarta tengër végtelen vizében, hátán ringató haboknak. Hullám húzta hosszúkásra, nap pácolta porhanyóra, partra vitte víz verése, habok hajtották sekélybe. (- 706)

„Jó tündérek jártak arra, tengérrparton ténfērēgve, haragos habokra látva. Mēgpillantották a parton, így szóltak, ezēn szavakkal: ‘Válna-é valami ebből, hogyha Isten lēlkēt adna, szēmēket szērēzne néki?’ (- 714)

„Mindēnható mēghallotta, szóval mondta, fölfelelte: ‘Bizony, rosszbul rossz születne, ördög ördöghányadékbul, ha én lēlkēt adnék annak, szēmēket szērēzve néki.’ (- 720)

„Ezt a Hiisi mēghallotta, gonosz lēlök, leskelődve. Magát tette mēg mīvesnek, lēlkēt is lehelve abba a tisztátalan takonyba, boszorkány-böfögte nyálba. Ekkor lett kígyó belőle, világnak fekete férge. (- 728)

„Honnan lett tēhát a lēlke? Alvilágbul Hiisi hozta. Hát szīvet kitől szērēztek? Szīvét Syōjātärtül kapta. Agyvelejévé mi váltott? Habzó árnak hordaléka. Miből lett az indulatja? Tüzes örvény tajtékábul. Fejéül a förtelēmnek bűdös babszēmēt talál-tak. (- 738)

„Szēmēket miből csináltak? Lempo-lelte lēnmagokbul. Füleket a szörny fejére? Lempo-nyütte nyírlevélbül. Miből szabtak néki száját? Száját Syōjätär övébül. Nyavalyásnak nyelve honnan? Durumótul dárdanyélbül. Fogai a förtelēmnek? Tuonelának zabtörekje. Miből lett iszonyú ínye? Veszett Vērívó ín-yébül. (- 750)

„Hosszú hátához mi kellett? Hiisinek szenes husángja. Fene farkául mi váltott? Öregördög hajfonatja. Beleket miből bogoztak? Döghalál dērēkövébül. (- 756)

„Most hát mēgtudtad családod, szégyēnletēs származásod! (- 758)

„Fekete férēg, föld lakója, Tuoni tályogos kukaca! Föld-fakó, vērēsbe váltó, szivárványszínēkben játszó! Mēnj útjából az utasnak, hagyd haladni most az embērt, végcéljáig vándorolni: Lemminkäinen ott lēhessēn Pohja pompás lagzijában, nagy nemzet ivászatában!” (- 768)

Erre mozdult már a férēg, százszoros szēmű mēgindult, kövér kígyó kűszni kezdēt, útnak szélire szorulva, vándort hagyva: hadd mēhessēn, Lemminkäinen ott lēhessēn pohjai poharazásban, hol tivornyáznak titokban. (- 776)

HUSZONHETEDIK ÉNÛK

Lemminkäinen l gy zi és m g li Pohjola urat

Kaukót immár elkísértem, Ahtival, Sziget fi val sz z veszély közt vándoroltam, sz jasz lin sz z halálnak Pohja portájára értem, titkos táltosok honába. Most már arról kell reg ln m, emb rnyelven elbesz ln m, hogy a léha Lemmink inen, az a szép Kalandoskedv  hogy l p tt a lapp tanyára, Sariola szállására, habár s nki m g s  h tta, cimborának n m kívánta. (- 14)

H t a léha Lemmink inen, az a p zsg v r  pajkos, mihe-ly st a házba l p tt, mingy r st középre állott. H rspadl  hajolt alatta, d ng tt a feny fad szka. (- 20)

Sz lt a léha Lemmink inen, maga mondta, f lfelelte: „H t Isten hozott e házba, j eg szs g t magamnak! H , t  pohjolai gazda! Akad-  a házban árpa, cs d r mnek abrakolni, s r, mulatni jómagamnak?” (- 28)

Az a pohjolai gazda hosszú asztal f hely r l válaszát  gy adta vissza, szóval mondta, f lfelelte: „T n akad hely itt a házban, ahol m ncsik d m g llhat, s ell hetsz t  is minálunk, ha m gb cs l d magadat, ha az ajtóban m g llasz, ajt r sben, f lfa mellett, két fazék közé szorulva, három kampó közt maradvá.” (- 40)

Erre léha Lemmink inen fekete f rtj be markolt,  sts zn  st k t cibálta, szóval mondta, f lfelelte: „ reg rd g álljon nektek ajt r sbe rostokolni, kormos k m nyt k söpörni, kozmás kotl k közt kotolni!  d’sap m azt m g n m érte, n m s n m-z m n m tanulta, hogy oly helyekkel be rje, ajt r sben, f lfa mellett! B zz g volt hely bőven akkor m ncsik j nak m g llni; gazdájának szép szobája, rakták kesztyűit r keszbe, f lsz r l s t fogasra, f ny s szablyáját a falra. Nek m mért nincs részem abban, miben része volt ap mnak?” (- 60)

Avval fogta, följebb h gott, asztalf re p nd r lve, l ca legf ls  helyére, hosszú padk nak h gy re. Palló pattogott alatta, ropogott a l ca lapja. (- 66)

Sz la léha Lemmink inen: „Vendégül aligha vártak, mivel sörrel n m sietnek,  nnep l ni  rk z s m!” (- 70)

Ilpotar, a háziasszony szóval mondta, f lfelelte: „Hej, t  léha Lemmink inen! Milyen vendég vagy minálunk? Hisz csak bajt hozol fejemre, l lk met agyon l zod!  rpa m g a s r minálunk, mal t ja most csírázik, a b zak ny r keletlen, h sleve-sünk forralatlan. J tt l volna t gnap este, avagy holnap hajnal-tájban!” (- 82)

Erre léha Lemmink inen fejét rázta, ajkát r gta, fekete haj t cibálta, sz j t ily szavakra nyitva: „Itt a lagzit, l m, m g- lt k, v g g tt k-v g g tt k, s ritalt kit lt gett k, kim r gett k a márcot, kup k halomban hevernek, poharak padlóra vetve. (- 92)

„Hej, tē pohjulai asszony, Lappföld lófogú banyája! Álnok volt az áldomásod, esküvőd ebül szerézted: süttél sátoros cipókat, főztél árpasört fazékszámba, hírvivőket hatosával, küldöztél kilencesével; ingyenélőket idézve, kódásokat, lókötőket, vékonypénzű vándorlókat, széllélbéllett bérészeket: hívtál mindenféle népet, én maradtam csak hívatlan. (- 106)

„Mérthogy én nem érdemeltem, mikor árpát annyit adtam? Mérté más merőkanállal, csészécskéből csurrantotta, mikor én tetézve mértem, özönével öntögettem árpámat, mit én arattam, műveltem, magam vetettem! (- 114)

„Nem lehetek Lemminkäinen, bizony, semmit sem bécsülnék, merthogy sörrel nem sietnek, tűzre nem teszik az üstöt, telefőzni jó levessel, jókora kövér húsokkal, hogy elverjem éh-em-szomjamat, hogy az út porát lémossam.” (- 122)

Ilpotar, a háziasszony szólt a szolgálólánynak: „Hej, tē legkisebb lányom, pénzén vett piciny cselédem! Főzz levest egész fazékkal, vendégünk kínáld itallal!” (- 128)

Akkor az a csöpp cselédke, tányérjuk törölgetője, kotláik kapargatója, serpenyők sikálgatója levest főzött egy fazékban csupa csontból, halfejekből, répa fonnyadt fattyaiból, héjából kemény kenyérnek. Söröskorsót is kerített, benne lőréjük leg-alja: igyék léha Lemminkäinen, abból hörpöljön, ha szomjas! Maga mondta, fölfelelte: „Meglátjuk, milyen legény vagy, hogyha fölhajtod sörünket, ha ezt a kupát kiiszod!” (- 144)

Látja léha Lemminkäinen, ahogy a pohárba pillant: fenekén nyüvek nyüzsögnek, közepén kígyó tekerög, szélén férgek forgolódnak, csúszómászók csapkolódnak. (- 150)

Monda léha Lemminkäinen, Kalandoskedvű komoran: „Pokolba pohár hozója, Manába mégyen, ki adta, mielőtt a nap léménne, féljön a hold az égre!” (- 156)

Majd még ezt is hozzátette: „Hej, iszonyatok itala, hiába akarsz tē hatni, erőtlenül kell enyészned! Mert a sört a számba öntöm, söprejét a földre döntöm! Élég ahhoz gyűrűsujjam, bal hüvelykém billenése!” (- 164)

Avval tarsolyát tapintva beletúr a bő iszákba, horgot húz elő belőle, szakállas szigonyt emelve, edényébe azt ereszti, söre sűrűjét kutatva. Kígyók horgára haraptak, vipérák vasa hégýére; száz varangyot is kivetve, ezrivel fekete férget, földre hányta, földnek adta, szoba padlatára szórta. Élős kését csak kihúzta, jó vasát kezébe vette: férgeknek fejét lécsapta, kígyóknak nyakukat szegte, majd a sört magát megitta, sötét sűrűjét lenyelte. Aztán megszólalva mondta: „Léhet, nem szívesen látnak, mivel sörrel nem sietnek, egy kicsit különb itallal, kissé bőkezűbben mérve, ennél öblösebb edényben. Kost sē készülnek lőolni, lētaglózni azt a tulkot, nem hoznak a házba ökröt, pároskőrműt a szobába.” (- 192)

Az a pohjulai gazda így felelt neki szavára: „Mit keresél itt minálunk? Ki hívott ide körünkbe? (- 196)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Nagy tisztesség, hogyha hínak, nagyobb, hogyha jössz hívatlan. Hé, tē lappföldi legényke, pohjolai házigazda! Megvészem a sört, csak adjad, nem akarok ingyen inni!” (- 204)

Az a pohjolai gazda ezt szörnyen szívére vette, hirtelen haragra gyulladt. Padlóra vizet varázsolt, Lemminkäinen lábaihoz. Maga mondta, fölfelelte: „Ott a víz nekéd, vedelhetsz, tó vizéből töltekezhetsz!” (- 212)

Lemminkäinen föl sē vette. Így felelt neki szavára: „Nem vagyok nevendékbörjű, öregasszony ökre-barma, hogy folyóvizet vedeljek, hogy a tóból töltekezzenek.” (- 218)

Most maga is bájolóit, varázverseit idézte: padlóra bikát varázsolt, szép szarvú tinót teremtett, mely igéncsak inni kezdett, a vizet vígan vedelve. (- 224)

Pohja furfangos vitéze farkast futtatott elébe, szájából vadat szalasztott, hogy azt a tinót megéggye. (- 228)

Akkor léha Lemminkäinen hófehér nyulat hajított, hogy a padlón szökdécseljén, hogy a farkas rá figyeljén. (- 232)

Pohja furfangos legénye vasfogú kopót varázsolt, hogy magát a nyúlra vesse, kancsi kiskomát megűzze. (- 236)

Mire léha Lemminkäinen mókust futtatott magasra: ajtófélfán fölszaladjon, a kopó utána kapjon. (- 240)

Pohja furfangos vitéze dallott mellényes menyétet, hogy a mókust megragadja, szemöldökfáru lészédje. (- 244)

Mire léha Lemminkäinen, rőt rókát elődalolva, a menyét nyomába küldte, pénzbundát bekebelezni. (- 248)

Pohjola gazdája erre szájából tyúkot szalajtott, hogy a padlaton tipégve róka szájánál személjén. (- 252)

Akkor léha Lemminkäinen szájából ölyűt szalajtott, körmös kányát nyelvhégyérül, hogy a csirkére lécsapjon. (- 256)

Szólt a pohjolai gazda, maga mondta, fölfelelte: „Attul nem lesz jobb a lagzi, hogy a vendég itt időzik: vendég útra, ház dologra, vége a vidám napoknak! El veled, pokol vakarcsa, el az emberek köréből! Takarodj tanyádra, ronda, fuss a földedre, gazembér!” (- 266)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Nem lehet szitokszavakkal sēnkit ültéből kiűzni, kihajítani helyéből, mégha mégoly élhetetlen!” (- 272)

Pohjolai gazda erre falrúl kardvasát lēkapva, tüzes szablyáját lészédve, szóval mondta, fölfelelte: „Hej, tē Ahti Saarelainen, avagy szép Kalandoskedvű! Mérjük össze kardjainkat, szablyáink szemügyre véve: jobb kardot ki tart kezében, én vagy Ahti Saarelainen?” (- 282)

Monda léha Lemminkäinen: „Még hogy kardom mérëggessem! Mikor csontokon kicsorbult, koponyákon koptatódott! Mindazonáltal azonban, mivel nem javul a lagzi, mérëgessük-nézëgessük, melyikünknek jobb a kardja! Valamikor vén apám

së félt a kardot kézbe kapni; tán csak nem fajult fiában, gyengült vére gyermekében!” (- 294)

Avval zord vasát kivonva, póre pengéjét kirántva, bőrhüvelyéből kihúzta, lazán lógó hancsövével. Mérégettek-nézégettek: mélyiküknek kardja hosszabb. Pohjolai gazda kardja volt hosszabb egy kiskörömmel, félköröm feketéjével, ujjperecnyi porcikával. (- 304)

Monda Ahti Saarelainen, szólt a szép Kalandoskedvű: „A hosszabbikat tē húztad, most tēhát tē ütsz először.” (- 308)

Pohjolai gazda akkor vadul vagdalkozni kezdett: csak nem ért a kardja éle Lemminkäinennek fejéig. Egyszer fönnakadt a fában, mestérgöréndába metszve, boronába béhasítva, szemöldökfájába szúrva. (- 316)

Monda Ahti Saarelainen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Mit vétett szegény görénda, borona mivel bosszantott, hogy haragodban hasítva szétszedéd szemöldökfádat? (- 322)

„Hallod-é, tē házigazda, sötét Pohjolának sarja! Bajos itt a harc a házban, aggó asszony nép körében; kárt teszünk a szép szobában, padlótokat vérbe verjük. Annál tágasabb az udvar, vagy verekedjünk a szérún, mēnjünk a mezőre víni! Jobb is volna ott a vérnek, szébb a színe künn a szérún, ha fehér havon vöröslük.” (- 334)

Hát az udvarra vonultak. Tehénbört találtak ottan, lēterítették a földre, mind a ketten arra álltak. (- 338)

Monda Ahti Saarelainen: „Gyürkőzz, Pohjola gyerēke! Hosszabb kard vagy on kezedben, veszélyesebb van tēnád. Jól jöhet a hosszúsága, majd mikor a végtusában sor kerül a nyakszegésre. Vágj hát, Pohjola vitéze!” (- 346)

Vágta Pohjola vitéze, vágta egyszer, vágta másszor, huzakodott harmadiknak, ám telibe nēm találta, nēm hatolt a kardja hūsba, bőrét sēm nagyon sebēzte. (- 352)

Monda Ahti Saarelainen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Hadd próbáljam én is egyszer, most már rám is sor kerülhet!” (- 356)

Az a pohjolai gazda úgy tett, mint ki mēg sē hallja; ēgyre csépēlt-csapkolódott, vágta volna, hogyha bírja. (- 360)

Szikrát szórt a kard acélja, pengéjéből láng lövellēt Lemminkäinennek kezében; mēg messzebbre is lövellēt, nyakára is rányalintott ama pohjai legénynek. (- 366)

Szólt a szép Kalandoskedvű: „Hej, tē pohjolai gazda! Nyomorult nyakadon, látod, halál hajnala vöröslük!” (- 370)

Akkor Lappország legénye, az a pohjolai gazda pillanatra félrefordult, ránézve saját nyakára. Hát a léha Lemminkäinen sebtiben odasuhintott, élēs szablyáját szalasztva, kardjával nagyot kaszálva. (- 378)

Égyetlenēgyet suhintott, fejét válláról lēvágta, tarkója alatt tarolta, mint a rēpáról a zōldet vagy szēmēs kalászt a szárrul, uszonyát a hal hasárul. Feje földre hullt nyakárul, udvaruk porá-

ba pottyant, mint a fajt l hull a f r l, vadász vesszej t l érve.
(- 388)

Sz z kar  meredt a marton, h z előtt is ezresével, fejek
százával f l tve. Köztük  gy kar  üresen: az a léha Lemmin-
k inen annak a h gy re húzta fejét Pohja szép fiának, hurcolva
hal lhalomra. (- 396)

Avval Ahti Saarelainen, az a szép Kalandoskedv  vissza-
ballagott a házba, sz j t ily szavakra nyitva: „Hozz vizet, csahos
cselédke, hadd mosom kezem fehérre v rit l vesz tt uradnak,
gonosz gazd d harmat tul!” (- 404)

Pohja asszonya dühöngött,  szonyatosan f lindult. Dali t
dalolt a f ldb l, f r iakat fegyver st l, szably sokat sz z-m g-
sz zat, kardos emb rt ezresével, hogy l v gj k Lemmink inent,
végezzenek a v t zzel. (- 412)

Most ütött t h t az  ra, búcsút k lle végre v nni; valóban
szorult a kapca, csúnya cs v ban leledz tt az az Ahti Lemmin-
k inen; t l sok  talált id zni Pohjolának lagzijában, titkos
táltosok torában. (- 420)

HUSZONNYOLCADIK ÉNĚK

Lemminkäinen bujdosni kényszerűl. Anyjától kér tanácsot.

Immár Ahti Saarelainen, az a léha Lemminkäinen kényszerhelyzetbe kerülve fejvesztetten futna onnan, Észak éjsötét honából, szomorú Sariolából. (- 6)

Szélvészfént szaladt a házbul, füst gyanánt futott belőle, rossz tetteitől rohanva, bűneitől bujdosolva. (- 10)

Már az udvaron mégállva körülnézēget, kutatva, merre kószál méncsikója. Nēm leli lovát azonban, csak a szántón sziklatömböt, föld végében fűzfabokrot. (- 16)

Mihēz fogjon, mit tēhetne? Ki segít neki tanáccsal, hogy rontás fejét nē fogja, szōghaja színét nē vessze, nē hulljon szēgény szakálla Pohjolának udvarára? A falu felől zajongnak, por kavarog kert közében, fēllobbanó fāklyafēnyēk, ablakok szūrós szemēkkel. (- 26)

Akkor léha Lemminkäinen, az az Ahti Saarelainen, mivel nēm volt más kiútja, másik bōrbe bújt azonnal: sasmadár gyanánt magasba, levegőegekre szálla; csontos kēpit nap cserēzte, homlokát a hold világa. (- 34)

Akkor léha Lemminkäinen szōlt Ukkóhoz, Ég urához: „Ukko, mēnnyi Úristen, egeknek ura, erőse, viharfēlhők fēkezője, fātýolfēlhőknek hozója! Kōdōket kavarij kōröttem, burkolj fodros fēllegēkbe, hogy tőlük takarva tērjek otthonomnak oltalmába, anyámasszony udvarába, szerető szülēm körēbel!” (- 46)

Szállt sebēsen, vitte szárnya. Láttá ēgyszer hátranézve, hogy követi szūrke kánya. Szēme szikrázott, akárcsak Pohjola fakó fiának, Észak ēgykori urának. (- 52)

Mēgszólalt a szūrke kánya: „Ahti, szépōcsēm, mēgis-mersz? Jut-ē még a harc eszēdbe, vitézi verekedésünk?” (- 56)

Monda Ahti Saarelainen, az a szép Kalandoskedvű: „Kedves kányám, kismadaram, fordulj vissza csak hazádba! Ha mēgérkēzēl, mesēld el Észak éjsötét honában: ‘Sast nēm könnyű kézbe kapni, madarat marokba fogni!’” (- 64)

El is ért hamar honába, asszonyanyjának lakába, de szája sírásra görbült, szomorúság szállt szívére. (- 68)

Jött elébe ēdēsanyja két kerítésnek közében, lécajtóhoz lépēgetve. Kērdi tőle asszonyanyja: „Mi bajod, fiam-galambom, szerelmetēs szép szülöttem? Mért vagy oly nagyon lēverve Pohjolából ērkēzőben? Nēm kínáltak tán kupával ott a pohjolai torban? Ha nēm méltattak kupára, kaphatsz jobb kupát minálunk: apád hozta háborúból, vitézi verekedésbül.” (- 82)

Monda léha Lemminkäinen: „Ó, anyám, szerelmes dajkám! Ki foszthatna mēg kupámtul? Magam fosztanám mēg őket, akár száztul is szērēzve, akár ezrek ellenében!” (- 88)

Kérdi Lemminkäinen anyja: „Akkor hát mi nyomja lélked? Lëgyöztek talán lovukkal, csikaikkal csúffá tettek? Ha lovaikkal lëgyöztek, jobb lovat vëhetsz magadnak; tellik pénziből apádnak, szerzeményéből szüldönek.” (- 96)

Monda léha Lemminkäinen: „Ó, anyám, szerelmes dajkám! Ki csúfolna mëg csikókkal, verhetne lë lóvërsënyben? Magam csúfolnám mëg öket, lovasaikat lëgyözve, lovasaikat lovastul, csikósaikat csikóstul.” (- 104)

Kérdi Lemminkäinen anyja: „Mért lógatod hát fejedet? Mért vagy úgy lëhangolódva Pohjolából érkëzőben? Tán nőcskék nevettek rajtad, nőcselédëk csúfra tettek? Ha mënycskék mëgcsúfoltak, nőcselédëk mëgnevettek: máskor másan csúfolódnak, nőkön gyakrabban nevetnek.” (- 114)

Monda léha Lemminkäinen: „Ó, anyám, szerelmes dajkám! Ki csúfolna mëg mënycske, hogy alázhatna mëg asszony? Magam csúfolnám mëg öket, nőcselédët elcsábítva, szüzet százat is mëgejtve, ezret is ëgyëb kisasszonyt.” (- 122)

Kérdi Lemminkäinen anyja: „Akkor hát, fiam, mi bánthat? Valami mëgért az úton, pusztá Pohjolába mënve? Avagy túl sokat találtál ënni-inni estelënte, s ëjnek évadján az ágyban lidérc-álmok látogattak?” (- 130)

Akkor léha Lemminkäinen csak kibökte, hogy mi bántja: „Vénasszonyok vélekëdnek, álmuk értelmét keresve. Nekëm nem talány az álom: én nem álmodom sëm ëjjel, mëg kevésbé nappal ëbrën. Ó, ëdësanyám, aranyom, tarisznyámba tégy valamit: lënvászonzacskóba lisztët, ëgy kis sót a zsák zsebëbe! Futni këlletik fiadnak, messze mënni otthonából, otthonának oltalmából, szépsëgës szüldői házból. Köszörülik már a kardot, harcosok kopját hëgyëznek.” (- 146)

Kérdi aggodalmas anyja, tudakolva ëgyre tőle: „Mért köszörülik a kardot, hát kopját miért hëgyëznek?” (- 150)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvü: „Csak azért fenik a kardot, kopját is azért hëgyëznek: fenik én szëgëny fejemre, nyavalyás nyakamra mérve. Valami viszályba estem ott a pusztá Pohjolában, és ëgy északit mëgöltem, Pohjola urát ugyanis. Egész Pohjola fëlindult, férfiak fëgyvert fogtak: mind engëm akar mëgölni, valamennyi rám vadászik.” (- 164)

Anyja akkor így beszële, szüldő szöla gyermekëhez: „Mondtam már nekëd ëlëget, oly ërösen óva-intve, ëgyre tiltva-visszatartva, hogy në indulj Pohjolába. Most sëmmi bajod së volna, lakhatnál anyád lakában, szerető szüldë körëben, hordozódnak hajlokában; fëlnëd fëgyvertől së këne, veszélytül-verekëdëstül. (- 176)

„Már hová lëszël, szüldöttem, én magzatom, merre indulsz bujdokolni bünëiddel, rossz tëttëdet rejtëgetni, hogy ëltëdet el në vesszed, në szëgiék szëgëny nyakadat, szöghajad színët në váltsa, hajszálaid el në hullasd?” (- 184)

Monda léha Lemminkäinen: „Ném hallottam oly helyek-ről, hol meghúzhatnám magamat, bujkálhatnék bűneimmel. Édesanyám, drága dajkám, tē mondd még, hová méhessek!” (- 190)

Monda Lemminkäinen anyja tanakodva-tépelődve: „Magam sēm tudok tanácsot, helyet hosszú bujdosásra. Hégyre föl-méhetsz fenyőnek, borókabokornak állva: ott is romlás volna részed, balsorsod beteljesédne, mert a szálfenyőből szoktak fáklyaforgácsot faragni, a borókából pediglen kerítéskarókat vágnak. (- 202)

„Mégy a nyirkosokba nyírnek, lombos égérnek ligetbe, ott is romlás lenne részed, balsorsod beteljesédne, mert a nyírt a nyirkosokbul fölapritják tűzifának, felpérzsélik a ligetét új vetés alá valónak. (- 210)

„Mégy a dombra áfonyának, pagonyba piros bogyónak, énnén földedre epérnek, máséra szagos szédérnek, ott is romlás lenne részed, balsorsod beteljesülne: fiatalok fölszédnének, lētarolnának a lányok. (- 218)

„Ha csukának mégy a mélybe, márnának folyóvizekbe, ott is romlás lenne részed, balsorsod beteljesédne: kamasz, kormos-képű jőne, vinné hálóját a vízre; húzóhálóval az ifjak, szákkal szédnének a vénék. (- 226)

„Fölcsapsz erdő farkasának, medvének a mély vadonba, ott is romlás lenne részed, balsorsod beteljesédne: kamasz, kormosképű jőne, hajítógerelyt hégyézve, foga farkasokra fájna, minden medvét megvadászna.” (- 234)

Akkor léha Lemminkäinen szóval mondta, fölfelelte: „Magam még nagyobb veszélyben, tudom borzasztóbb bajokban, hol halálnak hálójába, jutok jajra, pusztulásra. Ó, anyám, ki éltēm adta, tejjel tápláló mamácska, jó rejtékhelyet javasolj, hova menjek, mit tanácsolsz? Torkát tátja rám halálom, hajsza választ végnapomtól, egy nap még az embérellet, de aligha élök addig.” (- 248)

Akkor Lemminkäinen anyja így szólott szorult fiához: „Jó helyet javasolhatok, alkalmatosat ajánlok, hol bűnőddel bujdo-kolhatsz, rosszaságod rejtégethedd. Tudok talpalatnyi földet: egy félreeső falucska, földúlatlan és veretlen, szablysoktól szabdalatlan. Igérd még igaz hitédre, erős esküvel fogadva, hogy hat évig, hogy tíz évig nem mégy hadba-háborúba, akárha aranyak éhe, vonzana ezüst hívása!” (- 264)

Monda léha Lemminkäinen: „Esküszöm erős igével, hogy nem indulok ez évben, sēm a rákövetkezőben gyilkos hadba-háborúba, kardot csörgető csatába. Vállsebeim még sajognak, mellem még tele likakkal, régi rajcsúrok nyomával, múlt csatározásokéval határtalan harcterekén, embérmészárló mezőkön.” (- 276)

Akkor Lemminkäinen anyja szólt fogadkozó fiához: „Szállj hajójára apádnak, avval mēnve bujdosásba kilenc tēgēr-en is túlra, tizediknek is feléig, szélēs tēgēri szigetre, tēgēr-

béli sziklabércre! Ott rejtőzködött apád is régésrégén; túl is élve
hevét háborús nyaraknak, zivataros-zord időket. Jó volt ott tar-
tózkodása, kellemetős ottlakása. Egy-két évet ott elülhetsz, haza-
térsz a harmadikban szeretett szülőhonodba, szüleid hajó-
helyére.” (- 294)

HUSZONKILENCEDIK ÉNĚK

Lemminkäinen vidám bujdosása

Hát a léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű föl-tarisznyált élelémmel, nyáron gyűjtött gyöngé vajjal, hogy égy évig vajjal éljen, szalonnán a másik évben; majd elindult hosszú útra, hosszú útra, bujdosásra. Szóval mondta, fölfelelte: „Immár indulok hazámbul három hosszú esztendőre, négy is lesz talán belőle. Férgéknek hagyom a földem, erdeim hiúz heverje, rétjeimet rénbikáknak, völgyeimet vadlibáknak. (- 16)

„Ég veled, anyám-aranyom! Majd ha megjön Észak népe, hordája sötét hazának, hogy fenekédjék fejemre, mondd, hogy innen messze mentem, hogy a hír sē szól felőlem, mióta az irtás megvan, min arattak is azóta!” (- 24)

Hajóját a vízre vonta, habok hátára bocsátva acélos alap-zatárul, rézből vert rékesztékéből. Fájára ruhát feszített, vásznat a vitorlarúdra; hajó hátuljába ülve vizek vándorának állott, nyírfanyaknak támaszkodva, kezében kormánylapáttal. (- 34)

Száját szóra is nyitotta, mormolva varázsigeit: „Szellő, szállj vitorláimba, hajtsd előre kis hajómat, ácsolt csónakom segítve, fenyőfából tett tutajom ama szóttalan szigetre, nevenincs sziget fokára!” (- 42)

Bárkának szegült a szellő, tolt a tengér habverése hátán végtelen vizeknek, beláthatatlan lapályon; vitte két havon keresztül, harmadikat is haladta. (- 48)

Sziget szűzei pediglen kék víz partján üldögéltek, forgó-lódva, nézelődve, tengér kék ködét kutatva. Volt, ki bátyját várta vissza, vagy hogy atyja jó, remélte; annak volt valódi vágya, aki vőlegényét várta. (- 56)

Látták Kaukót, hogy közelget, habok hátán jó hajója: fekete félhódarabka ég és víz között lebegve. (- 60)

Latolgattak ott a lányok, sziget szűzei beszéltek: „Micsoda csuda közelég, mit hoz a habok verése? Ha lennél hazánk hajója, szigeti szélid vitorla, fűgén fordítsd az orrod szigetünk felé szaladva, hallhassuk hamar, mi hírlük, más országokban mik es-nek, békén élnek-e a népek partjainkon vagy vizzályban?” (- 72)

Szelek szárnyán jó a csónak, tengér habjaitul hajtva. Im-már léha Lemminkäinen sajkájával révbe siklik, kiköt földnyelv hajlatában, kiálló szigeti szirtén. (- 78)

Mondja már megérkezőben, kérdözgeti célhoz érve: „Van-é szöglet e szigeten, van-é sík porond a parton, hol hajómat partra húzzam, bárkátam bakokra döntsem?” (- 84)

Sziget szűzei feleltek, szép leányok válaszoltak: „Akad szöglet e szigeten, sík porond elég a parton, hol hajódat partra húzzad, bárkátam bakokra döntsd: tágas réveket találhatsz, hen-gérfákat hosszú sorban, elégget ezer hajónak, végtelen vitorla-rajnak.” (- 94)

Akkor léha Lemminkäinen hajóját a partra húzta, állványokra állította. Maga mondta, kérdezgette: „Van-ë szöglet e szigeten, talpalatnyi tér e földön megbújni szegény-magamnak, rejtőzni reménytelennek szörnyű háború zajátul, kardot csörgető csatáktul?” (- 104)

Bennszülött leányok szóltak, sziget szüzei feleltek: „Van itt szöglet a szigeten, talpalatnyi tér e földön megbújni szegény-magadnak, rejtőzni reménytelennek: vannak váraink e tájon, jó táborozó tanyáink; száz legény is elléhetne, ezer ember is jöhetne.” (- 114)

Akkor léha Lemminkäinen maga mondta, megkérdezte: „Van-ë szöglet a szigeten, talpalatnyi tér e földön, csak egy nyomnyi nyírbozótos, egy morzsányi más mezőcske, mit kiégessek-kivágjak, munkálkodva megműveljek?” (- 122)

Bennszülött leányok szóltak, sziget szüzei feleltek: „Nincsen szöglet a szigeten, talpalatnyi tér e tájon, nincs egy foltnyi földdarabka, mérőrevaló mezőcske, mit kiégethess-kivághass, munkálkodva megművelhess: itt minden mezőt kimértek, fölparcellázták a földet, sorsot húztak a hanyakra, réteket rovásra vettek.” (- 134)

Végül léha Lemminkäinen azt is megkérdezte tőlük: „Van-ë szöglet a szigeten, talpalatnyi tér e tájon, hol dalolhas-sam dalaím, varázsverseim idézzem? Szók a számban olvadoznak, foghúsomon fölfakadnak.” (- 142)

Bennszülött leányok szóltak, sziget szépei feleltek: „Van itt szöglet a szigeten, talpalatnyi tér e földön, hol dalaidat daloljad, varázversid mondogassad: liget lombja közt mulathatsz, tisztásokon táncikálhatsz.” (- 150)

Akkor léha Lemminkäinen varázsoló versbe kezdett. Bűvölt berkényét belülré, lombos tölgyet távolabbra, minden tölgyre árnyas ágat, aranyalmát minden ágra, almákat aranykerékkel, karikát aranykakukkal. Mindénik kakukkolásra aranycseppet ejt a csőre, szájaszéle rézpénzt hullat, ezüstöt esőz a torka aranyos homokhalomra, ezüstös emelkedőre. (- 164)

Lemminkäinen mondja-mondja, rigmusait rendre rakja, homokhalmot gyöngyre váltva, köveket kifényesítve, festve fáikat pirosra, virágaikat aranyra. (- 170)

Még tovább is mondogatja: középre kutat varázsol, arany kávéval kerítve, födelén aranyvödörrel, ifjakkal belőle inni, lányoknak locsolkolódni. (- 176)

Terükre tavat varázsol, tó vizére kék kacsákat: kék a háta, zöld a szárnya, sárgaréz a sarkantyúja. (- 180)

Bézzég bámulták a lányok, csodálták fehércselédék Lemminkäinen bájolását, vitéznek varázsolását. (- 184)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Tudnék jobbakat dalolni, szébb verseket is szerezni, ha volna födél fölöttem, ülnék asztal főhelyére. Házakban hiány ha volna, ha padlónyi hely sē volna, szavam erdőbe eresztém, versémet vadonba szórom.” (- 194)

Mondták erre mind a lányok, sziget szépei feleltek: „Házban nincs hiány minálunk, van hely tágas termeinkben: a hidegről vidd be verséd, szabad ég alól szavadat!”(- 200)

Akkor léha Lemminkäinen, már feje fölött fődéllel, kezébe kupát varázsol, hosszú asztal főhelyére, habzó sört hasas pohárba, mézsört mindenik köcsögbe, tálakat púpozva-töltve, minden csészét csordulásig. Mert a korsók már kirakva, méz-sörös bögrék behozva; volt előttük vaj rogyásig, dosztig disznóhús, szalonna: égyék léha Lemminkäinen, Kauko kedvére mulasson! (- 214)

Kauko kényes úriembër: nem fogna falatozáshoz, ezüst kés ha nincs kezében, arannyal bevont bicsakja. (- 218)

Kap ezüstkacort kezébe, arannyal bevont bicsakot: megébédél úri módra, jó sok sörrel megszerézve. (- 222)

Akkor léha Lemminkäinen fölkerelkedett faluzni, sziget szépit látogatni, szép szerelmüknek örülni. Csak fejét fordítsa rája, mindnek csókra áll a szája; elég, hogy kezét kinyújtja, mindíg van, ki megragadja. (- 230)

Éjnek évadján cicázik, kujtorog koromsötétben. Van falu elég bejárni, mindnek tíznél több a háza, égyetlenégy sincs közöttük, ahol tíz leány nê lakna; tíz leány közt égy sê olyan asszonyanyjának szülötte, ki nem hajlandó heverni, karjai közé simulni. (- 240)

Mégismer ezër kisasszonyt, özvegyët ölelget százat; tízbül kettőt sêm találni, ki nem hált vele hajadon, nem ölelkézett víg özvegy. (- 246)

Így élt léha Lemminkäinen elhenyélve-elheverve, három nyáron át bolyongva szép faluiban szigetnek, sziget szüzeit szeretve, szép özvegyeket ölelve. Égy maradt csak csókolatlan, árva vénleány valahol hosszú földnyelv hajlatában, messze-messze más határban. (- 256)

Már ő akkor mënni készült, hogy honába visszatérjën. Jött a vénleány, szëgényke, szólva illetén szavakkal: „Kauko, kedves szép legényëm! Ha elhanyagolsz egészen, kôre futtatom hajódat, míg hazafelé igyekszël.” (- 264)

Korán kéne ahhoz kelni, kakasszókor útrakelni, hogy szëgény leányt szeresse, vénëcskét vigasztalgassa. (- 268)

Valamélyik virradattal, szakadozó szürkülettel elszánta magát mënésre, holdat és kakast elözve. (- 272)

Annál is elôbb elindult, még korábban, mint kitûzte, kora hajnalban kocogva, virradattal vándorolva, hogy szëgény leányt szeresse, vénëcskét vigasztalgassa. (- 278)

Hát amint az éjszakában a falu felé haladna, ama félsziget fokára, kilenc kis falun kërësztl, nincs oly udvar útja mellett, hova három ház nê nyílna; három házbul égy sêm olyan, hol nê ülné három embër, a hárombul égy sêm olyan, ki nê kardot élësitne, ki nê gyilkos fejszét fenne Lemminkäinennek fejére. (- 290)

Akkor léha Lemminkäinen mondogalódott magában: „Bé-
ütött a balszörencse, szép nap virradt rám, valóban! Jaj nekem,
szegény legénynek, nyomorult legény nyakának! Ördög óvja-é
ölében, ruharáncaiba rejtve, gubájába göngyölítve, köpönyegébe
takarva, kire százan szándékoznak, ezren egymagára esnek?”
(- 302)

Maradhatnak már a lányok öleletlen-csókolatlan! Rohan-
vást megyén a révbe, szegény, szállna csónakába, hanem csak
hamu a csónak, pusztá por maradt belőle. (- 308)

Vesztit érezte valóban, vége immár életének! Kezdett csó-
nakot csinálni, bárkabárdolásba fogva. (- 312)

Hanem fája nincs faragni, dereglyéhez dészka nincsen. Fa-
darabot lelt, falatnyit: parányi darabka dészka, törött orsó törme-
léke, hatfelé hasadt guzsalyfa. (- 318)

Csónakot csinált belőle, bárkát bárdolva magának. Tette
táltosi tudással, vajákos varázsolással. Egy oldalát egy ütésre,
más oldalát más ütésre; már a harmadik csapásra készenlétben
állt hajója. (- 326)

Csónakát a vízre vonta, hajóját habokra húzta. Száját
akkor szóra nyitva, mondotta varázsigeit: „Buborékként szállj, tő
bárka, tavirózsa, ringatózva! Holló három tollat adjon, kettőt
szirti sas szalasszon gyöngé csónak gyámolául, rossz hajónak
röptetőül!” (- 336)

Hamar a hajóba szállott, feküdt csónaka farába, orra-lógat-
va, lőverten, félre fittyenő süveggel, mert többé nem éjszakáz-
hat, még kevésbé nappalozhat sziget szépei körében, fonatos
fejű szűzekkel. (- 344)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű:
„El kell menni, nincs mit tenni, a legénynek még kell válni szép
szerelmétől szűzeknek, lőnge lányoknak körétől. Mégis innen
mégválásom, tőlük messze távozásom megsíratják majd a lá-
nyok, fájlalják fonottfejűek ez unalmas udvarokban, szomorú,
sivár szobákban.” (- 356)

Bizony, bánkódtak a lányok, sziget szépei zokogtak:
„Minek még el, Lemminkäinen? Minek válsz, vizek vitéze?
Talán szentések a szűzek, vagy talán kevés az asszony?” (- 362)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű:
„Nőm hogy szentések a szűzek, avagy hogy kevés az asszony:
szűz még százával akadna, ezer lány is játszadozni. Azért
válok, Lemminkäinen, én, vitézeknek vitéze, mert szívem ha-
zámba szólít, visszavágyom földjeimre, saját eprős erdeimbe,
málnaillatos mezőmre, hazai hajadonokhoz, kertembéli kiscsi-
békhöz.” (- 376)

Avval léha Lemminkäinen bárkát kijebb kormányozta.
Szelek szárnyán szállt a bárka, habok hajtották előre, kéklő ten-
gér téreire, vitték végtelen vizekre. Szegény párák ott a parton,
kuporogtak a kövekön: sziget szépei zokogtak, arany jószágok
jajongtak. (- 386)

Még sokáig sírdogáltak, sziget szüzei szipogtak, míg vitorlaléce látszott, dörögött dereglyerúdja. Ném azért a lécert ríttak, nem a rúdra vágyakoztak: lécs alatti szép legényre, rudat kormányzó kezére. (- 394)

Sírt a léha Lemminkäinen, ő is sírdogált sokáig, míg sziget szegélye látszott, sziget dombjai dörögtek. Ném a partszegélyt siratta, nem a dombokért esengött: sziget szépeit siratta, dombokon lakó liléket. (- 402)

Ottan léha Lemminkäinen hátán ringott kék haboknak. Ringott egy nap, ringva másnap, hát a harmadik nap este szél kerekedett keletről, béborult az ég határa, féktelenül fújt nyugatrul, északról eszeveszétten, ladik széleit létépve, gyöngé bárkát fölborítva. (- 412)

Maga léha Lemminkäinen tengerbe zuhant tenyérrel, tíz ujjal tanult evezni, lapátolni lábaival. (- 416)

Úszott éjt-napot szünetlen, evezve-evickélődve; végre egy falatka félhő tűnt föl északon előtte. Lassan földdé vált a félhő, kibontakozván a ködből. (- 422)

Tanyára talált a parton. Gazd'asszonyt kényérsütésben, lelte lányait dologban: „Hej, tē kedves háziasszony, ha tudnád, mi éhēt érzēk, sejtenéd sanyarú sorsom, kamrádba hamar kimēnve, sörös-pincédbe sietve, korsó sōrt adnāl kezembe, disznóhúst hozván magaddal, sülni fēltēnnéd a tűzre, vajszelettel mēgszērēzve: hadd ēgyēk az ēhēs embēr, szíja mēg magát a szomjas. Úsztam éjt-napot szünetlen, tenger téreīn verődve, kiszolgáltatva szeleknek, háborgó habok dühének.” (- 440)

Az a gondos gazdaasszony fölment a kamaradombra, vaját a vajasbödönből, disznóhúst hozott lē bőven, azt a tűzre tette sülni: hadd ēgyēk az ēhēs embēr; korsó sōrt nyomott kezébe: szíja mēg magát a szomjas! Ráadásul új hajóval, látta el remēk ladikkal, hogy hazájába mēhessēn, régi otthonába jusson. (- 452)

Az a léha Lemminkäinen, hazaérkezvén honába, ott ráismert földre, partra, félszigetre és szorosra, rátalált a régi révre, minden kedves mēgszokottra, fōnn a dombon szālfenyőkre, lēnn a lejtōn lūcfenyőkre: hanēm házát nēm találta, falainak hūlt helyét sē. Ott, ahol a háza állott, zelnicebokor zizēgett, telküket bozót benōtte, kūtjuk ösvényét boróka. (- 466)

Monda léha Lemminkäinen, szōlt a szép Kalandoskedvű: „Ott a cserjēs, hol csapongtam, lapos kō, hol lépēgettem, ott a rét, hol rajcsúroztam, gyēphalom, amin hevertem. Am hajlékom hol találom, ki szōkött mēg szép tetōmmel? Házam porrá pērzsēlōdve, pora szēltül szerteszōrva.” (- 476)

Nosza, sírni kezd, zokogni, két napig sē szūnt sírása. Nēm a házért hullt a könnye, nēm góréja volt a gondja, hanēm házának lakója, góréjának gondozója. (- 482)

Magasban madár kerēngēt, sas a légben lēngedēzve. Kērdēzgetni kezdte tōle: „Sasmadaram, szép madaram! Tuds-ē jōtanácsot adni, éd'sanyámat hol találom, szép szūlémet hol keressem, drága dajkámat mi lelte?” (- 490)

Sastul sēmmi jó sē tellēt, a mihaszna nagy madártul. Sas hallotta rég halottnak, holló hírelte megöltnek, kardéllal kivégeztnek, csákánnyal agyoncsapottnak. (- 496)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Jaj, szülém, szegény anyácska, fölnevelő drága dajka! Ó, hát még vagy halva, kincsem, végleg elméntél, mamácska; földde hullott szét a hú sod, testédből fenyőfa támadt, sarkadból boróka sarjadt, ujjadból fűzek fakadtak! (- 506)

„Bolond fejje bosszút állni, balga, megtorlásra mentem, élős kardomat kivonva, vitéz fegyverem viselve, ama pusztá Pohjolába, Észak éjsötét honába – énnén véröm vesztésére, romlására szép szülémnek!” (- 514)

Körülnézēget, kutatva: tán valami nyomra bukkan, néhány félbetört fűszálra, elhajlított hangaágra. Keresi, nyomot követve, hol vezet valami ösveny. Mintha a fenyőerdőbe, vinne járatlan vadonba. (- 522)

Mēnt egy mérföldet, még egyet, jódarab utat haladva hatolt még sűrűbb vadonba, még sötétebb rēnetegbe. Fēltűnt holmi fürdőféle, fák közt lappangó lakocská, két szikla közé szorulva, fenyőfáktul közrefogva – benne édes asszonyanyja, szerelmetes szép szüléje. (- 532)

Akkor léha Lemminkäinen gyermekēs örömrē gyulladt; szólt anyjához ily szavakkal, örömének hangot adva: „Ó, anyám, arany anyácska, fölnevelő drága dajka! Mégis életben vagy, édes, még vagy épségben-egészben, pedig hittelek halottnak, régēsrég elköltözöttnek, kardéllal kivégeztnek, dárda-hēggyel átdöföttnek! Szép szēmeimet kisírtam, gyōngyorcámat rútra ríttam.” (- 546)

Monda Lemminkäinen anyja: „Élök én, bizony hogy élök, habár hontalanul élök. Bujdosóvá kēlle lēnnēm, rēnetegbe rejtēkēznēm, vonulnom sötét vadonba. Pohja pusztító sereggel, támadott tömērdēk haddal, ellenēd csak ēgymagadra, én szērēncsētlen szülöttem! Porrá pērzsēlték tanyánkat, mindēnūket tōnkretētték.” (- 558)

Monda léha Lemminkäinen: „Kedves jó szülēm-szerelmem, amiatt fejed nē fájjon, hagyj föl búddal-bánatoddal! Rakunk házát ház helyébe, szébbet-jobbat, mint a régi; lēsáamolunk Pohjolával, Lempo bandáját lēverjūk!” (- 566)

Aztán Lemminkäinen anyja kērdēzte fiát ēgyēbrül: „Igēn hosszasan idōztél, Kaukóm, jól kihúztad ottan, ama messze más határban, idegēnek udvarában, ott a szótalan szigetēn, neve-sincs-ország vidékin.” (- 574)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Jó dolgom volt nekēm ottan, fūrōsztōttek tejbe-vajba. Pompáz-nak a fák pirosban, kēkellenek ott a földēk, ezüstpēnz potyog a fārul, arany a bogyós bokorrul, lāpok édes lében úsznak, hēgyte-tők tojást terēmnek, folyók tejjel-mézzel folynak, tuskóból tūrót csinálnak, karóbul vaját kōpülnek, sōvényēkből sōrt facsarnak. (- 588)

„Jó dolgom volt nékem ottan, igen kedvesen időztem. Azt az égyet nem szerettem, és föléttébb furcsállottam, hogy úgy féltik frajláikat, dugdossák a dajnáikat, mihaszna mēnyecs-kéiket, mintha lompos lányaikra én ügyet vetettem volna, velük éjszakáztam volna! Fehérnépekre fűtyültem, mindet messze elkerültem, mint a farkas a malacot, mint a kiscsibét a kánya.”
(- 602)

HARMINCADIK ÉNĚK

Lemminkäinen második sikertelen hadjárata.

Fagy és szemverés elleni varázsversék.

Ahti, hős legény, hatalmas, léha fickó, Lemminkäinen pitymallattal-pirkadattal, jókor reggel, virradattal ladikjaihoz lëballag, hajók induló helyére. (- 6)

Hát ott rídogál hajója, evező-villája vinnyog: „Jaj, miért vagyok világon, rossz csónakot, mért csináltak? Mert hat évig, tán tíz évig Ahti hadba nēm vonulhat, csalja bár ezüstnek éhe, vagy aranynak vágya hívja.” (- 14)

Az a léha Lemminkäinen jó ladikját męglegyinti hímēs hátú kesztyűjével, szóval mondva, fölfeelve: „Nē búsulj, fenyő-fadészka, nē picsogj, hajóm palánkja! Mész tē még velem csatába, vitézi verekedésbe evezőssel, tán ezërrel, holnap már talán, ki tudja?!” (- 24)

Anyjához męgyën azonnal, szólítja ezën szavakkal: „Ugyē nēm fogsz sírni mostan, jó anyácska, nēm jajongasz, bárhová lészën mēnésēm, hahogy harcba-háborúba? Kerekedik arra kedvem, mind azt forgatom fejemben: Pohja portáit lërontom, bünösökön bosszút állok.” (- 34)

Lëbeszelné asszonyanyja, visszatartaná szülője: „Nē mēnj el, fiam, nē indulj hadakozni Pohjolába, mert még ott lelęd halálod, életędnek vége lészën!” (- 40)

Lemminkäinen rálegyintett, eldöntötte már mēnésit, indulását is kitűzte. Így tanakodott magában: „Hanēm társat hol talállok, férfit-fegyvert hol keríték, aki Ahtinak segíthet, erejét emelni tudja?” (- 48)

„Tierát tartom én eszëmben, Kuurát kéne szólítani, férfitársnak męgfelelne, fegyverforgató barátnak, aki Ahtinak segíthet, erejét emelni tudja.” (- 54)

Falun végigvándorolva Tiera portájára ére. Męgérkězve mondta néki, azonnal a tárgyra térve: „Kedves Tierám, régi társam, egyetlen bęcsēs barátom! Jut-ē még a múlt eszëdbe, mindaz, mit veled męgéltem, valahányszor végigjártuk kettesben a harcmeszőket? Nēm juthattunk oly faluba, ahol tíz hajlék nē volna; olyan házat sēm találtunk, ahol tíz vitéz nē volna, s olyan férfit sēm találtunk, egyetlen legényt sē leltünk, ki kettőnknek ellenállna, aki vélünk vīni merne.” (- 72)

Ablakában ült az apja, fejszéje nyelét faragva; kamra grádicsán az anyja, köpülőjével kopogva; fészërükben két fivére, cifra szánon szöszmötölve, hídláson a két hugája, ványolt posztóval vesződve. (- 80)

Ablakából szólt az apja, kamaraküszöbrül anyja, fészërébül két fivére, hídlásárul két hugája: „Tiera nēm tud háborúzni, Tiera dárdája csatázni. Tiera most ütötte nyélbe jó vásárát

életének: ifjasszonyt hozott a házhoz; világravaló menyecske; még nem is nagyon cicézte, mejjit még sē markolászta.”(- 92)

Maga Tiera kályha mellett, Kuura a kemencesuton, már féllába félcipőzve, lócavégén még a másik, gádorukban gombolózva, kertkapujukon kilépett. Dárdáját kezébe kapta: nem volt az nagyon nagyocska, de nem is nagyon kicsinyke, középszērű, könnyű dárda; vasa végén ló ficánkol, pēngéjén csikó csatangol, a fanyélén farkas ordít, markolatán medve dörög. (- 106)

Jó dárdáját rázogatta, lendítette-lódította, ölnyi mélyen földbe fúrta, a döngölt porondba döfte, virágtalan rétbe vágta, gyöptelen-gyomos mezőbe. (- 112)

Majd a dárdáját bedobta Ahti többi fegyveréhez, elszánva magát erősen, hogy a harcban társa lésszen. (- 116)

Akkor Ahti Saarelainen vitorlását vízre lökte, fű alatt futó kigyóként, fürge gyík gyanánt szalasztva. Indult északi irányba, partjaira Pohjolának. (- 122)

Észak asszonya azonban Fagy fiát elébe küldte Pohjolának tengérére, ama végtelen vizekre. Száját szóra is nyitotta, kérésre, komoly parancsra: „Fagy-fiacskám, szép szülöttem, szemefénye éd’sanyának! Oda mēnj, ahova küldlek, hova kērem és kívānom! Jó a Huncutnak hajója, Lemminkäinennek ladikja: verd a tengērēn bilincsbe, víz közepére kötözve; gazdáját is gúzsba kötve, garázda fickót fagyasztva; ki nē juthasson a jégbűl, világ végéig maradjon, hacsak föl nēm oldom onnan, kēgyesen ki nēm bocsátom!” (- 142)

A rosszfēle Fagy-fiúcska, sēmmirekēllő siheder hullām-hűteni mēgindult, vizeket bilincsbe verni. Már amerre vitt az útja, hol a lábait lētette, fāk levelei lēhulltak, fűvek fonnyadozni kezdtek. (- 150)

Odaérkezvén pediglen Észak tágas tengérére, Pohjolának partjaira, már az első virradatra tocsogók, tavak befagytak, pattogtak a tengērpártok. Nēm fagyott be még a tengēr, áramlásai nēm álltak. Piciny pinty ha benne vóna, vagy barázda billēgője, még a körme nēm kopogna, fejceskéje mēg sē fāzna. (- 162)

Hanēm már a másik éjjel elfajult kemény-kēgyetlen, szērtelen-szilajra válva, elkanászodott egészen. Határtalanul hidegre, fordult az idő fagyosra, könyök vastag jég a vízre, dárdayēlnyi hó a jēgre; csűnyān mēgrēkedt a csónak, Lemminkäinennek ladikja. (- 172)

Magát Ahtit is fagyasztja, vérét hűtve hős legénynek, környékezve már a körmit, lába ujjaira leskel. Ezt már Ahti mēgsokallta, iszonyú haragra gerjedt. Fagy-fiúcskát tűzre tette, vaskályhájába vetette. (- 180)

Fagyfiút kezébe fogta, mēgleckéztette keményen, száját ily szavakra nyitva, ily szigorú intelēmre: „Hej, Hideg, Zimankó sarja, Tél fia, fagyos legénye! Hagyj békét a bűtykeimnek, lábam körmeit kíméljed, nē fagyasszad fűlcimpāmat, nē feszēgessed fejemet! (- 190)

„Van elég, amit fagyaszthatsz, hideggeddel háboríthatsz, nő birizgáld ember bőrit, anyaszült szegény legénynek! Fagyaszsd a mocsármezőket, telepődj kemény kövekre, fűzfatorzset dermedtess, nyárfatorzseket nyomorgass, koppogasd a nyírfa kérget, gyötörd a fenyő gyökerit, békén hagyd az ember bőrit, szőrit szépasszony fiának!” (- 202)

„Véléd ezt élégtelennek, furábbakat is fagyaszthatsz: szállhatsz forró szaunakőre, gőzvető vörös parázsra, vastermő eres tetőkre, kékacél hegyek hasába, Vuoksi vad zuhatagába, Imatrának zúgójába, sodró sellőknek zajába, tüzes örvények ölébe. (- 212)

„Vagy születésedről szóljak, származásodról beszéljek? Ismerem bécsős családod, szégyenletes származásod: fűzfa volt a fagynak ágya, nyírésben jöve világra Pohjola portája szélén, Észak hosszú háza végén, aljas ördögi apátul, még alávalóbb anyátul. (- 222)

„Hát ki volt a szoptatója, Fagy-fajankó emtetője, mikor nem tudott tejelni melle-sincs meddő mamája? (- 226)

„Vipera volt a szoptatója, tartották kígyó tejével, csúcs-talan, lapos csécsékből, nedvtelen kígyó-kebelből. Dermedt Észak volt dadája, szélvihar vigasztalója rossz fűzek ramaty vizében, nyirkot izzadó mocsárban. (- 234)

„Kiállhatatlan kurafi, nagy léhűtő lett belőle. Neve nem volt még a rossznak, kötélrevaló kamasznak. Később volt keresztelője: Fagynak hívták, fagylalónak. (- 240)

„Alattomban jár azóta, kert alatt, bozótba bújva, nyirokban lapul nyaranta, lézengve a szélös lápon, télen fenyvesekben futkos, csalitasokban csatangol, nyírésékben nyargalászik, égberkekben barangol. Fenekedik fűre-fára, zsémlő gyöpöt gyalulva, fáknak lombjait legelve, hanga szirmait harapva, gyöngyháncsot hántogatva, fenyőfákat fosztogatva. (- 254)

„Most legénykedél, mihaszna, elbízta magad erősen: mert már engemet abajgatsz, fülcimpáimba fogódzol, lopnád lábaim alólam, körmeimet környékezve. (- 260)

„De engemet nem fagyaszthatsz, engemet hiába hűtesz! Harisnyámat tűzzel töltöm, csizmámat piros parázzsal, ruháncáimba szikra, égő láng kerül kötőmbé, azért fagy nekem nem árthat, zord zimankó nem zavarhat. (- 268)

„Oda küldelek-bűvöllek: Pohja hosszú pitvarába. Mikor majd elérsz hazádba, ronts be ajtóstul a házba, fazekat fagyaszsd a tűzre, parazsat a tűz terébe, gazd'asszony kezét kovászbába, legényt a lány ölébe, juh tejét tele csécsébe, csikáját a ló hasába! (- 278)

„Ha máshova vinne vágyad, akkor máshová bűvöllek: közibe pokolparásznak, Lempo lángoló tűzébe; kucoroghatnál kohóba, ülhetnél az üllejére, amíg vársz a vasverőre, hogy pörölyével püfölgjön, kalapáljon még keményen, pörölyével porhanyóra! (- 288)

„Ámha nem hajlasz a szóra, megmakacsolod magadat, akkor más helyet ajánlok, még valahová vihetlek: arccal délnek döntögetlek, nyelvvel nyár birodalmába, ahol rab maradsz örökre, nem leszén szabadulásod, míg magam nem oldom fékéd, békóidból nem bocsátlak,” (- 298)

Fagy, Zimankónak szülötte, érzi: vége életének. Már kegyelémért könyörög, fennhéjázását föladva: „Kössünk szerződést mi ketten: eztán egymást élni hagyjuk, valamíg világon élünk, míg a hold halad az égén. (- 306)

„Hütésömrül hogyha hallasz, mozgolódásom megérzed, akkor tüstént tégy a tűzbe, prédául piros parázsnek, szórj bele kovács szenébe, Ilmarinen üllejére! Avagy dönthetsz szájjal délnek, nyelvvel nyárnak országába, honnan nincs menekülés, nem leszén szabadulásom!” (- 316)

Akkor léha Lemminkäinen hajóját a jégben hagyta, harci bárkáját befagyva. Maga ment tovább a jégén; Tiera, társacimborája buzgón ballagott nyomában. (- 322)

Sima jégtükrön taposva, hómezőkön át haladtak. Mentek egy nap, mentek másnap, hát a harmadik nap este sejlött már Sanyarúfészék, toprongyos tanya dörögött. (- 328)

Falai alatt megállva kérdezgettek-kurjogattak: „Van-é húsféle a várban, vagy ha nincs, tehát halétel elcsigázott embereknek, holtrafáradt férfiagnak?” Nem volt húsféle a várban, még haluk se házaikban. (- 336)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Tűz eméssze rossz tanyátok, várátokat víz sodorja!” Maga ment tovább a jégén, erdei emelkedőkön, lakatlan, sivár lapályon, ember nem taposta tájon. (- 344)

Ottan léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű gyapjat nyírt a kőlapokrul, szőrt szédett a sziklaszirtrül: szőrharnisnyát szőtt belőle, kesztyűt is kötött belőle, hogy légyn kihűlt kezére, fagy harapása helyére. (- 352)

Így haladt, utat keresve, gyalogösvényen ölezve. Rengegbe vitt az ösveny, mély vadon felé vezette. (- 356)

„Nincs nekünk arról fogalmunk, halvány sejtelen sésúgja, melyik út megyen hazánkba, melyik visz veszedelmbe, romlásunkba-röngetegbe, pusztaságba-pusztulásba, éhes hollók gyűlhelyére, varjúváraknak tövébe. (- 380)

„Rajtunk hollók rajcsúroznak, tagjainkkal tölteköznek, testünk dögmadarak tépik, vérünkben vadak fürödnek, vérünk és velőnk fogyasztva, csőrükkel dögünket dűlva, csontunkat halomba hanyva, tenger szirtjeire szórva. (- 388)

„Nem tudja az édesanyja, nem is sejtheti szűlöje, saját húsa hol csatangol, hol vergődik édes vére: vajon csonttörő csatában, vitézi viaskodásban, vagy a tenger háta hordja, viszi hullámok verése, vagy toboztermő tetőkön, bozótosokban barangol. (- 398)

„Bizony, nem tud édesanyja semmit is szegény fiarul, anyja már hiszi halottnak, emtetője elveszítettnek. Akkor anyja így siratja, így szomorkodik szülője: ‘Jaj, szegény fiam, szülöttem, támaszomat hol találom? Tuoni szántójára szórva, boronájával befűdve. Immáron egyetlenemtől, árva anyja gyámolátul kézívei korhadhatnak, számszerűjek szikkadhatnak, vadrucák vígan lehetnek, fűjek-fogyok futkoshatnak, medvék dombon málnázhatnak, rénbikák bogározhatnak.’” (- 416)

Monda léha Lemminkäinen, szólt a szép Kalandoskedvű: „Úgy van, úgy, aggó anyácska, úgy bizony, szülém, szegényke! Volt csibéd egész csapattal, fehér hattyú fészékalja: egy szélroham szerteszórta, rosszlelők tovaragadta, egyet erre, másat arra, harmadikat más határba. (- 426)

„Hej, de másképp volt valaha, jobb időket is megértünk! Földjeink virága voltunk, mezeinknek mézbogyója; minket mindenki magasztalt, deli természetünk dicsérte. Nem ám úgy, mint mostanában, ezen inségős időnkben: szót a széllel hogyha váltunk, csak a nap nem ismeretlen, azt is fellegek földözik, esők rejtik el előlünk. (- 438)

„Nem sírok azért azonban, nem szomorkodom szívemben, csak a lányok jól légyenek, dalos kedvük megmaradjon, mosolyogjon minden asszony, menyecske vígan mulasson, sósé sírjon-sírdogáljon buba-bánatra merülve! (- 446)

„Még nem vesztünk el varázstul, rossz varázstul, szemveréstul, hogy halálunk itt találjon, korai enyészet érijen, kimúlva vidám korunkban, fiatalon földbe térve. (- 452)

„Bájosoknak bővölése, varázslók szemmelverése mind magukra visszaszálljon, szülőházukra szakadjon! Sanyarják saját magukat, gyermekeiket gyötörve, rontsák még rokonaikat, maguk fajtáját fogyasztva! (- 460)

„Egykor éd’sapám sē szokta, szülöm szégyüllötte volna varázslók kegyét keresni, lappokat lekényerezni. Mostan én is úgy beszéllek, ahogyan tanultam tőle: őrizz még, örök Teremtő, oltalmaz, irgalmas Isten, támogass kegyes karoddal, hathatós hatalmad védjén férfiakra fűfűgátul, asszonyi abajgatástul, szakállasok szándokátul, kopasz szájúak szavátul, segítségemre sietve, örök őrzőmül szegődve, hogy a gyámoltalan gyermek, föld fia ne tévelyedjen örökös ösvényeidről, igaz Isten útjairul!” (- 480)

Akkor léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű veszélyből lovat varázsolt, pejparipát a bajokból, zabolát a zord napokból, nyomorúságokból nyerget. Pattant jó paripájára, lovának lapockájára, vágatott a vakvilágba, Tiera mindenütt mögötte. Pusztá partokon robogva, homok-halmokon porozva ért az anyja udvarába, szép szülőjének lakába. (- 494)

Kaukót evvel elbocsátom, énekemből, ím, kiejtém. Hagyom Tierát is taposni messzi útját otthonába. Magam más irányba térök, verseimmel új utakra. (- 500)

HARMINCÉGYEDIK ÉNĚK

Kullervo gyermekkora

Tyúkanyó nevelt csibéket, fehér hattyú fészékaljat. Csibéit a kertbe küldte, hattyúfiakat folyóra. Jött a ráró, elragadta, jött a héja, messze hordta, szárnyas rabló szerteszórta. Egyet elvitt Karjalába, másikat orosz mezőkre, harmadikat otthon hagyta. (- 10)

Kit Oroszországba hurcolt, kóbor kalmár lett belőle, kivel Karjalába szállott, Kalervo nevet viselte, akit otthagyt honában, az lett undok Untamoinen, apja átokverte fattya, szülei szomorítója. (- 18)

Hálót húzott Untamoinen Kalervo halászhelyére; azt Kalervo észrevette, halat hátizsákba rakta. Undok Untamoinen akkor iszonyú haragra gerjedt: tíz ujját tanácsba hitta, tenyerét bírónak tette, potomságért pörbe szállott, halért háborúzni kezdett. (- 28)

Huzakodtak-háborúztak, ám dülőre nem jutottak; mit egymás fejére mértek, ugyanannyit visszakaptak. (- 32)

Másszor, másik alkalommal, pár nap múlva, némsokára Kalervo zabot vetett az Untamo-tanya tövébe. (- 36)

Untamolának juhái beleméntek a vetésbe, Kalervo dühös kutyája egyiket agyonharapta. (- 40)

Fenekedett Untamoinen Kalervóra, testvérére, hogy egész nemét kiirtja, apraját-nagyját megöli, irmagostul elpusztítja, ősi házát összedönti. (- 46)

Övéit övezte karddal, férfiakat fegyverekkel, gyermekkeket gyilokkal, babamarkokat bicsakkal: indult hadba-háborúba saját édes vére ellen. (- 52)

Kalervo menyé magában üldögélt az ablakukban. Szólt az ablakon kinézve, maga mondta, fölfelelte: „Mintha sűrű füst forogna, viharfelhő tornyosulna szélén szántóföldjeinknek, közelében új utunknak.” (- 60)

De nem sűrű köd kavargott, nem fekete füst gomolygott: Untamo hada közelgett, háborúra-harcra készen. (- 64)

Mégjött Untamo hadával, vérszomjas vitézeivel, Kalervo hadát leverve ottan mindenkit megöltek, házukat halomra döntve, falujukat fölpörzsölve. (- 70)

Mégmaradt Kalervo lánya fájdalommal-feszés hasával. Martalócok őt magukkal hurcolták haza-ménőben, takarítani tanyájuk, szobájukat söprögetni. (- 76)

Pár nap múlva, némsokára fiat szült szegény menyecske, fiúgyermekét az árva. Nevet kéne neki adni: anyja Kullervónak hitta, Untamo világítéznak. (- 82)

Aztat a piciny porontyot, félárva fiúgyermekét beletették bölcséjébe, apró rengőjébe rakva. (- 86)

Ring a rëngöben a gyermek, ringatózik, fürtje röpdös. Egy nap, másnap ringatózik, hát a harmadik nap este rugdalózni kezd keményen, minden izmát megfeszítve: pólyaszíját szétszakítja, pólyapárnáját létépi, bölcsődéscskáját kitörve, ruhácskáját tönkretéve. (- 96)

Látták: embër lesz belöle, biztos, hogy helyét megállja; Untamo ugyan remélte: világravaló legény lesz megokosodva-mégérve, félserdülve férfikorba, százatéró szolga válik, tán ezérrel is fölérve. (- 104)

Két hónapot nőtt vagy hármát, hát egészer a harmadikban az a térdigéró törpe imigyen motyog magában: „Csak egészer nagyobbra nőjek, kicsinyég erőre kapjak, megfizetek majd apámért, szenvedésiért szülémnek!” (- 112)

Hallván Untamo e szókat, mondogalódott magában: „Végül vést hoz ez fejemre, új Kalervo lesz belöle!” (- 116)

Törte most fejét a férfi, asszony egyre arra gondolt: mit kezdjenek e kamasszal, hogy kerüljék el haláluk. (- 120)

Beletették egy bödönbe, akós hordóba helyezve, belevetették a vízbe, hullámok közé hajítva. (- 124)

Két-három napot kivárva, megnézték, mi lett a sorsa: belefylladt-é a vízbe, hordójában lett halála? (- 128)

Bizony, nem veszett a vízbe, hordóban sè lett halála. Kikászalódván a kádbul, habok hátán üldögéle rezes rúdjával kezében, rúd végén selyëmzsinórral, buzgón horgászott-halászott, tengër mélyét mérègette. Érdëmës volt mérègetni: volt tán két merókanálnyi; pontosabban kéne mérni, lèhet, harmadfélre rúgna. (- 140)

Untamoinen tépelődött: mit kezdjenek a kamasszal, hogy nē váljon végzetükre, hogy nē törjön életükre? (- 144)

Szedetett a szolgálival erdön minden fajta fábul, tölgyfatuskót és nyírágat, gyantás törzseket tetézve, egy embër elégetése, Kullervo veszése végett. (- 150)

Szolgák mindènt összeszedtek: tölgyfatuskót, nyírfaágot, forgácsot, fenyőfakérget, gyantás törzseket tetézve, ezer szánnal szálfenyőket, százzal kőrisfát köréje. Mikor készen volt a máglya, alágyújtottak azonnal, a gyereket tüzre téve, a lobogó lángba dobva. (- 160)

Égött egy nap, másnap égött, hát a harmadik nap este megnézték, mi lett belöle. Térdig éró hő hamuban, könyékig kóromban állva, tűzpiszkálóval kezében, tüzet gerjesztett gamóval, szénvonóval lángra szítva, turkálva piros parázsban. Még sè égött szöre szála, nem lobbant a fürtje lángra. (- 170)

Untamót a mérèg ètte: „Hova küldjük ezt a kölyköt, hogy s miként lègyen halála, mi módon lèhet megölni?” Nosza, főlhúzták a fára, egy kiálló kőriságra. (- 176)

Éjek múltak, kettő-három, nèmkülönben néhány nappal. Monda Untamo magában: „Mèg kellene nézni végre, Kullervo kimúlt-è közben, akasztófa lett-è veszte? (- 182)

Küldte szolgáját kilesni. Szólt a szolga visszatérve: „Bizony, Kullervo kibírta, akasztás sém ártott annak. Fába vés a virgonc gyermek, bugylibicskával kezében: tele már a tölgyfa képpel, tarkabarka ábra-sorral, férfiakkal-fegyverekkel, kardos-dárdás emberekkel.” (- 192)

Mit tegyén most Untamoinen e pokolbeli poronttyal? Hiába akarja ölni, hasztalan tör életére, annak sémminél sém árthat, nincs fortély, mi fogjon rajta. (- 198)

Végül Untamo megunt törni egyre életére: Kullervót ki kelle bírni, gyermeke gyanánt nevelni. (- 202)

Így szólt hozzá Untamoinen, komolyan lelkére kötve: „Ha megbécsülöd magadat, meghúzkod magad szérényen, akkor elléhetsz minálunk, szolgamunkából megélhetsz. Bérédet is félbécsüljük, érdeméd szerint kiszabva: kapsz dèrekszíjat övedre, avagy nyaklevest nyakadba.” (- 212)

Mihelyt megnőtt egy araszra, Kullervo kicsit nagyobbra, mindjárt munkát adtak néki, befogva belső dologra: csecsemő-csicsijgatásra, bölcsőbéli kisbabához: „Bánj a gyermekkel vigyázva, etesd még s egyél utána! Mosd pëlénkáit patakban, ruhácskáit rëndben tartva!” (- 222)

Égy nap, két nap gondozgatta, kínoztá, szemét kiszúrta, harmadikon holtraverte, gyömöszölte és gyötörte, pólyáit patakba dobta, bölcsőkéjét tűzre tette. (- 228)

Untamo fejét vakarta: „Nēmigen való ez annak: apróság-ajáztatónak, csecsemőcsicsijgatónak. Nēm tudom, hová helyezzem, miféle dologra küldjem. Tán erdőirtó lehetne. Elküldte erdőirtónak. (- 236)

Kullervo, Kalervo sarja mondogalódott magában: „Most már bajnok lesz belőlem, ha fejszét fogok kezembe; szébb még szemre is bizonynal, különb ember, mint korábban, akár öttel is fölérék, vélem hat sē vërsenyézhet!” (- 244)

Mënt a műhelybe sietve, a kovácshoz kérelémmel: „Édës egykomám, kovácsom! Vasszekercét verj ki nekēm, fejszét, illöt férfikézbe, jó vasat munkásmarokba. Mert erdőirtásra mégyek, tölgyfa-törzseket tarolni. (- 252)

Mëgkalapálta a mestër, jófajta vasat kovácsolt: fejszét, illöt férfikézbe, jó vasat munkásmarokba. (- 256)

Kullervo, Kalervo sarja fente fejszóját sokáig, fente fél- napon kërésztl, alkonyatkor nyélbe ütve. (- 260)

Majd az irtásföldre indult, föl a fenyves rënetegbe, leg- szébb szálfák erdejébe, eget verdëső vadonba. (- 264)

Fejszóját a fába csapta, élével tövön terëmtve; a vastagja egy csapással, féllel dölt a vékonyabbja. (- 268)

Ötöt döntött dérrel-durrál, nyolcat egyetlen nyeséssel. Akkor száját szóra nyitva morfondírozott magában: „Öregördög fáradozzon, Hiisi döntsön egyesével!” (- 274)

Fejszóját fatönkbe csapta, maga hujjogott-hahózott, fül-siketítőn sípolva, varázsversit mondogatva: „Annyi erdő düljön össze, forduljon ki annyi fája, ameddig a hangom hallik, kurjongatásom kiterjed! (- 282)

„Né fakadjon itt fiatal, szárba szökni egy sē tudjon, amíg a világ világ lesz, míg az égén holdvilág lesz, Kalervo fia fenyérin, erdején erős legénynek! (- 288)

„Ha a földben megfoganna, fiatal vetés fakadna, annak szála szárba szökne, s mégolyan magasra nőne, akkor sē légyen kalásza, szárára fejet nē szédjēn!” (- 294)

Untamoinen, gondos gazda megtekinteni kiméne Kalervo fiának földjét, új szolgája szűz vetésit, de sēmmihēz sēm hasonlít, legkevésbé új vetéshēz. (- 300)

Untamo fejét vakarta: „Nēm való ez ily dologra! Szép erdömet tönkretette, legszēbb fáimat kivágta. Nēm tudom, hová helyēzzem, mifēle dologra fogjam. Fogjam bé sōvényfonásra?” Kerítésfonásra küldte. (- 308)

Kullervo, Kalervo sarja nekiállt a kertfonásnak. Hajóbordányi hasábok sōvényének léce lēttek, szálas százados fenyőket döngölt dúcokul a földbe, fonadékul vont beléje hōrihorgas berkényeket; mindēnütt szorosra szōtte, kapunak helyet sē hagyva. Száját akkor szōra nyitva varázsversit mondogatta: „Madár légyen az javából, szárnyain magasra szálljon, aki által akar jutni Kalervo fia fonásin!” (- 324)

Gondolt ēgyet Untamoinen: már csak mēgnēzi, mifēle Kalervo fia fonása, rabszolgájának szōvése. (- 328)

Hát, kerítése kaputlan, nincsen rése, nincs nyílása, alul mélyen földbe fūrva, fönn a fēllegēkbe hūzva. (- 332)

Morfondírozott magában: „Nēm való sōvényfonásra! Kapu nélkül készítette, ajtónak helyet sē hagyva, fölül égis ér az orma, fēlhōket veri teteje; fēlülről áthághatatlan, alulról bebújhatatlan! Nēm tudom, hová helyēzzem, milyen munkára mēnesszem. Rozs-csēpelni mēgfelelnē?” Küldte hát rozsot hadarni. (- 344)

Kullervo, Kalervo sarja verte a rozsot veszēttil, magvait morzsára zūzta, szalmáját tōrekre tōrte. (- 348)

Ēgy nap gondolta a gazda: márcsak mēgnēzi magának Kalervo fia tēvésit, Kullervo rozscsēpélésit: hát rozsa ramatyra verve, szalmája tōrekre tōrve. (- 354)

Untamo üvölt dühében: „Sēmirevaló suhanca! Bármilyen dologra küldtem, mindēn művét tönkretette. Oroszországba mēnesszem? Avagy küldjem Karjalába, Ilmarinenhez inasnak, vasverōhöz fūjtatónak?” (- 362)

Kalervo fiát eladta, messzi Karjalába küldte Ilmarinenhez inasnak, mestērēknek mestērēhēz. (- 366)

Mennyér’ vētte mēg a mestēr? Adott ezt is, azt is érte: két ütött-kopott nagy üstöt, három horgot fēlbetōrve, öt kicsorbított kaszával, hat kimustrált rossz kapával vētt vacak legényt magának, szērzett szolgát, rossz cselédēt. (- 374)

HARMINCKETTIK ÉNĖK

*Kullervo pásztorkodása.
Varázsigék a legelni küldött nyáj védelmére.*

Kullervo, Kalervo sarja, kék lábravalós legénye, lobogó sörénye sárga, cifra leffentyűs cipője, a kovácstul első este kérdezte, mi lesz a munka; embértül ebéd utánra, asszonytul ebéd előttre: „Jó a munkát megmondani, tēendőt nevén nevezni, dolgot adni dolgozónak, robotot robotolónak.” (- 12)

Ilmari kovácsné asszony mérlegelte ott magában, mire volna jó a szolga, új rabja milyen robotra. Csordásnak tévé cselédjít, barmokat bízott kezére. (- 18)

Kovácsné, komisz menyecske, rosszmájú, ravasz boszorka kényeret süttöt, kerekēt, tetszetősēt pásztorának: zablisztet, búzát beléje, jókora követ középre. (- 24)

Kérgēt bőven bézsírozta, héját vajjal vastagítva, pásztor-embérnek ebédül, rabnak rágcálnivalóul. Maga lēlkére kötötte, szóval mondta, fölfelelte: nē ēgyék ebből, csak akkor, ha a marhát már kicsapta. (- 32)

Ilmariné asszony akkor barmait legelni küldte, száját szóra is nyitotta, maga mondta-mondogatta: „Küldöm barmaim berēk-be, tejadóimat avarba, szaruszarvút nyárligetbe, görbe szarvút a gazosba, hogy a hája halmozódjon, zsēndüljön a zsēnge zsírja méretlen gyöpös mezőben, ligetēs lapály fűvétül, nyurga nyír-fáknak tövében, völgyi nyárfák védelmében, aranyfényű fenyvesēkben, ezüsterdő oltalmában. (- 48)

„Kísérjed, irgalmas Isten, Terēmtő, tē támogassad, veszélyēk között vezetve, mindēn rontástul mēgőva, nēhogy búba-bajba jusson, közülük ēgy is kárba vesszēn. (- 54)

„Ahogy óvtad itt az ólban, földelünk alatt fēdēzted, oltalmazd az óltalanban, fēdeletlenben fēdēzzed, hogy csinosodjēk a csorda, gazdasszony gabnāja nőjön, kedvére barátainknak, elleneink ellenére. (- 62)

„Ha a pásztora mihaszna, bojtára mēgbízhatatlan, pásztornak fogadd a fűzet, ēgērt ēbēr gondozónak, berkēnyēt bojtárgyerēknek, zelnicēt hazahozónak, hogy nē kēllessék keresni, ház népének hajkurászni. (- 70)

„Ha a fűzfa félrehajtja, berkēnye bitangba’ hagyja, ēgēr étlenül ereszti, zelnice tovaazarja, küldjél náluknál különbet: tündérlányaid lēgyenek gabonámnak gondozói, tehenem terelgetői! Bőviben vagy szolgálhadnak, százak hallgatnak szavadra, kik az ēg alatt lakoznak, terēmtő tündérlányok. (- 82)

„Nyártündér, aranyos asszony, Dél tündére, táltos asszony, Túlevél-tündér, tē drága, bájos barna lány, Boróka, Berkēnye, csinos cselédke, Zelnice, Tapio szépe, Mielikki, piros menyecske, Tellervo, Tapio lánya! Marháim mēgőrizzētēk, gabonámat

gondozzátok nyájassággal nyáridőben, míg a lombok lengedeznek, míg levél libég a fákon, földből friss füvek fakadnak! (- 96)

„Nyártündér, aranyos asszony, Dél tündére, táltos asszony! Színés szoknyádat terítsed, borítsad bíbor kötényed jószágom fölé födélnek, csemétéimre cserénynek, szilaj szél elől takarva, védve verdőső esőtül! (- 104)

„Nyavalyáktul nyájam óvjad, védelmezd, hogy kárt ne valljon, ingó-ringó ingoványtul, locskolódó lápkutaktul, mélységös mocsárvizektül, elnyelő gonosz gödörtül, nehogy búbabajba jusson, közülük egy is kárba vesszen, sárba süllyedjen a csülke, lába lápkutakba lépjen Isten rendélése nélkül, Teremtőnek terve ellen. (- 116)

„Keríts kürtöt másik égrül, kék egeknek köldökérül, mézzel szőlőt menny-egekből, márc-szavút a föld szívéből! Fennén fűjjad azt a kürtöt, messze halljon harsogása, dalold dombjaink virágba, pusztáink piros gyönyörbe, fényéreink fényözönbe, nyíréseink nyájasakra, mocsarakat mézesekre, csurgókat csudálatosra! (- 128)

„Enyéimet ott etessed, jószágomat jóllakassad, édös étellel etessed, itatgassad friss itallal! Arany szálú szénán tartsad, ezüstös fejű füvekén, itasd tiszta tó vizéből, fölfakadó forrásokbul, csörgedező csermelyékből, partjain futó folyóknak, méztermő aranymezőkön, ezüst erdőknek szegélyin. (- 140)

„Két aranykutat határu aláss az állás két felére: tehenem vizet találjon, gyöngyöző itókát gyűjtsön duzzadt tőgyei érébe, csattanó-feszős csécsébe, hogy áradjanak erei, tejfolyója folydogáljon, tejcurgója csörgedézzön, tejszhataga zuhogjon, tejszatornája csorogjon, tejszarázdája buzogjon, hogy bármikor bőven ontsa, adja minden alkalommal, irígyre ügyet se vetve, fenekedőket feledve; tejem föld alá ne folyjon, istenáldás itt maradjon. (- 158)

„Bizony, vannak bőven rosszak, kik Manalába mènesztik, tejet föld alá fészérlik, Isten áldását pazalva; kevesebb a jó, a kedves, ki a földből fölfakasztja, félfalut bejárva érte, más határból visszahozza. (- 166)

„Égykor éd'sanyám se esdött fütől-fátul jótanácsot, szomszédba szaladva érte! Tejet földből visszavette, rossz lélekétül elragadta, más határból visszahozta. Messzebrül is megszerézte, távolabb is megtalálta: tejét hozta Tuonelából, föld alól, az alvilágbul, éjnek-évadján lopózva, surranva sötét utakon, hogy a hitvány még ne hallja, senkiházi még se sejtse, rosszakaró rajt ne kapja, ne irígyelje irígye. (- 182)

„Éd'sanyám szavát idézem, szólok szép szülém szavával: hol marad marhámnak haszna, tehenem tejét ki lopja? Elhurcolták más határba, rejtve rosszak udvarába, csavargó lotyók csécsébe, huncutoknak hónaljába. Vagy tán fönnakadt a fákon, rejtézett a rengetegbe, berkék alján bódorogva, pusztában pocskolódva? (- 194)

„Në mënjen a tej Manába, tehén haszna más határba, csavargó lotyók csécsébe, huncutoknak hónaljába, në akadjon fönn a fákon, në rejtőzzön rēnetegben, berkékben në bujdokoljon, puszta földön el në folyjon! Otthon kell a téj a házban, ott keresi, ott kívánja, gazdaasszony várva-várja, kezében borókarocská. (- 206)

„Nyártündér, aranyos asszony, Dél tündére, táltos asszony! Jer,  tessed Emtet met, itatgassad  zlel met, Bimb m nedveit buzogtasd, Pann m nedveit p zs gtesd, tejjel t ltsed M zel met, Alm mat folyó arannyal, sz ke széna sz laibul, fej b l finom füveknek, életét termő talajbul, zs nge széna-zsombikosbul, mézzel illatos mez r l, számóca szögű ligetből, hangat nd r k hajábul, sz rom-t nd r k sz r b l, f lh k tejt nd reit l,  gl k  l  nyseregt l: tejet hozzanak hasukban, csattanó f sz s cs cs kben, fejni apró asszonyuknak, húzogatni cs pp cselédnek. (- 228)

„Kelj a kátyúból, kisasszony, l nge lány, a lápkutakbul, nyájasság, a nyirkosokbul, sz zi szendes g a sárbul! V gy vizet a friss erekből, abbul adj az állatoknak, hogy csinosodjon a csorda, gazd’asszony gabn ja nőjön, mielőtt m gn zni m nne gazdaasszony-gondozója, az a gy rl  gy nge gyermek, kis ügyefogyott fej j k. (- 240)

„Mielikki, mezők mamája, jószág jóságos dadája! K ldjed legkülönb l  nyod, legcsinosabbik csel d d, vet seimre vigy zson, vagyonom sz v n viselje eme ny r heves havában, istenadta szép id ben, m g a jó melegbe’ járunk, Urunk áradó kegyében. (- 250)

„Tellervo, Tapio lánya, vadonerd  vadvirága, lepke-l nge k db l inge, sárga s rarany s r nye, nyájnak nyájas őrizője, asszony-gabna gondozója Metsola szágos mezőin, táltosi Tapiol ban! Jól vigyázz a j sz gomra, gabon mra gondod l gy n! (- 260)

„Tapintsd  pol  tenyérrel, bájos ujjaddal bécézve, simogasd hiúz-simára, haluszony-finomra f s ld, v zisell -pikk ly sre, baribund cska-puhára! Este m g, s t t d skor, ha a szürkület l sz lla, hajtsd haza a marhany jat gondos gazdaasszony hoz; h t n l pkutacska l ngj n, lapock j n tejtavacska. (- 272)

„Majd a nap, ha már m n ben,  n k l az új madara, akkor intsd az istenadta sz rvas barmokat sz v ddal: ‘Kajlaszarv ak, karámba, tejel k, tanyára t rni! Van a házban jó helyecske, heverni való alommal; zord az erdő benne járni, poroszk lni puszta parton. Hazat rt t kre várva már a nők t zet rak nak mézzel illatos mezőre, számóca szögű ligetbe.’ (- 286)

„Nyyrikki, Tapio sarja, kék köpönyegös legényke! T vel tégy  les feny ket, hosszú szálfákat hajukkal pallónak az ingoványra, rossz föld r seit bef dni, hídnak s rra, h g mocsárra, locskolódó l pkutakra! Hajtsd haza a kajlaszarv t, kett sk rm t a karámba, valamennyi  p n  rj n fej f stj nek k r be, ingoványba s llyedetlen, mély mocsárba n m merülve! (- 300)

„Ha nēm hajt a nyáj szavadra, s mégsē jō mēg éjszakára, Berkēnye, csinos cselédke, bájos barna lány, Boróka! Nyess a rétēn nyírfaágot, hajlós vesszőt a vadonban, berkēnyebotot kerítve, jókora borókaágot Tapio tanyája mellett, kutyacserēs-nyés csalitban: avval hajtsd haza a nyájat bēfūtōtt fūrdōnk körēbe; házhoz tartozót tanyánkra, erdő vadjait vadonba! (- 314)

„Medve, mély vadonnak gyōngye, dombdērēkú mēzēvōje! Lēpjünk kölcsōnōs kōtésre, jószomszēdi szērződésre, érvényēsre mindēn korra, örōkkōn-örōk idōkre: kettōskōrmūim kímélēd, tejelōim el nēm ejtēd eme nyár heves havában, istenadta jō idōben. (- 324)

„Nē figyelj kolomp szavára, tülök trombitálására: heverj a hanyak gyēpére, szundikálni szēnarétre, fūled szāraz fūbe dugva, fejed zsombikosba fūrva! Vagy rohanj a rēngetegbe, vonulj a vadonba vissza, mēnj el messze más hēgyekre, más hatārbeli halomra, hol nēm hallani kolompot, hol pásztorok nēm neszeznek. (- 336)

„Barnuska, arany barátom, mézes mancsocskām-madamam! Nēm rosszallom rōpkōdēsēd, nēm bánom barangolāsod, csak nyelved nē nyūjtogassad, szōrnyū szād nē tátogassad, nyájamra fogad nē fenjed, mancsoddal nē markolásszad! (- 344)

„Messze járj a marharéttől, kerüld a kövér mezōket, kolomp kongásátul félve, pásztor hangját mēg sē hallva. Ha a rétēn jár a csorda, igyekēzz az ingoványra; ha a láposon legelne, vāndorolj a mély vadonba! Hogyha a hēgyēn barangol, tē vonulj a völgybe vissza, ha lēfele lēpēgetne, húzódjál a hēgytetōre. Ha a rétēn rostokolna, csavarogj csalitosokban, ha mēg a berēkbe ballag, a mezōre mēnj elōle! Suhanj, mint aranymadárka, mint ezüsttrigó rēpēsve, menekülve, mint a márna, víz hala gyanánt vetōdve, gombolyag gyanánt gurulva, gyapjúgombócként görōgve, karmod karmantyúdba rejtve, agyaraidat ínyēdbe, hogy nē rēmüljön halálra, barmom mēg nē bokrosodjon! (- 370)

„Békét hagyj szēgény baromnak, pároskōrmūt mēgkímélve: biztonságban ballagdáljon, lēngedēzve lēpēgessēn mocsáron-mezōn kērēsztől, erdő elhagyott csapásin; medvemancs nē háborítsa, medvefog belé nē marjon! (- 378)

„Jut eszēdbe mēg az eskū, Tuonelára tett ígēret karmos zūgónak zajában, igaz Istennek elōtte? Ott mēgengedék tēnékēd nyáridōben három ízben kijōni kolomp szavára, csēngetyűcsilingēlésre. Hanēm arra nincs ígēret, arra engedélyt nēm adtak: mocskos dolgokat mívelni, vetemēdni vétkesekre. (- 390)

„Ám ha mégsē bírsz magaddal, fōrtelmes fene fogaddal, vidd dūhōdet a vadonba, fēktelenkēdvēn a fákkal! Pudvás tuskókat pofozhatsz, nyūhatsz nyári nyírfatōrzset, hajigálhatsz hullott ágat, bōszülhatsz bogyós mezōben. (- 398)

„Hogyha pedig éhéd ébred, és ennivalóra vágyol: ott a gomba a vadonba, bújj belé a hangyabolyba, gyökereket gyűjtögetve, édes mézét Metsolának; békét hagyj az én búzámnak, éngem éltető füveknek! (- 406)

„Metsolának mézes kádja mégsavanyodik magában az aranyhalom heggyében, ezüsterdőnek ölében: töltözhet a telhetetlen, iszogathat az iszákos, van étel, akárhogy esznek, van ital, akárhogy isznak. (- 414)

„Lépjünk hát örök kötésre, békeszerződést szerezve, hogy egymással egyetértve nyájasak leszünk e nyáron, közös földekén keresve ki-ki ételét magának. (- 420)

„Ha visszavonásra készülsz, viszálykodni volna kedved, tegyük inkább télidőben, harcoljunk havas határban! Kikeletkor-olvadáskor, mikor a mocsár melegszik, távol tartsd magad e tájtul, kedves nyájamnak nyomátul! (- 428)

„Hogyha mégis erre tévedsz, ide ténfērēgsz e tájra, nē lepődjél mēg, ha lőnek! Mert ha férfi nincs is itthon, van itt vakmerő menyecske, mind megannyi bátor asszony, akik majd utadba állnak, kedved elvészik örökre barmaimnak bántásátul és egyéb latorkodástul, mit Teremtőnk is tilalmaz, Isten irtalma nēm enged. (- 440)

„Világnak ura, nagy Ukko! Hallván, hogy komolyra fordul, marháimat másra váltsad, téve táltosi erőddel kedveseimből köveket, száraz tönköt szépeimből, ahol a haramja kullog, vándorol vadon csudája! (- 448)

„Ha én vónék barnabunda, mézesmancsúnak születve, nēm lábatlankodnék ēgyre aggodalmas asszonyoknak! Vannak messzi más vadonok, vannak távolabbi tájak, lézēngeni lēhūtőnek, dōzsōlni dologtalannak; akár lábodat lējárhadd, talpadat sebēsre törve, kēkellő komor vadonban, sötét erdő sűrűjében! (- 460)

„Tobozdombokon doboghatsz, homokoson hempērēghetsz, van ösvény, hol vándorolhatsz, szélēs partokon szaladhatsz akár pusztá Pohjoláig, Lappország lapályaira! Ottan élhetēd világod, kimulathatod magadat, nyáron bocskorod-nyūvetlen, őszidőben öltözetlen, dāgványosokban dagaszthatsz, tocsogósokban topoghatsz. (- 472)

„Ha nincs kedved arra mēnni, nēm tetszik nekēd tanácsom, indulj akkor más irányba, más utakon mēndēgélve: tarthatsz Tuonela tavára, Kalmának halálhēgyére, lábolhatsz a láposokban, hangasíkokon haladhatsz; ott a Tarka, ott a Tērka, tehenek-tinók csapatja, valamennyi vasba verve, nyolcszorosan nyūgbe fogva; a sovány is zsírosodhat, a csontos is húsrá hízhat. (- 486)

„Bēküljetēk, erdők-berkēk, légy kēgyes, komor bozótos: adj a nyájamnak nyugalmat, békét kettōskōrmūimnek eme nyár heves havában, istenadta szép időben! (- 492)

„Kuippana, vadon királya, erdő ősz szakállú őre! Tartsd kutyaídat keményen, csahosaidat csitítva! Taplót tōmj az orr-

likába, málnát dugva másikába, hogy a marhát még nē sejtse, szimatot-szagot nē kapjon! Selyēmkendőt köss szemére, fülére szoros szijácsot, hogy a léptüket nē lássa, haladásukat nē hallja. (- 504)

„Ám ha ennyitől nēm enged, nēmigen akar juházni, tilalommal tiltsd fiadat, fattyadat fenyegetéssel! Erdeinkből elkiűzzed, elparancsold partjainkrul, csekély csordarétjeinkrül, szélēs erdőszeleinkrül. Kutyád kényszerítsd lyukába, kötözzed ēbed erősen, aranybéklyóba bogozva, ezüstszíjakkal szorítva, hogy nē bírjon bajt keverni, vetemēdni vétkesekre. (- 518)

„Ám ha ennyitől sēm enged, nēmigēn akar juházni, Ukko, jó urunk, királyunk, fejedelmek fēnye-ēke, fordítsad füled szavamra, hallgasd mēg rimánkodásom! Berkēnyebilincset fonva, turcsi orrára tekerjed! Hāncsgyűrűd ha gyōnge volna, rézabroncsot rakj rēája; ha a rézbéklyó sē bírja, vasabroncsot verj helyette! Ha a vasbilincs sē bírja, vasbékó hiába volna, döfjél ēgy aranydorongot állcsontjátul állcsontjáig, végeit feszēsre fogva, szorosan körülkötözve, míg az álla sēm mozoghat, fogsorát sē tudja nyitni, csak vasat közé ha vernek, dugdosnak acéldarabot, kés élével kényszerítik, fejszeéllel fölfeszítik.” (- 542)

Ígyen Ilmariné asszony, az a gondos gazdaasszony kedves barmait kihajtja, csordáját legelni csapja, bérēse kezére bízva, hogy vagyonára vigyázzon. (- 548)

HARMINCHARMADIK ÉNĚK

Kullervo vérös bosszút áll gazdasszonya gonoszságáért.

Kullervo, Kalervo sarja tarisznyába téve étkit, marháit a lápra vitte, maga gázolva a gáton, mēndēgēltében morogta, bandukoltában beszélte: „Jaj nekēm, szēgény fejemnek, jaj szēgény lelenc legénynek! Micsoda munkára küldtek, milyen méltatlan dologra: tehén farka folytatónak, bikaborjak dajkájának, dágványok dagasztójának, minden kátyúban kukacnak!” (- 14)

Földre ült, ēgy fűcsomóra, süttette magát a nappal; ott dudorászta danáit, varázsverseit danolva: „Süss, napocska, Isten napja, ragyogjál, Urunk korongja, kovács marhapásztorára, boldogtalan bojtárára! Nē süss Ilmari lakára, félannyit sē asszonyára! Gazdasszonynak sēmmi gondja: kanyarít a jó kalácsbul, fānkot falhat kétpofára, jó vastagon mēgvajazva. Szolgáját kemény kēnyérēn, tartja kērēg-tōrmelēkēn; hitvány zabcipót harapjon, rāgjon korpával kevertet, szopogasson szalmalángost, fenyőforgácsot fogyasszon; hörpölgessēn hāncspohárbul, zsombikok mellől merítve. (- 36)

„Mēnj, napom, gurulj, galambom, Isten estēje, ereszkēdj, fenyveserdőbe osonva, galagonyásba gurulva, borókaligetbe bújva, szilbokrok színére szállva! Hadd mēnjēn haza a pásztor, vāghasson vaját magának, ārpalángost tēpēgessēn, jóllakjon tūróslepénnyel.” (- 46)

Ilmariné ekōzben, mīg bojtára így beszēle, mīg Kullervo így kesergētt, vāgta a vaját magának, tēpēgetētt ārpalángost, jóllakott tūróslepénnyel. Kullervót hideg habarcsra, vizes káposztára várta; zsírját már ēbük lēette, Buksijuk bekebelezte, Lajkójuk lēlafatyolta, Filkójuk fölēt lēsēdte. (- 58)

Cserjésbül madár csicsērgētt, ēgērēsbül ēnēkēlte: „Ēnni kēne már a rabnak, mēgēhēzhetētt az árva!” (- 62)

Kullervo, Kalervo sarja fölnezētt a messzi napra, száját szōra nyitva mondta: „Itt az ētkēzés ideje, már valamit ēnni kēne, bugyromat kibontogatni.” (- 68)

Csordáját delelni csapta, marháit heverni hagyta, maga mēg lēült a gyōpre, zsēnge zsombiknak fűvére; zsākját válláról lēvéve, kēnyerēt előhalászta. Nēzte, forgatta kezében, szōval mondta, fölfelelte: „Sok kēnyér kívülről ēkēs, nagyonis sima a héja, pedig pēlyvából van sūtve, jegēnyefenyő-darábul.” (- 80)

Kēsít tokjából kihúzva, kēnyerébül vāgott volna: kōbe ütkōzōtt a kēse, sziklába szaladt az ēle, pēngēje pedig lēpattant, csak kettētōrōtt kōzēpēn. (- 86)

Kullervo, Kalervo sarja nēzte kēsít, nēzēgette; keservesen sírni kezdētt. Száját szōra is nyitotta: „Ez a bicska volt barátom, ez a vas tulajdon vérēm: ajándēka jó apámnak, nēmzōmnak keze munkája. Lām, most kōbe vāgtam véle, ēlit sziklába szalajtva, rontottam ravasz kēnyérbe, rossz asszony adományába. (- 98)

„Fehérnépnek hogy fizessek, csúfondáros nőcselédnek, kényérért, mit aljas asszony, cipóért, mit céda gyártott?” (- 102)

Vércse vijjog a vadonbul, vércse vijjog, varjú károg: „Aj, aranygombos galambom, Kalervo fia, kis árva! Mitől oly komor a kedved, mért szomorkodol szívedben? Vágj egy vesszőt a vadonbul, sűrű erdőből suhángot: ganéslábút lápra hajtsd, marhát a mocsárba verve, fele farkasok fogára, fele jusson medvemancsra!” (- 114)

„Farkasokat összefogva, medvéket mēnetbe rakva, farkasból tehenet téve, medvét marhává avatva hajtsd haza fura gulyádat, tarka nyájadat tanyára: fehérnépnek úgy fizethetsz, boszorkányon bosszút állhatsz.” (- 122)

Kullervo, Kalervo sarja mondogalódott magában: „Várj csak, várj, cudar cemēnde! Apám késit mēgsirattam: most magad fogod siratni tejelő teheneidet!” (- 128)

Vesszőt vágott a vadonban, sűrű erdőben suhángot, tehenét terelte lápra, marhát mocsárba verte, felét farkasfogra szánva, más felét mēg medvemancsra. Tett a farkasból tehenet, medvét marhává avatta, emezt Kajlának kiáltva, szólítva amazt Szilajnak. (- 138)

Már a nap lēmēnőfélben nyugovóhelyére hajlott, fenyőfák szintjére szállott. Már a marhát fejni kéne. Az a pērnēhadjēr pásztor, Kullervo, Kalervo sarja medvéivel mēndēgélve, toporjánjait terelve, barmaihoz így beszéle, ordasait oktatgatva: „Tēpj az asszony tomporába, lábikrájába harapva, mikor majd alátok űlne, fejéshez akarna fogni!” (- 152)

Csontkürtöt csinált magának, tehénszarvbul tülköt gyártott, sípot marha sípcsontjából, trombitát tulokcsülökből. Fújta furcsa trombitáit, harsonáit harsogtatta, háromszor a dombra hágva, hatszor házukat elérve. (- 160)

Ilmari-kovácsné asszony, módos mestērné, nagyasszony türelmetlen várt a tejre, senyvedt vajtalan sokáig. Hallott harsonát a láprul, kürtölést kökēnyemezōrül. Száját akkor szóra nyitva, maga mondta, fölfelelte: „Istennek lēgyēn dicséret, szól a kürt, a nyáj közelēg! Hol szērzett szarut a szolga, hol tett szērt a rab tülökre, hogy oly rēttentōn ricsajoz, oly hevesen harsonázik, fül-siketítően fűjja, koponyám ketté repeszi!” (- 176)

Kullervo, Kalervo sarja válaszát így adta vissza: „Lápon lelt szarut a szolga, tülkét kátyúban találta. Ím, cserényben már a csorda, teheneid szērűszélēn: fogj hozzá a füstöléshēz, aztán a tehēnfejéshēz!” (- 184)

Ilmari neje, nagyasszony szólt ēgy vénasszony-cselédnek: „Fejhetnél, anyó, helyēttem, ellátva az állatokat! Nincsen mostan ērkēzésēm: dagasztatlan áll a tészta.” (- 190)

Kullervo, Kalervo sarja korholta komoly szavakkal: „Már a gondos gazdaasszony, mindēn rēndēs háziasszony maga fog hozzá fejéshēz, barmait nēm bizza másra!” (- 196)

Ilmari-kovácsné akkor maga mēnt ki fūstrakōnak, maga is fogott fejéshēz. Jōszágát szēmūgyre vētte, végigvizslatva-

tapintva, szóval mondta, fölfelelte: „Szēmre szép kövér a marha, sima és sajog a szőre, mint vadmacska bőre, villog, erdei baké sē szébben; tőgyeik is duzzadoznak csattanó-feszēs csēcsēkkel.” (- 208)

Kuporodott is közējük tőgyeik tejét kifejni. Húzta egyszer, húzta másszor, hát a harmadik húzásra fene farkas rontott rája, medve bőszen mēgrohanta, farkasfog akadt nyakába, vékonyába medve mancsa, tompora húsát harapva, lábáról a húst lemarva. (- 218)

Kullervo, Kalervo sarja fehérnépnek így fizetett, csúfot űző nőcselédēn. rossz boszorkán bosszút állva. (- 222)

Ilmari neje nagyasszony keservesen sírni kezdett, szóval mondta-mondogatta: „Rosszul tētted, rossz cselédēm: medvéket hozál a házba, toportyánokat tanyámra.” (- 228)

Kullervo, Kalervo sarja válaszát így adta vissza: „Rosszat tētted, rossz cselédēd, tē sē jobbat, rossz boszorka: kēnyerembe kődarabot, kavicsot tēvél cipómba! Kēsēm kődarabba szegtem, kavicsban kettē törettem, mit örököltem apámtul, ēgyetlen családi kincsēm!” (- 238)

Ilmariné mondta néki: „Ó, cselédēm, jó családom! Állj el szörnyű szándokodtul, vond vissza varázsolásod, végy ki farkasok fogábul, ments ki medve karmaibul! Hímēs inggel ēkēsítlek, nadrágot adok alája, ētetlek vajas kaláccsal, friss fejēsēmből itatlak, tétlen tartalak ēgy évig, munkátalan másik évig. (- 250)

„Sürgōsen ha nēm segítesz, könyörületēd ha késik, hamar itt lelēm halálom, por s hamu marad belōlem.” (- 254)

Kullervo, Kalervo sarja így felelt neki szavára: „Mēghalatsz ugyan miattam, veszhetsz, ha elér a végzet: tē is elfērsz ott a földben, jut hely mindēn holtnak ottan, mēgha mēgoly terjēdelmes, mēgha ēgy is széle-hossza!” (- 262)

Ilmariné így kiáltott: „Ó, Ukko, hatalmas Isten! Rēmēs íjad kapd kezedbe, erős ívedet emelve, réznyilad idegre nyomva, húrjára hatékony íjnak; lángoló nyilad lövellve, réznyílvessződet rōpítve hōnalja alá hajítva, vállá húsát általútva: Kalervo fiát mēgöljed, haramját halálba küldjed acélos hēgyű nyiladdal, rézvessződdel általverve!” (- 276)

Kullervo, Kalervo sarja most maga is Istent kérte: „Ó, Ukko, hatalmas Isten! Nyiladat nē rám rōpítsed: lōjded Ilmari nejébe, fūrd a fōrtelmes banyába, hogy mozdulatlan maradjon, ēgy álltó helyébe haljon!” (- 284)

Ilmariné asszony akkor, neje vasverō kovácsnak fordult hályogos halálba, kotla korma lett belōle saját úri udvarában, oltalmazó otthonában. (- 290)

Így lōn ifjasszony mēnése, szép háziasszony halála, kit ugyancsak udvaroltak, oly sokáig ostromoltak, míg Ilmarinak örōme, neje lett örök kovácsnak. (- 296)

HARMINCNEGYEDIK ÉNĚK

Kullervo męgtalálja a szőleit. Az árva panaszkodása.

Kullervo, Kalervo sarja, kék lábravalós legénye, lobogó sőrénye sárga, cifra leffentyűs cipője – indult immáron sietve Ilmari kovács lakából, mielőtt a férj fülébe jutna párja pusztulása, s megszorodva szívében verekezésre vadulna. (- 10)

Hangoskodva męnt a háztul, kurjongatva a kovácstul, földjeiről fűtőgetve, rétjeiről réjjogatva. Dőng a föld, mezők mozognak, vadonbul verődik vissza Kullervo kurjongatása, gazfickónak gajdolása. (- 18)

Męghallotta azt a męstę, mőhelyében csak męállott, kiugrott az útra végő, męnt a házba męgkérdezni, ki zajong a zelnicésben, hangasíkokon ki harsog? (- 24)

Szörnyő látvány tűnt szemébe, męgmásíthatatlan vétęk: szíve hölgyének halála, kedves párja pusztulása saját híres hajlokában, oltalmazó otthonában. (- 30)

Kovács ott igęn kesergętt, megszorodott szívében. Érte jajgat éjjelęnte, sok sohajtással siratja. Mint korom, sötét a kedve, szíve, mint szurok, fekete. (- 36)

Kullervo pedig bolyongott, erre-arra bódorogva, őrdőgerdőn őgyelęgve, mély vadonban vándorolva. Hogy az este éjbe fordult, lęrogyott őgy fűcsomóra. Ott kucorgott és kesergętt, apátlan-anyátlan árva: „Őn szęgény, mire születtem, csak bánatra-búra lętem, itten kődorgok kivette, nincs hová fejem lęhajt-sam. (- 48)

„Mások męnnek otthonukba, van hálnivaló tanyájuk: őn erdőben estvęlędtem, csak a pusztta földőn fekszem, hajamat a szél zilálja, fejemet eső fűrszti. (- 54)

„Teręmtő, nę tégy sohasę valakit e bús világba félrefajzott rosszaságnak, mindęnből kisęmmizęttnek: apja-anyja oltalmából, szőlei szeretetéből, ahogy őn vagyok teręmtve, Istentől ide taszítva, csęręk csőrének kitéve, zajló tengęr zátonyára. Fęcske fényęs napra ébred, verebecske virradatra, ég madarai őrmre: őn vagyok csak virradatlan, sorsom męgmarad sötętnak, őrmre őrmtelennek. (- 70)

„Nęm tudom, ki tętt e földre, kitől vettetem világra. Tán ruca rakott a rétre, kácsa kőltőtt a mocsárra, vízityúk a pusztta partra, szárcsa sziklarésbe rejtve. (- 76)

„Apámtul aprókoromban, váltam gyermekől anyámtul. Mind a ketten męghalának, kiveszętt egész családom. Jęgsizma maradt utánuk, őrmkől hideg harisnya: abban járhatok a jęgęn, gömbőlyő gęręnda hídon, honnan lábam lábba fordul, mocsár mélyébe męrőlve. (- 86)

Mindazonáltal azonban olyan könnyen nem kerülök lápra láb alá valónak, kátyúban kelesztetőknek; nem merülök én mocsárba, míg erő van két karomban, összefoghatom öt ujjam, karmolhatok tíz körömmel!” (- 94)

Akkor az jutott eszébe, kezdte forgatni fejében: még Untamo udvarába apja vesztit megtorolni, apja-anyja szenvedésit, maga megcsúfoltatásit. (- 100)

Szóval mondta, fölfelelte: „Várj csak, várj csak, Untamoinen! Várj, családom vérszopója! Ha ellenéd hadba szálllok, hamu lesz hamar a házad, tanyád tűznek martaléka!” (- 106)

Asszony jött feléje akkor, kék köpönyegös anyóka. Az a száját szóra nyitva, tudakolta, kérdeve tőle: „Hova készülsz, Kullervo, merre még, Kalervo sarja?” (- 112)

Kullervo, Kalervo sarja válaszát így adta vissza: „Hát csak az jutott eszembe, mind azt forgatom fejemben: messzi földre kéne menném, Untamoinen udvarába, népem vesztit megtorolni, apám-anyám szenvedésit, házukat hamuvá tenni, porrá pörzsélni tanyájok.” (- 122)

Válaszolt neki a néne, maga mondta, fölfelelte: „Nincs a nemzeted kiirtva, nem vesztett el még Kalervo! Éd'sapád-anyád is élnek, mind a ketten megmaradtak.” (- 128)

„Ó, aranyzavú anyóka, mondd még, édes jó anyóka, hol találok rá apámra, szerető szülőanyámra?” (- 132)

„Ott akadhatsz rá apádra, szerető szülőanyádra: Lappföld végtelen lapályin, határán halas vizeknek.” (- 136)

„Ó, aranyzavú anyóka, mondd még, édes jó anyóka, hogy jutok el én odáig, melyik úton kéne menném?” (- 140)

„Nem nagyon nehéz az útja, magad könnyen megtalálod. Vágj a vad bozóton által, a futó folyót követve. Egy nap, másnap mündégélve, harmadikon is haladva, egyre északnak-nyugatnak, érsz egy hosszú hegy tövébe. Hegy alatt tovább haladva, hegyet balfeledre hagyva, találsz ottan egy patakra, jobb felől futó folyóra. Aztat fölfelé követve, három sellőt hátrahagyva érsz egy földnyelvnek fokára, hosszú félsziget hegyére. Viskó áll a földnyelv végén, halászházikóra bukkansz: az lakása éd'sapádnak, szerelmetes szép szülédnek, tanyája testvéreidnek, két kisasszonyka-húgodnak.” (- 162)

Kullervo, Kalervo sarja akkor útrakelt azonnal. Mënt egész nap, méne másnap, harmadikat is haladta, egyre északnak-nyugatnak. Ért egy hosszú hegy tövébe, dombnak déli oldalára. Annak bal felén haladva már a mély folyót elérte. Partja mëntén mündégélve, baloldalán bandukolva, három sellőt hátrahagyva ért a félsziget fokára, hosszú földnyelvnek hegyére. Viskó állt a földnyelv végén, halászház a fok hegyében. (- 178)

Hogy a házukba belépett, bámulták mint ösmeretlent: „Honnan jó a vízi vándor, tán a tengër túlfelérül?” (- 182)

„Nëm ismeröd fél fiadat, tē szerēncsétlen szülöttes, kit elhurcoltak honukba untamói martalócok, még arasznyi kiskoromban, gyűszűnyi gyerekkoromban?” (- 188)

Szóla akkor asszonyanyja, így beszéle szép szüléje: „Jaj fiam, szegény szülöttem, jaj, aranygombos galambom! Mēgjövél hát mégis épēn, elevenēn szép szemēddel? Oly sok évig sírtam érted, holtnak hittelek bizonynal. (- 196)

„Két fiam is volt valaha, hozzá két kicsiny lēányom, kik közül a két idősebb elmēnt tőlem mindörökre: had fosztott még szép fiamtul, lányomnak nyomát sē leltem. Fiam mēgjött nagy-sokára, de lányomhoz nincs reményēm.”(- 204)

Kullervo, Kalervo sarja mēgkérdezte, közbeszólva: „Azt a lányodat mi lelte, hova tűnt szülēm szülötte?” (- 208)

Anyja szólt ezēn szavakkal, maga mondta, elbeszélte: „Hogy lēányomat mi lelte, hova tűnt szüléd szülötte? Erdön járt számóca-szēdni, málna-szēdni mēnt a málra; odalētt piciny pipécske, mēghala szegény madárka szóltan-hírtelen halállal, mēlynek még nevét sē tudni. (- 218)

„Gyermékét ki gyászolhatja? Bizony, csak szegény szülője. Hiányát örökre hordja, őt keresi, őt kutatja. Mēntem én, szegény szülője lēányom nyomát kutatni; mēntem medveként vadonba, nádban vidraként verődtem. Mēntem egy nap, második nap, harmadikon is haladtam. Nēgyedik napon mēgálltam, hét is elmúlt, hogy elértem, hágtam egy magas halomra, messze láttató tetőre. Kiabálni kezdtem ottan, szép szülöttem szólogatva: ‘Hol vagy, merre vagy, lēányom? Jöjj haza velem, virágom!’ (- 236)

„Hát így hívtam-hívogattam, szólongattam szép szülöttem. Hēgyek hangosan feleltek, harsogott a hangapuszta: ‘Sosē hívogasd a lányod! Minek hujjogatsz hiába? Odavan az már örökre, soha vissza nēm vetődik szülőanya szállítására, atyjaura udvarába.’” (- 246)

HARMINCÖTÖDIK ÉNĚK

Kullervo otthon is hasznavehetetlen.

Tragikus találkozása húgával.

Kullervo, Kalervo sarja, kék lábravalós legénye hát csak éle-éldégéle szülei szérény lakában. Eszesebb nēm lett eközben, értelmesebbé nēm érett. Félre volt szégény nevelve, elrontva kicsiny korában rossz nevelői kezében, durva dajkái körében. (- 10)

Küldték kétkezi dologra, külső munkára mēnesztve. Elindult előbb halászni, húzóhálóval evezni. Kezdte kérdezgetni akkor, evezőlapát-emelve: „Húzzam-é, ahogy akarom, evezve egész erőmből, vagy ahogy a bárka bírja, mint az alkalom kívánja?” (- 20)

Kormányos ladik farából válaszát így adta vissza: „Húzhatsz, ahogy akarsz, evezhetsz egész erődből, nēm mēgy tönkre tán a csónak, nēm törik lē tán a villa.” (- 26)

Kullervo, Kalervo sarja mēghúzta, ahogy akarta, evezett egész erőből: ágasvillákat lēverte, gyökérgyűrűket lēptete, nyárfasajkát összetörte. (- 32)

Kalervo fejét vakarta, mondta néki ily szavakkal: „Evezősnek nēm vēhetlek: ágasvillákat lēverted, gyökérgyűrűket lēptetted, nyárfasajkám összetörted. Menj amoda, víz-kavarni, halat hálóba zavarni!” (- 40)

Kullervo, Kalervo sarja mēnt a halriogatókhoz. Zurbolók helyére érve, kezdte kérdezgetni tőlük: „Vállbul verjem-é keményen, erőmet nekieresztve, vagy csak kīpēsint kavarni, ahogy a dolog kívánja?” (- 48)

Hálózó felelte: „Hogy riaszthat úgy valaki, hogy a vállból nē verje, erejét ki nē eressze?” (- 52)

Kullervo, Kalervo sarja vállbul kezdte hát kavarni, erejét nekieresztve. Vízet kásává kavarta, hálót kócosra kuszálta, halat pozdorjává pallta. (- 58)

Kalervo fejét vakarta, szóla hozzá ily szavakkal: „Nēm való vagy zurbolónak: hálót kócosra kuszáltad, úszókat törekre törted, hurkokat dirib-darabra. Eriggy el adót lēróni, árēndánkat mēgfizetni; jobb lēsžl talán utasnak, űgyintēzőnek űgyesebb.” (- 68)

Kullervo, Kalervo sarja, kék lábravalós legénye – lobogó sörénye sárga, cifra leffentyűs cipője – mēnt az árēndát mēgadni, földadójuk mēgfizetni. (- 74)

Árēndájukat mēgadva, földadójuk mēgfizetve, magát szánjára vetette, elfeküdt fonott kasában, immár visszaindulóban hazája határait. (- 80)

Szánkója suhant sebēsen, mérve hófehér mezőket, Vāinō pusztá parlagait, rég nēm szántott rónaságot. (- 84)

Hajadon haladt feléje, fatalpon aranyfonatos Väinö puszta parlagain, rég nem szántott rónaságon. (- 88)

Kullervo, Kalervo sarja, ló futását visszafogva, kisléánnyal szólni kezdett, csalogatva-csábítgatva: „Szállj föl, szép léány, kasomba, hátul bundámon heverni!” (- 94)

Lány a léceről felelte, hótalpárul válaszolta: „Kórság szálljon föl kasodba, bundádon halál heverjen!” (- 98)

Kullervo, Kalervo sarja, kék lábravalós legénye fürgéjét faron legyinti, gyöngyostorával noszítja. Fürge fut, fogyogat útja, ropogva repül a szánka. Szánjával suhan sebésen, mérve hófehér mezőket, tengér téereire térve, beláthatatlan lapályra. (- 108)

Hajadon haladt feléje, lábolt leffentyűs cipővel tengérnek jeges mezőin, beláthatatlan lapályon. (- 112)

Kullervo, Kalervo sarja ló futását visszafogta, száját szóra is nyitotta, igazítva ily igékre: „Gyere szánomba, gyönyörű, kasomba, világ virága!” (- 118)

Hajadon hevesen mondta, leffentyűs cipős felelte: „Halál hágjon föl kasodba, öregördög útitársnak!” (- 122)

Kullervo, Kalervo sarja, kék lábravalós legénye fürgéjét faron legyinti, gyöngyös gyeplővel noszítja. Fürge fut, utat fogyasztva, szánkója szalad nyomában. Szánjával suhant sebésen, mérve hófehér mezőket északi kopár hazában, Lappország lapos vidékin. (- 132)

Hajadon haladt feléje, cincsatos léány csapongva északi kopár vidékén, Lappország lapos honában. (- 136)

Kullervo, Kalervo sarja ló futását visszafogta, száját szóra is nyitotta, igazítva ily igékre: „Gyere szánomba, gyönyörűm, takaróm alá, aranyom! Adok almát kóstolóra, mogyorót ropogtatóra!” (- 144)

Hajadon hevesen mondta, cincsatos csépülte-szidta: „Köpök rossz kasodra, kódis, szánodra, csaló csibésze! Bundádon fagyos fekünni, szánodon sivár az élet!” (- 150)

Kullervo, Kalervo sarja, kék lábravalós legénye hajadont kasába kapta, fektette a szán farába, bundájával bétakarta, takaróját ráterítve. (- 156)

Hajadon haragra gerjedt, cincsatos léány csatázott: „Eressz el, bocsáss utamra, hadd fusson a gyöngye gyermek, nő légyen bityár babája, cselédje cudar csihésnek! Szánkód szétrúgom különben, léceit lēhasogatva, fonatos kasod kidöntve, rongyos szánkód összerontva!” (- 166)

Kullervo, Kalervo sarja, kék lábravalós legénye kincs-ládáját kinyitva, cifra pántját fölpattintva ezüstpénzt megmutatta, kelméit kitergette, harisnyát aranykötővel, öveket ezüstcsatokkal. (- 174)

Lyány a kelmétől juházott, pénztől párologott haragja, ezüst fénye engesztelte, arany csillogása csalta. (- 178)

Kullervo, Kalervo sarja, kék lábravalós legénye ott a lányt igen igézte, cicérézgette-bécézte, gyeplőt fogva félkezével, másikat mellére téve. (- 184)

Lábáról a lányt levette, cincsatos övét megoldva, köpenye alá kerítve, bundájával bétakarva. (- 188)

Meghozta az Úr a hajnalt, másnapot megadta Isten. Lány a száját szóra nyitva, tudakolta, kérdve tőle: „Mondd, ki vagy, ki szült világra? Hős legény, hol él családod? Nagy lehet a nemzetségéd, fia vagy vitéz atyának?” (- 196)

Kullervo, Kalervo sarja válaszát így adta vissza: „Nem születtem nagy családbul, nem nagybul, nem is kicsinybül; középszűrűnek születtem, Kalervo silány fiának, gyámoltalan gyermekének, nagy mihaszna magzatának. De beszélj saját nemédről, híres hősi nemzetedről, hogyha származásod híres, lánya vagy vitéz atyának!” (- 208)

Válaszolt a lány viszontag, így felelt neki szavára: „Nem születtem nagy családbul, ha nem is nagyon kicsinybül, középszűrűnek születtem: Kalervo silány leánya, vagyok gyámoltalan gyermek, sém mire való mihaszna. (- 216)

Égyszőr kislánykoromban, szerelmes szülém körében erdőn jártam eprészgetni, heggyre mentem málnát szedni. Szédégettem-gyújtógettem, horhosokban himpéréztem; nappal szédve, éjt pihenve. Szédtem egy nap, második nap, harmadik napon neszűdtem: nem tudok hazatalálni. Ösvény csak az őserdőbe, utak csak vadonba vittek. (- 228)

Ott kuporogtam, zokogtam, egy nap, másnap sírdogáltam; harmadik napon azonban hágtam egy magas halomra, messzi láttató tetőre. Ott hahóztam-hujjogattam, vadon szómat visszaverte, fenyőerdő ráfelelte: ‘Mit kiáltozol, tē kerge, ügyefogyott, mért üvöltesz? Hiszén úgyszé hallja sēnki, hangod nem jut el hazáig!’ (- 240)

„Három-négy nap egyhuzamban, tán ötön-haton kérésztül néztem a halál szemébe, várva biztos pusztulásom. Mégis megkímélt halálom, nem vadonban kelle vesznem. (- 246)

„Bár meghaltam volna, árva, én nyomorult, veszttem volna! Már attul a másik évben vagy a harmadik tavasszal füvekké fakadtam volna, virágként virultam volna, lőttem vón’ szagos számóca, erdei piros bogyóka, ily iszonyatot nem érve, szörnyű szégyenbe nem esve.” (- 256)

Mikor mindezt elmesélte, keserűségét kimondta, lészőkent a szánülésről, futott a sebēs folyóba, zajló zúgóba ugorva, habzó örvények ölébe. Halálát ott megtalálta, önmagát, szegény, megölte; halálban talált nyugalmat, hullámok között kégyelmet. (- 266)

Kullervo, Kalervo sarja csak lészédēlgētt a szánrul, fakadt féktelen sírásra, szívet tépő jajgatásra: „Jaj nekēm, szegény fejemnek, hogy saját húgommal háltam, anyám méhét meggyaláztam! Jaj, apám, anyám, szegények, jaj szerēncsētlen szülőim!

Mért is hoztatok világra, mért szültetek szörnyetegét? Bizony, jobb lett volna nékem születetlen-serdületlen, világra belévetetlen, létre kénytelenítetlen! Bizony, a halál hibázott, betegség balul csinálta, hogy engemet el nem öltek, akár kétnapos koromban!” (- 286)

Vágta nyaklóját vasával, hámszíjait élős késsel, jó paripájára pattant, lovának lapockájára. Vágtatott, amerre vitte, jobbra-balra bódorogva, végül apja udvarára, ért szüléje szérújére. (- 294)

Kijött hozzá asszonyanyja: „Jaj, anyám, szerelmes dajkám! Ha a fürdőházat akkor, miután világra jöttem, fojtogató füstre fűtöd, retesszel szorosra zárod, gyermekedet füstbe fojtva, akár kétnapos korában, kendőbe bebugyulálva vízbe rékkentetted volna, bölcsőjét a tűzre téve, rögőjét piros parázsra – (- 306)

„ha valaki kérde volna, nézve bölcsőm hült helyére: száunánk mért van úgy bezárva? – válaszoltad volna néki: ‘Azt a bölcsőt tűzre tettem, az a rögő rég elégett; fürdők magra füllesztettem, maláta-csiráztatásra.’” (- 314)

Anyja akkor szóhoz jutva tudakolta, kérde tőle: „Mondd fiacskám, drágaságom, mi történt veled, mi szörnyű? Mintha holtaknak honábul, tántorognál Tuonelábul!” (- 320)

Kullervo, Kalervo sarja szóval mondta, elbeszélte: „Bizony, végzetes a vétkem, iszonyatos dolgok estek, mert saját húgommal háltam, anyám méhét meggyaláztam. (- 326)

„Jöve áréndás utambul, adópénzünket megadva, találkoztam egy léánnyal, azt a lábáról lévőtem. Testvérhúgom volt szegényke, szülötte saját szülémnek. (- 332)

„Ő immár magát megölte, meghalt önkéntes halállal, magát a folyóba vetve, forgó örvények ölébe. Hogy magam mitévő légyek, arra nem tudok tanácsot; hol találom még halálom, magamat miként veszejtsem: jussak farkasok fogára, marcangoljon medve mancsa, avagy tengőr szörnye tépjén, csuka csontfoga harapjon?” (- 344)

Asszonyanyja válaszolta: „Né gondolj, fiacskám, arra: né juss farkasok fogára, morgó medvének belébe, tengéri halak hasába, vízi szörnyek prédájára! Élé szélés Suomi földje, hatalmas Savo határa bujdokolni bűnösöknek, rossztévőknek rejté-kézni, öt-hat esztendő kihúzni, eltűnni akár kilencre, míg kégymet kapsz idővel, évek múlva megbocsátanak.” (- 358)

Kullervo, Kalervo sarja válaszát így adta vissza: „Nem meggyék menekülőnek, bűneimmel bujdokolni! Elmegyek halál elébe, pusztulásnak portájára, gyilkos hadba-háborúba, ember-vestő vérmezőre. Áll még Untamoinen háza, gazdájának sèmmi gondja. Apámért bosszút nem álltam, szüleimért nem fizettem; nem juttattam még eszébe, hogyan bánt szegény-magammal.” (- 372)

HARMINCHATODIK ÉNĚK

Kullervo bosszúhadjárata és halála.

Kullervo, Kalervo sarja, kék lábravalós legénye indult hadba-háborúba, küzdelémre készülődött. Kösörülte kardja élit, könnyű kopjáját hëgyëzte. (- 6)

Lëbeszëlte volna anyja: „Në indulj, fiam, sëhova, gyilkos hadba-háborúba, kard-csattogtató csatába! Aki fegyvert fog fölösen, háborút keres hiába, fegyver fogja azt mëgöl̄ni, háborúban lësz halála, kaszabolja kardnak éle, szablyától szakad mëg élte. (- 16)

„Kecskeként kiállsz a harcra, bakként, szarvakat szëgezve; kecskét könnyű földhözvágni, elbánni a büszke bakkal: kuvaszként kocogsz hazádba, varangyosként vãszorogva.” (- 22)

Kullervo, Kalervo sarja így felelt neki szavára: „Nëm merülök én mocsárba, nëm hullok el én hiába, dëghollóknak gyűlhelyére, varjaknak vadászterére, harcmözön ha lësz halálom, csatatërén ér a végem! Dicső halni háborúban, kard-csattogtató csatában; szép a bajnoki betegség: gyorsan elviszi az embërt; nëm kell senyvedni sokáig, halványodva-hërvadozva.” (- 36)

Mondta néki asszonyanyja: „Ha mëghalsz a háborúban, mi marad apádnak akkor vén napjaira vigasznak?” (- 40)

Kullervo, Kalervo sarja válaszát így adta vissza: „Pusztuljon az utca-porban, udvarában essën össze!” (- 44)

„Mi marad szülőanyádnak vén napjaira vigasznak?” (- 46)

„Szalmakëvével kezében istállóban essën össze!” (- 48)

„Mi marad szëgény öcsédnek jövő napjai javára?” (- 50)

„Erdei vadonba vesszën, szántóföldön essën össze!” (- 52)

„Mi marad szëgény hugádnak, jövő napjai javára?” (- 54)

„Kút ösvényén essën össze, szapulásba' mëgszakadva!” (- 56)

Kullervo, Kalervo sarja, immár félig indulóban, szólt, az apjától búcsúzva: „Apám, immár Isten áldjon! Mëgsiratsz-ë engëm akkor, hogyha holt-hirëmet hallod, hogy mëgváltam a világtul, hogy a fajtámbul kifogytam?” (- 64)

Apja így felelt szavára: „Soha tégëd nëm siratlak, noha holt-hirëdet hallom! Majd ëgy más fiút csinálok, százszor szëbbet-jobbat nálad, értelmesebbet ezërszër!” (- 70)

Kullervo, Kalervo sarja maga mondta, fölfelelte: „Ën sëm is siratlak tégëd, noha holt-hirëdet hallom. Szërzëk más apát magamnak: feje kőbül, szája sárbul, szëme tőzegáfonyábul, száraz szénábul szakálla, ágas füzfa lësz a lába, húsa korhadt kőris-fábul.” (- 80)

Szólt az öccsëtől búcsúzva: „Öcsëm, immár Isten áldjon! Mëgsiratsz-ë, monddjad, akkor, hogyha holt-hirëmet hallod, hogy mëgváltam a világtul, hogy a fajtámbul kifogytam?” (- 86)

Öccse mondta-válaszolta: „Soha téged nem siratlak, noha holt-híreidet hallom. Mert kerülhet másik bátya, dörékabb-dalibb ténálad, kétször is különb vitéznek!” (- 92)

Kullervo, Kalervo sarja így felelt neki szavára: „Én sém is siratlak téged, noha holt-híreidet hallom! Szörzök más öcsét magamnak: feje kőből, szája sárbul, szeme tőzegáfonyából, haja fonnyadt fücsomóbul; ágas fűzből lesz a lába, húsa korhadt kőrisfából.” (- 102)

Szólt a húgától búcsúzva: „Húgom, immár Isten áldjon! Męgsiratsz-ę, mondd szavadra, hogyha holt-híreimet hallod, hogy megváltam életemtől, hogy a fajtámból kifogytam?” (- 108)

Húga így felelt szavára: „Nem sírok, bizony, térted, noha holt-híreidet hallom: mert kerülhet másik bátya, dörékabb-dalibb ténálad, értelmesebb is ezerször!” (- 114)

Kullervo, Kalervo sarja mondta húga válaszára: „Én sém is siratlak téged, bárha holt-híreidet hallom. Szörzök más hugát magamnak: feje kőből, szája sárbul, szeme tőzegáfonyából, haja fonnyadt fücsomóbul, füle vízirózsa szirma, döréka sudár juharfa.” (- 124)

Végül anyját szólította: „Édes jó anyám, anyácska, szerelmetes szép szülecske, félnevelő drága dajka! Męgsiratsz-ę, mondd, akkor, hogyha holt-híreimet hallod, hogy megváltam a világtól, hogy a fajtámból kifogytam?” (- 132)

Anyja így felelt szavára, maga mondta, fölfelelte: „Mit sę tudsz szülő szívére, anya lelkéhez nem értesz! Siratlak, bizony, siratlak, hogyha holt-híreidet hallom, hogy megváltál a világtól, énnęn fajtádból kifogyva. Könnyel árasztom szobánkat, padlónkra patakot öntve, gádorunkon görnyedęzve, kamaránkban kornyadozva. Havat szétsírom jegecre, jeget póre-pusztá földre, földekből vetést fakasztva, vetést víz alá merítve. (- 148)

„Ha már réstellęm rívásom, ha már szégyellęk szipogni, más szeme előtt zokogni, folytatom a fürdöházban, ott sírdogálok titokban, padlóra patakot öntve.” (- 154)

Kullervo, Kalervo sarja, kék lábravalós legénye harsonázva męnt a harcba, viadalba víg danával. Fújta földön, fújta lápon, hangasíkokon sípolva, tavalyi fűben trombitálva, gázosokban gajdorászva. (- 162)

Hírhozó szaladt utána, gyászos hírt hozott honából: „Vége már szegény apádnak, nęmzöd napjai lętűntek; męgláthatod még, ha męgjössz, hogyan fektetik a földbe.” (- 168)

Kullervo, Kalervo sarja így felelt a hírhozónak: „Haljon csak, ha halni lęllętt! Fogják bé heręlt lovunkat: koporsót ki tudja vinni, hogy sírba tęgyék a holtat!” (- 174)

Tovább lęrmázott a lápon, harsogott a hangaföldön. Hírhozó szaladt utána, gyászos hírt hozván honából: „Męghalt már öcséd, szegényke, vége már atyádfiának; męgláthatod még, ha męgjössz, hogyan fektetik a földbe.” (- 182)

Kullervo, Kalervo sarja erre is csak ezt felelte: „Haljon csak, ha halni kellett! Fogják bé a ménlovunkat: koporsót ki tudja vinni, hogy sírba tegyék a holtat.” (- 188)

Tovább lármázott a lápon, kerték alján kurjogatva. Hírhozó szaladt utána, gyászos hírt hozván honábul: „Még halt már hugád, szegényke, elméne szüléd szülötte; megláthatod, hogyha megjössz, hogyan fektetik a földbe.” (- 196)

Kullervo, Kalervo sarja erre is csak ezt felelte: „Haljon hát, ha halni kellett! Még van még a kanca otthon, koporsót ki tudja vinni, hogy sírba tegyék a holtat!” (- 202)

Kaszálókon kornyikálva, járt a rétén réjjogatva. Hírhozó szaladt utána, gyászos hírt hozván honábul: „Még halt már anyád is otthon, vége már szegény szülédnek! Megláthatod, hogyha megjössz: ideglen teszi a sírba.” (- 210)

Kullervo, Kalervo sarja keserűen sírni kezdett: „Jaj nekem, szegény fejemnek! Még vagy halva már, anyácska, földben függönyöm tévője, piciny pólyám hímzője, gombolyag fonál fonója, orsó fürge forgatója! Még csak nála sem lehettem, amikor kiszállt a lelke! Tél hidege vitte sírba, vagy talán kenyér hiánya? (- 222)

„Még kell mosni a halottat szászok szappanos vizében, bebugyolálni selyembe, tiszta gyolcsba bétakarni, azzal fektetni a földbe, halottaiba helyezve. Vigyék versékkal siratva, zsoltárokkal sírba téve! Nem mehetek még hazámba: Unto bűne bosszualatlan, szörnyeteg nyaka szegetlen, maga a gyilkos gyilkolatlan.” (- 234)

Csinnadrattával csatába, ment húhóval Untolába. Száját szóra is nyitotta: „Seregék ura, nagy Ukko! Kardot adjál most kezembe, szépségös szablyát szerezve, mely seregékkel fölérne, száz-még-százakat lebírna!” (- 242)

Kapott kardot, mint kívánta, szablyát is, szíve szérintit, mélyen mindenkire lögyőzött, Untamo hadát levágta, porrá pörzsölte tanyájok, házukat hamuvá tette. Kéménye maradt csak ép, még az udvar berkényéje. (- 250)

Kullervo, Kalervo sarja indult elhagyott honába, apja-anya udvarába. Jöttét kongó konyha várta, érkezését pusztá porta, egy lelke se jött elébe ölelésre-kézfogásra. (- 258)

Parolát parázs se nyújtott: kihűlt szénhalom fogadta. Akkor fogta föl valóban, hogy nem él az édesanyja. (- 262)

Kezét kályhakőre tette: ott is csak hidegét érzett. Akkor fogta föl valóban, hogy nem él az édesapja. (- 266)

Szobapadlójukra pillant: sötétlen-takarítatlan. Ebből értette valóban, hogy halott szegény hugája. (- 270)

Léballagva a ladikhoz: ladik hűlt helyét találta. Ebből fogta föl valóban, hogy nem él az édes öccse. (- 274)

Keservesen sírni kezdett. Sírta egész nap, másnap egyre, sírva mondta-mondogatta: „Ó, édesanyám, anyácska, mit hagy-tál nekem örökbe? Hogyan éljek én ezentúl? (- 280)

„Nem hallasz, anyám, té engem, bár a két szemem kisírtam, pillámmal panaszolkodjam, fejem búbjával beszéljek!” (- 284)

Anyja fölneszelt a földben, sírja mélyéből felelte: „Morsát megkapod, kutyámat, jó lesz néked erdőjárni. Kerekédjél föl kutyáddal, eredj erdő sűrűjébe, vadakat termő vadonba, erdő lányai lakába, kék tündérök hajlokába, túleveles templomába elemózsiát esengni, betevő falatra lesni!” (- 296)

Kullervo, Kalervo sarja, kutyájával útra kelve csörtetett vadon csapásin föl a fenyves röngetegbe. Egy ideig így haladtak, jódarabig bandukoltak; ugyanoda értek éppen, arra a ligetre letek, hol a szűzet szeplősítve anyja méhét meggyalázta. (- 306)

Sírt a selymös rét is ottan, könnyet hullatott harasztja, sarjúsálak sóhajtoztak, kóróágak kornyadoztak, hol a szűzet szeplősítve anyja méhét meggyalázta. Friss fű sém fakadt föl ottan, nem virult virág a száron, növények nem éledöztek, rossz helyükön hervadoztak, hol a szűzet szeplősítve anyja méhét meggyalázta. (- 318)

Kullervo, Kalervo sarja élős kardját csak kivonta, tapogatta-nézegette, tudakolva-kérdve tőle, puhatolva kardja kedvit: hajlandósága ha volna hibásodott húsból enni, vétkesedett vérből inni? (- 326)

Kitalálta már a kardja, mi a gazda gondolatja; maga mondta, fölfelelte: „Mért ne vóna enni kedvem, enni húst, hibásodottat, vétkesedett vérből inni? Észem ártatlant éléget, iszom vért is, vétkezetlent.” (- 334)

Kullervo, Kalervo sarja, kék lábravalós legénye kard fogóját földbe ásta, markolatját mélybe nyomta, hegység szívének szégezte, maga mellel dőlt fölébe. Halálát így megtalálta, véget vetve életének. (- 342)

Így lőn vége ifjú hősnek, Kullervo vitéz veszése, halála heves legénynek, sanyarú sorstul üldözöttek. (- 346)

Vének véne Väinämöinen, hallván e halálesetről, mint lőn Kullervo kimúlta, ily szavakkal szólt felőle: „Nemés nemzetem ne rontsa fiait ferdén nevelve, gonosz gonozó kezére, bízva bécstelen bitangra! A ferdén nevelt fiatal, gyatrán gyámolított gyermek nem bír jutni józan észhez, érett férfi-értelémhez, mégha megnő is különben, fölserdülve férfikorba!” (- 360)

HARMINCHETEDIK ÉNĚK

Ilmarinen arany asszonyt kovácsol magának.

Ilmari kovács eközben holt hitveséért kesergött, álmatlanul éjjelente, étlen-szomjan nappalonta. Hajnal óta hullt a könnye, reggel óta rítt az árva, mert meghalt a szép menyecske, szédült hályogos halálba. Hozzányúlni senni kedve kalapácsa réznye-léhez; nem hallik kopácsolása hónapszám a műhelyéből. (- 12)

Monda Ilmarinen mestér: „Már én nem tudok tanácsot, mi tévő legyenek, hogy éljek, üljek éjjel vagy feküdjek. Érdős éjjel, ordas óra, ajjal-bajjal, tört derékkal! (- 18)

„Bánatba borulok este, búval virrad rám a reggel, éjszakákon át epedve, vágyakozva virradattal. Nem szép estémért esengék, reggelémért rídogálok, nem időm múlása izgat: kedves páromért kesergék, szívem szépemet siratja, feketeszeműmet szánja. (- 28)

„Megtörténik mostanában nem egyszer szegény-magam-mal: éji álomból ocsudva tenyérrel leget tapintok, ködöt markolok kezemmel, akármerre is motozzak.” (- 34)

Így tengerdött nője nélkül, párja híján hervadozva. Három hónapig siratta, negyedikben már nem állta. Aranyat szédett a vízből, tengerben talált ezüstöt; hordott fát egész halommal, harminc szélös szándérékkal: szenet égetett belőle, beletömve tűzterébe. (- 44)

Valamicskét vett aranyból, ezüsből elég keveset: őszi bárány lesz belőle, talán téli nyúlra tellik. Aranyát a tűzbe tömte, ezüstjét kohóba hányta, szíttatta a szolgahaddal, legényeivel nyomatta. (- 52)

Szolgák szíttottak keményen, erejük nekieresztve, kesztyűtlen csupasz kezükkel, póre vállukat sē védve. Maga Ilmarinen mestér kohó belsejét kotorta, aranyak alakot adva, mintázva ezüstményasszonyt. (- 60)

Nem szíttotta jól a szolga, legényei lanyhán nyomtak. Akkor Ilmarinen mestér maga mēnt a fűjtatóhoz. Húzott kettőt-hármat rajta, hát a harmadik húzásra belenézett tűzterébe, piroosan izzó parázsba, megnézte, mi lett belőle, mi kerül ki a kohóból. (- 70)

Hát egy bárány lett belőle, az került ki a kohóból. Szőre szála színaranyból, rakva rézzel és ezüsttel. Azt mindēnki megcsodálta, csak a mestér nem csodálta. (- 76)

Monda Ilmarinen mestér: „Köllesz farkasok fogára! Aranyos arát kívánok, magamnak ezüst menyasszonyt!” (- 80)

Most hát Ilmarinen mestér azt a bárányt tűzbe tette, adott még hozzá aranyat, ezüstöt egész marékkal; szíttatta a szolgahaddal, legényeivel nyomatta. (- 86)

Szolgák szíttottak keményen, erejük nekieresztve, kesztyűtlen csupasz kezükkel, póre vállukat sē védve. Maga Ilma-

rinen mester kohó belsejét kotorta, aranyak alakot adva, mintázva ezüstményasszonyt. (- 94)

Nem szította jól a szolga, legényei lanyhán nyomtak. Mostan Ilmarinen mester maga ment a fűjtatóhoz. Kettőt-hármat húzva rajta, már a harmadik húzásra belenézett tűzterébe, piroosan izzó parázsba, megnézve, mi lett belőle, kohó mélyében mi készül. (- 104)

Hát csikót csinált ezúttal, az készült kohója mélyin. Feje színezüst, sörénye színarany, patája rézből. Azt mindenki megcsodálta, csak Ilmari nem csodálta. (- 110)

Monda Ilmarinen mester: „Köllesz farkasok fogára! Aranyos arát kívánok, magamnak ezüstményasszonyt!” (- 114)

Így hát Ilmarinen mester csikáját a tűzbe csapta, adott hozzá még aranyat, ezüstöt egész marékkal; szíttatta a szolgahaddal, legényeivel nyomatta. (- 120)

Szolgák szítottak keményen, erejük nekieresztve, kesztyűtlen csupasz kezükkel, póre vállukat se védve. Maga Ilmarinen mester kohó belsejét kotorta, aranyak alakot adva, mintázva ezüstményasszonyt. (- 128)

Nem szította jól a szolga, legényei lanyhán nyomtak. Mostan Ilmarinen mester maga ment a fűjtatóhoz. Kettőt-hármat húzva rajta, már a harmadik húzásra belenézett tűzterébe, piroosan izzó parázsba, megnézve, mi lett belőle, kohó mélyiben mi készül. (- 138)

Hát leányzó lett belőle, ezüst homlokú hajadon aranyhullámos hajával, tökéletes termetével. Szolgák szörnyűködtek rajta, nem ijedt meg Ilmarinen. Mostan Ilmarinen mester aranysobrát verte-verte, éjjelre se hagyva abba, pillanatra sem pihenve. Lábat készített a lánynak, lábat és kezet kovácsolt, hanem lába nem tud lépni, karja képtelen ölelni. (- 152)

Faragott fület szűzének, hanem hallást csak nem adhat; száját formálta finomra, szemét szépre, csillogóra. Szót a szájába nem adhat, szerelmet hideg szemébe. (- 158)

Monda Ilmarinen mester: „Hát ez szép leány lehetne, hogyha szája szóra nyílna, hogyha lelke-nyelve volna.” (- 162)

Választott aráját vitte finom függönynek mögéje, puha párnákra helyezte, süppedő selyemre rakta. (- 166)

Majd ez Ilmarinen mester könnyű habfürdőt hevített szagos szappanok levéből; nyesett nyári nyírfaágat, vizet vett kilenc vödörrel, mosódni pintyőmadárnak, kivakarózni koszából, aranyalaknak sarából. (- 174)

Fürdött kedvére kovácsunk, testit kéjjel tisztogatva. Majd ledőlt menyasszonyával finom függönynek mögéje, acélsátornak alája, fényes fémlapok terébe. (- 180)

Mostan Ilmarinen mester már az első éjszakára mindenét magára szedte, köpönyegeket kerítve, medvebőrbe burkolózva, testit gyapjával takarva; úgy aludt az asszonyával, avval az aranysoborral. (- 188)

Meleg is maradt a teste, hol a bunda bétakarta, hanēm hol arája érte, az aranyszobor súrolta, ott az oldala kihúle, félfele fagyosra vállott, dermedt, mint a téli tenger, merevödött kőkeményre. (- 196)

Monda Ilmarinen mestēr: „Hát ez nēm felel mēg nēkēm. Viszēm inkább Väinölä-be, Väinämöinennek vigaszul, ölēben ülö galambnak, csókolnivaló csibének.” (- 202)

El is vitte Väinölä-be. Így beszēlt, mihelyt belépēt, maga mondta-mondogatta: „Vēnēk véne Väinämöinen! Nesze, itt ēgy nőcske nēkēd! Szēmrevaló szēp lēányka, nēmigēn nagy ām a szája, nincs fölvägva nyelve nēki.” (- 210)

Vēnēk véne Väinämöinen aztat mēgnēzte magának, szēp szobrot szēmügyre vētte. Maga mondta, fölfelelte: „Mondd, minek hozod nyakamra aranyasszony-szörnyszülöttd?” (- 216)

Monda Ilmarinen mestēr: „Mēghogy mērt hozom! Mi másnak, mint ölben ülö galambnak, csókolnivaló csibének!” (- 220)

Vēn Väinämöinen felelte: „Édēs ēgykomām-kovácsom! Lányodat taszítsd a tűzbe, hasznos holmivá kovácsold! Vagy vigyed a nagyvilágba, add a nēmētnek, orosznak, hadd vesszenek össze rajta gazdag és garázda népek! Nēm való a nemzetēmnek, nēm való nēkēm magamnak aranyasszonyokra vāgyni, ezüsthölgyekért epedni.” (- 232)

Mēg is tiltja Väinämöinen, vizek véne óva inti a növekvő nemzedékēt, ipērēdő ifjúságot, hogy nē hódoljon aranynak, ezüstnek rabul nē essēn. Errül ēgyszēr így beszēle, szólott róla ily szavakkal: „Nē feledjētēk, fiaim, jövő férfinemzedēke, már akár ha módosabbak vagytok vagy szēgēny legēnyēk: nektēk nēm szabad, nēm illik soha, sēmnikor, sēholsēm aranyasszonyért hevülni, ezüstlányokért epedni. Aranynak fagyos a fénye, ezüsből hideg sugárzik.” (- 250)

HARMINCNYOLCADIK ÉNĚK

Ilmarinen másik feleségért megy Pohjolába.

Immár Ilmarinen mestér, időtlen idők kovácsa aranyasszonyát kidobta, ezüstmátkáját elűzte. Pejparipáját befogva, szép lovát a szán elébe, maga szánkójára szállott, fölkapaszkodott kasába. Mind azt forgatta fejében, hogy elindul hosszú útra, hogy kihozza Pohjolából most a második menyasszonyt. (- 12)

Egész nap szaladt a szánka, második nap is suhanva, hát a harmadik nap este Pohja portáját elérte. (- 16)

Louhi, pohjai nagyasszony csak kiugrott udvarára, száját szóra is nyitotta, kérdezgetni kezdte tőle, hogy és mint vagyon leánya, győzi-é gyeréke ottan férje mellett mint menyecske, asszonyként anyósa mellett. (- 24)

Mostan Ilmarinen mestér orra lógatva, leverten, félrefittyenő süveggel így felelt a kérdezőnek: „Hej, napamasszony, ne kérdezd, ne tudakoljad tő tőlem, hogy és mint vagyon leányod, gyermeked milyen menyecske! Már halálnak martaléka, szörnyű vége lett szegénynek. Bogyócskám bizony a földben, galambocskám sírgödörben, feketeszéműcském fűben, ezüstangyalom avarban. Most a másik lányod kértem, fiatalabbik szülötted. Add nekem, anyósomasszony, ereszd el velem leányod holt hitvesemnek helyébe, testvérnénjének lakába!” (- 44)

Louhi, pohjolai asszony szóval mondta, fölfelelte: „Jaj nekem, nagyot hibáztam, réttentően rosszul tettem, mikor a nagyobbik lányom néked asszonyodul adtam, korai halálba küldtem viruló virágkorában, adtam farkasnak fogára, bőgő medvének belébe. (- 54)

„Nem engedem ezt az égyet, most e második leányom, hogy a kormodat kotorja, kozmás kéményed vakarja! Lököm inkább édes lányom, énvéremet elveszejtém zajló zúgó örvényében, forró-habzó forgatagban, Manala hala hasában, Tuonela csukás tavában.” (- 64)

Ilmari kovács e szóra fejét rázta, száját rágta, fekete szakállát tépte, hullámos haját cibálta. Béugrott a belső házba, szelemén alá, szobába. Magának a lánynak mondta: „Csapj kezet velem, kisasszony, jöjj a nénéd jószágára, holt hitvesem hült helyére kakastéj-kényér sütőnek, árpasör-pézségtetőnek!” (- 76)

Padlóruul poronty pötyögte, hajadon helyett felelte: „Ménj a házunkból, mihaszna, kotródj, kártévő, kapunkrul! Hoztál rontást ránk éléget, várfalunk felét leverted, már először erre járva, lábad ajtónkon betéve. (- 84)

„Óva intelek, kisasszony, ne szédülj legény szavára, ajka mézes mákonyára, lába cifra járására! Farkasfog lapul ínyében, ruhájában róka karma, karjaiban medve mancsa, dákosa derék-övében: azt szánja szegény fejednek, hátadba beléhasítva.” (- 94)

Most a lány is megszólalva Ilmarihoz így beszéle: „De-hogyis mégyek tévéled, nincs hozzád közöm, haramja! Első nőd elemésztetted, édes nénémet megölted. Engem is előlnél végül, kezéd által kéne halnom. Még az ily kevély kisasszony kaphat vőlegényt, különbet, szemre-termetére szébbet; finomabb fogatra várhat, hogy úri helyekre járjon, csicsás székékén csücsüljön, nem kovácskohó terében, garázda gonosz körében.” (- 110)

Mire Ilmarinen mester fejét rázta, száját rágta, fekete szakállát tépte. Majd a lányt magához rántva, erős karjaiba kapta, viharként rohanva véle, szánhoz szélvészfélegként szaladva; kisasszonyt a szán kasába, fogatára fölvetette. Akkor mindjárt megindult hazájába hosszú útra, gyeplővel a félkezében, lány mellével másikában. (- 124)

Sírt a lányka sóhajtozva, mondogalódott magában: „Bogyóért mocsárra mentem, gyökérgyűjtögetni lápra; csapdába esém csibécske, kismadár kora veszésbe.” (- 130)

„Idehallgass, Ilmarinen! Hogyha vissza nem bocsátasz, szánod szétrúgom szilánkra, diribre-darabra rontom, lábamszárával szakítva, térdemmel törekre törve.” (- 136)

Ilmari kovács azonban válaszát így adta vissza: „Csak-hogy még van ám vasalva kovács szánkójának széle: kislány ki nem borítja, hajadon hiába rúgja.” (- 142)

Pityérgétt szegény szűzecske, rídogált a rézőveske, tördelte kezét zokogva, minden ujját meggyötörve. Száját szóra is nyitotta: „Ha azonnal el nem engedsz, hal leszék, vizek lakója, tenger mélyében maréna!!” (- 150)

Ilmari kovács azonban válaszát így adta vissza: „Ott is csak kezembe kaplak: csukaként csapok nyomodba.” (- 154)

Pityérgétt szegény szűzecske, rídogált a rézőveske, tördelte kezét zokogva, minden ujját meggyötörte. Száját szóra is nyitotta: „Ha azonnal el nem engedsz, erdőbe futok előled, kőben megbújó menyétnek.” (- 162)

Ilmari kovács azonban válaszát így adta vissza: „Ott is csak kezembe kaplak: vidraként utánad ugrok.” (- 166)

Pityérgétt szegény szűzecske, rídogált a rézőveske, tördelte kezét zokogva, minden ujját meggyötörte. Száját szóra is nyitotta: „Ha azonnal el nem engedsz, leszék libbenő pacsirta, felhők fátyolába bújva.” (- 174)

Ilmari kovács azonban válaszát így adta vissza: „Ott is csak kezembe kaplak: vércseként elédbe vágva.” (- 178)

Égy ideig így haladtak, útjukon tovább jutottak. Lovuk hirtelen megállott, hőkölve fülét hegyezte. (- 182)

Kisasszony kinéz kasából, hát nyomokat lát a hóban. Kérdzte kísérijétül: „Mi futott keresztül itten?” Monda Ilmarinen mester: „Itten nyúl futott keresztül.” (- 188)

Sóhajtott szegény szűzecske, sóhajtott-sopánkolódott. Száját szóra is nyitotta: „Jaj nekem, szegény fejemnek! Sokkal

jobb lehetne sorsom, boldogabb lennék bizonynal nyuszkónak nyomán haladva, kacska láb nyomát követve, mint e kérőnek kasában, fonnyadt szájú szánkójában. Nyúlnak pompásabb a prémje és szemrevalóbb a szája.” (- 200)

Mostan Ilmarinen mestér fejét rázta, száját rágta, sebészen suhant előre. Egy darabig így haladtak, hát a ló megint megállott, hőkölve fülét hegyezte. (- 206)

Lyány a szán kasából látta: nyomok futnak át a hóban. Kérdzte kísérijétül: „Mi futott kérésztül itten?” Monda Ilmarinen mestér: „Itten róka mēnt kérésztül.” (- 212)

Sóhajtott szēgény szūzecske, sóhajtott-sopānkolódott. Száját szóra is nyitotta: „Jaj nekēm, szēgény fejemnek! Sokkal jobb lehetne sorsom, boldogabb lennék bizonynal kóbor rókának kasában, szānjān szērte-vāndorlónak, mint e kérőnek kasában, fonnyadt szájú szánkójában. Pompásabb a róka prémje és szemrevalóbb a szája.” (- 224)

Mostan Ilmarinen mestér fejét rázta, száját rágta, sebészen suhant előre. Egy darabig így haladtak. Hát a ló megint megállott, hőkölve fülét hegyezte. (- 230)

Lány a szán kasából látta: a hóban nyomok haladnak. Kérdzte kísérijétül: „Mi futott kérésztül itten?” Monda Ilmarinen mestér: „Itt farkas futott kérésztül.” (- 236)

Sóhajtott szēgény szūzecske, sóhajtott-sopānkolódott. Száját szóra is nyitotta: „Jaj nekēm, szēgény fejemnek! Sokkal jobb lehetne sorsom, boldogabb lennék bizonynal fene farkasnak nyomában, vicsorgó vadat követve, mint e kérőnek kasában, fonnyadt szájú szánkójában. Finomabb a farkas szőre és szemrevalóbb a szája.” (- 248)

Mostan Ilmarinen mestér fejét rázta, száját rágta. Vágtatott tovább, míg értek egy faluba éjszakára. (- 252)

Fáradtság után kovácsunk úgy elaludt, mint a bunda; más mulattatta babáját az álomszuszék legénynek. (- 256)

Másnap Ilmarinen mestér réggel álmából riadva fejét rázta, száját rágta, fekete szakállát tépte. Monda Ilmarinen mestér, morfondírozva magában: „Mit tēgyek? Mivé bűvöljem az ilyen-amolyan asszonyt? Vadállatnak a vadonba, vagy vízbe halak hugának? (- 266)

„Nēm bűvölhetēm vadonba vadaknak veszedelmére, nēm rēkkenthetēm a vízbe rémületére halaknak. Dákosom dőföm beléje, kardommal halálba küldve.” (- 272)

Kitalálta már a kardja, mi a gazda gondolatja. Mēgszólítva mondta néki: „Aligha szūlettem arra: fehérnép fejét vevőnek, nyomorult nyakát szegőnek!” (- 278)

Akkor Ilmarinen mestér mégis bājolásba kezdett, varázverseit idézte. Hajadont halászmadárra, váltja vijjogó sirályra: sziklaszirték közt lebēgijēn, zátonyok fölött zokogjon, szállva szēlnek ellenében. (- 286)

Immár Ilmari kovácsunk szánkója kasába szállva sebésen suhant az úton, orra-lógatva, lőverten hazája felé haladva, lassanként honába érve. (- 292)

Vének véne Väinämöinen szembe jött reá az úton, száját szóra is nyitotta: „Ilmari komám, kovácsom! Mondd, mi bánat nyomja lélkéd? Félrefittyenő süveggel jössz a messzi Pohjolából? Halljam, északon hogy élnek?” (- 300)

Monda Ilmarinen mestér: „Nincs azoknak sèmmi híjuk: ott darál a drága Szampó, ott kotyog a tarkatornyos! Egy nap örli, mit megésznek, másnap, mit piacra visznek, harmadnap, miből mulatnak. (- 307)

„Hát azért csak annyit mondok, unos-untig azt beszélèm: északiak könnyen élnek bűvös malmuk birtokában. Víg a szántásuk-vetésük, rájuk áldás bőven árad, részük szüntelen szèrèncse.” (- 314)

Szólt vénségès Väinämöinen: „Ilmari komám-kovácsom! Hol hagyád el ifjú hölgyed, hol az a mesés menyasszony? Mért hogy érkèzèl magadban, poroszkálva párod nélkül? (- 320)

Mire Ilmarinen mestér válaszát így adta vissza: „Halászmadárrá ígèztem az ilyen-amolyan asszonyt: most sirályként sorvadozhat, zátonyok között zokoghat, vijjoghat vízi kövèkèn, sziklaszirtèkèn kiálthat.” (- 328)

HARMINCKILENCEDIK ÉNĚK

Hadjárat Pohjolába, a Szampó megszerzésére.

Vénék véne Väinämöinen szóla akkor ily szavakkal: „Ilmari komám-kovácsom! Mënjünk együtt Pohjolába azt a Szampót megszerézni, tarkatornyosat kihozni!” (- 6)

Mire Ilmarinen mestér szóval mondta, fölfelelte: „Nëm lehet közel kerülni, tarkatornyost elrabolni onnan pusztá Pohjolából, szomorú Sariolából. Bé vagyon a Szampó zárva, tarkatornyos bétemetve Pohjolának kőhëgyébe, rézhëgynek hasába rejtve, mögéje kilenc lakatnak, gyökerek nyűgébe gyűrve, kilenc ölnyire kötözve: egy töve kemény talajba, másik forró forragtagba, harmadik a honni dombba.” (- 22)

Vén Väinämöinen felelte: „Kedves egykomám-kovácsom! Mënjünk mégis Pohjolába azt a Szampót megszerézni! Hatalmas hajót kerítsünk, hogy a Szampót elszállítsuk, tarkatornyosat kihozzuk Pohjolának kőhëgyéből, rézhëgyének rejtékéből, mögüle kilenc lakatnak.” (- 32)

Monda Ilmarinen mestér: „Bátorságosabb a földön. Lëgyën Lempóé a tengër, habokon halál utazzon! Prédául szilaj szeleknek, veszedelëmnek-viharnak, hol tíz ujjal kell eveznünk, tenyerünk lehet lapátunk...” (- 40)

Vén Väinämöinen felelte: „Bátorságosabb a földön, bajosabb is, biztosabb is, kanyargósabb is különben. Vízën szépën száll a bárka, vitorlák vígan dagadnak, villognak a víztükörben, tengër térein lebëgve. Hajónkkal szelek szaladnak, hullámháton ringatózik, nyomában nyugat szelével, enyhe déli szél elötte. Mindazonáltal azonban, ha a vízre úgy haragszol, mënjünk szárazon miattam, partokon körülcocogva. (- 56)

„Új kardot kovácsolj nekëm, sziporkázó szablyaélet, ëbeket elijjëgetnëm, pohjaiakat püfölnöm, ha mëgyünk Szampószërézni abba a hideg hazába, ama pusztá Pohjolába, szomorú Sariolába.” (- 64)

Mostan Ilmarinen mestér, idötlen idők kovácsa vasakat vetett a tűzbe, anyagát acélnak lángba, közibe aranyat adva, egybeolvasztva ezüsttel. Szíttatta a szolgahaddal, legényeivel nyomatta. (- 72)

Szolgák szítottak keményen, erejük nekieresztve; nyúlt a nyersvas, mint a kása, terjedt tésztaként acélja, vízként villogott ezüstje, aranya habként háborogva. (- 78)

Akkor Ilmarinen mestér, idötlen idők kovácsa kohó tűzterébe nézett, pillantott piros parázsba; látta: kard kerül ki onnan, aranyosfejű alakul. (- 84)

Kohóból kardját kivette, finom fegyverét kivonta, tűzből üllejére tette, kalapács alá helyözve. Kedvérevalóra verte, kardot készített remëkbe, aranydísz rakott réája, elegyítette ezüsttel. (- 92)

Vének véne Väinämöinen megnézte, mi lett belőle. A parázspengéjű kardot megmarkolta jobbkezevel, tapogatva-nézegetve, száját így szavakra nyitva: „Méltó ez vajon magamhoz, vitéznek díszére válik?” (- 100)

Méltó volt viselőjéhez, vitéznek díszére váltott. Hold világa volt hegységben, fogantyúján napnak fénye, lapján csillag csillogása, paripának prűszkölése, macskának miákolása, vadász-ébnek vakkanása. (- 108)

Köszörülte kardja élit vastermő kövek között. Száját szóra is nyitotta: „Ilyen szablyával kezemben hegyeket kettéhasítok, sziklákat szelék közében.” (- 114)

Közben Ilmarinen mester mondogalódott magában: „Hát magam szegény személyit mivel védjem, mint takarjam, mint öltöztessen-övezzem földi vagy vízi veszélyre? Lemezelt acél-lapokat, vasinget végyek magamra? Pántos páncélokba bújjak? Vasban vaskosabb az ember, sodronyongban sebheterlen, acélabroncsban erősebb.” (- 126)

Voltak immár indulóban, hosszú útra készülődtek. Vének véne Väinämöinen Ilmari kovács komával körbejártak lókeresni, árvalányhajúra lesni, zabolát dörékba dugva, könnyű kantárt vállra vetve. Kettesben lovat kerestek, fák közt lófejet kutattak, bokrokba benézegetve, kék vadonban kémlelődve. Ligetben lovukra leltek, pagonyban paripájukra. (- 140)

Vének véne Väinämöinen még az Ilmarinen mester kötőféket raktak rája, szájába zabolaszíjat. Így lépégettek lovukkal, kettesben kocogva véle. Rívást hallottak a révben, pityérgést a partközelen. (- 148)

Vének véne Väinämöinen száját szóra is nyitotta: „Talán lyánka jajgatása, kis csibécskének keserve. Menjünk, nézzük még közélről, tudakoljuk még, mi lelte!” (- 154)

Hang irányában elindult, hogy közélről meglekintse. Ném volt lyánka jajgatása, pipének panaszkodása: sajájának volt sírása, kis hajójának keserve. (- 160)

Szóltott véne Väinölä-nek, ladikjához lépégetve: „Mit siránkozol, fasajka, kétvillás, miért kesergesz? Fáj, hogy fábul vagy faragva, bánod kétvillájúságod?” (- 166)

Felelte szegény fasajka, kétvillájú válaszolta: „Vízre menne mind a csónak, bárha kátrányos bakokrul, férjhezmenne mind a lyánka, bárha boldog otthonokbul. Azt siratom árva sajka, kis csónak azon kesergék: várom vízre vonszolómat, habok hátára tévőmet. (- 176)

„Fogadkoztak, míg faragtak, akkor avval ámitottak, hogy hadihajót csinálnak, büszke harcibárka leszék, hordok gabnát garadával, hadi kincseket halommal: hanem hadba nem jutottam, még kevésbé kincs-szerézni. (- 184)

„Bézzég más hajók, ha rosszak, akkor is csatába mennek, vonulnak vitéz kalandra; nyáridőben három ízben fordulnak aranyfuvarral, hadizsákmánnyal zsúfolva, én pedig, remékbe készült százbordájú büszke bárka itt rohadok, hol faragtak,

forrácsaimon feledve. Minden rissz-rossz földi férgek léceim alatt lakoznak, minden léha légi szárnyas árbocfámra rakja fészket, vadon mindenik varangya orrom ormait tapodja. Kedvem kétszer jobb lehetne, sokkal tűrhetőbb a sorsom: vadonban vörösfenyőnek, puszta parton szálfenyőnek; fürge mókusz futna rajtam, alattam kopó körözne.” (- 206)

Vének véne Väinämöinen így felelt neki szavára: „Sose sírdogálj, fasajka, hagyd a jajgatást, hajócska! Hamarosan hadba szállhatsz, vonulhatsz vitéz kalandra. (- 212)

„Ha vagy Mestérdnek műve, Teremtődnek tervezése, vedd a vízre most magadat, habok hátára suhanva, markom mozdulása nélkül, emberi erőt se várva, vállamnak vetése nélkül, tenyeremtől nem taszítva!” (- 220)

Fagálya felelte neki, szép hajója ily szavakkal: „Nemzet-ségem, nagy családom, bárka-bátyáim se szoktak vízre szállani vitetlen, húzatlan habokra kelné, markok mozdulása nélkül, tenyerektől nem taszítva.” (- 228)

Szólott vénségös Väinämöinen: „Hát ha most a vízre vislek, hajlandó vagy-e haladni evezőtelen előre, lapátoktól nem lökődve, szelek szárnyain se szállva?” (- 234)

Fagálya felelte neki, szép hajója ily szavakkal: „Nemzet-ségem, nagy családom, bárka-bátyáim eddig ujjaktól segítve úsztak, lapát nélkül nem léhettek, evezőt nem nélkülöztek, szelek szárnyain repültek.” (- 242)

Vének véne Väinämöinen tovább is tudakolózott: „S hajlandó vagy-e haladni evezőkkel támogatva, jó lapátoktól lökődve, szelek szárnyain repülve?” (- 248)

Faragott hajó felelt, büszke bárka válaszolta: „Nemzet-ségem, nagy családom, bárka-bátyáim örömmel úsztak ujjaktól segítve, evezőktől támogatva, jó lapátoktól lökődve, szelek szárnyain repülve.” (- 256)

Vén Väinämöinen e szóra lovát a ligetbe csapta, fékét fára függesztette, gyeplejét gyökerre rakta. Hajóját a vízre vont, habok hátára dalolta. Ottan kérdezgetni kezdte, szóval mondva-fölfelelve: „Hej, nyulánk nyakú hajócska, ágasokkal büszke bárka! Oly erős vagy-e valóban, amennyire szép a szemnek?” (- 268)

Faragott hajó felelt, büszke bárka válaszolta: „Oly erős vagyok valóban. Terebélyös törzsem adhat helyet száz lapát-húzóknak s evezőtelen ezérnek.” (- 274)

Vén Väinämöinen e szóra varázverseibe kezdett. Bűvölt bárka egy felére nyírt fejű fiatalokat, kefehajú hős fiaikat, vitéz csizmás vasgyúrókat. Bűvölt bárka más felére cinfejékés szép szüzeket, rézcsat csillogott övükön, gyémántgyűrű ujjakon. (- 284)

Väinönek varázsolása minden kis helyet kitöltött. Végül vénöket varázsolt, kuckóban kucorgó népet, üresen hagyott helyekre, hova ifjak nem jutottak. (- 290)

Maga mēnt hajó farába, nyírhajója hajlatába; kormányát kezébe vette, szóval mondta, fölfelelte: „Fuss a fátlanon, hajócska, tengér térein szaladva! Buborékként szállj a szélben, vízililjomként lebegve!” (- 298)

Előbb a fiúk eveztek, lányok tétlen üldögéltek. Eveztek rudat repesztve, hanēm sēmmit sēm haladtak. (- 302)

Lányok váltották lē őket, a legények üldögéltek. Eveztek rudat repesztve, hanēm sēmmit sēm haladtak. (- 306)

Vének vették most kezükbe, fiatalok félreálltak. Öreg csontjaik ropogtak, hanēm sēmmit sēm haladtak. (- 310)

Mostan Ilmarinen mestēr maga ült neki evezni: hát hajójuk csak mēgugrott, szélviharként szállt előre. Messze hallott csobbanása, villáinak vijjogása. (- 316)

Mēghúzta kovács-karokkal, padja pattog, fája hajlik, bong a berkényelapátja, fūrjként pittyēget fogója, tolla nyírfajdként tikácsol, hattyúként zenél a szára, háta hollóként kiáltoz, vadlúd-ként a villafája. (- 324)

Vén Väinämöinen eközben hajó kormányát kezelte bíborbárkája farában, dereglyelapátra dőlve. Félsziget felé haladtak, fakunyhós falucska sejlött. (- 330)

Az volt Ahti félszigetje, ő lakott a tág öbölben. Kauko hal hiján kesergött, Lemminkäinen lizsthiányban; Ahtiéknál kong a kamra, Pajkosnak kevés a pénze. (- 336)

Éppen csónakát csinálta, új bárkája bordafáit, szēgényēs szigetje szélín, nyavalyás nyomortanyáján. (- 340)

Folyton a fülét hēgyēzte, szēme mindig messze nézett; kémlilt északnak, keletnek, olykor dél felé tekintett, hát, szivárvány száll a vízēn, fēlhőfátyol fut feléje! (- 346)

Nēm szivárvány szállt a vízēn, fēlhő sēm futott feléje, hanēm szép hajó közalgött, gálya vándorolt a vízēn, hátán tengeri haboknak, tükrén végtelen vizeknek; kormánynál dicső dalia, evezőnél büszke bajnok. (- 354)

Monda léha Lemminkäinen: „Micsoda csuda hajócska, sosē-láttam büszke bárka! Finnēk földjéről hajóznak, közelédnek napkeletről, tartva északnak-nyugatnak.” (- 360)

Nosza hujjogott-hahózott, szörnyēn kurjongatni kezdett, harsogott a föld fokárul, víz fölött vadul üvöltött: „Hej, ki vagy, vizek hajósa? Habokon kinek hajója?” (- 366)

Férfiak feleltek néki, csodálkozva nőcselédēk: „Ki lēhetsz, vadon lakója, remētēje rēngetegnek, hogy nēm ismerēd hajónkat, vitorlását Väinölā-nek, kiváló kormányosunkat, evezőlapátolónkat!” (- 374)

Monda léha Lemminkäinen: „Látom már, kormányt ki tartja s ki lapátok lēngetője: vénēk véne Väinämöinen ül a kormányval kezében, Ilmari kovács középēn. Hát aztán hová hajóztok, merre-meddig lēszenēstēk?” (- 382)

Vén Väinämöinen felelte: „Mögyünk Észak éjhonába zajló zúgókon keresztül, hátán tajtékos haboknak, hogy a Szampót megszerézzük, tarkatornyosat kihozzuk pohjolai sziklaszálból, rézhégyeknek rejtékéből.” (- 390)

Monda léha Lemminkäinen: „Vének véne Väinämöinen! Végy föl engem embérednek, két hősőkhöz harmadiknak, hogyha mégy Szampó-szerézni, tarkatornyosat kihozni! Tán valamit én is érök, hogyha harcra sor kerülne: tenyerem teszi parancsom, vállam végzi meghagyásom.” (- 400)

Vének véne Väinämöinen útitársul fölfogadta, Huncutot hajóra hívta. Jött is léha Lemminkäinen sebbel-lobbal, nagylihégve, hajójukra hurcolkodva; fél ladikját fölcipelte Väinämöinen bárkájára. (- 408)

Väinämöinen mondta néki: „Nincs híján hajóm a fának, bőviben a bárkaborda, sok is tán, ha súlyra vesszük. Minek kéne hát a dészka, fát minek hozol hajómra?” (- 414)

Monda léha Lemminkäinen: „Nem dönt csónakot a dészka, rúd sē ront lē szénakazlat. Észak tengერén mögeshet, hogy hajónkat szél kikezdi, vendégléceink létépi.” (- 420)

Vén Väinämöinen felelte: „Azért van hadihajónknak melle vastagon vasalva, vert acélbul orra orma, hogy a szél nē szēdje széjjel, viharokban el nē vesszēn.” (- 426)

NEGYVENEDIK ÉNĚK

A kantele születése. A hajós imája.

Vénék véne Väinämöinen hajóját tovább vezette ama hosszú földfokátul, nyavalyás nyomortanyátul. Közben jókedvvel danászott, habok hátán énekélve. (- 6)

Félsziget fokán leányok, hajadonok hallgatóztak: „Kik vigadnak ott a vízën, habok hátán hangoskodva? Csuda, milyen jól mulatnak, s milyen szépen zëngedëznek!” (- 12)

Ment egész nap Väinämöinen földet öntözö folyókon, másnap mënt mocsárvizekën, habzó sellön harmadikon. (- 16)

Akkor léha Lemminkäinen idézte varázsigéit zajló zúgó-harsogásban, szent folyamnak forgójában. Száját szóra is nyitotta, varázsverseit szavalva: „Szünj mëg, sellö, háborogni, zajló forgatag, zuhogni! Szép leány, zuhatag szüze, zúgók zátonyán mëgülve, habzó szirtëkën heverve, örvényt csillapítsd öleddel, két karoddal ráncba szëdve, forgókat marokra fogva, hogy a hab mellünk në mossza, në fenýegesse fejünket!” (- 32)

„Víz alatt lakó nagyasszony, zúgó melléki mënyecske! Tenyerelj a tajtékokra, magasodj fölëjük mellel, örvényëket összefogva, forgókat kepébe kötve, në fenýegessék fejünket, në vigyenek végveszélybe!” (- 40)

„Zajgó örvény zátonyai, árból ágaskodó szirtok! Húzzátok lë homlokotok, búbotok alábocsátva, bíborbárkát átbocsátva, kátrányos hajót kímélve!” (- 46)

„Ám ha jóra nëm hajolnak, köves Kimmo, Kammo sarja! Résëket repessz belëjük, forgasd mëg hëgyës fúródat sellöknek kemény kövében, horgadozó szirt hasában, hadd fusson hajónk fölötte, bárkánk bántatlan haladjon!” (- 54)

„Ám ha erre sëm hajolnak, vizek véne, ár öregje, követ másold mëg mohára, csukahólyagra hajónkat, míg futunk a forgatagban, torló hullámok hëgyében!” (- 60)

„Sellö-széli szép kisasszony, ár mellett lakó mënyecske! Ködbül fonj finom fonalat, kócbul pára-könnyüsëgút; fonaladat vízre víve, kékellöt habokba húzva, hogy hajónkat az vezesse, hogy magátul arra mënjën, mëgha mëgolyan ügýetlen volna is kicsiny hajósa!” (- 70)

„Kormányos tündër, të kedves, ragadd mëg aranylapátod, tarts irányt hajónk farában, varázslók vizét hasítva, táltosok tanyája mellett, rossz ablakoknak alatta!” (- 76)

„Ám ha erre sëm hajolnak, Egeknek Ura, nagy Ukko! Kardodat kormányul adjad, pöre pëngëddel mutassad, hogy a bárkánk merre mënjën, hogy hajócskánk hol haladjon!” (- 82)

Vén Väinämöinen eközben hajóját tovább terelte, szikla-szirtëket kerülve, zajló zúgókon kërëszttül. Nëm feneklëtt mëg hajója, dereglyéje jó dalosnak. (- 88)

Csak mikor megint kiértek tenger tágas téreire, ott fékeződött futása; mozdulatlanul maradva, bizony, csak megült a bárka, nem tudott tovább haladni. (- 94)

Mostan Ilmarinen mestér még a léha Lemminkäinen lenyomták a nagy lapátot, fenyőrúddal vízbe vájtak, dereglye körül döföltek, hogy a zátonyról leszálljon. Ám a csónak csak nem indult, futását nem folytathatta. (- 102)

Vének véne Väinämöinen száját szóra is nyitotta: „Hej, tē Lempī léha sarja! Hajolj csak kicsit közelebb, megvizsgálni, min maradtunk, hogy fagályánkat mi fogja itt a végtelen vizekēn, hátán csöndesült haboknak. Kōre mēntünk vagy fatönkre vagy valami más csudára?” (- 112)

Akkor léha Lemminkäinen matatott vízi mélyben, a hajó alá lenyúlva. Szóval mondta, fölfelelte: „Nēm szirtre szaladt a csónak, nēm sziklára, nēm fatönkre, hanēm hátára csukának, vállcsontjára víz ēbének.” (- 120)

Vének véne Väinämöinen szólott akkor ily szavakkal: „Mi mindēn lehet a vízben! Facsonkok, csukák nyüzsögnek! Hát ha már csukára hágtunk, víz ēbének vállaira, nosza, karddal vágj a vízbe, halat kétfelé hasítva!” (- 128)

Az a léha Lemminkäinen, jóvérű vitéz dalia hosszú kardját csak kivonta, csontharapóját kihúzta, kardjával a vízbe vágott, csónakból a mélybe csapva. Bele is bukott azonnal, tenyérrel habokba hullva. (- 136).

Ilmari kovács keményen megkapta haját a hősnek, hullámok közül kihúzta, megvetően megjegyezte: „Férfiszámba mēgy ma bárki, csak szőrös lēgyēn a szája; száz legény közt elmēgy ēgynek, elkeverēdik ezērrel.” (- 144)

Avval kardját csak kivonta, hüvelyből vasát kihúzta, halnak hátát mēgcélozta, csónakuk alá csapintva. Tört a kard dirib-darabra, ám a nagy hal föl sē vette. (- 150)

Vének véne Väinämöinen mēgmondta a véleményit: „Ketten félembērt sēm értēk, harmadot sē, hogyha vēsszük. Mikor embēr kēll a gátra, férfiēsszel kéne élni, akkor nincs mēg-gondolástok, dōre mindēn ténykēdēstēk.” (- 158)

Most kardját maga kihúzta, tűzélű vasát kivonta, hēgyével habokba lökte, csónakuk alá csapintva. Halnak hátát eltálalta, vállcsontját víz ēbének. (- 164)

Keménybe akadt a kardja, állacsontjában mēgállva. Vēn Väinämöinen pediglen hatalmasat húzott rajta, vízből a csukát kivette. Hala kettévált közēpen: farkarésze tōfenékre, feje a hajóba fordult. (- 172)

Már vígan haladt hajójuk, fogsága alól fēloldva. Vének véne Väinämöinen szárazföld felé vezette, hajóját a partra húzta. Tapogatta-nēzēgette azt a fēlcsukát fejestül. Maga mondta, fölfelelte: „Legénységnek rangidōse, az lēgyēn csukánk csapója, halunknak hasogatója, feje fēldarabolója!” (- 184)

Ám a férfiak feleltek, szépasszonyok szót emeltek: „Kedvesebb a kéz, ki fogta, szerzőjének szent az ujjá.” (- 188)

Vénék véne Väinämöinen tokjából a kést kihúzta, villogó vasát övérül, hogy halát hasítsa véle, csukát több darabra vágja. Szólott akkor ily szavakkal: „Ki a lányok közt legifjabb, fürgén főzze még csukánkat, hadd lakomázzunk halunkbul, bévacsorázzunk belőle!” (- 198)

Főzték a fehércselédék, tízesével is tolongtak. Még is étték főtt halukat, bévacsoráztak belőle. Csak a csont maradt a parton, csukacsontja köre vetve. (- 204)

Vénék véne Väinämöinen nagysokáig nézëgette, tapogatta két kezével. Száját szóra is nyitotta: „Hát ebből vajon mi válna, híres hálnak fogsorából, nagy csukának állcsontjából értő mestër műhelyében, kezében ügyes kovácsnak, tenyerében nagy tudós-nak?” (- 214)

Monda Ilmarinen mestër: „Sëmmibül csak sëmmi válhat, hal csontjának haszna nincsen mégoly mestër műhelyében, akármely kovács kezében, akármely tudós tenyérben.” (- 220)

Vénék véne Väinämöinen maga mondta-mondogatta: „Lëhetne pedig belőle csukacsontos kantëlécske, készítője hogyha volna, csinálója csontkoboznak.” (- 226)

Mivel mások nëm siettek, tudósai nëm tolongtak, csinálói csontkoboznak, vénék véne Väinämöinen mëgtëtte magát mivesnek, zeneszërszám mestërének: csuka csontjából csinálta hangszerét örök örömmek. (- 234)

Mi a kantëlē keretje? Nagy csukának állacsontja. Hát szëgeit hol szërezte? Csuka fogakbul csinálta. Hát honnan került a húrja? Hiisi ménjének hajából. (- 240)

Hangszerét föl is szërelte, kantëléje készën állott, csuka csontjából faragva, hevenyészve hal fejébül. (- 244)

Igyekëztek ifjak-vënék, bajszos bácsik bandukoltak, fiúgyermëkek futottak, lëánygyermëkek loholtak, mindën fruska és mamuska, javakorbeli mënyecske kantëlet kívánta látni, csudakobzot mëgcsodálni. (- 252)

Vénék véne Väinämöinen ifját-vënjét invitálta, közëpkorúakat kérte: próbálják a pëngetésit csukacsontbul tëtt csudának, halbul készült kantëlének. (- 258)

Próbálgatta véne-ifja, pëngette közëpkorúja; mëgfájdult az ifjak ujjá, ősz-fehér fejek remëgtek, hanëm hangulat nëm éledt, nëm születëtt szëp muzsika. (- 264)

Mondta léha Lemminkäinen: „Hej, fiúk, ti félnótások, tyúkeszű lüke lëányok, az egész bugyuta banda! Nëm kerül ki kobzos innen, sënki sëm tud itt zenëlني. Ide avval a kobozzal, add a kantëlet kezembe, hadd tëgyem a térdeimre, tíz körmöm közé kerítsem!” (- 274)

Akkor léha Lemminkäinen kantélét kezébe kapta, öröm hangszérét ölébe, ujjai alá a lantot. Péngette, mint tőle tellött, forgatta fölét alulra, hanēm hangulat nēm éledt, nēm született szép muzsika. (- 282)

Szolt venségēs Väinämöinen: „Nincs ebben az ifjúságban, most növekvő nemzedékben, de korosabbak között sēm eme szērszám zēnetője, boldogság buzogatója! Hátha északon akadna, Pohjolában péngetője, hangulat pēzsēgtetője? Mēgpróbálom Pohjolában!” (- 292)

El is vitte Pohjolába, szomorú Sariolába. Pēngették is Pohjolában vērēnyt lányok és legények, nős emberek billēgetve, férjes asszonyok facsarva; még maga a gazdaasszony is forgatta jobbra-balra, ujjaihoz illēgetve, körmeivel koppogatva. (- 302)

Egész Pohja próbálgatta, pēngetetlen ēgy sē hagyta, hanēm hangulat nēm éledt, nēm született szép muzsika. Mindēn hūrja félrehajlott, szálai nyüszögve nyögtek, hangja harsogott keményen, zenéje zörögve koppant. (- 310)

Vén vak embēr volt a sutban, a búboson bólogatva. Fölneszelt a vén a sutban, kemēnce mellől kiszóla, medvebőréről morogta, kuckóbul riadva rájuk: „Mit bolondoztok-bomoltok, ricsajoztok itt rakásra? Ez a hang fülem hasítja, fejem kétfelé repeszi, hajam ég felé mereszi, aludni sē hagy hetekig. (- 322)

„Hogyha Suominak zenéje nēm bír gyűjtani gyönyörre, s álomba sē andalíthat, nēm szērēz szēlíd nyugalmat, akkor vessētēk a vízbe, hajítsátok a habokba, vagy pedig vigyētēk vissza, oda küldjētēk a kobzot: készítőjének kezébe, tákolója térdeire!” (- 332)

Nēm hagyta magát a hangszēr, közbeszolt a kantélécske: „Nēm mēgyēk én még a mélybe, nē lēgyēn a víz lakásom! Majd dalolok mestērēmnek, annak, ki velem vesződött!” (- 338)

Vitték, csínján bānva véle, vigyázatosan lētēve készítőjének kezébe, térdire terēmtőjének. (- 342)

NEGYVENÉGYEDIK ÉNĚK

Väinämöinen dalol.

Vénék véne Väinämöinen, időtlen idők dalosa, ím ujjait illégette, megnyalta húsos hüvelykit. Kiült az öröm kövére, édes énekék hegyére, ezüstös emelkedőre, arany hajlatú halomra. (- 8)

Kobzát ott kezébe vette, öblösét ölébe fogta, ujjai alá helyezte. Szóval mondta, fölfelelte: „Hallja hát mindenki mostan, ki nem hallotta eleddig, dalait örök örömnék, zengő kantélé zenéjét!” (- 16)

Vén Väinämöinen valóban küllemes zenébe kezdett csukacsont keretű lanttal, halból készült hangszérével. Fürgén futkosott az ujjá, könnyedén szaladt hüvelyke. (- 22)

Immár az öröm örömnék, hangzott a gyönyör gyönyörnek, muzsikának a muzsika, diadalmasnak a dallam. Csukacsontfogak csivogtak, halfarok hejehujázott, süvöltött a mén sörénye, paripahajak pönögtek. (- 30)

Vén Väinämöinen dalolgat, és a szélés rēnetegnek nincs oly négy lábon futója, szőrös csülkőn szökdelője, ki közelébe nē jőne, s ámulattal mēg nē állna. (- 36)

Mókusok merészkédének lombozatrul-lombozatra, nyestek is nyomakodának, kert közelébe kerültek; rétēn szarvasok szökeltek, és hiúzik hancúroztak. (- 42)

Fölneszelt a nádi farkas, medve moccant a vadonban, rēnetegnek rejtékében, barlangja bozotosában. Mérföldet futott a farkas, medve végtelen mezőket, majd a kertsövényre suppant, a fonott kapura fordult. Kerítés kidőlt a köre, lécajtó lapos mezőre. Akkor föllendült a fára, ott a lombban meglapulva figyelmezett a zenére, öröm csēngésit csodálva. (- 56)

Tapiolának tudósa, maga Metsola öregje, mēg hatalmas házanépe, mind a lányok és legények hágtak hegynek hajlatára, hallgatására dalosnak. Tapiolai nagyasszony, az a gondos gazdasszony, hupikék harisnyájában, piros pántlikás papucsban, telepēdett nyírfatörzsre, hajladozó égerágra, úgy fülelt a szép zenére, kantélének énekére. (- 70)

Mi csak volt madár az égēn, páros szárnyon szálldogáló, mind kavarogva közalgētt, jődögēlt sebēs-suhanva, dicső dalnoknak dalára, öröm csēngésit csodálni. (- 76)

Hallja honn a sasmadár is finnēknek finom danáit: fiát fészekiben felejtī, szárnyra kelve száll az égēn hősnek édes énekéhez, Väinōnek varázsdalához. (- 82)

Jött a sasmadár magasbul, kánya fēllegēn kērēsztl, jég-récék habok honábul, hattyúk láboltak a láprul, jöttek pittyēgető pintyēk, aprócseprő kis csicsērgők, sárga sármány százásával, ezēr mēg ezēr pacsirta: mind fölōtte forgolōdtak, vállain vihāncolōdtak örōmöt tēvő öregnek, Väinämöinen víg dalosnak. (- 94)

Még tündérek is tolongtak, édességös égi lányok, öröm csengésit csodálni, nemes lant szavára lesni; ki a mennynek hajlatára, égi hídra ráheverve, ki felhőfoslányon ülve, pihenve piros szegélyen. (- 102)

Hold leánya, szép hajadon, Napleány, nemes kisasszony, szövőszékükön sűrögtek, buzgón nyomkodván a nyüstöt, futtatván aranyfonalat, ezüstöt közé keverve felhő rózsaszín szegélyin, hosszú hídnak hajlatában. (- 110)

Mihelyt fölfogták fülükkel csodahangszér szép zenéjét, nyüstjük kiesett kezükből, odalétt vetélőfájuk, aranyszalak elszakadtak, ezüstjeik elpotyogtak. (- 116)

Valahány csak volt a vízben, élő állat a habokban hátán három pár uszonnyal, szébbnél szébb halak csapatja: világért ki nem maradna csengő dal csodálatából. (- 122)

Csukák jötenek csapongva, víz kutyai versényezve, lazacok lapos helyekről, marénák a mély vizekből, keszegék, kicsiny sügérök, minden apró márnafajta parti nád között kerenggett, tenger szélénél tolongott, Väinö versinek örülve, csengő hangszérét csodálva. (- 132)

Ahto, hullámok királya, vízi vén, hinárszakállú félmerült a mély habokból, vízirózsára heverve fülelt a finom zenére. Maga mondta, fölfelelte: „Én még életemben ilyen égi szépét még nem értem, mint Väinönek víg danái, versei örök örömnnek.” (- 142)

Récenővérök füzére, tündér népe nádasoknak fejét fésülgette éppen, kondor üstökét kefélt fésűvel, ezüstfehérrel, csillogó aranycsutakkal. Meghallották azt a hangot, csuda csengésit koboznak: el is úsztatták keféjük, fésűjük habokba hullott. Maradt félig fésületlen, récetolluk rendezetlen. (- 154)

Maga mély vizek mamája, nádasban lakó nagyasszony kiemelkedett a vízből, félmerült a mély fenékről, nádas szélén csak lészottyan, víznek zátonyára zötytyent, hogy hallhassa azt a hangot, Väinämöinen víg danáit; oly csodás volt csendülése, oly hatalmas volt a hangja. El is szunnyadt szélíden, elaludt hason heverve kemény hátán tarka kőnek, vastag vízi sziklaszálon. (- 168)

Vén Väinämöinen pediglen zëng egész nap, mondja másnap. Egy sē volt ott olyan ember, bármi bajnok is különben, sēm ember sēm asszonyember, sēm fonottfejű hajadon, kinek könnye nem potyogna, ki nē rina szívszakadva. Rítt az ifja, rítt a véne, sihederök sírdogáltak, bajszos bácsik is szipogtak, kiskorú fiúk szepégtek, mind a lányok és legények, mind a csöppnyi kis cselédék: oly hatalmas volt a hangja, édes éneke öregnek. (- 184)

Väinämöinennek magának ugyancsak ömölt a könnye, cséppök csordultak szeméből, vízgyöngyök gyanánt gurulva, áfonyányira dagadva, borsószemékként szaladva, fogolymonyokként forogva, fecskefej gyanánt remögve. (- 192)

Égy patak szakadt szeméből, más patak a másikából; két orcájára omoltak, kedves képére ömöltek, kedves képeről

pediglen lē az álla lépcsejére, állának a lépcsejéről boltozatos mellkasára, boltozatos mellkasáról térdei tömérdékére, térdei tömérdékéről fejedelmi lábfejére, fejedelmi lábfejről talp alatt való talajba, öt aranyövet elöntve, hat meleg mellényen által, hét kabáton áthatolva, nyolc köpenyén átnyomulva. (- 210)

Csëppők hulltak-hulldogáltak vén Väinämöinen szeméből, tengér partjára pörögtek, tengér partjáról pediglen mélyébe merő vizeknek, fekete iszap fölébe. (- 216)

Vén Väinämöinen azonban száját szóra is nyitotta: „Akadna vajon valaki fiatal fiak sorában, növekedő nemzedékben, eme nagyra nőtt családban, ki a könnyeim kihozza mélyéből merő vizeknek?” (- 224)

Fiatalok így feleltek, vénemberek válaszoltak: „Sénki sincs ez ifjúságban, fiatal fiak sorában, növekedő nemzedékben, eme nagyra nőtt családban, ki a könnyeid kihozza mélyéből merő vizeknek.” (- 232)

Väinämöinen válaszolta, maga mondta, fölfelelte: „Ki a könnyeim kifogja, vízgyöngyeim összegyűjti mélyiből merő vizeknek, dunnabunda lesz jutalma.” (- 238)

Hajlandónak tűnt a holló. Így szólt hozzá Väinämöinen: „Hozd ki, holló, könnyeimet mélyiből merő vizeknek: dunnabunda lesz jutalmad!” Ám hiába járt a holló. (- 244)

Hallotta hírét a réce, jött a kék ruca repülve. Väinämöinen mondta néki: „Kék ruca, tē könnyűszerrel szállsz a vízfenekre szájjal, hűtöztvén a hús habokban: hozd ki hát a könnyeimet mélyiből merő vizeknek! Megfizetēm fáradságod: dunnabunda lesz jutalmad.” (- 254)

Mént a réce összeszedni, Väinö könnyeit kihozni mélyiből merő vizeknek, a fekete, sűrű sárbul. Könnyeit kiválogatta, vitte Väinönek kezéhez. Hanēm hogy megváltozának, szépékké színesedének, gyöngyökké gyarapodának, kagyló kincsévé lévőnek, királyoknak drága díszül, fejedelmeknek fejkül. (- 266)

NEGYVENKETTEDIK ÉNĚK

A Szampó elrablása.

Véněk véne Väinämöinen, még az Ilmarinen mestër, még a Lempi léha sarja, az a szép Kalandoskedvű vízi úton vándoroltak, hullámok fölött hajóztak távoli hideg hazába, Észak éjsötét honába, embërveszejtő vidékre, hösöket faló falukba. (- 10)

Hát evezni kik eveztek? Ilmarinen volt az egyik: kemény vasverő kezével a felső helyën evezve, másik léha Lemmin-käinen, a lènti lapátot húzva. (- 16)

Véněk véne Väinämöinen a hajó farában ülve vezette vizek csapáin, hátán zajló hullámoknak, fene forgókat kerülve, tarajló habot hasítva, Pohjolának partjaira, régtül ismert rév ölébe. (- 24)

Mihelyest megérkezének, útjuk végire jutának, hajójukat partra húzva, kátrányos farút kivonva, helyëzték acél-alapra, ragyogó-rezes rudakra. (- 30)

Majd megindultak befele, hamarost a házba léptek. Az a pohjolai asszony tudakolta, kérdve tőlük: „Hát mi jóban jártok erre, mi hírt hoztatok, legényëk?” (- 36)

Véněk véne Väinämöinen válaszolt ezen szavakkal: „A Szampóru! kéne szólnunk, tarkatornyosrul beszélünk. Szampóbul szeretnénk részt, tarkatornyosbul magunknak.” (- 42)

Az a pohjolai asszony szóval mondta, fölfelelte: „Azé a fogoly, ki fogta, mókust sëm szokás felezni. Jobb a Szampónak zörögni, tarkatornyosnak duhogni Pohja dombja belsejében, hasában rezes hëgyének. Jobb szeretem én a Szampót, hogyha mëgtartom magamnak.” (- 52)

Véněk véne Väinämöinen szóval mondta, fölfelelte: „Ha a Szampót szépszerével nëm vagy hajlandó felezni, akkor visszük az egészet, kihozva, hajóra rakva.” (- 58)

Louhi, Pohjola banyája fëlindult e szóra szörnyen. Pohja népit földobolta: kardra kapjon minden embër, fegyverfogható dalia, viadalra Väinö ellen. (- 64)

Véněk véne Väinämöinen kantélëjét kézbe kapta, lëült és zenélni kezdett szívhez szóló dallamokkal. Mindenki mëgállt figyelni, öröm csëngésit csodálni: férfiak maguk feledve, asszonyok elandalodva, vitézëk vizes szëmëkkel, ifjak rogyyanó inakkal. (- 74)

Már elernyedte minden embër, boldog bágyadásba esve, majd szëmükre szállt az álom, már mozogni sëm mozogtak: elaludott ifja-véne Väinämöinennek dalára. (- 80)

Akkor véne Väinölä-nek, idötlen idők tudósa tapogat tarisznájában, motoz mélységës zsebében: álomtüsköket találva mélyebb álmod szór szëmükre, szëmpillájuk összeszöve, szëmöldökük összeöltve az elernyedte embërëknek, hullafáradt harco-

soknak; hosszú álmod hint rájuk, hogy sokáig szenderegjen Pohjolának házanépe, északi falu egésze. (- 94)

Mentek hát Szampó-szerezni, tarkatornyosat kihozni Pohja sziklaszurdokából, hasából rezes hegyné, mögüle kilenc lakatnak, tíz retesz rekesztékéből. (- 100)

Väinölä-nek véne újra dúdolni-dalolni kezdett ott a rézhegy ajtajában, kapujában köüregnek: már a kőkapuk mozogtak, vasreteszeik rézégtek. (- 106)

Maga Ilmarinen mester munkába fogott seregyen : závarzatokat zsírozta, sarokvasakat vajazta, hogy kapuja halkán nyíljon, sarkai sírása nélkül. Zárját fürgén szétszerelte, vasreteszeit löverte. Már lakatai lehulltak s a nehéz kapuk kinyíltak. (- 116)

Most megszólalt Väinämöinen, száját ily szavakra nyitva: „Hej, te Lempi léha sarja, legislegbécsebb barátom! Menj hát, hozd ki azt a malmot, tarkatornyosat öledben!” (- 122)

Akkor léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű, szó-líthatlan is szívesen, unszólhatlan is ugorva gyürkőzött Szampó-szerezni, tarkatornyosat kihozni. Már mentében mondogatta, kérkedett, míg készülődött: „Embéri erő mi rejlik bennem, Ukko úr fiában, mind a Szampónak szegüljön, tarkatornyosat emelje, mikor megvetem a lábom, talpammal nagyot taszajtok!” (- 132)

Húzta-vonta Lemminkäinen, húzta-vonta, döntögette, két kezével átkarolva, tapogatva térdén állva, ám a Szampó még se mozdult, tarka tornya nem dülöngött: gyökerei mélyre mentek, kilenc ölnyre hatoltak. (- 144)

Pompás ökre Pohjolának fene vastag volt derékban, szügye-marja szörnyű szélös, inai igen erősek, hatóles a szarva hossza, ölnyi szélös volt a szája – (- 150)

– legelőről azt az ökröt föld szélén ekébe fogta: Szampót avval szántogatta, gyökérszárait szakítva. Szampó már mozogni kezdett, tarka tornyai dülöngtek. (- 156)

Vén Väinämöinen pediglen, még az Ilmarinen mester, még a léha Lemminkäinen kiszállították a Szampót Pohja sziklaszurdokából, hasából rezes hegyné, hurcolva hajó belébe, vonszolva vitorlásukra. (- 164)

Már fedélzetén a malmuk, hajóban a tarkatornyos, vitorlásuk vízre vonva, bordás bárka útrakészén. Hullámok viszik hajójuk, habok hátán ringatózik. (- 170)

Kérde Ilmari kovácsunk szóval mondva, fölfelelve: „Hova szállítjuk a Szampót, menekítjük ezt a malmot e veszedelmes vidékről, éhes Északnak honából?” (- 176)

Vének véne Väinämöinen így felel viszontag néki: „Oda szállítjuk a Szampót, tarkatornyosat cipeljük: párás félsziget fokára, szélire ködös szigetnek. Ottan elléhet örökre, időtlen időig állhat; kerül néki hely kevéske, földnek talpalatnyi foltja, feltöretlen-félszántatlan, szablysoktul szabdalatlan.” (- 188)

„Fújd vitorlánk, friss szelecske, hullám, szállítsad hajómat, evező erőt kitoldva, lapátléngetőt segítve eme végtelen vizeken, beláthatatlan lapályon. (- 202)

„Evezőnk ha tán erőtlen, lapátléngetőnk lélankad, kormányzó kezünk kifárad, hajósunk ha gyöngye gyermek, akkor, Ahto, add lapátod, Vizek Véne, hozd hajódat, vadonatúj jó lapátot, evedzőt, elég erőset; magad fogd a fát marokra, vedd a kormányt két kezedbe: fürgén futhasson a gálya, vonuljon villás vasával forró forgókat kerülve, tajtékos habot hasítva.” (- 216)

Vén Väinämöinen imígyen haladt a hajót vezetve. Maga léha Lemminkäinen még az Ilmarinen mestér az evezőket kezelte, fürgén forgatva lapátjuk tiszta tengernek vizében, hátán tajtékos haboknak. (- 224)

Szóla léha Lemminkäinen: „Hej, a régi szép időkben volt elég vizünk evezni, de a dal sē volt kivetve. Míg ellenben mostanában nem szokás dalolni nálunk, lallázni ladik farában, habok hátán énekélni.” (- 232)

Vének véne Väinämöinen szóval mondta, fölfelelte: „Lárma nem való vizekre, hangicsálás a habokra. Ellustul az embér attul, lassúdik lapát vonása, drága nappalunk elillan, váratlanul ér az éjjel eme végtelen vizeken, habtarajos hullámonkon.” (- 242)

Mire léha Lemminkäinen így felelt neki szavára: „Még nem áll idő múlása, szépségös napunk szökése; utolér az éjjel úgyis, akkor is lészáll az alkony, ha nem éneklünk, míg élünk, nem dudorászunk dalolva.” (- 250)

Väinämöinen csak hajózott végtelenjén kék vizeknek; mént egész nap, méne másnap, hát a harmadik nap este az a léha Lemminkäinen megint megkérdezte tőle: „Mért vagy néma, Väinämöinen? Nem buzog öröm belőled, bár a Szampót megszerézted és hazafelé hajózol.” (- 260)

Vének véne Väinämöinen meggondoltan válaszolta: „Kora volna még vigadni, örömnepét megülni. Akkor csapjunk csak vigalmat, dáridózva és dalolva, ha közel vagyunk kapunkhoz, ajtónk zárai kinyílnak.” (- 268)

Szóla léha Lemminkäinen: „Ülnék csak hajónk farában, énekelnék én helyedben, dalolnék tele torokbul! Lēhet, másszor még sēm érēm, hogy a torkom tátogassam. Hogyha nem hagysz szépszérével, dalra gyújtok én magamtul!” (- 276)

Avval léha Lemminkäinen, az a szép Kalandoskedvű száját dalra módikálta, ékēs énekszóra szánva. Rezes hangon rázëndített, harsány hangon kornyikálva, mértéktelenül dörögve, harsogva teli torokbul. (- 284)

Lalláz léha Lemminkäinen, fújja a Kalandoskedvű, zēngedēz, rēzēg szakálla, állkapcáit tátogatja. Messze hallik harsogása, terjed térein vizeknek, hallja hat falu határa, hordja háta hét tavaknak. (- 292)

Fatönkön daru kucorgott mocsári mező szegélyin; lábujjait nézgette, vézna lábát váltogatva. Hát az majd halálra rémült Lemminkäinen énekétül. (- 298)

Daru rémület rikoltott, mint torkán kifért, kiáltott; legott légi útra kelve, még sēm állva Pohjoláig. Észak éjhonába érve, lápnak szélire lészállva, egyre rítt a rémülettül; réttentő rikácsolása föl is verte Pohja népit, rossz hatalmat fölriasztva. (- 308)

Ébredt Északnak banyája, ólmos álmából ocsudva. Mindjárt mēnt az istállóba, egyenest szaladt a színbe: nézte, megvan-e a marha, jószágait számba vette. Mégvolt mindēne azonban, nincs a nyájnak sēmmi hja. (- 316)

Mēnt hamar a kőhalomra, rézbarlang bejáratához. Kapuhoz kerülve szóla: „Jaj nekēm, szegény fejemnek! Idegēnek jártak itten, lakatjaimat lēverve, kapumat kidöntögetve, sarokvasakbul kivetve. Mēgszērēzték tán a Szampót, karmaik közé kerítve?” (- 326)

Odavolt bizony a Szampó, tarkatornyos elrabolva Pohjolának kőhégyéből, rézbarlangnak belsejéből, mögüle kilenc lakatnak, tíz retesznek rejtékéből. (- 332)

Louhi, Pohjola banyája szértelen haragra gerjedt, hogy hanyatlik már hatalma, tekintélye tönkretéve. Könnyörgött a Kōdléánynak: „Homály hölgye, Kōdkisasszony! Szemetelj kōdöt szitádbul, hintēgess homályt belőle, gőzt erēgetve egekből, lēnge párákat a légből, terēgesd a tág vizekre, beláthatatlan lapályra, Väinämöinent visszatartva, nē haladhasson hajója! (- 346)

„Ám ha ennek nincs hatása, jöjj tē, Turso, szörny szülöttele! Mélyből bukkanj föl fejeddel, a habokbul homlokoddal! Kaleva hadát ijesszed, férfiakat vízbe vesszed, martalócot mélybe rántva, hullámok alá temetve; hozd a Szampót Pohjolába, csak vigyázz, nē ejtsd a vízbe! (- 356)

„Ám ha ennek sincs hatása, ó, Egek ura, nagy Ukko, fēllegēk arany vezére, egeknek ezüst királya, szélvihart kavarrj köröttük, fōrgetegēt hozz fejükre, hullámokat verj magasra egyenest hajójuk ellen; tartsd a vízēn Väinämöinent, nē haladhasson hajója!” (- 366)

Kōdkisasszony, pára hölgye tengerre kōdöt terített, sűrű gōzgomolyt habarva. Visszafogta Väinämöinent három hosszú éjszakára: kék vizekēn vesztegēljēn, útját fēlbe-szērbe hagyva moccanástalan maradjon. (- 374)

Tétlen töltve három éjet, kék vizekēn vesztegēlve, vén Väinämöinen elunta, száját szōra is nyitotta: „Gyámoltalanabb legénynek, nálamnál gyōngēbb gyērēknek sēm való kōdökbe veszni, magát páráknak mēgadni.” (- 382)

Kardjával a vízre vágott, habokat ketté hasítva. Márc szōkellt a szablyaéltől, mēz pērgētt a pēngéjérül: fōlszakadt a kōd szōvete, homályai oszladoztak, fēllegei foszladoztak, víz gōzei szerteszálltak, páráiból bontakozva tenger végtelenre tágult. (- 392)

Eltelt egy kevés időcske, pillanatnyi-pércenetnyi. Hirtelen nagy láрма hallott a bíborszín bárka mellett, torló hullámok tolultak, Väinö csónakára csapva. (- 398)

Nagy volt Ilmarinen mestər riadalma-rémülete, képéből kimént a vére, piros arca holtra sápadt, fejét párnájába fúrta, mind a két fülét bedugta, tenyérrel takarta képít, befödözve két kezével. (- 406)

Vén Väinämöinen pediglen pillantást vetett a vízre, hajó környékét kutatva. Csudát látott, nem csekélyet: Turso támadt, Szörny szülötte bíborbárkának tövében, vízből fejfel fölmerülve, hullámokbul homlokával. (- 414)

Vének véne Väinämöinen fülönfogta őt azonnal, fülénél fölemelintve kivallatta-kérdözgette, megszólítva ily szavakkal: „Turso, szörnyeteg szülötte, mért hogy fölmerülsz a mélyből? Mi hoz ki hullámházadbul embəri szemék elébe, Kaleva fia kezébe?” (- 424)

Turso, szörnyeteg szülötte némigén ijedt még attul; bár jókedvűnek sē látszott, vonakodott válaszolni. (- 428)

Turso, szörnyeteg szülötte harmadszori faggatásra felelt végre ily szavakkal: „Mélyből én azért merültem, elhagyva hullámházamat, mert erősen megfogadtam: Kaleva hadát kiirtom, malmot Pohjolába mentēm. Ha a vízbe visszaengedsz, életemet megkímélve, mélyből nem jövök ki máskor embəri szemék elébe.” (- 446)

Vén Väinämöinen e szóra azt a szörnyet visszadobta, keményen lēlkére kötve: „Turso, szörnyeteg szülötte! Nēhogy még egyszer eszēdbe jusson mély vizekből fölmerülni, népeket ijesztēgetni! Emlēkēzz ezēn szavamra!” (- 454)

Turso tengərből azóta, nēm merül föl mély vizekből embəri szemék elébe, míg csak hold halad az égēn, áldott nap ragyog fölöttünk örömeire mindēnēknek. (- 460)

Vén Väinämöinen azonban hazája felē hajözott. Eltelt egy kevés időcske, pillanatnyi-pércenetnyi. Egeknek ura, nagy Ukko, fejēdelme fēllegēknek szelet támasztott szavával, itēlet-időt kavarva. (- 468)

Szelek száguldozni kezdtek, itēletidőt kavarva. Nyargalásztak napnyugatrul, fēlészakrul-fēlnyugatrul, dúltak dél felől dühöngve, kēgyetlenkēdve keletről, fēlészakrul-fēlkeletről, északrul legēlēsebben. (- 476)

Fákat fűjtak lombtalanra, tülevelüt tütelenre, hangafűvet hímtelenre, száratat szíromtalanra. Fekete sarat sodortak tengər tiszta fēlszínēre. (- 482)

Szaggatott a szél kēgyetlen, Väinö csónakát cibálva. Csukacsontkobzát kezéből, kantēlécskējét kitepte, vigadozni vízi népnek, andalodni Ahtolának. Vízben Ahto fölfēdēzte, hullámokban hab-lēányok, kobzukat kezükbe kapva vitték víz alatti várba. (- 492)

Vén Väinämöinennek akkor könny szökött öreg szemébe; maga mondta, fölfelelte: „Odavan a mesterművem, kedves kobzom elvesztettem, vígasságom vízbe hullott. Ilyet nem kapok sēholsēm, valamíg világban élök: csukacsont csilingelésit, édes hangját halfogaknak.” (- 502)

Maga Ilmarinen mestēr elkekerēdēt erősen, mondogalódott magában: „Jaj nekēm, szēgēny fejemnek! Mért is kellett útrakelnēm, szēlēs tengērēkre szállnom, lēngedező fára lépnēm, ingó-bingó padlatokra! Szōghajamat szēl cibálja, fūrtjeim vihar veszejti, sokat szenvedēt szakállam eme vad vizek dühētül; életēmben mēg nēm értem ily szōrnyūsēgēs szeleket, mērgēt háborgó haboknak, tajték-hányó hullámoknak. Már a szēl lēszen lakásom, otthont tengērben találök.” (- 520)

Vének véne Väinämöinen intētte szēlīd szavakkal: „Nincs helye hajōn rívásnak, vízēn jajveszēkēlésnek! Sírás nēm segít a bajban, véget nēm vet rossz napoknak.” (- 526)

Majd a száját szōra nyitva, maga mondta, fölfelelte: „Víz, fēgyelmezd mēg fiadat, hullám, hass a magzatodra! Ahto, altasd el vizeid, Vellamo, a vízi népet, bordafām nē bontogassa, ladik léceit nē rontsa! (- 534)

„Szēl, szaladj az égbe vissza, fēllegēk fōlē emelkedj pereputtyodhoz-fajodhoz, hadadhoz-retyerutyádhoz! Dereglyēm nē döntōgessed, bārkāmat nē bontogassad; fēnyērēn fenyōket téphetsz, domboldalakon dühōnghetsz!” (- 542)

Erre léha Lemminkäinen, az a szēp Kalandoskedvű, száját szōra nyitva, mondta : „Jōjj, turulmadār, magasbul, három tollat ejts hajōnkra, turul hārmāt, holló párat, csekély csōnakunk javá-
ra, rossz bārkānkra bordafānak!” (- 550)

Bé is rakta bordafāit, pótolta peremtōrésit, vendēgszēlit fōlszērēlte, ēgy öllel fōlebb emelve, hogy a hullām fōl nē érje peremfājān átrēpülve. (- 556)

Mēgjavítva már a szēlek, peremmel körülkerítve, hogy a vad vihart kiállja, háborgó habok lōkēsit, míg a zajló árban úsznak, hullámhalmokon hajōznak. (- 562)

NEGYVENHARMADIK ÉNĚK

Csata a Szampóért. A csodamalom pusztulása.

Louhi, pohjolai asszony Pohja népit összehívta, fölszērġlte számszērġjjal, kardot kötġtetġtt űvűkre; nagy hadihajót kerġtġtt, büszke bárkát Pohjolának. (- 6)

Embēreit elhelyēzte, harcosġt hajóra rakta, mint a vízityűk csibēit, mint a réce, rēndbeszēdte, százat karddal fölszērġlve, ezēr embērt számszērġjjal. (- 12)

Árbocait állogatta, vitorláinak valókat; vásznait a fára von-ta, rűdjaira rászērġlte. Fēllegēk gyanánt dagadtak, égnek boltját béborġtva. Majd a gályával mēgġndult sebbel-lobbal, nagysietve, hogy a Szampót visszavēgye Vāināmōinen csónakából. (- 22)

Vēnēk véne Vāināmōinen kēk hullámokat hasġtva szāját szōra is nyitotta, hajója farából mondta: „Hej, tē Lempi léha sarja, legislegbēcēsēb barátom! Hágj az árbocnak hēgyére, végġ-re vitorlarűdnak! Nēzd mēg az eget elōttűnk, mēnnynek szēleġit mōgōttűnk, hahogy tiszta-ē a távol, tiszta-ē avagy homályos!” (- 34)

Hát a léha Lemminkāinen, az a pēzsgōvērű Pajkos, serken-tetlen is sűrōgve, biztatatlan is buzogva hágott árbocuk hēgyére, végġ-re vitorlarűdnak. (- 40)

Nēz keletre, nēz nyugatra, hol észak- hol dēlirányba, Pohja partjait kutatva, majd a szāját szōra nyġtja: „Elōttűnk a tēngēr tiszta, mōgōttűnk a mēnny világos; északon piciny pamatka, futó fēlhō foltja látszik.” (- 48)

Vēn Vāināmōinen felelte: „No hiszēn hazudsz, barátom! Bizony, nēm piciny pamatka, nēm futó fēlhōcske foltja: vitor-láshajó közelēg. Nēzd mēg jobban másodízben!” (- 54)

Nēzte újból, nēzēgette, szāját szōra is nyitotta: „Valami sziget van ottan, messziről kirajzolódġk. Jegēnyékēn űlyvek űlnek, fākon fājdok forgolódġnak.” (- 60)

Vēn Vāināmōinen felelte: „Már mēgġnt hazudsz, barátom! Mert nēm űlyvek űlnek ottan, nēm is fājdok forgolódġnak, hanēm Pohjola vġtēzi. Nēzd mēg jobban harmadízben!” (- 66)

Akkor léha Lemminkāinen mēgnēzte mēgġnt magának. Szāját szōra is nyitotta, maga mondta, fōlfelelte: „Jō már Pohjo-la hajója, százvillájű gālya siklik; százan vannak, kik eveznek, evezōtlen ezren űlnek.” (- 74)

Vēn Vāināmōinen e szōbul ērtġtte: a vész elérġte. Szōval mondta, fōlfelelte: „Evezz, Ilmari, erősen, húzzad, léha Lem-minkāinen! Mindēnki nekifeszűljōn, hogy hajócskánk hadd haladjon, elmenekűljōn elōlűk!” (- 82)

Hűzta Ilmarinen mestēr, mēg a léha Lemminkāinen, eve-zġtt ott mindēn embēr, nyōgtek a nyeles lapátok, berkēnyefavilla bongott, vitorlarudak remēgtek; fōkakēnt frōcskōlt az orra,

forgókat kavart farával, gyöngybuborékok buzogtak, habzó permeték peregtek. (- 92)

Vitézek vetélkedének, hősök versenyezve húztak, hanem mégse nőtt a távol, nem szaladt a szálfagálya messzebb a hadihajótul, Pohjolának bárkájátul. (- 98)

Most már tudta Väinämöinen, hogy jutottak végveszélybe, hogy már itt lelik haláluk. Tanakodott-tépelődött, mihéz fogjon már, mi légyen. Mondogalódott magában: „Jut valami még eszembe, valami csuda-varázslat.” (- 106)

Taplóját előhalásztá, tűzszerszámait kiszédte. Darabkát kovakövéből, taplójából tört keveset, azt a tengerbe vetette, bal-válla fölött bedobta. Száját szóra is nyitotta, maga mondta, föl-felelte: „Emelkedjén zátony ebből, titkos kősziget teremjén, büszke bárka rászaladjon, százvillájú szétszakadjon, verje szét vizek viharja, hordja el habok haragja!” (- 120)

Nőtt is ottan sziklazátony, tengéri kövek teremtek, keletnek kiszélesedve, északnak kérésztbe állva. (- 124)

Szállt a pohjolai gálya, tenger habjait hasítva. Hát csak rászaladt a szirtre, kőbe ütközött keményen. Kétfelé repedt a gálya, hasadt százvillás hajójuk, tengerbe romolt a rúdja, vitorlái vízbe estek, zsákmányul szilaj szeleknek, játékul heves haboknak. (- 134)

Louhi, pohjolai asszony belelábolt a habokba, a hadihajót kihozni, sziklazátonyrul lészédni, ám hajója még se mozdult, nem lehetett vízre vinni. Minden bordája betörve, ágasvillái lőverve. (- 142)

Tanakodott-tépelődött, száját szóra is nyitotta: „Mármost mit tegyén az ember? Ki tud itt okos tanácsot?” (- 146)

Nagyszerűen más alakra változott varázsolással. Öt kaszát kapott kezébe, hat kihányt kapát kerített, abból karmokat kovácsolt, ujja végeire vette, félbetört hajóját fogta, és maga alá csatolta; szárnyat szélés oldalából, farkat fabrikált farából; szárny alá szédített vagy százat, ezer embért farktövére, százat karddal fölszerűelve, ezer embért számszerűjjal. (- 160)

Föllébbent a fellegekbe, sas gyanánt suhant magasba. Majd fejük fölött keréngött, Väinämöinenre vadászva; égis ért az égik szárnya, másik a vizet söpörte. (- 166)

Vízanyácska, nyájas asszony száját akkor szóra nyitva így intette Väinämöinent: „Né csak dél felé tekingess, pillants északnak-nyugatnak, vigyázz, hogy mi van mögötted!” (- 172)

Vének véne Väinämöinen fejét hátrafordította, északnyugatra tekintve, megnézve, mi van mögötte. Jó banyája Pohjolának, micsoda madár közelég! Hátán-vállán héjaszárnyak, törzse mint turulmadaré. (- 180)

Mégrohanta Väinämöinent. Szállt a szálfának heggyére, a vitorlarúdra ülve, ingó árbocfára állva. Majdnem félborult a bárka, félig oldalára fordult. (- 186)

Mostan Ilmarinen mestér Isten irgalmát esengte, bizalmát belévetette. Száját szóra is nyitotta: „Végy a védelmedbe, Isten, Teremtő, tekints fiadra, hogy nő hulljon még halálba, anyja magzata megéljen, ki nő vesszen a világbul, teremtményeid sorából! (- 196)

„Világnak ura, nagy Ukko, Miatyánk a menny-egekben! Tűzbundát boríts fölébem, takarj lángoló lepéllel, hogy alatta harcolhassak, annak védelmében vívjak, hogy fejemet itt nő hagyjam, hogy hajamat megkímélje sziporkázó szablya éle, kardoknak kemény acélja.” (- 206)

Vén Väinämöinen pediglen mondta a fura madárnak: „Hej, té pohjolai asszony! Felezéd-é már a malmot, adod-é ködös szigetre, párás félsziget fokára?” (- 212)

Pohja asszonya felelte: „Szampót nem fogom felezni, olyanokkal osztzkodni, mint tévéled, Väinämöinen!” Avval a Szampót megragadta, hogy erővel visszavégye. (- 218)

Akkor léha Lemminkäinen élös kardját csak kivonta, dörékarul kézbe kapta, löoldva baloldaláról; sasmadár markára mérte, görbe karmára suhintva. (- 224)

Vágta léha Lemmikäinen, közbe-közbe fölkiáltva: „Lé-szállni, szablys vitézék, lé onnan, lapos legényék, szárny alatt lapuló százak, toll közt megbúvó tizekkel!” (- 230)

Szólt a pohjolai asszony, vitorla fölül felelte: „Hej, té Lempí léha sarja, kurafi Kauko, gaz garázda! Rászédted szülő-anyádat, hazudtál szegény szülédnek, hogy nem indulsz háborúba hat évig, tizenhat évig, bár aranynak vágya vonna, vagy ezüstnek éhe hína.” (- 240)

Vének véne Väinämöinen, időtlen idők tudósa végre mégis megsokallta, ideje immár közbelépni! Vízből kormányát kivette, a habokbul tölgyhusángot, táltosasszonyt vágta véle, karvaly karmaira sújtva. Pozdorjává is püfölte, kiskörme kivételével. (- 250)

Lépotyogtak a legényék, tengér habjaiba hulltak ama szárny alatti százak, farktövön ülő ezérrel. Maga a madár lehup-pant a hajó fedélzetére, mint a fajt lehull a fáru, mokus a magas fenyőru. (- 258)

Ám a Szampónak szégezte gyöngé gyűrűsujja körmit; Szampót vízbe verte véle, tarkatornyosat habokba bíborbárka oldaláról közepébe kék vizeknek. Ott a Szampó szértehullott, tarkatornyos több darabra. (- 266)

Morzsálékai merültek, Szampó számosabb darabja, méla víznek mélyeibe, fölébe fekete sárnak. Víz vagyona vált belőlük, Ahtola királyi kincse. Mind e naptul fogva máig, míg csak hold halad az égén, víznek kincsben nincs hiánya, víz királyának vagyonban. (- 276)

Még maradtak morzsálékok, töredékesebb darabok kék tengér színére szórva, végtelen vizek terére, kényire szilaj szeleknek, játéku heves haboknak. Azokat a szél zilálta, tengér

habja hajtogatta ott a végtelen vizeken, beláthatatlan lapályon. Szél a szárazra sodorta, víz verése partra vitte. (- 288)

Vének véne Väinämöinen látta, tengër mint tásztja, vizek sodra mint sodorja, víz dagálya partra dobja Szampó számos morzsalékit, tarkatornyos törmelékit. (- 294)

Mögörült öreg szívében, száját szóra is nyitotta: „Itt a magja és csírája, kezdete örök örömmek, jövőnk szántása-vetése, nemünknek növekedése. Ebből válik hold világa, ebből árad nap sugára Suomi tágas téreire, finnnek drága földjeire!” (- 304)

Louhi, pohjolai asszony szóval mondta, fölfelelte: „Majd találok arra módot, ahhoz is tudok tanácsot, hogy vetésedből mi váljon, mint lëgyën nemëd növése! Gondom lész a holdvilágra, élet-érlelő napodra! Holdvilágot hëgybe rejtëm, napot barlangba bezárom, fonnyasztó fagyot bocsátok, hidegët hagyok mëgülni szántóföldön és vetésën, magból sarjadó mezödön; verëm jëgeső vasával, sanyarom acélsöréttel bokros-burjánzó vetésed, földjeid kövér kalászit. (- 322)

„Pusztából medvét mënesztëk, gyërfogút fenyővadonbul mëncsiköld marcangolni, karmát kancáidba vájni, nyuvasztani nyájaidat, teheneidet tarolni. Ivadékid súllyel sújtom, eltörlöm egész nemëdet, hogy míg égën hold világol, hír së hallassék felöle.” (- 332)

Vén Väinämöinen azonban így felelt neki szavára: „Engëm lapp lë nem dalolhat, Turja népe nem veszejthet. Istennél van írva sorsunk, kezében szërëncsénk kulcsa, nem a nyag-gatónk nyakában, üldözönk kezeügyében. (- 340)

„Ha fohászkodom Uramhoz, és belévetëm bizalmam, majd a férget messzeüzi, ellenségëm távoltage, hogy në túrja termő-földem, në veszejtse el vetésëm, zsënge sarjaim në irtsa, aratás-som tönkretéve. (- 348)

„Të mëg, pohjolai asszony, küldd a kint a kő likába, szenvedést a sziklaszirtre, bajt a hëgynek belsejébe, békét hagyj a holdvilágnak, mëg az áldott napmelegnek! (- 354)

„Fonnyasztó-fagyos teleknek hidegët csak hagyd mëgülni magad sarjadó vetésin, a magad müvelte földön! Küldhetsz káros jëgesöket, senyvesztő acélsörétet oda, hol ekéd hasított: Pohja pusztá parlagára! (- 362)

„Erdőbül medvét mëneszthetsz: hadd mënjën a mérges macska, rënetegnek mézes mancsa, gyalogbokrok gyërfogúja Pohjolának partjaira, Észak nyájának nyomára!” (- 368)

Az a pohjolai asszony így siránkozott magában: „Mëgdölt már az én hatalmam, tekintélyëm tönkretéve: vagyonom a vízfénëkën, Szampó hullámok honában.” (- 374)

Ríva tért mëg otthonába, panaszkodva Pohjolába. Szampó számottëvő részit ugyan nem vihette vissza, mëgis mëgmentëtt valamit: gyöngë gyürüsujja körmin púpját Pohjolába vitte, szilánkját Sariolába. Észak népe attul éhës, kënyere kevés a lappnak. (- 384)

Vének véne Väinämöinen, hogy megérkezett honába, meglelé a morzsalékot, tarkatornyos törmelékit ott a puszta partra vetve, tengéri finom fövényben. (- 390)

Vitte malma morzsalékit, tarkatornyos törmelékit párás félsziget fokára, szélire ködös szigetnek, hogy ott nőjön-nődögéljen, bontakozva-bokrosodva sörsűrítő árpamagra, rozskényér adó kalászra. 398

Vén Väinämöinen pediglen így imádkozott magában: „Add még Alkotónk, Úristen, boldog békességben élnünk, járnunk jóban bővelkedve, tisztességgel földbe térnünk drága Suomi szép határin, Karjala kies mezőin! (- 406)

„Védj még irgalmaddal, Isten, feddézz, fölségös Teremtő, férfiú-fondorlatoktul, asszonyi abajgatástul, föld gonoszait fenyítve, víz vajákosit lögyűrve! (- 412)

„Légy gyámola gyermekidnek, fiaidat fölkaroljad, éjnek évadján vigyázva, nappal óva-oltalmazva, nē gyötörje nap haragja, holdvilág hamiskodása, szélnek szértelen fuvása, eső végtelen verése, fagynak féktelenkedése, szörnyidőknek szenvedése! (- 422)

„Vaskerítést vonj köréje, építs roppant sziklavárat vagyonomnak védelmére, népemet körülkarolva: földről füllegébe nyúljon, magas égből földig érjen; ott lögyén erős lakásom, támaszomat ott találjam, hol az ármányos nēm árthat, ellenségem el nēm érhet, míg csak embēr él e földön, míg csak hold halad az égēn.” (- 434)

NEGYVENNÉGYEDIK ÉNĖK

Väinämöinen új kantéléje.

Vénék véne Väinämöinen mondogalódott magában: „Volna most okunk vigadni, édes éneklésbe fogni, hogy a helyzetünk megújult, házunk híre felvirágzott. Csakhogy elveszett a hangszér, öröömöm lētűnt örökre, halak hajlokába szállva, merülve lazac lakába, tengéri király kezébe, Vellamo vizes honába. Onnan nem vëhetëm vissza, Ahtola nem adja vissza. (- 14)

„Idehallgass, Ilmarinen! Ha kovácsoltál korábban, kovácsolj ma is keményen: jó gereblyét verj ki vasbul, jó sűrűen félfogazva, hosszú nyéllal fölszërélve, hogy a vízën végigvonva, hullámokbul rëndët rakva, tengër téreit begyűjtve, partjait kepébe kötve kedves kobzom visszakapjam, kantélécskémét kifogjam halat termő hajlatokbul, lazacok lelőhelyérül.” (- 28)

Most hát Ilmarinen mestër, időtlen idők kovácsa jó gereblyét vert ki vasbul, nyelet rézbül rakva rája, fogát százölesre szabva, a nyelét ötszázölesre. (- 34)

Vénék véne Väinämöinen vasgráblát kezébe vëtte, avval ballagott alábbad, kicsinyég odább kerülve az acélalapzatokhoz, rézveretű rév ölébe. (- 40)

Párban ott hajók pihentek, útra készën mind a ketten, rézbül vert sínëkre rakva, jó acélalapzatokra. Vadonatúj volt az egyik, viharverte volt a másik. (- 46)

Vénék véne Väinämöinen szólt az egyikhez, az újhoz: „Vesd magad a vízre, csónak, szállj habokra, szép hajócska, két karomtul nem segítve, tenyeremtül nem taszítva!” (- 52)

Hát csak vízre szállt a csónak, kis hajó habokra siklott. Vénék véne Väinämöinen, helyet foglalva farában, kezdte a vizet kavarni, gráblájával húzogatni. Nagy halom vízi virágot, hulladékot összehordott, takarítva nádtörökët, gyékényrostokat rakásra, gereblélt halasgödörben, szélin sziklazátonyoknak: nem került elő a kincse, csukacsontos drágasága, örökre lētűnt öröme, édeskedves kantéléje. (- 68)

Vénék véne Väinämöinen búsan ballagott hazáig, orra lógatva, lëverten, félrefittyenő süveggel. Mondogalódott magában: „Ez is elnëmült örökre: halfogak finom zenéje, csukacsont csilingélése!” (- 76)

Hát a rétën áthaladva, liget mellett lépëgetve, hallja, hogy nyafog a nyírfa, panaszkodik az árva. Mënt, hogy jobban mëgtekintse, kikërdëzze, hogy mi bántja. (- 82)

Tudakolta, kérdve tőle: „Mért nyöszörögsz, nyírfa-szépëm, lënge lombú, min kesergesz, mért fohászkodol, fehérke? Nëm hurcolnak háborúba, vitézi verekedésbe!” (- 88)

Nyírfa tudta, mit feleljën, viruló fa válaszolta: „Hát hiszën sokan beszélük, olyan véleményën vannak, hogy örök örömben élëk, vígan élhetëm világom. Pedig gondok garmadája, búbanat

emészt élégszër; szorongó szomorkodásban, fájdalomban forgo-
lódom. (- 98)

„Siratom sanyarú sorsom, kicsinységemén kesergék, mert-
hogy még vagyok rabolva, kiszolgáltatva, kifosztva állok itt e
puszta parton, menedéktelen mezőben. (- 104)

„Kinek kedvez a szerencse, reménykødve várva-várja
nyájas nyárnak érkezését, megjöttét meleg napoknak. De mi vár
reám, bohóra, nyár jöttével mily esélyek? Fehér héjam hánto-
lása, szőke lombom szagatása. (- 112)

„Gyámoltalanhoz gyakorta, százszor is szegény-magam-
hoz közelédnek kis legények, kikeletkor körbeállnak, bőrom
bicskával metélik, leves húsomig hasítva. Nyáron még gonosz
gulyások fosztanak fehér övemtül: késtoknak, ivóedénynek
avagy áfonyáskosárnak. (- 120)

„Gyámoltalanhoz gyakorta, százszor is szegény-magam-
hoz lyányok jönnek-jődögélnek, hajadonok hancúroznak, lombos
ágaimba nyesve, fürdővirgácsnak kötözve. (- 128)

„Gyámoltalanbul gyakorta, százszor is szegény-magambul
lángok martaléka leszén, összevágva, ölbe rakva. Idei nyáron
három ízben, heves nyári hónapokban favágók körülvévének,
fejszéküknek élit fenve, azt szegény fejemnek szánva, vesztésére
életémnek. (- 138)

„Ez nekem a nyár nyugalma, édös évszaknak gyönyöre;
több örömöm nincs a télben, hó se hoz nekem kégyelmet. (- 142)

„Jöttének hírére jókor formámbul a bú kiforgat: szép fejem
fakóra válik, sápadozni kezd a képem, mert a múlt emléke
marja, sejtelve silány jövőnek. (- 148)

„Szelek búval borzogatnak, fagyok fájdalom tetézik:
szelek szórják szét gúnyámat, fagyok fosztanak ruhámtul, én
még árva ágaimmal ott maradok megrabolva, anyaszült pucérra
szédve, meztelen magamra hagyva harapós hidegbe' ríni, didē-
rēgni dermesztőben.” (- 158)

Vigasztalta Väinämöinen: „Sosē sírdogálj, tē nyírfá, nē
keserēj, lēnge lombos, nē fohászkodjál, fehérke! Sorsod mátul
jórá fordul, immár más időkre virradsz; örömdben fogsz tē
sírni, boldogságodban bomolni.” (- 166)

Akkor Väinölä-nek véne kobozt készített a fábul. Hosszú
nyári nap faragta, kantélécskéjén kopácsolt párás földnyelv haj-
latában, szélínél ködös szigetnek. Lantja ládikáját véste, keretét
az új koboznak; ládát fája vastagából, keretét kemény tövéből.
(- 176)

Vének véne Väinämöinen maga mondta-mondogatta:
„Mégvan lantom ládikája, kerete örök örömnnek. Hát szēgeket
hol szērēzzek, csavarját miből csináljam?” (- 182)

Tölgyfa nőtt a kert közében, hátsó udvaron hatalmas.
Terebélyēs tölgyön ágak, aranyalma mindēn ágon, aranyalma-
kon karika, karikán arany kakukkok. (- 188)

Valahány kakukkolása, szép szavának szólalása: csőréből arany csilingél, ezüst pénzécskék potyognak hátára aranyhalomnak, ezüst dombnak oldalára. Szégecseit ott szerezte, csavarjait úgy csinálta. (- 196)

Vén Väinämöinen beszéle, szóval mondta, fölfelelte: „Széget kaptam kantélémhöz, csavarokat is csináltam. Vagyon még valami híja: öt húr kéne hangszérémre. Vajon honnan lesz a húrja, miből rakhatom rája?” (- 204)

Hát elindult húr-keresni, zöld mezőben mündögélve. Mezőn lyányka ült magában, hajadon a horpadásban. Kedve nem nagyon sírósnak, s nem volt mondható vidámnak: eldalolgatott az estben, dalával magát mulatta, vőlegényre várakozva, kívánczozva kedveséhez. (- 214)

Vének véne Väinämöinen meztellábasan lopózva, harisnyáját is léhúzza, egészen közel kerülve hajszálaiért esengött, kérte tőle szép szavakkal: „Adj hajadbul, szép kisasszony, fiatalka, fürteidbül! Kantélémmre kéne húrnak, hangjául örök örömmek.” (- 224)

Hajadon adott hajábul, finom fürtei sokábul; öt-hat szálacsakát hajábul, hét is lett talán belőle. Hangszérét húrozta véle, hangjául örök örömmek. (- 230)

Immár készén volt a kobza. Vén Väinämöinen pediglen csak lőült csupasz kövére, legaljára lépcsejének. (- 234)

Kantélét kezébe fogta, örömét ölébe vette. Élit égne fordította, talpát térdeire tette, rakva húrjait helyükre, hangközeiket kimérve. (- 240)

Fölhangolva már a hangszér, pēngetésre kész a kobza. Akkor térdeire tette, kezei alá kērésztbe, tíz körmét rá kaptatva. Öt ujja örült előre, hogy a húrokon futoshat, hangok szálain szaladhat. (- 248)

Vének véne Väinämöinen kantélén zenélni kezdett, könnyű kézzel, fürge ujjal, kifelé hajolt hüvelykkel. Csomoros fa csēngetyűzött, lallázott a nyírfa lombja, csilingélt kakukkja kincse, lányhaj-húrjai örültek. (- 256)

Játszott Väinämöinen ujja, harsogott a hárfa húrja; bērcēk is belērēzēgtek, bongott hēgynek boltozatja, sziklazátonyok zenéltek, tengēri kavics kavargott, faóriások forogtak, tōnkōk táncra pēndērültek. (- 264)

Kaleva kisasszonyai, hallva kézimunka közben, folyóként odafutottak, özōnnel odaōmōltek, szép kisasszonyok kacagva, szép nagyasszonyok nevetve csēngō dal csodálatára, ēdēs hangok hallatára. (- 272)

Férfiak, kik arra jártak, mind mēgállt kalap-lēvéve, asszonyok, kik arra jártak, orcájuk tenyérbe téve. Lányok könnyben olvadoztak, fiúk földre tērdepēltek csēngō dal csodálatára, ēdēs hangok hallatára. Szóval mondta mindahánya, ebben minden ēgyetértve: „Embēremlēkēzet óta nem hallottunk hangot illyet, nem is várta volna sēnki, hogy a hold alatt mēgērjūk.” (- 286)

Szép muzsika messze hallik, hallja hét falu határa; nincsen olyan lélkös állat, ki nē futna, hogy füleljēn ēdēs ēnēk-āradásra, kantēlē-kiāltozásra. (- 292)

Ősvadonnak mindēn vadja lēkucorodott juházva koboz hangja hallatára, csēngő dal csodálatára. Amennyi madár az égēn, mind mēgült a lombos ágon, ami hal csak volt a vízben, mind közel került a parthoz. Férgek föld alól kibújva felszínre furakodának, forgolódtak, úgy figyelve ēdēs ēnēk dallamára, kobzára örök örömnek, Väinämöinen víg dalára. (- 306)

Väinämöinennek valóban gyönyörűen zēng zenéje, szív-hēz szóló pēngetése. Naprul-napra billēgette, szakadatlan szólogatta: regēlt ēgyet rēggelire, másat, míg magát övezte, ēgyet lajbijába bújva. (- 314)

Muzsikálgatván magában fenyőfából rótt lakában, palló pattogott ütemre, mēnnyezete visszaverte, ajtók-ablakok vígadtak, billēgett kemēnce búbja, gádoroszlop gajdorászott. (- 322)

Rándulván a rēngetegbe, a vadonban vāndorolva, bókoltak a büszke törzsek, erdei fenyők forogtak, tobozok halomba hulltak túleveleik lēestek. (- 328)

Ballagdálva bokrosokban vagy mezőben mēndēgélve, bokrok boldogan bomoltak, mezők mind örömben úsztak, virágok vihāncolának, facsemēték csókolóztak. (- 334)

NEGYVENÖTÖDIK ÉNĚK

*Pohjola banyája betegségekkel rontja Kaleva fiait.
Szülés-segítő és gyógyító ráolvasások.*

Louhi, Pohjola banyája valahogy fülébe vette, Väinölä-ben mint vigadnak, Kaleva miként megéledt Szampónak szilánkjaitul, tarkatornyos roncsaitul. (- 6)

Azt igen megirigyelte; egyre forgatta fejében, milyen szenvedést szerezzen, mily halálnemét találjon Väinölä veszedelmére, Kaleva-fiak fejére. (- 12)

Foháskodott Ukko úrhoz, egek Istenéhez szólva: „Világnak ura, nagy Ukko! Keresd még Kaleva népit, látogassad jég-esővel, tűhgyes tüzes söréttel! Avagy súllyel sújtsd nemüket, irtsd ki őket irmagostul, férfiát a földre döntve, asszonyát az ólomra!” (- 22)

Tuonela csipás cselédje, Alvilágnak vaksi véne, Tuoni sarjai silánya, bajba bájoló boszorka, kútja mindenféle kórnak, forrása ezer fekélynek, förtelmes fekete képű, rettenetes rusnya bőrű – (- 30)

– ez az Alvilág rimája, vakvilág világtalanja ágyát árokszélre rakta, vackát úttalan utakra; fordítva feküdt a szélnek, hátával fagyos hidegnek, fërgetegeknek farával, napkelet felé fejével. (- 38)

Szél kerekedett keletről, érkezett veszett viharral. Szél a szörnyet fölcsinálta, hasasodni harmatozta sarjatlan-sivár mezőben, zsëndületlen zsombikosban. (- 44)

Hordozta kemény hasában méhe mázsás töltelék; három hónapig viselte, négy-öt hónapig növelte, hetet-nyolcat is haladta, kikerekedett kilencre; szokása szerint a nőknek tizedfél felé közelgett. (- 52)

Múltával kilencediknek, kezdetén következőnek vemhe kőkeményre váltott, kegyetlenül fájni kezdett. Szülendőit mégsé szülte, kölykeit ki nem vetette. (- 58)

Már a vackát váltogatta, más helyekre vánszorogva: fialni cudar cemende, piripofa-vaskemence kőhasadékba húzódott, sziklabarlang belsejébe; szülendőit mégsé szülte, kölykeit ki nem vetette. (- 66)

Kölykező odut keresett, könnyülő helyet hasának ingóbingó ingoványban, locskolódó lápkutakban; nem talált tanyát azonban, könnyülő helyet hasának. (- 72)

Szállott kölykező kínokban, hasfakasztó fájdalomban tüzes örvények ölébe, vad vizeknek forgójába, három zúgónak zajába, kilenc part alatt lapulva; szülendőit mégsé szülte, kölykeit ki nem vetette. (- 80)

Keservesen bögni kezdett, rítt a rusnya rossz rëmonda; hogy hová lëgyën, së tudta, mostanság kihëz mëhetne, hol talál helyet szülésre, ahol kölykeit kivesse. (- 86)

Felhöbül felelte Isten, Alkotó alákiáltva: „Rossz vityillót látsz a lápon, tengérparton álldogálni messze pusztá Pohjolában, szomorú Sariolában: oda elmehetsz fialni, méhed magzatát kivetni; oda jókor lesz jövéséd, nélkülözik ott a néped!” (- 96)

Tuoni toprongyos leánya, Manalának csúf cselédje Pohja portáját elérte, szaunáját Sariolának szülendőit ottan szülje, méhe magzatát kiadja. (- 102)

Louhi, pohjolai asszony, Pohja foghíjas banyája bébocsátotta titokban, loppal fürdőházba vitte: nő jusson falu fülébe, hogy a híre szét nő fusson. (- 108)

Fürdőt loppal fölfűtötte, sebbel-lobbal megcsinálta; ajtót gondosan bekente, sarkát sörrel átitatva: nő nyikorogjon, ha nyílik, csikorogva zajt nő csapjon. (- 114)

Száját akkor szóra nyitva, maga mondta, fölfelelte: „Természtündér, nagyasszony, aranyasszony, ékességös, egész női nemnek őse, asszonyoknak és anyáknak! Térdig lábolván a lápba, övig öltözvén habokba, szédve varkóvaladékokat, gyűjtve menyhal-hányadékokat, kenégesd a csontközöket, tágítsd széleit szeréddel, bocsássad a lányt bajából, hasa harcából az asszonyt, kiszabadítva kínokból, hasfakasztó fájdalombul! (- 130)

„Ám ha ennek nincs hatása, ó, Egek Ura, nagy Ukko! Jöjj magad, mikor könyörgünk, látogass hozzánk, ha hívunk! Csávában szegény cselédke, asszony harcol itt hasával szauna füstje féllegében, fürdőházunknak hevében. (- 138)

„Markold még aranydorongod, fűtykösödöt félkezeddel: avval ajtaját kidöntsed, ajtófélfát szétfeszítsed, szülőzárát szétszakítsad, torlaszait összetörjed: apraja-nagyja hadd haladjon, idéetlenje is kijöjjön!” (- 146)

Erre már a rosszfélének, Alvilág vakondokának méhe mégiscsak megindul: rossz porontyokat potyogtat rezes-rátétés lepélre finom ködfüggöny mögében. (- 152)

Kilenc kölyköt tett világra egyetlen rövidke éjjel, csak egyszeri gőzvetéssel, egyszer forralt fürdejében: egyhasi ikerhadakat, méhe mázsás töltelékit. (- 158)

Mindén kölykit megnevezte, magzatait megjelölte, aszérint, ahogy születte jöttét mindenik jelözte: hogyha szúrt, tehát Szúrásnak, ha szaggatott, Szaggatásnak, Csúz lett, hogyha csúszni kezdett, Kelevény ha kelni készült, ha csak elfeküdt, Fekélynek, lépőt hívta Lépfenének, óvatosat Ótvarosnak, dörmöblöt Döghalálnak. (- 170)

Égynek nem jutott nevezet: fészékfentő kisfiának. Ezt az egyet megtagadta, manónak vizekre verte, lápra száműzte lidércnek, általános ártalomnak. (- 176)

Louhi, Pohjola banyája többi kölykét mind kiküldte párás félsziget fokára, szélire ködös szigetnek. Káros kölyköknek hádával betegségeket bocsátott Väinölä-nek vesztésére, Kaleva-fiak fejére. (- 184)

Sorvadt Väinölä-nek sarja, kínlódott Kaleva népe mindenféle furcsa kórtul, rejtélyös-ragályosoktul: matrac megrohadtt alattuk, pokróc pállott szét fölöttük. (- 190)

Vének véne Väinämöinen, időtlen idők tudósa népe mentésére méne, védelmére rossz varázstul, a halállal hadba szállva, kór-hadakkal harcra kelve. (- 196)

Fürdőházat felfűtötte, kövek halmait hevítve sok jófajta tiszta fával, folyóhordalék-hasábbal. Vízet hordott félhomállyal, vesszőt vágott szürkülettel, hajlós vesszőt vízbe vetve, lombos ágat áztatóba. (- 204)

Mézes gőzgomolyt hajított, forró gőzfelhőt röpített áttüzesedett kövekről, parázsló-piros lapokrul. Akkor száját szóra nyitva Istent kérte hő imával: „Jöjj e gőzgomolyba, Isten, eme forró féllegébe, gyógyítónak gyermekidhöz, nyugalmat szerezve nékik: szent sziporkákat lefűjva, szent salak hevét kioltva, fölöslegős hőt lehűtve, rossz forróságot kiűzve, hogy fiaidnak ne ártson, teremtményeid ne rontsa! (- 220)

„Az a víz, amit vetettem parázsló-piros kövekre, mint csurrantott méz csöpögjön, illatos italra válva, mézfolyóként folydogálva; gyűljön gyöngye márc tavacska szaunakályhánknek kövérül, fürdőház mohos falárul! (- 228)

„Nem bírnak velünk varázssal, nem ronthatnak még ragállyal Teremtőnknek terve ellen, Isten engedelme nélkül. Ha valaki rágná rajtunk, szava szájába szakadjon, ármánya torkán akadjon, szándoka dugába dőljön! (- 236)

„Ha elég erő magamban, nincsen Ukko úr fiában bajok békóit leverni, véget vetni rossz varázsnak: van elég erő Urunkban, egekén uralkodóban, fodorfelhők közt lakóban, világot igazgatóban. (- 244)

„Világnak ura, nagy Ukko, fejedelme féllegéknek! Szállj le hozzánk szükségünkben, hő imánkat meghallgatva, szabadíts e szenvedéstől, véget vess e vésznapoknak, babona-varázsolásnak, ránk imádkozott ragálnak! (- 252)

„Tüzes kardot adj kezembe, sziporkázó szablyaélet, hogy a rosszat ráncbaszédjem, gonoszásznak szárnyát szegiem, kínjainkat szélbe szórjam, gyötrelmeinket gyöpükre! (- 258)

„Oda küldöm kínjainkat, fájások fáját kivetve: szikla-barlang belsejébe, kőverembe-kőlyukakba, hogy kőhalmokat kínozzon, sziklaszálakat gyötörjön! Kő a kínokat nem érzi, sírni szírtnek nem szokása, nem tiltakozik, ha terhet méretlenül raknak rája. (- 268)

„Tuoni lánya, Kín-kisasszony, ki a kín-kövön megülve, hol három folyó fut össze s válik széjjel három ágra, fájásokat kín-kövekre öntve örölsz kín-malomban: gyűjtsd a gyötrelmet halomba, kék kövek közé szorítva, vagy örvénylő vízbe vetve, tengér mélyibe taszítsad, levegőtelen lukakba, naptul nem süttött üregbe! (- 280)

„Hogyha ennek sincs hatása: Kín-anyó, kőgyes nagy-asszony, Sérv-anyóka, kedves asszony, kérünk, látogass lakunkba, térj be, gyógyulást teremtve, édes enyhületet adva! Hogy a fájás messze fusson, szűnjön kórnak szaggatása, beteg békésen pihenjen, feküdjön baját feledve, nyavalyásnak nyugta légyen, keservesnek könnyülése! (- 292)

„Vesd a kínokat vödörbe, rezes vékába a rosszat, messze mēnj e bajszeméttel, messze fuss a fájdalommal: közepére Kínhalomnak, Fájdalomhēgynek fokára! Fájasokat főzd puhára aprócska cserépcsuporban, kiskörömn yi kondérokban, hüvelyk-ujjra húzhatókban! (- 302)

„Dombon kő vagy on középēn, kőben lyuk vagy on középēn, vésővel vagy on kivágva, fűróval vagy on kifűrva: abba kell a kint kotorni, fájásokat résbe rakni, gyōmni gyōtrelem nēmeit rossz napok rēkesztékēbe: túl nē élhessék az éjet, vesszenek el virradatra!” (- 312)

Vēnēk vēne Vāināmōinen, időtlen idők tudósa beteg részeket bekente, sebēket bebalzsamozta kilenc féle jó kenőccsel, nyolc fajta nēmēs olajjal. Száját akkor szóra nyitva, Istenhēz ígyen könyörgött: „Világnak ura, nagy Ukko, mēnnyeknek örök Őregje! Fēllegēt fakassz keletről, fél észak felől fehéret, délről duzzadó kövéret! Mézédēs vizet csēpēgtess gyógyírul gyōngēlkēdőknek, betegēknek balzsamául! (- 328)

„Sēmmit sēm tudok magamtul, csak ha Alkotóm akarja. Adjon Alkotónk malasztot, siessēn Urunk segédül azokhoz, akiket láttam, kire karjaim kitártam, kiket számmal szólogattam, kire lēlkēmet lehelltem. (- 336)

„Kit nēm érēk el kezemmel, Isten illesse kezével; kit ujjaim nēm tapintnak, tapintsa Terēmtōnk ujja! Égi ujjak ékēsebbek, Terēmtōnk tenyere lágyabb. (- 342)

„Igēdet idézzed, Isten, hallasd szózatod, Hatalmas, gyere gyógyítóerőddel! Add, hogy éjjel ép lēhessünk, áldd mēg békével napunkat! Fájdalom fejünk nē bántsa, testünk gyōtrelem nē gyūrje, nē szorongassa szívünket, mēghiúsuljon hatása, kicsorbuljon körme rajtunk, soha sēm mikor sē ártson, míg csak hold halad az égēn!” (- 354)

Vēnēk vēne Vāināmōinen, időtlen idők tudósa véget így vetett a bajnak, gyēngeségēket lēgyōzve, ravasz rontást messze-üzve, vajákos varázst lētörve. Kaleva honát halálbul, visszahozta végveszélybül. (- 362)

NEGYVENHATODIK ÉNĚK

*Pohjola banyája medvét küld Kalevala ellen.
A medve elejtése, a medvetor megünneplése.*

Mēnt a plētyka Pohjolába, híre szállt hideg hazába, hogy Väinölä már megéledt, Kalevalában kimásztak ama bájolás-bajokbul, különlegēs kórságokbul. (- 6)

Louhi, pohjolai asszony, Pohja foghíjas banyája fölhaborodott e hírre. Száját szóra is nyitotta: „Tudok tán egyéb tanácsot, még valami volt eszēmben: erdőbül medvét mēnesztēk, a vadonbul görbekarmút Väinölä vetéseire, Kaleva karámaira.” (- 16)

Medvét támasztott a torsrul, dúvadat a mély vadonbul Väinölä vetéseire, Kaleva gulyái ellen. (- 20)

Vénēk véne Väinämöinen kovács mūhelyébe mēne: „Ilmari komám-kovácsom! Kopját kéne most kivernēd, új hajítót, három élūt, réznyelet faragva rája! Mézevőre kéne mēnnēm, kincsesködmönre vadásznom, mert a mēnjeimet marja, kancáimba tēp a karma, nyomorgatja nyájaimat, jószágomat szét-szalasztja.” (- 32)

Kopját készített a mestēr, nēm volt nagy, nēm is kicsinke: középmeretūt kovácsolt; farkas volt hēgyére vésve, pēngéjére medve metszve, jávorszarvas járt alatta, csikó csēllēngētt fölötte, nēmēs vadrēn volt középēn. (- 40)

Hulldogált a hó a hétēn, földet vékonyan bevonta, mint az ősz birka gyapja, vagy a téli nyúl pihéje. Vēlte mostan Väinämöinen, tervēt szóval is kimondva: „Kerekēdik arra kedvem: Mētsolába kéne mēnnēm erdő-lányok látására, kék kötényēsēk körébe. (- 50)

„Válok népemtől vadonba, társaimtul társtalanba. Végy be, erdő, embērēdnek, társaságodba, Tapio! Segīts, hogy sikerrel járjak, erdő szépit mēgszērēzzem! (- 56)

„Mielikki, vadon virága, Tellervo, Tapio lánya! Tartsad kordában kutyádat, ēbedet kötözd erősen régi fenyves-fészērēhēz, tölglombos levélszínēhēz! (- 62)

„Bundácskám, vadon bogyója, mézes mackóm, labda-forma! Hogyha lépteimet hallod, észrevēsēd ērkēzēsēm, karmod karmantyúdba dugjad, agyarak ínēdbe rejtēd, nēhogy ēnbelēm botolva testēmet találja marni! (- 70)

„Gombolyagocskám-galambom, kedves mézevő barátom! Aludj zsēnge zombikosban, szikla-szálon szunnyadozva, lēngő lombok árnyékában, szálfenyők alatt szuszogva! Mézes mackóm, ott mēgūlhetsz, kényre-kedvre forgolódhatsz, mint fogoly-madár a fészkin, rejtēkēn űlő rucácska.” (- 80)

Vénēk véne Väinämöinen hallja: kaffognak kutyái, ēbei igēn ugatnak szūkszēmūnek udvarában, tōmpeorrúnak tanyáján. Száját szóra nyitva, mondta: „Azt hívēm, kakukk kiálta, kedves

kismadaram szöla. Bizony, n m kakukk kiálta, n m szívem madara sz la: hallám kedvesebb kutyámat, jel s jószágom ugatni ajtaján  regap nak, házatáján h r s h snek.” (- 94)

V n k véne V in m inen m zes mack j t m g lte, sely m gy t sz jjelsz dte, drága dunn it kidobta. Sz j t sz ra is nyitotta, maga mondta, f lfelelte: „T g d  ldalak, Ter mt , hála n k d,  , Hatalmas, hogy  j ndokod v hettem, elejthettem erdő szépit.” (- 104)

Kedves kincsét n z gette, sz j t sz ra is nyitotta: „Mack k m, arany  p ka, m zes mancsocsk m, galambom! N  l gy l neheztel ssel; veszt det n m  n okoztam. Magad pottyant l a mélybe, lombjaid közül kiesve, fagaty csk db l gurulva, feny bund db l kibújva. S kos  m  gy  szid ben, mikor b  vagon borulva! (- 116)

„Erdeink kicsiny kakukkja, aranybund j  bozontos! Hagyjad el ma régi házad, hideg n maradt tanyádat, ny rfalombba b jt lakásod, vessz b l fonott cs r ny d! Diadalutadra indulj, készülj, erdőnek királya, k nny  lábbal l p getve, kék harisnyában haladva, piciny pitvarod köréből, sz g ny s-sz k s szob dbul dali k dicső lakába, f ny s f rfit rsas gba! N m tartanak rosszul ottan, n m l sz s mmiben hi nyod:  d s mézet kapsz ebédre, italodul márcot mérnek, készülnek j vetel dre, vend g k l várva-várnak. (- 136)

„Ideje, hogy indulj végre ez  g nytelen tanyáról boltozatos büszke házba, szelem n s szép szobába! Csusszan  havon haladva, mint tavon a v z virága, mint gallyak között a mókus, lombr l-lombra l nged zve.” (- 144)

V n k véne V in m inen, id tlen idők dalosa zeneszóval járt a zöldben, hangs kon harson zva, b cs s vendégét vezetve, bozontos barátja mellett. Hangja hallatszott a házig, szelem n alá szűrődött. (- 152)

H z lakói fölfigyeltek, n m s h znak népe mondta: „Halljátok, hogy z ng a hangja, erdei dalos dan ja, f t yei feny r g nak, vadonban lak  l  nynak!” (- 158)

V n k véne V in m inen már az udvarát elérte. Jött elébe házanépe, tudakolta k rdve t le: „Aranyat adott a fenyves? Erd b l ezüst közelget? Vadon p nzmagot potyogtat, kincs került a r ngetegb l? Vajon a vadon királya medvével, hi zzal áldott, hogy oly vígan v ndoroltok, jókedvűen j d g lt k?” (- 170)

V n k véne V in m inen szóval mondta, f lfelelte: „Ver-s mmel vidrát sz r ztem,  g im rt adta Isten:  z rt v ndorlunk vidáman,  z rt olyan jó a kedvünk. (- 176)

„Ha hiúz, ha vidra volna! Ámde n m hiúz s  vidra: maga a vadon virága, jó az erdő  k ss ge, j d g l vadonnak véne, bongyorbund s drágasága. Vend g t k hogyha kedves, fogadjátok t rt kapukkal, ám ha olyan, kit kinéznek, kulcsra zárt kapukra lelj n!” (- 186)

Mondta erre minden embér, hírös háznép válaszolta:
„Hozott Isten hajlokunkba, mézes mackó, otthonunkba, tisztára
söpört tanyánkra, újra döngölt udvarunkba! (- 192)

„Életemben erre vágytam, kiskoromtól ezt kívántam, hogy
Tapio tülke zëngjën, sűrűségnek sítja szóljon, vadon kincse
vándoroljon, erdőnek ezüstje jöjjön udvarunk kicsiny körébe,
piciny portánk pitvarába. (- 200)

„Bízam, mint a boldog évben, mint a nyár jöttére, vártam,
mint a sikló sí a télre, mint a szán a szűzhavakra, mint meny-
asszony vőlegényre, párjára piros menyecske. (- 206)

„Este ablakban epedtem, reggel lécajtóban lestem, hetekig
a kert közében, hónapszám a ház tövében, télhosszat havas
mezőben. Porhivat jegesre álltam, jeget vízzé változtattam, vizet
szárazra tapostam, hol kavicsra, hol homokra, homokat termő-
talajra. Rágondoltam réggelente, mind azt forgattam fejemben:
mért nem jó a jó apóka, erdő kincse merre késik? Talán Észt-
országba tévedt, finnek földjeit mēgunva?” (- 222)

Vének véne Väinämöinen háza népit megkérdezte: „Ven-
dégünk hová vezessem, hova kísérem barátom? Poros padlásra
helyezzem, szemetős vacokra vessem?” (- 228)

„Mondta erre minden embér, hírös háznép válaszolta:
„Vendégünk oda vezessed, kedvesünk oda kíséred: szelemēnēs
szép szobába, gyönyörű tető terébe! Már az asztal mēgterítve,
rakva étellel-itallal, lētörölve minden lóca, szoba földje fēlsöpör-
ve; szüzlēányok szép ruhában, ülnek tiszta ünneplőben, finom,
ékēs főkötőben, földig érő hófehérben.” (- 242)

Vének véne Väinämöinen szólt a vendéghez eképpen:
„Mézēvöm, aranyadárka, gombolyagocskám-galambom! Még
valami hátra volna, egy keveset kéne mēnnēd. (- 248)

„Cihēlődjél hát, cukorka, szēdd a lábadat, szívecske, ban-
dukoljál, barna kapca, guruljál, bundás gatyácska cinēgecipők
nyomában, amerre csurik csipognak, szelemēnēs szép szobánk-
ba, gyönyörű tetőnk terébe! (- 256)

„Most vigyázzon minden asszony, hogy a nyáj nyugodt
maradjon, barmunk mēg nē bokrosodjon, kicsinyékben kár nē
essēn, mikor medve jó a házba, bozontos orrát bedugja. (- 262)

„Félre, kisfiúk-lēányok, tornácajtóból kitérni, mikor hős
hatol a házba, asztal főhelyére férfi! (- 266)

„Vadon véne, szép öregje, erdőnek gyönyörű gyöngye! Nē
rēttēgj a nōcseléditől, sosē félj fonott fejektől! Asszonyok sē
aggasszanak, mēgannyi hurkás harisnya! Ahány asszony lēs a
házban, mind korlát mögé kerüljön jövetére jó vitéznek, léptére
dērēk legénynek!” (- 276)

Szóla végül Väinämöinen: „Hát Isten hozott minálunk, a
mi hírös hajlokunkba, szelemēnēs szép szobánkba! Hol helyēz-
zem el galambom, szőrös szépségēm hol üljön?” (- 282)

Mondta erre minden ember: „Tessék-tessék csak belépni! Oda kíséred a kedvest, madaracskádat megülni: főhelyre, fenyőfapadra, vasveretű lócvégre! Hadd túrjunk a bundájába, szőrit hadd végyük szemügre!” (- 290)

„Në vëdd rossznévën, galambom, mézëvő, në vëdd szívedre, hogyha most bundádba túrva szörödet szemügre vesszük! Bongyor bundád megbécsüljük, szörödet nem arra szánjuk: cemëndéknek condrájául, rosszfélék ruházataul.” (- 298)

Vén Väinämöinen eközben medvebőrt lebontogatva, pajta padlására tette, húsát még fazékba hányta, aranyozott rézfazékba, vörösrézfenekű üstbe. (- 304)

Lángban lógtak már az üstök, a fazékok tűzön forrtak, teletöltve, megpúpozva, húsdaraboktól dagadva. Sót is szórtak rá marékka, amit messziről szereztek, Szászországból szállítottak, Fehér-tenger tájairól, Suolasalmin át evezve, hullámok fölött hajózva. (- 314)

Már a hús puhára főve, üst a lángokról levéve. Odakísérték a kincsük, fölrakták fenyőrigójuk hosszú asztal főhelyére, arany tányérokba töltve, hogy a márcot megköstölje, orrát árpasörbe mártsa. (- 322)

Fenyőfából volt az asztal, az edények rézből öntve, ezüsből evőkalánok, minden kés arannyal ékes, minden csésze csordulásig, minden tál magasra töltve erdő kedves kincseivel, aranyos ajándokával. (- 330)

Vének véne Väinämöinen száját akkor szóra nyitja: „Málok kincsös mellű véne, Tapio-tanya királya Mézes Metsola nenője, erdei erős menyecske! Tapiónak tiszta sarja, rézfővegés tiszta férfi! Tellervo, Tapio lánya! És ti mind: Tapio népe! Jertek jószágatok torába, loncsos bunda lagzijába! Bőviben vagyunk javaknak, van mit enni, van mit inni, magunk részit is megenni, vendégeket is fogadni.” (- 346)

Kezdték kérdezgetni tőle, nemës népe faggatózni: „Mondd, mi volt a medve múltja, kincsös ködmön származása? Tán született szalmaágyon, termett szauna szögletében?” (- 352)

Vének véne Väinämöinen szóval mondta, elmesélte: „Nem született szalmaágyon, sëm pajtában pelyvaágyon. Onnan származik a szentëm, ott termett a mézes mancsú: hold hajában, nap nyakában, hétsillagok csarnokában, lënge lányoknak körében, természetündérékében. (- 362)

„Volt egy lány, a mennyet járta, égnek köldökét kerülte fëllegék fölött lebegve, mennynek mézsgyéin haladva hupikék harisnyaszárban, cifra leffentyűs cipőben, kezében gyapjúkosárral, hónalatt egy véka szörrel. Gyapjat hullámokra hányta, szórt a víz színére szórt. Szellő szöszmötölt a szörrel, lebegtette lágy lehellet, ringatta finom fuvallat, hullám partra hajtogatta, virágos ölü vadonba, mézes félsziget fokára. (- 378)

„Mielikki, vadon mamája, tapiolai nagyasszony vízből azt a szösz kiszedte, finom gyapjat összegyűjtve. (- 382)

„Fürge ujjal formálgatta, gondosan bebugyolálva kerekded juharkosárba, puha bölcső belsejébe. Vonta pólyapántlikáit, arany szallagját szerelte legéslegszívósabb ágra, terebélyes lomb tövére. (- 390)

„Apróságát ápolgatta, kisbubácskáját bécézte bóbítás fenyőbokorban, sziromernyős szálfa mellett. Ott gyarapodott a gyermek, kincses ködmönébe hívva, virágos vadon szívében, boldog erdő belsejében. (- 398)

„Formás fickó lett belőle, tökéletes termetével: kurta lába, lomha térde, gömbölyű-pufók pofája, nagy feje, okos kis orra, bodorodó barna szőre. Hanem volt egy kis hibája: nem volt még foga, sē karma. (- 406)

„Mielikki, vadon mamája morfondírozott magában: ‘Keríthetnék néki körmöt, felszerélhetném fogakkal, csak nē élne vissza véle, nē vetemédne gonoszra!’ (- 412)

„Mëgesküdtött most a medve, térdin Erdő Asszonyának, igaz Istennek ígérve, fogadva Világ Urának, hogy fejét nem adja rosszra, magát bűnre nem bocsátja. (- 418)

„Mielikki, vadon mamája, tündére Tapiolának futott is fogat szerezni, körmöcskéket kérgetni berkényebokor gallyátul, borókabokor tövétül, göcsörtös-göbös gyökértül, mézgas, csontkemény facsonktul: karmot nem kapott azoktul, nem talált fogat fiának. (- 428)

„Roppant szálfa állt a rétén, hatalmas fenyő a halmon; egyikén ezüstgallyacska, aranyága volt amannak. Azt a tündérkéz lētörte, karmot készített belőle, csontkemény fogat csinálva, ültette üres ínyébe. (- 436)

„Gyermekét eleresztette, kedvencét világba küldte: lápon láboljon magában, csörtessē csalitosokban, szaladgáljon erdőszélēn, mászkáljon füves mezőkön. Külön lēlkére kötötte: mindig békében maradjon, vidám szívvel vándoroljon, élje életét örömben, irtásföldön, ingoványban, távol minden táncterektül; nyárhosszat harisnya nélkül, csatangolva csizma nélkül, rossz időben rejtēkēzve, télidőben bóbiskolva zelnicés tanya zugában, fenyőfagyökérszobában, borókabokor tövében, öt bekeccsel béborítva, nyolc gubába göngyölítve. (- 458)

„Éppen ott került kezembe, el is ejtöttem ezúttal.” (- 460)

Fiatalok faggatóztak, vénemberek vélekēdtek: „Hogy fogadott bé a fenyves? Hozzátok hajolt-ē kedve, kēgye erdei királynak, Tapiónak indulatja, hogy a kedvencét kiadta, megvált mézes magzatátul? Kaptátok-ē kopjavēgre, vagy nyilat belēbocsátva?” (- 470)

Vének véne Väinämöinen szóval mondta, fölfelelte: „Jól fogadott bé a fenyves, hozzánk is hajolt a kedve, kēgye erdei királynak, Tapiónak indulatja. (- 476)

„Mielikki, vadon mamája, Tellervo, Tapio lánya, szépségēs vadon-virága, rēngetegnek csöpp cselēdje maga mēnt utat mutatni, rovásokat fába vēsni, út mellēkit mēgjelölēni, vāndor-

lásomat vezetni. Rovátkákat fába róva, más jeleket hátrahagyva vitt a mackó ajtajához, partjaira pénz-szigetnek. (- 488)

„Ilyenképpen célhoz érve, végre meglelvén a házat, nem került sor kopjaharcra, sém nyilas nyomakodásra: magátul esett a mélybe, lészédülve lombos ágrul. Mëgsérült a mellecsontja, hasába tuskék hatoltak.” (- 496)

Hozzáfűzte még ezékhöz, folytatta ezen szavakkal: „Mac-kócskám, arany madaram, egyetlen bëcsës barátom! Nyújtsd ide finom fejköd, në sajnáld fogad sövényit, hullasd ritka rácsaidat, állkapcádat nagyra nyitva! Në vëdd rossznévën, ha köztünk valami erőszak esne: koponyáknak koppanása, fogak-csontok csattogása. (- 508)

„Vëszëm orrát most a vénnek, hogy saját orrom segítse; nëm harácsolom hiába, nëm magam mulatságára. (- 512)

„Vëszëm most fülét a vénnek, hogy saját fülem segítse; nëm harácsolom hiába, nëm magam mulatságára. (- 516)

„Vëszëm most szëmét a vénnek, hogy saját szëmëm segítse; nëm harácsolom hiába, nëm magam mulatságára. (- 520)

„Vëszëm homlokát a vénnek, hogy homlokomat segítse; nëm harácsolom hiába, nëm magam mulatságára. (- 524)

„Vëszëm orcáját a vénnek, hogy saját orcám segítse; nëm harácsolom hiába, nëm magam mulatságára. (- 528)

„Vëszëm nyelvét most a vénnek: saját nyelvemet segítse; nëm harácsolom hiába, nëm magam mulatságára. (- 532)

„Azt mondanám most legénynek, vallanám dërék vitéznek, ki a kapsait kioldja, kifeszëgeti fogait iszonyú acél-ínyébül, vasmarokkal mëgragadva.” (- 538)

Nëm akadott más azonban, nëm volt oly vitéz közöttük. Maga szëdte szét a csontot, állkapcáit szëtfeszítve, csontos tér-deire téve, vasmarokkal mëgragadva. (- 544)

Fogait kiszëdve végül szóval mondta, fölfelelte: „Arany-alma, erdó véne, vadonnak gyönyörű gyöngye! Most lëszën mëgint mënésëd, újra útra kéne kelnëd, elhagynod szükös szobánkat, ezt a törpe kis tanyánkat, költöznöd elökelöbbe, szellösb-szëlësebb lakásba. (- 554)

„Vándorolj tehát, virágom, kedves kincsëm, lépëgetve, disznaink nyomát dagasztva, malackörmöket követve, bozótos halomra hágva, magas hëgy felé haladva, föl a sűrű szálfenyök-höz, túlevelek tengërébe. Ott lëszën csak jó lakásod, kedvedre-való világod: lágy kolompszó hat füledbe, csëngettyük csilingë-lése.” (- 566)

Vënëk véne Väinämöinen onnan végül visszatére. Fiatal sereg fogadta, nëmës népe kërdezgette: „Hírës zsákmányod hová lett, hol vesztëtted el vadadat? Tán a tó jegëre tëtted, hó-halomba rëkkentëtted, süllyesztëd mocsár sarába, temetted fekete földbe?” (- 576)

Vënëk véne Väinämöinen szóval mondta, fölfelelte: „Nëm tëttem a tó jegëre, nëm rejtëttem hóhalomba, húzkodni kopó-

kutyáknak, madaraknak marcangolni. Nëm sülylesztettem a sárba, nëm ástam fekete földbe, hogy a hangyanép kopassza, férgek bújjanak beléje. (- 586)

„Odavitem én vadamat, pompás prédámat vezetem: hátára aranyhalomnak, rënetegnek rézhëgyére. Föltettem ëgy tiszta fára, sűrű lombú szálfenyőre, annak legszëbbik gallyára, terebélyës lomb tövébe: arrajárokna javára, csámborgók csodálatára. (- 596)

„Foggal fordítám keletnek, szëmit szélirányba téve; nëm a fának leghëgyére, mert ha leghëgyére tűzöm, szél fuvása szétzilálja, helybenhagyja ősz vihara; nëm lógattam lënti ágra, mert ha lënti ágon lógna, elérné a disznók orra, agyaruk beléakadna.” (- 606)

Vénëk véne Väinämöinen most mëgint dalolni kezdett, jelës napjuknak javára, drága ünnepük díszére. (- 610)

Száját szóra is nyitotta, maga mondta-mondogatta: „Világíts, fenyőfáklya, versmondónak tarts világot, mert versëlni volna kedvem, szájam szólni szeretne.” (- 616)

Dalolt hát, dalát kísërve, muzsikájával mulatva. Szóla végre verse végén, maga mondta, fölfelelte: „Másszor is mëgadjad, Isten, erös Alkotónk, mëgengedd, hogy szívünk szërint vigadjunk, idővel mëgint mulassunk vén legénynek lagzijában, torzonborz apó torában! (- 626)

„Mindig is mëgadjad, Isten, erös Alkotónk, akarjad: jelekkel jegyëzd utunkat, rovátkákat rój a fákba vitézeidet vezetni, seregeidnek segédül. (- 632)

„Mindíg is mëgadjad, Isten, erös Alkotónk, akarjad: hogy Tapio harsonázzon, vadász sípja visszhangozzon szërény szërüs-kertjeinkben, közelében kis tanyáknak. (- 638)

„Muzsikálhassak naponta, mulatozva mindën este szülöföldem szép határin, Suomi szépsëgës mezőin, ipërëdő ifjúságnak, növekëdő nemzedéknek.” (- 644)

NEGYVENHETEDIK ÉNĚK

*A nap, a hold és a tűz elrablása.
Az égből hullott tűzfióka.*

Vének véne Väinämöinen, húros hangszērén zenélve, csak dalolt, dalát kísérve, muzsikálgatott magában. (- 4)

Hangja hallott hold lakáig, sőt a napnak sátoráig. Hold a házából kilépve, ült egy görbe nyír gallyára; sátrából a nap kijöve szállt egy szálfenyő hēgyére. Onnan hallgatták a hangszért, örömēnkét öregnek. (- 12)

Louhi, pohjolai asszony, Pohja foghíjas banyája, ott a napra csak lēcsapva, holdat is kezébe kapva – holdat görbe nyír gallyárul, napot szálfenyő hēgyérül – hurcolta hideg honába, pusztá Pohjolába vitte. (- 20)

Holdat mély homályba dugta, tarkabarka kőbe tette, nap-sugarat vaksötétbe, acélhēgy alá helyezte. Mēgmondta nekik keményen: „Innen nincs szabadulástok, föl nēm hág a hold az égre, nincsen addig nap sūtése, míg magam ki nēm bocsátlak, nēm jövök magam kihozni kilenc csődörömre kapva, egy kancának ellésére.” (- 32)

Hogy a holdat elrabolta, napnak fényt is befogta Pohja kőhēgye hasába, barlangjának belsejébe, a tüzet tulajdonába, Väinölä-bül messze vitte: kis tanyáik tüztelenre, változtak világtalanra. (- 40)

Örök éj övezte őket, senyvedtek szuroksötétben. Éj vala Kalevalában, viskóiban Väinölä-nek, éj az égben is magában, Ukko úrnak udvarában. (- 46)

Bajos tüztelen topogni, világtalanul vesződni: elkeserēdik az embēr, maga Ukko is mēgunja. (- 50)

Világnak ura, nagy Ukko, maga mēnnyek alkotója furcsálani fogta végül. Tanakodott-tépelődött, hogy mi állt a hold elébe, nap fényét mi fogja vissza; mért nincs hold az éji égēn, mért nincs nappal nap sūtése. (- 58)

Fēlhőfodrokon haladva, mēnnynek mēzsgyéit tapodva – lábain hímēs harisnya, cifra leffentyūs cipellő – kerekēdett holdkeresni, nyájas napsugár nyomába. Hanēm a holdra mégsē bukkant, napkorongot nēm találta. (- 66)

Tüzet Ukko tud csiholni: lángot lobbantott az égre tüzes kardjának vasával, sziporkázó szablyaéllal; tüzet körmire kapatta, ízeire illesztette magas mēnnyeknek határin, fōnn a csillagcsarnokokban. (- 74)

Mēgvolt magva már a tűznek. Azt a tűzfiókát fogta, arany-tarsolyába tette, ezüstpólyába pakolta. Égi pēsztónkára bízta, elringatni légi lányra, hogy belőle holdvilágot mēg egy új napot neveljēn. (- 82)

Szélös fellegek szegélyin, határán hatalmas égnek ringatta a lány a lángot, tenyérrel tüzet löködte aranybölcső belsejében, ezüst pólyapántlikákon. (- 88)

Az ezüstgöndör görnyedt, aranybölcső csengött-bongott, fellegek-egek feszültek, mennyezetek meghajoltak tűzbabataszajgatásban, lángfióka-léngetésben. (- 94)

Ringatta a lány a lángot, tenyérrel tüzet taszajtvá, ujjbogyeivel bécézve, két kezével ápolgatva. Tűz kihullt balog kezéből, ujjai közül kiugrott, míg forgatta két kezében, ujjbogyeivel bécézte. (- 102)

Most a mennyek meghasadtak, égre ablakok lukadtak: tüzes szikra csak kiszökkent, kipattant piros parazsa; egekön kérésztül esve, fellegekből földre hullva, kilenc égén átröpülve, tarka boltján hat tetőnek. (- 110)

Szóla akkor Väinämöinen: „Ilmari komám-kovácsom! Még kellene nézni mostan, közelebbről kéne látni, micsoda tűzecske támadt, milyen lángnak lobbanása, magas mennynek ablakából hanyatt-homlok földre hullva. Hátha holdacska lehetne, vagy nétalántán napocska.” (- 120)

Ketten fölkerelkedének. Tépelődtek lépégetve, hogy oda hogyan találnak, közelébe mint kerülnek földrehullott tűz helyének, égből villanó világnak. (- 126)

Jókora folyóhoz értek, talán tengér is lehetne. Vének véne Väinämöinen kezde csónakot csinálni, fenyőfák alatt faragni. Maga Ilmarinen mester evezőt farag fenyőből, ladikhajtó két lapátot. (- 134)

Végül elkészült a csónak, rajta villák és lapátok. Mente rögtön vízre véle, egyenletesen evezve, Néva nagy vizét bejárva, földnyelvek között kígyózva. (- 140)

Ilmatar, egek leánya, természetündérnek anyja maga mendedélt elébük, szólva nekik ily szavakkal: „Kik vagytok, derék vitézek, mondjátok, minek neveznek!” (- 146)

Vén Väinämöinen felelte: „Vagyunk vándora vizeknek, én, a vénebb, Väinämöinen, ez még itten Ilmarinen. Árudd el te is kiléted, nemzetségéd megnevezve!” (- 152)

Erre így felelt az asszony: „Vagyok anyja asszonyoknak, égi nőszemélyek éke, mindének szűzen szülője. Őt nő nászruhája rajtam, hat menyasszony büszke bája. Hova mentek hát, legények, messze földön mit kerestek?” (- 160)

Vének véne Väinämöinen kérdésére válaszolta: „Ki talált tűzünk aludni, hamvaiba holt a lángunk. Tűztelenségben topogtunk, sokáig sötétben ültünk. Most hát föltettük magunkban, hogy meglegljük azt a lángot, mely imént esett az égből, földre hullt a fellegekből.” (- 170)

Szólt az asszony ily szavakkal, válaszát így adta vissza: „Tűzről tudnotok sē kéne, lángot látni sēm tanácsos! Tett a tűz gonoszt életet, sē szēri, sē száma annak! Csak kiszökkent egy sziporka, piros pólyácska kipottyant Isten alkotta világból, Ukko

úr ütötte lángbul, magas mēnnyekbőľ ľehullva, ěkēs ěgēn át-rēpűlve, kormos kēmēnyēn kērēsztűľ, szelemēnēn átszaladva tanyájára Tuuri úrnak, Palvoinen palotájába. (- 186)

„Alighogy bemēnt a házba, tanyájára Tuuri úrnak, rōgtōn rosszalkodni kezdētt, gonosz csínyěket mívelni: ľyányok mejjit mēgharapta, csēcsbimbőjukat ľěcsipte, fiaiknak tērdit tōrte, bácsi bajsztát mēgpērzsēlte. (- 194)

„Bőľcsőbēľi kisbabával űlt az anyja-szoptatója: rōgtōn rájuk szállt a szikra, garázda gonoszkodásra: baba bőľcsőjēben ěgētt, anyja melle is mēgēgētt. Kisgyerěk Manába mēne, Tuone-lába tērt szēgēnyke; mēg volt írva már a sorsa, elhatározva halála kőnjával piros parázsnak, tūzlángoknak tēngērēben. (- 206)

„Már tōbbet tudott az anyja: nēm is mēne ő Manába, mert tudott tūzet ěgēzni, bájoló bilincsbe verni, varrótű fokába fűzni, fejszēnek fokába űtni, csákánynak csővēbe dugni, szikrát szántófőldre szőrni.” (- 214)

Vēněk vēne Vāināmōinen most az asszonyt mēgkērdēzte: „Onnan merre mēnt a szikra, a sziporka merre szállott szántójáról Tuuri úrnak? Vízre mēne vagy vadonba?” (- 220)

Asszony arra válaszulva, szóval mondta, fōľfelelte: „Továbbállt arról a helyrōľ, onnan messzebb szállt a szikra, mindēnűtt mezőket dűlva, lápot-főldet fēlpērzsēlve. Magát végűľ vízbe větte, Alue tavába tērve: vize majdnēm lángra lobbant, tūzes szikra szállt belőľe. (- 230)

„Nyáridőben három ězben, őszī ějszakán kilencszēr fōľforrott a fák hēgyēig, partjai fōľē kicsapva tūznek tomboló dűhētűľ, forró-fēktelen hevētűľ. (- 236)

„Halát szárazfőldre forrta, sűgērit sívó homokra. Halak bambán bāmulának, sűgērěk sopánkodának, hogy már hol ľēsžēn lakásuk. Sűgēr kamráit siratta, halak házukērt zokogtak, kárász váráērt kesergētt. (- 244)

„Hajlotthátű hal mēgindult, sűgēr tūz-keresni mēne, ám hiába hajkurászta. Másodszor a márna mēne: az mēglelte ěs ľēnyelte, tūzfiút hasába tōmtē. (- 250)

„Visszatērt a víz a tōba, ľēsžállván szokott színēre, régi rēndēs nyughelyēre, nyári napkeltēt sē várva. (- 254)

„Pár nap múlva, nēm sokára ľōn nyőgēse tūznyelőnek, mohónak keserves kőnja, gyomrának győtōrtetēse. (- 258)

„Vergődött a vízben ěgyre, erre úszva, majd amarra, pisztrángtermő partviděkre, jó lazacelő helyekre, ězēr fēľsziget fokára, száz szigetnek szőgletēbe. Mindēn fōľdfok úgy fogadta, mindēn szirt ězēn szavakkal: ‘Nēm ľēsžēn e langy vizekben, Alue avas tavában nyomorult hal elnyelője, elgyőtōrtnek fōľfalója, tūzmarástul mēgmentője, szenvedēse szűntetője.’ (- 272)

„Hallja ězt a tarka harcsa: azt a márnát csak bekapta. Pár nap múlva, nēm sokára ľōn nyőgēse tūznyelőnek, mohónak keserves kőnja, gyomrának győtōrtetēse. (- 278)

„Vergődött a vízben egyre, erre úszva, majd amarra, lazacok lelőhelyére, halasgödrök hajlatába, ezer földnyelvnek fokára, száz szigetnek szögletébe. Minden földfok úgy fogadta, minden szirt ezen szavakkal: ‘Nëm lészën e langy vizekben, Alue avas tavában halódónak habzsolója, elgyötörtnek fölfalója, tüztől martnak megmentője, szenvedése szüntetője.’ (- 292)

„Csuka éppen ott csatangolt, tarka harcsát csak bekapta. Pár nap múlva, nemsokára lön nyögése tűznyelőnek, mohónak keserves kínja, gyomrának gyötörtetése. (- 298)

„Vergődött a vízben egyre, erre úszva, majd amarra, sirályos sekélyésékbe, szárcsaszirték szögletébe, ezer földnyelvnek fokára, száz szigetnek hajlatába. Minden földfok úgy fogadta, minden szirt ezen szavakkal: ‘Nëm lészën e langy vizekben, Alue avas tavában nyomorultnak elnyelője, elgyötörtnek fölfalója, tűzmarástul megmentője, szenvedése szüntetője.’” (- 312)

Vénék véne Väinämöinen még az Ilmarinen mestër hálót fontak hán csfonálbul, borókagallyat bogozva, lágyítgatva füz levében, kecskefüzzel körbefonva. (- 318)

Vénék véne Väinämöinen nököt hálóhúzni küldte. Mënt is mindenik mënyecske, húgok-nővérék halásztak. Eveztek-evickélődtek szitról-szirtre, fokrul fokra, lazacos kövek közében, márnás martok hajlatában, barna nádban bódorogva, sűrű sásban sürgölődve. (- 328)

Bajmolódtak-botladoztak ténfërégve-tántorogva; vetették fonák felërül, húzva hálójuk visszarul: csak halukra nëm találtak, mëlyért vágyva vërsënyëztek. (- 334)

Most fivërék szálltak vízre, hálóhúzni fërfinépek. Húztak-vontak és vetettek, kerítették és kavartak szirt alatt, öböl ölében, Kaleva köves vizében, ám halukra nëm találtak, mëlyre minden várva-vártak: csak nëm jött csupasz csukájuk langy vizébül lágy öbölnek tótükörnek fëlszínére. Ritka háló – kis halakra. (- 346)

Halak is hiába rítottak: csuka mondta más csukának, márna kérdëzte kesëgtül, lazacok egymásra lesve: „Hírës hösök tán kihaltak, kivesëzt Kaleva népe, lënfonál-gyalom fonói, értői halászhuroknak, zurbolófa forgatói, hadarói hosszú rúdnak?” (- 356)

Mëghallotta Väinämöinen, szóval mondta, fëlfelelte: „Nëm haltak ki még a hösök, él Kaleva értő népe. Egy ha mëghal, ket-tő támad, kinek jobb a zurbolója, rúdja hosszabb egy arasszal, gyalma két-olyan këgyetlen.” (- 364)

NEGYVENNYOLCADIK ÉNĖK

A tűz visszaszöszése a tűznyelő hal hasából.

A lön és a hálófonás meséje.

Varázsígék égési sebökre.

Vénök véne Väinämöinen, időtlen idők tudósa azt fontolgatta fejében, végezetül tervbe vette: hálót lönbül kéne kötni, száz szeműre kéne szabni. (- 6)

Száját szóra is nyitotta, maga mondta-mondogatta: „Vaj ki lesz a lön vetője, lönmezőnek mívelője, hogy a hálót megfonhassam, százerős szeműt csináljak halálra ítélt halamnak, ama tűznyelő csukának?” (- 14)

Talpalatnyi térre letek, égetetlen ép darabra, méretlen mocsármezőben, két fatörzs közötti földön. (- 18)

Gyökerek között kutatva apró lönmagokra letek: Tuoni férge tette félre, titkos rejtékébe rakva. (- 22)

Volt ott egy halom hamucska, száraz porbul csak parányi, hol elégett egy hajócska, csak a csonkjai maradtak. Lönmagot oda vetettek, hamuba ekét hasítva, Alue vize vidékin, agyagos-rögös talajba. (- 30)

Kikelt egy kicsiny palánta, szapora-szívós növényke: elbokrosodott égyetlen nyúlfaroknyi nyári éjén. (- 34)

Este későn elvetettek, holdvilágnál szántogattak, éggyezgettek-fattyazgattak, gyomlálgatva-gyámolítva, kinyűtték kemény marokkal, gorombán gerebénözve. (- 40)

Vitték aztán áztatóba, megáztatva-mégpuhítva, majd hamarosan kiszödvö, szétzilálva-szárogatva. (- 44)

Gyorsan behordták a házba, kemény kérgesét kiverni, tapogatva és tilolva, csépölgetve-csapkolódva. (- 48)

Fösülgették fürge ujjal, kora hajnalban kefélve, majd csévére fölcavarva, pörgő orsóra pödörve égyetlenegy nyári éjén, két napocskával kitoldva. (- 54)

A fonáshoz lányok fogtak, fonalukat tübe füzve, közben férfiak kötöztek, háló hurkait bogozva. (- 58)

Vígan vándorolt a tűjük, körbe-körbe, visszaérve, hogy a háló elkészüljön, ellátva kötélkerettel égyetlenegy nyári éjén, de még éjfelet sém érve. (- 64)

Már a háló készre kötve, szémei, kötélkeretje; százölnyire száll a mélye, hétszáz ölnyi szárnysegélye; kósúlyok réákötözve, faúszói felszörölve. (- 70)

Hálóhúzni ifjak möntek, vénök otthon várakoztak: lesz-é részük hát a halban, mélyre vörsöngve vadásztak. (- 74)

Húztak-vontak, húzogattak, kotorásztak és kavartak, végigvontatták a vízön, meghúzták haránt-irányban. Kaptak is halat keveset, kidobnivaló keszegét, csupacsont sügörseregét,

keserű húsú halakat; egy halat hiába vártak: kiért gyártották a gyalmot. (- 84)

Szóla végre Väinämöinen: „Ilmari komám-kovácsom! Immár induljuk mi ketten halászhálónkat kivetni!” (- 88)

Most hát ketten keltek útra, hálójukat vízre vetve. Vitték egyik szárnyaszélit távoli sziget terére, vitték másik szárnyaszélit messzi földnyelvnek fokára, vontatókötelük végét vén Väinönek réve fogta. (- 96)

Erégettek és vetettek, huzakodtak-húzogattak. Fogtak is halat halommal: sügérket sógorostul, pisztrángokat pásztorostul, keszegét, kövér lazacot, mindent, mit vizek teremnek, azt az egy halat kivéve, kiért gyártották a gyalmot, hálóhurkokat kötöttek. (- 106)

Akkor Väinölä-nek véne szárnyszegélyeit kitoldta, szélről folytatta fonállal, száz ölre szabott szemékkal, hétszáz ölnyi új kötéllel. Száját szóra is nyitotta: „Vigyük hálónk mély vizekre, távolabbi tengerekre, vonjuk végig új vizekén, halászni való helyekén!” (- 120)

Vének véne Väinämöinen idézte varázsimáit: „Vellamo, vizek mamája, nádköpanyegős nagyasszony! Hajlandó vagy-e cserélni, váltani velem ruhádat? Neked lengő nád az inged, vízfodorbul van palástod, szél-lányoknak szövése, vízi tündérek tévése: tiszta gyolcsot kapsz cserébe, lénbül szőtt patyolatingét; Hold kisasszonya kötötte, fényes Nap lánya fonta. (- 134)

„Ahto, kék habok királya, ura száz halasgödörnek! Ötöles fustélyt faragva, vágva hétöles husángot, verj a vízén végig véle, tengér mélyit félkavarva, halak hordáit riassza, vizek nyájait vezessed húzóhálónk hurkaira, szémeire százölesnek, hal-lelőhelyek lakábul, lazac-bújtató lukakbul, kék tengérnek köldökérül, komor mélyek kútjaibul, napsugártalan sötétrül, fövény nélküli fenékrül!” (- 150)

Kélt a tengérbül kisembér, hős a hullámok honábul. Tó tükrén megállva mondta, száját ily szavakra nyitva: „Van-e szükség zurbolóra, hosszú vesszővel verőre?” (- 156)

Vének véne Väinämöinen így felelt neki szavára: „Van szükségünk zurbolóra, hosszú vesszővel verőre.” (- 160)

Hát az a hüvelyknyi embér tépött egy fenyőt tövestül, hosszú szálfenyőt szakítva, követ kötve rá sulyoknak. Akkor kérdőzgetni kezdte: „Kavarjam egész erőmbül, vállból verjem-e keményen, vagy csak képesint kavarjam?” (- 168)

Vének véne Väinämöinen szóval mondta, fölfelelte: „Ha csak képesint kavarod, akkor sém kevés a dolgod.” (- 172)

Hát az a hüvelyknyi embér zurbolni-zavarni kezdett, csak úgy képesint kavarta, halaknak hadát riasztva húzóháló hurkaira, szémeire százölesnek. (- 178)

A kovács evezni kezdett, vén Väinämöinen pediglen közben gyalrát gyűjtögette, húzóhálót hajtogatta. Száját szóra is nyitotta: „Most akadt halunk halommal húzóhálónk hurkaira, szémeire százölesnek!” (- 186)

Hálóbul halat kirázva, kibogozgatva-kiszédve, dobták Väinö csónakába. Benne volt a hal bizonynyal, kiért gyártották a gyalmot, hálóhurkokat kötöztek. (- 192)

Vének véne Väinämöinen hajóját a partra hajtva, kormányozta kék öbölbe, piros palló oldalához. Halak halmát válogatva, szálkás zsákmányát zilálva csak rábukkant a csukára, melyet oly nagyon kerestek. (- 200)

Vének véne Väinämöinen tanakodott-tépelődött: „Merjem-é marokra fogni csak úgy vassal vértézetlen, kőkesztyűtlen kezemmel, rezes karvédőt sē kötve?” (- 206)

Napfia figyelt szavára, maga mondta, fölfelelte: „Fölhasítanám haladat, merném én marokra fogni, kése volna csak kezemben nagyságos apámuramnak!” (- 212)

Kés kerekedett az égből, penge pördült fellegekbul, arannyal-ezüsttel ékēs, dörékára Napfiának. (- 216)

Dalia fia a Napnak késit akkor kézbe kapta, hal hasát hasítva véle, száját is kiszélésítve. Hát a nagy csuka hasából kibukkant a barna harcsa, barna harcsának hasából az a síkos mellű márna. (- 224)

Maréna hasát hasítva, benne kék batyut találtak hal belének hajlatában, harmadik hurok tövében. (- 228)

Azt a kék batyut kibontva, kék batyunak belsejébül piros pólya csak kipottyant; piros pólyát bontogatva piros pólya belsejében szunnyadott a szép sziporka, mely az égből ért a földre, fellegekēn átfuródva, nyolc égből alányilazva, kilenc rétegen keresztül. (- 238)

Míg Väinämöinen tűnődött, hogy miként vigye magával tüztelen tanyák zugába, homály-ülte házikókba, a sziporka csak kiszökkent Napfia balog kezébül, Väinö bajsztát megpörkölte, kovácsét különösképpen, orcáit is helybenhagyva, kezeit körülharapva. (- 248)

Aztán mēnt, amerre látott, Alue tavát taposva, borókásokban bolyongva: égték a borókabokrok. Fölzaladt a fenyvesékbe: fenyőerdőt felpérzsélte; majd még távolabb loholva Pohja pusztáit tarolta, Salo szélin átszaladva, Karjalát körülkerülve. (- 258)

Vének véne Väinämöinen maga mēndégelt utána. Vándorolt a mély vadonban, nyomában nyakas tüzének. Valahára megtalálta két fatörzs között lapulva, égertönk alatt tanyázva, reves tőke rejtékében. (- 266)

Vének véne Väinämöinen szóval mondta, fölfelelte: „Ó, tē istenadta szikra, ajándéka Alkotónknak! Oktalan ononsz előlem, céltalanul messze mēnve: jobb lēs nékēd visszajōni kōves kályha belsejēbe, ott piros parázsra válva élő szēnnē színēsēdni.

Nappal megléhetsz magadban, tűzifában szunnyadozva, éjnek évadján lapulhatsz aranyos bődönbe bújva.” (- 280)

Tűzfiút fülön ragadva tüzes taplójába tette, nyírfán nőtt kemény gubóba, rézfazék öblébe rejtve. Tüzes taplóját fazékban, hazavitte nyírfahéjon párás félsziget fokára, szélire ködös szigetnek, tanyákat melegre fűtve, viskóknak világot adva. (- 290)

Maga Ilmarinen mestér fejvesztve futott a tóba, vergődött egy vízi kőre, parti sziklaszirtre ülve, menekülve mardosástul, tűz okozta fájdalomtul. (- 296)

Varázsverseit idézte, tűz erejét engesztelve. Száját szóra is nyitotta, maga mondta-mondogatta: „Ó, Tűz, Ég áldása-átka, Nap nemzette égi szikra! Mondd, mi csábított a rosszra, hogy az arcomat harapjad, oldalamat ostorozzad, testemet agyongyötörjed? (- 306)

„Lángra hatnom mint lehetne, mint szélidítsem magamhoz, hogy ne kínozzon kényetlen, mértéktelenül ne marjon, ártatlanoknak ne ártson? (- 312)

„Tégéd hívlak, Turja szépe, hideg lapp lapály leánya: jég-cipellő, hóharisnya, zuzmarás szegélyű szoknya! Fagyos kondért hozz kezedben, jégnyelű merőkanállal! Vess jeges vizet belőle, hóborogatást helyezve tűztől hólyagos helyekre, lángoknak lobos nyomára! (- 322)

„Hogyha ennek nincs hatása, gyere, Pohjola gyeréke, lapp lapályoknak legénye, szálfenyőnyi származéka, égigérő kisfiúcska, lappországi langaléta, kinek lábát lápi csizma, kezét jég-kesztyű borítja, fagysüveggel a fejében, derékán deres tüszővel. (- 332)

„Hozz hidegét Pohjolából, hozz jeget fagyos faludbul! Vagyon bőven Pohjolában, nincs hiány hívés hazádban: jég-tavak, folyó befagyva, dermedt fellegek fölötte, fagyott nyúlfiak futosnak, megkövült mackók sűrögnek hóhalomnak hajlatában, ormain havas heggyeknek; fagyott hattyak hancúroznak, jeges récék játszadoznak fenéig fagyott folyókban, dermedt zúgók-nak zajában. (- 346)

„Hozz fagyot sikló fatalpon, zuzmarát a szán kasában, hidegét a hegytetőről, deret dombnak oldaláról, hűtve jó hideg havakkal, csillapítva jégcsomóval kínját pörzsölő paráznak, lángok lázas égetését. (- 354)

„Hogyha ennek sincs hatása: ó, Ukko, ura egeknek, fejedelme fellegeknek, göndör felhők gondozója! Könnyű felhőt hozz keletről, küldj nyugat felől nyomósat, éllel összeilleszd őket, széllal szélet párosítva, hints hideg havat özönnel, kené-gesd finom kenőccsel tűznek hólyagos helyeit, lángoknak lobos nyomait!” (- 366)

Ilmarinen mestér ígyen tűz hevességit lehűtve láng marását megszüntette. Gyors is lett a gyógyulása, fokként felépü-lése tűz okozta tályogokbul (- 372)

NEGYVENKILENCEDIK ÉNĚK

A nap és a hold visszasz r z se Pohjolából.

N m s t még a nap sugára, holdvilág s  h g az égre ottan V in l  vidékin, Kaleva kies határin. Vet s ket fagy fak tja, nyomorgatja nyájaikat, madarakat m gk noztva, emb rt elkedvetlen tve, mert a nap sos m sugárzik, s hiányzik a hold világa.
(- 10)

Csuka tudja, merre csapjon, madár is, hogy merre szálljon, sz l is tudja, hol szaladjon,  m az emb r azt s  tudja, virradat vagyon vagy este, l sz-  újból ébredése ott a párás partvidékén, szélein ködös szigetnek. (- 18)

Fiatalok f st l gt k, aggok aggodalmaskodtak: holdtalan hogy  lj n emb r, naptalan miként maradhat sz rke, sz ntelen homályban, északi hideg hazában? (- 24)

L n a l nyk knak tanácsa, gyermekük gy lek z se. Kovács m hely be m nve, sz l t tt k ily szavakkal: „Kelj, kovács, kem ncesutrul, kuck dbul, vasak verője! Kalap lj ki holdat,  jat, új napot nekünk az égre! Holdtalan silány a sorsunk, naptalan nagyon keserves.” (- 34)

Kovács kelt a k lyhasutrul, kuck j bul vas verője kalapálni holdat,  jat, készíteni napkorongot. Holdat alkotott aranybul, napot  szk b lt ezüstből. (- 40)

V in m inen arra járva, m helyajt ban m g llott, tudakolta, k rdve t le: „ d s  gykom m, kovácsom! Mit kalap lgatsz magadban, váltig forgatván ver det?” (- 46)

Néki Ilmarinen mest r szóval mondta, f lfelelte: „Holdat alkotok aranybul, ezüstből napot csinálok égnek  k s t s re, tarka m nnyei tet re.” (- 52)

V n k véne V in m inen erre vállat vonva mondta: „Ajaj, Ilmari kovácsom! Micsoda mihaszna munka! Hold csak hitvány l sz aranybul, nap s  l sz különb ezüstből.” (- 58)

 m az mégis m gcsin lta, holdat és napot kiverte. Szorgalmasan sz r lte gonddal választott hely kre: a holdat fenyő h gy re, a napot jeg nyef ra. Jól m gizzadt, m g cipelte, hullt a harmat homlokáról, mire mindezt v gh z vitte, ugyancsak ki volt merülve. (- 68)

Mégis volt már holdvilága, napkorongja is kit zve: holdja lúcfenyő h gy re, napja m g jeg nyef ra; han m holdja n m világolt, fakó f nye volt a napnak. (- 74)

Végül V in  m gsokallta, mondogalódott magában: „Ideje volna sorsvet sb l, m gtudni igaz jelekből: merre m nt a nap mit l nk, holdvilág hová vetődött?” (- 80)

V n k véne V in m inen, id tlen idők tud sa fadarabokat faragott, hasábokat  g rf bul, sorsb t it sorba rakta, forgatva f l l- s alulra. Sz j t akkor sz ra nyitva,  gy idézte sors- geit:

„Alkotónk akaratára, várok Isten válaszára. Mondj valót, jövő vetője, igazat, Isten jósolója: merre ment a nap mitőlünk, holdvilág hová vetődött, mért hogy sémikor sē látjuk őket fényleni fölöttünk. (- 96)

„Tudni csak a tényvalókat kívánjuk, igaz ígéket, szavait kemény kötésnek! Ha a sors nētán hazudna, vesszēn érvénye szavának, lēgyēn lángok martaléka, tűz eméssze mēg tanácsit!” (- 104)

Szólta a sors igaz ígéket, férfiak jele felelte: hogy a napnak lōn veszése, holdvilágnak hurcolása Pohja sziklaszurdokába, hasába rezes hēgyének. (- 110)

Vénēk véne Vāināmōinen szóla most ezēn szavakkal: „Pohjolába kéne mēnnēm, északi fiak honába, holdvilágot visszahoznom, napvilágot visszavēnnēm.” (- 116)

Fōlkerekēdētt azonnal, indult Észak éjhonába. Mēnt egész nap, mēne másnap, hát a harmadik nap este Pohja portájára látott, kettős kōhēgyét elérte. (- 122)

Elōbb kurjongatni kezdētt, Pohjola vizéhez érve: „Kompot küldjetēk elébem, hogy a vízēn átmēhessek!” (- 126)

Hogy nēm hallott át a hangja, és hiába várt fuvarra, forgácsot szēdētt halomba, tūit száraz szālfenyōnek; kis tüzet rakott a parton, sūrū füstbodort bocsátva. Lassan fōlcsapott a lángja, füstfelhōje messze látszott (- 134)

Louhi, pohjolai asszony közben ablakán kinézve a folyó felé tekintētt, szāját szōra is nyitotta: „Mi parāzslīk ott a parton, sziget szādájában mi lángol? Túl kicsiny hadak tüzének, túl nagy pásztorok tüzének.” (- 142)

Pohjola fia fēlállott, ugrott gyorsan udvarára, hogy mēghallja, mēgtekintse, közelebbbrūl is kitudja. „Ott a túlfelēn folyónknak būske bajnok jár magában.” (- 148)

Vén Vāināmōinen azonban másodízben is kiáltott: „Hozd sajkádat, Pohja sarja, vigyed által Vāināmōinent!” (- 152)

Pohjola fia felelte, maga mondta, válaszolta: „Ladīkot nēm lelsz minālunk; úsztass át az ujjaiddal, vizet verve két tenyérrel, folyó innensō felére!” (- 158)

Vénēk véne Vāināmōinen azt mormogta most magában: „Nēm férfi, ki visszafordul, dolgát fēlbe-szērbe hagyja.” Csukaként csapott a vízbe, márnaként belémerūlve. Sziget szādját általúsztá, közbe-közbe lábogatva, ēgyet-kettőt lépēgetve hāgott Pohja partjaira. (- 168)

Pohja férfinēpe mondta, szóltak a bunyīk bētyárok: „Térj be Pohja udvarába!” Bēmēnt Pohja udvarába. (- 172)

Pohja férfinēpe mondta, szóltak a bunyīk bētyárok: „Térj be Pohja pitvarába!” Bēmēnt Pohja pitvarába, lábbal tornácuk tapodva, jobbkezét kilincsre téve bēhatolt a belső házba, szelemēn alá szobába. (- 180)

Martalócok márcot ittak, édös mézsörrel mulattak; kard volt oldalukra kötve, fegyver minden férfikézben Väinämöinennek fejére, vízi vendég életére. (- 186)

Fogták mindjárt faggatóra, szólva hozzá ily szavakkal: „Mi hozott ide, haramja, mit akarsz vizek vitéze?” (- 190)

Vének véne Väinämöinen választát így adta vissza: „Holdrul járnak furcsa hírek, nap felől bolond beszédék. Merre mēnt a nap mitőlünk, hova lett a hold világa?” (- 196)

Pohjai fiak feleltek, mondták a bunyik bētyárok: „Napotok nagy útra indult, holdvilágtok messze méne: tarka kőlapok közibe, sziklabarlang belsejébe. Ahonnan ki nēm kerülnek, valamíg ki nēm bocsátjuk.” (- 204)

Vén Väinämöinen e szóra maga mondta, fölfelelte: „Ha a hold ki nēm kerülhet, sēm napunk kövek közébül, kézzel keljünk hát tusára, kardjainkat összemérve!” (- 210)

Avval kardját csak kihúzta, réttentő vasát kivonta – hēgyén hold világa látszott, fogóján a napnak fénye, pēngéjén paripa táncolt, macska májogott középēn. (- 216)

Kardjaikat összemérve, pēngéiket próbálgatva, végül Väinämöinen kardja lett a hosszabb ēgy hüvelykkel, szélēsebb ēgy árpaszēmmel, vagy talán ēgy szalmaszállal. (- 222)

Kimēntek a ház elébe, udvaruk tiport terére. Väinämöinen vágott ēgyet kardja pőre pēngéjével, csak ēgyet-kettőt suhintva; mint a répát, aprította, mint a lēnkalászt, tarolta fejét pohjai fiaknak. (- 230)

Vének véne Väinämöinen mēnt a holdat mēgkeresni, napnak fényt fēlkutatni tarka kőlapok közében, hasában acél-hēgyeknek, sziklabarlang belsejében. (- 236)

Ahogy méne-mēndēgēle, kicsinyég odább kerülve, zōldellő szigetre bukkant; szigeten ēgy nyurga nyírfa, nyírgyökér alatt ēgy szikla, sziklaszál alatt ēgy kőlap; kőlapnak kilenc kapuja száz lakattal volt lēzárva. (- 244)

Kőben titkos karcolatok, valának varázsvonások. Tűzes kardhēgyét kihúzta, karcolta jegyét a kőbe kardjának kemény vasával, sziporkázó szablyaéllal. Kőlap két darabra hullott, háromra hasadt a szikla. (- 252)

Vének véne Väinämöinen sziklabarlangba benézett: vipērák vedeltek ottan, földnek férgei söröztek tarkabarka kő belében, májszínű hēgyek hasában. (- 258)

Vének véne Väinämöinen száját szóra is nyitotta: „Hát sörük azért hibádzik szēgény háziasszonyoknak, mert itt fránya férgek isznak, vipērakígyók vedelnek!” (- 264)

Férgeknek fejét lēcsapta, nyakát szegte a kígyóknak. Száját akkor szóra nyitva, maga mondta, fölfelelte: „Soha többé mēg nē érjem, mēg nē eshessēn ezentúl, hogy férgek ígyák sörünket, kígyók kapjanak belőle!” (- 272)

Vének véne Väinämöinen, időtlen idők tudósa most az ajtókat marokkal, zárat verné varázssal, ám az ajtó még se mozdul, zárat szótul nem zörögnek. (- 278)

Vének véne Väinämöinen mondogalódott magában: „Férfi fejsze nélkül asszony, szérszámtalanul szarembër.” Indult is hamar honába, feje lógatva, lőverten, hogy most sincsen holdvilága, napot vissza nem szerezte. (- 286)

Monda léha Lemminkäinen: „Szóltál volna, Väinämöinen! Mért nem szólítottál engem sámánkodásban segédnek? Lakat rég le volna verve, védőrácsok rég lőrontva, holdvilág az égén volna, napfény régén fönt ragyogna!” (- 294)

Vének véne Väinämöinen így felelt neki szavára: „Zárat szótul nem zörögnek, lakatok le nem szakadnak, ajtó nem nyílik nyomásra, kar erejének nem enged.” (- 300)

Mént kovácsnak műhelyébe, szólította ily szavakkal: „Ilmari komám-kovácsom! Csinálj csákányt, háromágút, hosszú faltörőt tucatnyit, tolvajkulcsokat köteggel, hogy holdat-napot kövekből, szabadítsam sziklaszálból!” (- 308)

Most hát Ilmarinen mestër, időtlen idők kovácsa mindent megcsinált, mi kellett: hosszú faltörőt, tucatnyit, tolvajkulcsokat köteggel, egész garmadát gerelybül, nem nagyokat, nem kicsiket: közepeseket kovácsolt. (- 316)

Louhi, pohjolai asszony, Pohja foghíjas banyája szárnyakat szabott magára, szárnyaival szállni kezdett. Tűzhelye fölött keringett, majd megindult messzi földre, Pohja tengerén keresztül kovácsmestër műhelyére. (- 324)

Kovács, ablakán kinézve, látja: mintha szél szaladna. Nem a szél szaladt azonban: szürkeszárnyú héja szálla. (- 328)

Monda Ilmarinen mestër, tudakolva, kérdve tőle: „Mit akarsz, mihaszna héja, ablakom alá mi hajtott?” (- 332)

Madár nyájaskodva mondta, héja tettetõn hizelgett: „Ó, mestërem, Ilmarinen, időtlen idők kovácsa! Ó, hogy érted mestërséged, csodadolgokat kovácsolsz!” (- 340)

Monda Ilmarinen mestër, szóla néki ily szavakkal: „Micsoda csoda az olyan, hogy a mestërségem értëm? Égre boltot én csináltam, körtetõt kikalapáltam.” (- 344)

Madár mondta szép szavakkal, héja kérdëzgetni kezdte: „Aztán mondd, mi lesz ezëkbül? Min munkálkodol, kovácsom?” (- 348)

Monda Ilmarinen mestër, szóval mondta, fölfelelte: „Csak nyakörveket csinállok Pohja gazdaasszonyának: avval kötjük majd a kőhöz, sziklaszálnak oldalához.” (- 354)

Louhi, pohjolai asszony, Pohja foghíjas banyája érzi: vége életének, közelëdik már halála. Föllëndült a fëllegëkbe, Pojolaig még sëm állva. (- 360)

Kieresztette a holdat, napot is kövek közëbül. (- 362)

Magát más madárra váltva, galambkává gömbölyödve, rögvest elröpült püpgöve kovácmester műhelyére. Az ajtóküszöbre szálla, grádicsra galambalakban. (- 368)

Ilmari mikor meglátta, szólította ily szavakkal: „Mit keresél itt, madárka, garádicsomon, galambom?” (- 372)

Ajtóbul madár felelte, garádicsárul galambka: „Ajtódra azért röpültem: jöttem hozzád hírhozónak, hogy a hold kijött a kőből, nap kiszállt a sziklaszálból.” (- 378)

Mostan Ilmarinen mester maga ment, hogy megtekintse. Ahogy ajtaján kilépett, és az égre föltekintett, holdvilágot látta ottan, még a fényes napkorongot. (- 384)

Fölkereste Väinämöinent, szólott néki ily szavakkal: „Idehallgass, Väinämöinen, időtlen idők dalosa! Gyere gyorsan holdat látni, napkorongot nézegetni! Már az égén mändégélnék, hajdani helyükre tértek.” (- 392)

Vének véne Väinämöinen maga ugrott udvarára, fejét fölfelé vetette, fölnezett a fényes égre: mégvan már a napjeholdja, régi fényükben ragyognak. (- 398)

Vének véne Väinämöinen száját akkor szóra nyitva, igazítva ily ígére, maga mondta, fölfelelte: „Várva-vártuk, hold világa, ég boltjára visszatérted! Üdv nekéd, arany napocska, áldott fénynek áradása!” (- 406)

„Arany hold kövek közébül, jöttél, szép nap, sziklaszálból, mint aranykakukk, kerengve, mint ezüstgalamb, repésve tértél hajdani helyedre, régi rendire utadnak. (- 412)

„Kelj ragyogva reggelente, ma és mindenkor sugározz; áldást árasz útjainkra, vadakat élénk vezetve, fogható közelbe hozva, halat horgainkra hajtva!” (- 418)

„Rójad pályád rendületlen, ösvényeidet követve, ívedet egekre írva, este békén elpihelve!” (- 422)

ÖTVENEDIK ÉNĖK

*Marjatta szűzen szűli Karjala új királyát.
Väinämöinen búcsúja. A dalnok zárószavai.*

Marjatta, gyönyörű gyermek nőttön-nödögélt sokáig apja hírös hajlokában, szerető szüléje mellett, öt szallagot elszagatva, hat karikát elkoptatva, apja kulcsait kezelve, kik öve körül csörögtek. (- 8)

Fél küszöbüket kivájta röpködő rokolyaszéle, fél szemöldökfát lészédte simára vasalt fejéke, fél ajtófélfát lēmarta suhogó selyem ruhája, szobapadlójuk kikopta cipellője cifra sarka. (- 16)

Marjatta, gyönyörű gyermek, az a kedves csöpp cselédke szent életét éle mindig, szűzies vala, szemérmes. Csak halak húsát csipédte, fakérög-kényérén éle; tyúk tojását még nem ette, mert kakas köpött beléje, birkának sē kért húsából, ha már hágatták a kossal. (- 26)

Hogyha anyja fejni küldte, nem volt hajlandó kimenni, szóval mondta, fölfelelte: „Még hogy ilyen szent szűzecske tehenek csécsét tapints, kik bujálkodtak bikával! Mért nem fehetünk üszöket, bűn nélkül való bocikat?” (- 34)

Apja mént fogott a szánba: mén kasába fél nem ülne! Bátyja kancával kocsizgat: az sēm kell kisasszonyunknak: „Nem szállhatok kanca-szánba, mert a kancát mén fēdēzte. Kis-csikókkal kéne mēnni, hónaposokkal húzatni!” (- 42)

Marjatta, gyönyörű gyermek lányfővel maradt örökre, szemérmesködő szűzecske, fonatos fejű hajadon. Pásztorlányka lett belőle, báránkáival bolyongott. (- 48)

Míg juhái dombon jártak, lankás halmokon legeltek, maga mēndēgēlt nyomukban, égēr-berkēket bejárva; követte aranykakukkja ezüstös csilingélése. (- 54)

Marjatta, gyönyörű gyermek hallgatózva-nézelődve málnaillatú mezőben, ült a zsēnge zsombikosban. Száját szóra is nyitotta, maga mondta-mondogatta: „Áruld el, arany kakukkom, mondd meg, ó, ezüstmadárka, kiabáld ki, cincsatoska, százszok százszorszép bogyója: meddig járok hajfonattal, pásztorlánykaként libēgve méretlen mezők fűvében, lombos-sátoros ligetben? Egy nyarat vagy kétszēr annyit, vagy ötöt-hatot esetleg, talán tíz is lész belőle, avagy egy sē lész egészen?” (- 72)

Marjatta, gyönyörű gyermek egyre járt a nyáj nyomában. Keserves a pásztorélet lēánygyermēknek gyakorta: fűben kígyó kűsz feléje, fūrge gyík bújik beléje. (- 78)

Kígyó nem kűszott feléje, gyík sē bújt belé azonban. Csak a hēgyrűl hívogatta egy piciny piros bogyócska: „Jőjj, szűzecske, szēdj belőlem, kóstolgass, piros pofácska, csipēgessél, cincsatoska, ropogtassál, rézöveske! Egyél még, csigát előzve, fekete kígyót kijátszva! Százan néztek-nēzēgettek, ezren is

körülcsodáltak, ezër asszony, száz kisasszony, gyermekféle számolatlan: egy sè méltatott évésre, szegénykét lè nem szakított.” (- 94)

Marjatta, gyönyörű gyermek, hang irányában haladva bogyó-nézetni méne, a piciny pirost lészédni, finom ujjhëgyébe fogni, kis kezecskéjébe kapni. (- 100)

Mëgtalálta fönn a málon, rőt bogyót a tarka rétën. Szëmre szép szëlíd bogyócska, ártalmatlan áfonyácska; földrül nëm lehet fölrni, nëm érdëmës mászni érte. (- 106)

Vesszöt vágott hát a dombrul, bogyóját lëverve véle. Az mozogni-mászni kezdëtt, föl a cincsatos cipőre, majd a cincsatos cipőrül tisztaságos térdkalácsra, tisztaságos térdkalácsrul száll-dogáló szoknyaszélre. (- 114)

Szoknyárul dërékövére, övérül mellére méne, majd az álla lépcsëjére, szája szélën mëgpihenve, szökkent szája belsejébe, nyelvënek hëgyére hágva, nyelvhëgyérül nyeldëklőre, onnan mëg hasába hussant. (- 122)

Marjatta, gyönyörű gyermek, avval torkig töltekezve, kövérëdni kezdëtt tőle, ëgyre vastagabbra válva. (- 126)

Már kötőjét is kioldta, csak úgy ödöngött övetlen, fürödni magában méne, alkonyat után osonva. (- 130)

Anyja aggódott is érte, találgatta szép szüléje: „Marjattácskánkat mi lelte, madaracskánkat mi bántja, hogy kötőkëjét kioldva jár övetlen öltözékben, csak magában mëg fürödni, alkonyat után osonva?” (- 138)

Gyermëk szölt bele szavába, fiúcska tudott felelni: „Hogy mi lelte Marjattánkat, nyomorúság-kergetőnket? Túl sokat talált kijárni, nyájának nyomába’ járni!” (- 144)

Hordozta kemény hasában méhe mázsás töltelëkit, hét hónapot is haladta, kikerekëdëtt kilencre, szokása szërint a nőknek tizedfél felé közelgëtt. (- 150)

Tizediket hogy tiporta, gyöngë testit görcs gyötörte: méhe kőkeményre válva, szörnyű fájdalom facsarta. (- 154)

Édësanyját kërve-kërte: „Szerelmes szülőanyácska, adj helyet a fürdőházban, védëtt vackot jó melegben, szent zugot szëgény lëánynak, szobácskát gyerëkszülőnek!” (- 160)

Száját anyja szóra nyitva, fölháborodva felelte: „Micsoda cudar cemënde! Ki csinált föl, mondd, mihaszna? Kivel kellëtt hentëreëgnëd? Házasembërrel? Legénnyel?” (- 166)

Marjatta, gyönyörű gyermek maga mondta, válaszolta: „Legénnyel lë nëm feküdtem, házasembërrel së háltam. Málra mëntem áfonyázni, berëkbe számócaszëdni. Egy szëpët a számba vëttem, nyelvemnek hëgyën nyugasztva; torkomba talált gurulni, onnan mëg hasamba hussant; avval torkig töltekeztem, attul estem én teherbe.” (- 178)

Édësapját kërve-kërte: „Drága jó apám, aranyom, adj helyet a fürdőházban, védëtt vackot jó melegben, hol a lány lakást találjon, kínban szülhessën szëgényke!” (- 184)

Száját apja szóra nyitva, fölháborodva felelte: „Takarodj, cudar cemënde, piripofa-vaskemënce! Mënj a medve kõlukába, vadak sziklaszurdokába: jó a szajhának szülésre, kapcarongynak kõlykezésre!” (- 192)

Marjatta, gyönyörű gyermek tudta, erre mit feleljën: „Nëm vagyok cudar cemënde, sënkinék së kapcarongya! Fërfi fog születni tõlem, származik nëmës nagy embër, hatalmasoknál hatalmasb, Väinämöinennél vitézebb!” (- 200)

Mëg van már szëgény szorulva, nincs hová fejét lëhajtja, fërdõházat hol találjon. Szolgálóját szólította: „Pilttikém, piciny cselédëm, legkedvesebbik lëányom! Hajts föl fërdõt a faluban, szaunát ott Saraojában, árva lánynak ápolásul, szenvedõ szëgény szülõnek! Térülj-fordulj fërges lábbon, mert a szükség már szorongat!” (- 212)

Pilttike, piciny cselédke tudakolta, kérdve tõle: „Kitõl kérjek fërdõházat, kitõl kolduljak kõgyelmet?” (- 216)

Marjatta felelte néki, maga mondta, válaszolta: „Kërij a Ruotustól kõgyelmet, Sarajából szauna sarkot!” (- 220)

Pilttike, piciny cselédke, szófogadó szolgálánka, buzdítatlan is buzogva, szólítatlan is szaladva, könnyû kõd gyanánt elillant, füst gyanánt futott a házbul. Szoknya szélit összeszedte, fodrait marokra fogta, szaporán szaladt elõre, rohant Ruotus kastélyába. Merre mënt, hëgyek hajoltak, lábai alá lapultak, tobozhalmok táncra keltek, kõrakások romladoztak. Ruotus kastélyát elérte, szélës szálájába lépve. (- 236)

Ronda Ruotus ëgyümögbe' dúskált ételben-italban, asztal fõhelyén feszítve, patyolatban pöffeszködve. (- 240)

Mondta Ruotus étke mellül, kupájából kortyolgatva: „Dilinós, mi dolgod itten? Mi hozott ide, idétlen?” (- 244)

Pilttike, piciny cselédke szóval mondta, fölfelelte: „Szauna kéne a falubul, fërdõház Saraojából, árva lánynak ápolásul, gyámolul gyerëkszülõnek.” (- 250)

Ronda Ruotus házastársa két kezét csípõre csapva járt a padlõn páváskodva, majd középre pëndërvülve, száját szóra nyitva mondta, tudakolta, kérdve tõle: „Kinek kell szülésre szauna? Kinek kuncsorogsz kõgyelmet?” (- 258)

Piltti mondta, csõpp cselédke: „A mi Marjattánknak kéne.” (- 260)

Ronda Ruotus házastársa szóval mondta, fölfelelte: „Fërdõt nëm találisz falunkban, szauna nincs Saraojában. Lësz fërdõje füstmezõben, lóistálló belsejében: szüljön ott a szajha-féle, rossz ribanca ott fialjon! Ott kedvére gõzölõghet lovaknak lehelletében!” (- 270)

Pilttike, piciny cselédke onnan fërgën visszafordult, szaporán szaladt hazáig, mondotta, mikor belépëtt: „Nincsen fërdõ a faluban, szauna nincs Saraojában. Ronda Ruotusné aszonta, szóval mondta, válaszolta: 'Fërdõt nëm találisz falunkban, szauna nincs Saraojában. Lësz fërdõd a füstmezõben, lóistálló

belsejében; szüljön ott a szajhaféle, rossz ribanca ott fialjon! Ott kedvére gőzölöghet lovaknak lehelletében!’ Hát bizony csak így beszéle, ilyen válaszát véhettem.” (- 288)

Marjatta, szegény szűzecske keservesen sírni kezdett. Maga mondta-mondogatta: „Vagyon immár indulásom, mint holmi csihés cselédnek, pénzért szolgáló személynek. Füstmezőbe kell kimennem, vonulnom fenyővadászba.” (- 296)

Szoknya szélit összeszedte, fodrait marokra fogta; gallyakkal fejét befödve, lőnge lomb alá húzódva lassan lépkedett az úton, fájdalmas kemény hasával, fenyveserdő fészérébe, óljába Tapiolának. (- 304)

Szóla akkor ily szavakkal, így imádkozott magában: „Légy a támaszom, Teremtő, segédem, irgalmas Isten, ennyi megpróbáltatásban, nagyon nehéz időben! Szűzet szánd még nagy bajában, hasa kínjában az asszonyt, hogy a szenvedése szűnjön, bajába belé ne haljon!” (- 314)

Már a mondott helyre jutva, szóval mondta-mondogatta: „Lélégézz, dörék lovacska, burkolj bé lehelletéddel, forró fürdő füllegével, szauna szálló harmatával, árvácskának ápolásul, segédül szegény szülőnek!” (- 322)

Lélégzett a jó lovacska, bévonta lehelletével, méhe kínjait megoldva. Lónak pára-prüszkölése forró gőz gyanánt gomolygott, mintha víz vetése volna. (- 328)

Marjatta, kicsiny kisasszony, szemérmes szűzecske feredőzhetett finomul, gyöngé testit gőzölhette. Magzatát világra hozta; gyönyörűségűs gyerékűt szűlt a lónak szénájára, fűhajúnak jászolába. (- 336)

Magzatkáját megfürösztve, pólyácskába pátyolgatta, majd a térdeire tette, fiúcskát ölébe fogta. (- 340)

Kisbabáját rejtőgette, nevelgette nagyitokban, aranyalmáját vigyázta, ezüst fűcskáját figyelte. Szoptatta szűvére fogva, két kezével ápolgatta. (- 346)

Majd a térdeire tette, fűcskáját ölébe fogta, fejecskejét fűsűlgette, kondor fűrtjeit kefélte. (- 350)

Továbbtűnt a térdeirűl, ölébűl kiszűllt örűkre. (- 352)

Marjatta, szegény szűzecske azt szűrűyűn szűvére vűtte. Fűlkerekűdűtt utána; kisfűcskájút kerűste, aranyalmájút kutattű, ezűst nyűrfájút nyomoztű. Malomkű alatt kerűste, szűn talpa alá tekintűve, rostájűa alűl reműlte, kutattű vűzes vűdűrűben, fűvet rűzva és falombot, szűnarűndűket zilűlva. (- 364)

Kisfűcskájút kerűste, mindűg, mindűnűtt kutattű: fűnyvesűkűben és fűnyűrűn, hangapűstűn, horhűsokűban, hangafűvet hajtogattű, rűzsehaltot rűzogattű, bolygattű borűkabokrot, fűágűkat fűlrehajttű. (- 372)

Gondokba merülve méne, vánszorogva-vándorolva. Csillag jött reá az úton; köszöntötte, kérdve tőle: „Csillag, Istennek cselédje! Hallottál-ē hírt fiamrul, hol lehet piciny porontyom, aranyalmám merre járhat?” (- 380)

Csillag csöndesen felelte: „Mégmondhatnám, mégse mondom. Mert engemet ő teremtett ilyen inségēs napokra: hidegben hunyorgatónak, sötétben pislákolónak.” (- 386)

Gondokba merülve méne, vándorolva-vánszorogva: hát a Hold jó szembe véle. Köszöntötte, kérdve tőle: „Isten adta Hold világa, hallottál-ē hírt fiamrul, hol lehet piciny porontyom, aranyalmám merre járhat?” (- 394)

Hold világa válaszolta: „Mégmondhatnám, mégse mondom. Mert engemet ő teremtett ilyen inségēs napokra: éjjel ébēren vigyáznom, aztán naphosszat hevernēm.” (- 400)

Gondokba merülve méne, vándorolva-vánszorogva; hát a Nap halad feléje. Köszöntötte, kérdve tőle: „Isten adta napvilága, hallottál-ē hírt fiamrul, hol lehet piciny porontyom, aranyalmám merre járhat?” (- 408)

Napvilága válaszolta: „Persze hogy tudok fiadrul, hisz engemet ő teremtett ilyen szépségēs időkre: fény aranyában fürödnöm, ezüstjében tündökölnöm.” (- 414)

„Persze hogy tudok fiadrul: jaj, szerēncsétlen szülötted! Odavan piciny porontyod, aranyalmád sárba vetve, merülve övig mocsárba, hónaljig homokmezőbe.” (- 420)

Marjatta, szēgény szülője mēnt fiát keresni lápra. A mocsárban megtalálta, visszavitte otthonába. (- 424)

A mi Marjattánknak ottan szépēn nődögēlt szülötte. Neve nem volt még fiának, nevet néki nem találtak. Szülője szerint Virágom, mások ajkán csak Mihaszna. (- 430)

Kērēsztvízre kéne vinni; ki légyēn kērēsztlője? Került is kērēsztlője: Virokangas tartsa vízre! (- 434)

Ám az mégis megtagadta, szóval mondta, fölfelelte: „Nēm kērēsztlēk lidércēt, nēm öntök vizet vadócra! Vizsgálatra kell vitetni, ítélet alá helyezni!” (- 440)

Vizsgálója vaj’ ki légyēn, ítélet alá tēvője? Vénēk véne Vāināmōinen, időtlen idők tudósa majd mivoltát megvizsgálja, ítéletet mond felőle. (- 446)

Vénēk véne Vāināmōinen így ítélkēzék felőle: „Mínthogy láprul lōn jōvése, földbül nōtt bogyó foganta, a fiút tēgyék a földbe, tövére bogyós bokornak, vagy vigyék a lápra vissza, furkósbotlal fejbeverve!” (- 454)

Félhónaposka felelte, kiabált a kētheteske: „Ó, agyalágyult apóka, rossz apóka, rongy apóka! Nēm igazságos ítélet, hamis törvényēd tēvése! Sokkal súlyosabb okokbul, tilalmasabb tētteiddel sēm kellēt mocsárba vesznēd furkósbotlal fejbeverve, mikor ifjabb éveidben eladtad szüléd szülöttit ēnfejednek váltságául, magad mēgmentése végett. (- 468)

„Kicsit később is megúszta, nem kellett mocsárba vesznéd, amikor legénykorodban kedvesed halálba küldted, víznek mélyibe veszejtve, fekete iszapba fojtva.” (- 474)

A vénembér észbe kapva, a gyereket vízre tartva, királyává Karjalának, félkente világ urának. (- 478)

Szégyént vallott Väinämöinen, megneheztelt ám miatta! El is ballagott borongva egyenest a tengerpartra. Ottan énekelni kezdett, búcsúzó dalát dalolni; dereglyét dalolt magának, vörösrézhajót varázsolt. (- 486)

Hajója farába fekve tenger téreire indult. Mönöfélben mondogatta, így szólva indulóban: „Mégéritek még idővel, jönnek oly napok reátok, mikor majd megemlégették, várva-várva visszatértém új Szampót szerezni néktek, készíteni kobzot, újat, holdvilágot visszahozni, égre új napot nevelni, mikor nap s hold s színlik, nyoma sincs vidám nyaraknak.” (- 500)

Azzal Väinölä-nek véne elvitorlázott örökre rézből vert hajó hasában, vörösrézladi farában, felső föld felé lebegve, alsó ég alá vonulva. (- 506)

Ott enyészett el hajóstul, sajkástul tovasuhanva. Kantéléjét hátrahagyta finneknek finom zenéül, népének örök örömul, gyermekeinek gyönyörül. (- 512)

* * *

Számat immár zárni kéne, nyelvemre csomót kötözni, véget vetni verseimnek, szerteáradó szavaknak. Lovak is lécsendesednek, ha hosszú utat haladtak, kaszának vasa kicsorbul, nyári sarjában suhogva; folyónak lohad futása, kanyargók közül kijutva; lankad tűznek lángolása, egész éjén át ha égött: csak dalom n csiillapodna, énekem n csendesedne, mikor mondom este óta, kora alkonyattul kezdve? (- 528)

Hallom, így tartják a bölcsek, a tapasztalat tanítja: „Folyó bármi bőven árad, végsőkéig vizét nem adja; bármilyen dörék a dalnok, készletét ki nem meríti. Jobb a hangulat, ha hagynak, mint ha közben megrékednek.” (- 536)

Most hát megszűnök-mégállok, véget vetve szóözönnek. Versöm göngyölegbe gyűjtöm, gombolyagba gombolyítva rakom pajta padlására, csontlakat mögé becsukva, honnan képtelen kitörni, nem szabadul szépszérével, csontok csattogása nélkül, állkapcák kopása nélkül, fogak futtatása nélkül, nyelvem nyargalása nélkül. (- 548)

Éneklésemmel mit érek, tenger szószátyárkodással, horhosokban hangicsálva, fenyvesekben füttyögetve? Nincs anyám, ki rám figyeljen, rég nem él szülém szegényke; édesem s hallgat engem, nem dalol velem virágom: csak a fenyvesek figyelnek, csak a szálfenyők szeretnek, nyírfalombok nyájaskodnak, berkényék buzognak értem. (- 560)

Anyámtul kicsiny koromban, mamáskámtul itt maradtam, mint kövek között pacsirta, romok közt rigómadárka, hogy

pacsirtaként pötyögjek, rikoltsak rigómadárul új anyám kezére adva, kényre-kégyre mostohámnak. Hamarost kivert a házbul, lódított szegény lelencét széltül védetlen szobába, falu északi felére, hogy szelekkel messzeszálljak, viharokkal vándoroljak. (- 574)

Bujdostam, piciny pacsirta, kerengtem, kivert madárka, poroszkálva pusztaságban, vad vidékén vándorolva, kiszolgáltatva szeleknek, dörgésektől darvadozva, vacogva veszett hidegben, sírva féktelen fagyokban. (- 582)

Tudom, vannak most valakik, bizony, bőven is lehetnek, akik rámripakodnának, korholva kemény beszéddel; akik gúnyolják a nyelvem, fittyöt hánynak hangjaimra, szidnak, hogy sokat szavalok, még hogy túl sokat zenélők, bécsmérőlnek, mint beszélők, vállat vonnak verseimre. (- 592)

Nő éjén neheztelésték, szeretett atyámfiat, hogy gyermekként gyatra módra, gyakorlatlanul gagyogtam. Hiszen iskolát sőt jártam, tudósabbaktól tanulni, szavakat szerezni tőlük, választékosabb beszédet. (- 600)

Mások iskolába jártak: én hazul ki sem kerültem, éd's-anyám körül forogva segéltem szegény szülémnek. Otthon tudtam csak tanulni, pajtánk padlatán csücsülve, figyelve fonó anyámra, barkácsoló bácsikámra, gyarlócska gyerekeszémme, zsandárzsebkendő koromban. (- 610)

Mindazonáltal azonban bátran új csapást csináltam, nyomot nyitva, jel-kirakva dalnak új utat mutattam. Most hát erre mén az ösveny, próbálatlan pálya nyílik diadalmasabb dalosnak, érdemesebb énekésnek, ipérődő ifjúságnak, növekedő nemzedéknek. (- 620)

V É G E